

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Michaela Roubalová a kol.

Obyvatelé ČR a viktimizace

Nové poznatky z výzkumu

Obyvatelé ČR a viktimizace

Nové poznatky z výzkumu

Michaela Roubalová a kol.

Autorský kolektiv:

JUDr. Michaela Roubalová, PhD.

Mgr. Jakub Holas

PhDr. Milada Martinková, CSc.

Mgr. Viktorie Paloušová

Recenzenti:

Mgr. Zuzana Podaná, Ph.D. (Katedra sociologie FF UK, Praha)

Mgr. Petra Vitoušová (Bílý kruh bezpečí, Praha)

Technická spolupráce:

Hedvika Marie Kočendová

Lucie Černá

Poděkování:

Autorský kolektiv děkuje všem konzultantům i účastníkům expertního dotazníkového šetření za spolupráci a poskytnutí jejich odborného vhledu do problematiky.

Děkujeme za spolupráci i Mgr. Lukáši Kutilovi, který na čas rozšířil náš výzkumný tým.

V neposlední řadě patří poděkování recenzentkám za zpracování posudků k této publikaci a poskytnutí cenných připomínek a námětů.

ISBN 978-80-7338-202-5

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023

www.iksp.cz

www.kriminologie.cz

Obsah

I. Úvod	9
II. Výzkumy viktimizace v České republice	13
II.1 Další výzkumy zkoumající zkušenosti obyvatel s protiprávním jednáním	15
III. Design aktuálního výzkumu	25
III.1 Východiska	25
III.2 Cíle výzkumu	26
IV. Zkušenosti obyvatel s vybranými druhy deliktů	29
IV.1 Metodologie	29
IV.1.1 Struktura dotazníku a sběr dat	29
IV.1.2 Výběr respondentů a velikost výzkumného souboru	30
IV.2 Zasažení obyvatel vybranými delikty ve sledovaném období	35
IV.3 Útoky proti domácnosti respondenta	39
IV.3.1 Krádeže automobilu a věcí z auta	39
IV.3.2 Krádež motocyklu	42
IV.3.3 Krádež kola	44
IV.3.4 Vloupání do obydlí	45
IV.3.5 Vloupání do rekreačního objektu	48
IV.4 Útoky proti osobě respondenta	50
IV.4.1 Krádež osobních věcí	50
IV.4.2 Loupež	54
IV.4.3 Fyzické napadení	58
IV.5 Zvláště citlivé delikty proti osobě	65
IV.5.1 Vlastní zkušenost s domácím násilím	66
IV.5.2 Domácí násilí obecně	70
IV.5.3 Názory na domácí násilí	71
IV.5.4 Adekvátní sankce pro pachatele domácího násilí	74
IV.5.5 Sexuální násilí	77
IV.5.6 Stalking	79
IV.6 Následky viktimizace	82
V. Zkušenosti s policií a využívání odborné pomoci	87
V.1 Nahlášení trestného činu	87
V.2 Spokojenost s prací policie	89
V.3 Důvody nekontaktování policie	92
V.4 Využívání odborné pomoci a služeb pro oběti	94
VI. Prevence před viktimizací a faktory zvyšující riziko viktimizace	99
VI.1 Preventivní strategie a obavy o osobní bezpečí v souvislosti s pandemií	99
VI.1.1 Vyhýbavé chování	99
VI.1.2 Vliv pandemie covid-19 na obavy o osobní bezpečnost	101
VI.2 Důvěra k lidem a pocit štěstí	102
VI.3 Opatření ke zvýšení osobní bezpečnosti	105

VI.4	Večerní život respondentů	106
VI.5	Sebekontrola	108
VI.6	Vzájemné asociace rizikových a protektivních faktorů	110
VI.7	Oběti a jejich strategie	110
VII.	Kriminalita jako téma rozhovorů	115
VIII.	Respondentovo vlastní porušení zákona	121
VIII.1	Základní prevalence	123
VIII.2	Pachatelé podle sociodemografických a dalších parametrů	124
VIII.3	Byl provinilec v souvislosti s činem řešen policií?	127
IX.	Oběti v perspektivě poskytovatelů sociálních služeb	131
IX.1	Metodologie a výzkumný soubor substudie	131
IX.2	Situace před vypuknutím pandemie	132
IX.2.1	Oběti trestné činnosti mezi klienty poskytovatelů služeb	133
IX.2.2	Oznamování viktimizace policii klienty služeb	136
IX.2.3	Využívání poskytovaných služeb oběťmi kriminality	139
IX.3	Dopad pandemie na zkoumané oblasti	143
IX.3.1	Vliv pandemie na poskytování služeb	145
IX.4	Souhrn	150
IX.5	Psychoterapie během pandemie a oběti mezi klienty psychologů	153
IX.5.1	Cíl výzkumu, soubor respondentů	153
IX.5.2	Psychoterapie a období pandemie	154
IX.5.3	Oběti trestné činnosti mezi klienty psychologů	156
IX.5.4	Souhrn	160
IX.6	Názory poskytovatelů služeb na úroveň péče o oběti v ČR	161
IX.6.1	Komentáře odborníků k systému péče o oběti kriminality v ČR	162
IX.7	Celkové shrnutí	166
	Závěr a diskuze	169
	Resumé	177
	Summary	187
	Použité prameny	199
	Přílohy	207

I.

Úvod

Výzkum viktimizace tvoří stabilní součást práce Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále též IKSP). Zkušenosti s rolí realizátora a národního garanta u tohoto typu šetření má přitom IKSP už více než 30leté. Proto byl „Výzkum obětí trestné činnosti“ zařazen i do Střednědobého plánu výzkumné činnosti IKSP na období 2020–2023. Aktuální studie, jejíž výsledky jsou prezentovány v této publikaci, tedy navazuje na řadu podobně zaměřených zkoumání z předchozích období. Pro tento výzkumný projekt jsme používali zkratku VIKTI II, což odkazuje k faktu, že jde o druhé kolo revidované verze viktimizačního šetření. První kolo bylo realizováno v roce 2017 a ambicí je jeho pravidelné opakování i v budoucnosti. Hlavním limitem předcházejících projektů je totiž právě omezená srovnatelnost výsledků kvůli metodologickým odlišnostem. Tím, že u těchto posledních dvou kol byl kladen důraz na to, aby byla zachována stejná metodologie, uvádíme v monografii výsledky aktuálního výzkumu ve srovnání s kolem předchozím.

Prezentovaný výzkumný projekt se skládal ze dvou částí. Hlavní část tvořilo rozsáhlé viktimizační šetření, realizované na reprezentativním vzorku české populace. Výzkumný soubor zahrnoval více než 3 000 respondentů ve věku 15 a více let. Cílem šetření bylo zmapovat míru viktimizace obyvatel vybranými druhy kriminality v období tří let, resp. 12 měsíců předcházejících dotazování. Sběr dat proběhl na podzim roku 2022 s využitím metody dotazníkového šetření a byl realizovaný externí agenturou. Sledováno bylo 12 deliktů. Jde o typy kriminality, tradičně zařazované do viktimizačních šetření. Hlavní inspirací v tomto směru byl komparativní výzkum International Crime Victim Survey (dále též ICVS). Účast v tomto mezinárodním šetření byla totiž základem již zmíněné tradice realizace výzkumů obětí v ČR a vycházely z něho i následné studie, realizované již na národní úrovni. Tím, že v současnosti již výzkumy nejsou součástí tohoto mezinárodního projektu, a zároveň je jedním z hlavních cílů výzkumu obětí přinést informace i o latentní kriminalitě (tedy té její části, kterou respondenti z různých důvodů neoznámili policii), snažili jsme se, aby se otázky na sledované delikty co nejvíce přibližovaly znění skutkových podstat konkrétních trestných činů, jak jsou upraveny v českém Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., v aktuálním znění (dále též TZ). Otázky ale i přes tuto snahu musely být formulovány primárně tak, aby byly srozumitelné pro všechny respondenty, a veškeré nuance právní kvalifikace nebylo možné vždy zohlednit. I proto je vždy nutné mít na paměti, že výsledky výzkumu jednak představují jen subjektivní názory dotazovaných respondentů, jednak ne všechny zachycené delikty by naplnily skutkové podstaty trestných činů, kterým se otázky snažily přiblížit. Proto je na místě určitá míra opatrnosti při srovnávání výzkumných zjištění s oficiálními statistikami kriminality a je potřeba je brát spíše jako rozšiřující doplnění těchto dat. Dále jsme chtěli získat i další podrobnější informace, související s prožitou viktimizací. Otázky byly kromě oznamování viktimizace policii zaměřeny například na místo a čas incidentu nebo na vztah oběti a pachatele. Některé otázky byly společné pro všechny sledované delikty, jiné se lišily vzhledem k charakteru konkrétní trestné činnosti. Se záměrem srovnat podsoubor respondentů s reportovanou zkušeností s viktimizací se zbytkem populace, jsme zjišťovali i názory a postoje obyvatel ohledně vybraných témat, souvisejících s kriminalitou. Jedním z těchto témat byla i problematika domácího násilí, konkrétně nás zajímaly i nepřímé zkušenosti respondentů s tímto společenským problémem a zejména pak názory na možnosti zacházení a sankcionování pachatelů domácího

násilí. Záměrem bylo doplnění poznatků projektu ViolenceOFF¹, orientovaného na systematickou reakci státu vůči pachatelům domácího a genderově podmíněného násilí, o pohled obecné populace. Prostřednictvím různých sebehodnotících škál a otázek na životní styl respondentů jsme se dále snažili v aktuálním viktimizačním výzkumu identifikovat možné rizikové a protektivní faktory, související s viktimizací. Poprvé v českém viktimizačním výzkumu byla součástí dotazníku i self-reportová část, zaměřená na mapování respondentova vlastního porušení zákona. Zařazení takovéto baterie otázek do viktimizačního šetření ale není úplnou novinkou a tento přístup byl použit například i v poměrně známém výzkumu z Velké Británie – The British Crime Survey.

Stejně jako v minulém kole výzkumu, bylo i nyní hlavní kvantitativní viktimizační šetření doplněno kvalitativněji laděným dílčím výzkumem. Účelem této exploratorní substudie je překlenout limity hlavního šetření a pokrýt i oblasti, které z „klasických“ výzkumů obětí vypadávají. Aktuálně jsme zvolili formu expertního dotazníkového šetření. Primárním cílem bylo zmapovat zkušenosti s viktimizací klientů služeb pro osoby bez přístřeší a problémové uživatele drog v komparativní perspektivě se službami, přímo určenými pro oběti kriminality. Informace o jinak latentních obětech jsme se snažili získat i z pohledu praxe psychologů.

Kniha je rozdělena do osmi kapitol. Oproti minulému kolu výzkumu, kde jsme věnovali poměrně výrazný prostor teoretickému vymezení a popisu širšího kontextu problematiky obětí trestné činnosti a viktimizačních výzkumů, jako jednoho z nástrojů k rozšíření poznání v této oblasti, je teorii vyhrazena pouze úvodní kapitola. Ta přináší stručný přehled výzkumů realizovaných v ČR, jejichž předmětem zkoumání byly zkušenosti různých populací s viktimizací. V případě zájmu o bližší informace k teoretickému základu, ze kterého ale vycházíme i v tomto výzkumu, bychom rádi čtenáře odkázali právě na souhrnnou monografii z minulého kola (Roubalová et al., 2019).

Po kapitole, přibližující design aktuálního výzkumu, následují části věnované výsledkům hlavního viktimizačního šetření. Rozdělení je dáno především okruhy, sledovanými v poměrně rozsáhlém použitém dotazníku. Jak už bylo uvedeno, výsledky jsou prezentovány i ve srovnání s poznatky z výzkumu z roku 2017. Publikaci pak uzavírá část, věnovaná výsledkům dílčího výzkumu, který sice hlavnímu kvantitativnímu šetření časově předcházela, představuje ale spíše jeho doplněk a obohacení o náhled na problematiku obětí z více úhlů pohledu. Tato souhrnná monografie je určena především pro odborníky, zabývající se tématem kriminality z různých aspektů. Věříme ale, že poznatky mohou být zajímavé i pro čtenáře z řad širší veřejnosti.

1 ViolenceOFF je zkratka výzkumného projektu „Zlepšení v oblasti zacházení s pachateli a v oblasti podpory obětí v případech domácího a genderově podmíněného násilí v ČR“, který realizuje Institut pro kriminologii a sociální prevenci a je podpořen v rámci finančního mechanismu Norských fondů.

II.

Výzkumy viktimizace v České republice

Kriminalita je jedním z průvodních jevů společnosti a možnost stát se obětí nějakého trestného činu je dnes běžným rysem života obyvatel ve většině států světa. Je realitou, že s každým trestným činem je spojen nejen pachatel, ale i kriminalitou zasažené oběti. Poznatky o obětech trestné činnosti pak mohou také být důležitým důvodem pro přijímání opatření, která by měla vést k eliminaci kriminality, která se ve společnosti vyskytuje.

Zájem společnosti o oběti trestné činnosti, který lze zaznamenat v posledních dekáдах, směřuje především k zjišťování rozsahu osob zasažených kriminalitou, zaměřuje se na trendy vývoje počtu obětí, na změny v jejich skladbě, na následky kriminality viděné očima samotných obětí, a na některé další skutečnosti spojené s prožitou viktimizací. V neposlední řadě za zvýšeným zájmem o oběti trestné činnosti stojí i možnost získání informací o latentní kriminalitě, která bývá jinak v populaci velmi obtížně zjištělná.

Zdrojem informací o obětech kriminality jsou v ČR i jinde ve světě (viz např. Gau, 2019) vedle statistik, které poskytují o obětech trestné činnosti údaje nejrůznější kvality a rozsahu, také údaje zjištěné při výzkumech osob zasažených kriminalitou.

Oficiální statistiky (v současnosti v ČR policejní statistiky), ze kterých se obvykle získávají hlavní poznatky vztahující se ke kriminalitě ve státě, bohužel neposkytují jednoduše dostupné údaje o obětech kriminality (v policejní statistice evidovanými jako objekty napadení – osoby), protože nejsou součástí Statistických přehledů kriminality, které policie zveřejňuje. Údaje z policejních statistik o objektech napadení, v rámci nichž jsou sledovány i fyzické osoby (oběti kriminality), jsou dnes dostupné jen v základní podobě v informacích Českého statistického úřadu (viz např. Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí, 2022).

Zdrojem dat o obětech trestné činnosti jsou na druhou stranu v ČR i statistiky justiční, Probační a mediální služby či statistiky různých neziskových organizací. Ty se však zpravidla týkají specifických souborů osob viktimizovaných kriminalitou a obvykle nevypovídají o populaci celé republiky (Roubalová, 2021).

I proto zjišťování celorepublikových přehledových údajů o obětech kriminality také z jiných zdrojů než statistik má dnes v ČR značný význam. Na důležitosti nabývají tzv. viktimizační výzkumy, realizované na národní úrovni zaměřené na zkoumání zkušeností obecné populace s vytipovanými kriminálními delikty během vymezeného období. A to navzdory různým omezením a nedostatkům takových šetření (viz např. Rychtářík, 2011 a mnozí další). Viktimizační výzkumy prováděné na reprezentativních celorepublikových souborech obyvatel mohou doplňovat a zpřesňovat svými poznatky některá data, která přinášejí různé statistiky. Mohou sloužit v některých ohledech i jako prostředek korekce dat, uváděných statistikami oficiálními.

Tzv. viktimizační výzkumy obecné populace obyvatelstva lze charakterizovat jako výzkumy retrospektivní. Opakovaně jimi bývá sledována viktimizace obyvatel stejnými delikty, aby bylo možné sledovat trendy vývoje. Poskytují nejen důležité informace o kriminalitě, kterou zakouší obyvatelstvo (u nás osoby ve věku 15 let a více), ale také o zkušenostech s prací policie, o obavách z kriminality, o používání preventivních aktivit vůči projevům kriminality a o dalších skutečnostech, včetně latence.

V ČR se viktimizační výzkumy obecné populace obyvatel pod vlivem zahraničních studií začaly realizovat v 90. letech minulého století a nabývají postupně, i vzhledem ke stavu současných českých oficiálních statistik obětí kriminality, na důležitosti. Z hlediska srovnání údajů s jinými zeměmi byla významná jejich počáteční návaznost na mezinárodní výzkum obětí kriminality (ICVS – International Crime Victim Survey).

První viktimizační výzkumy obecné populace, realizované v ČR, byly zprvu několikrát součástí tohoto opakovaně prováděného mezinárodního šetření. Později byly metodologie mezinárodních šetření (v různé míře co se týče objemu sledovaných jevů a problematiky) do českých výzkumů pouze přebírány. Viktimologické výzkumy v Čechách tedy začaly být prováděny samostatně na národní úrovni, a již nikoli jako součást ICVS. Frekvence jejich uskutečnění, způsob sběru dat i rozsah zkoumaných jevů byly obvykle závislé na finančních prostředcích, získaných na jejich uskutečnění. Realizovány byly tudíž spíše nepravidelně. V současnosti začínají být taková viktimizační šetření obecné populace na národní úrovni v naší republice snad již výzkumy s reálnou nadějí na opakování v pravidelných intervalech a potřebném rozsahu.

Součástí mezinárodního výzkumu ICVS byly v ČR následující tři výzkumy. Prvním byl výzkum, který proběhl v roce 1992 (v rámci bývalého Československa) na souboru téměř 1 700 osob, další pak v roce 1996 již v rámci ČR na souboru 1 469 osob. Obě šetření se týkala osob ve věku 16 let a výše z celé republiky (Válková, 1998). Výzkum v roce 2000 se uskutečnil na souboru 1 500 osob starších 16 let, byl ale proveden pouze v Praze, hlavním městě ČR (Martinková, 2002).

Další tzv. viktimizační výzkumy, provedené v ČR, již součástí ICVS nebyly. Jednalo se o výzkumy z roku 2004 na 1 052 osobách (omnibusové šetření) (Martinková, 2006), z roku 2006 na 3 082 osobách (Martinková, 2007), z roku 2010 na 1 003 osobách (omnibusové šetření) (Martinková, 2012) a z roku 2013 na 3 000 osobách (Martinková, 2015). Ve všech čtyřech případech výzkumy proběhly na jedincích starších 15 let.

Uvedené výzkumy zjišťovaly zkušenosti celorepublikových reprezentativních souborů obyvatel s různými počty kriminálních deliktů a sledovaly i různě obsáhlou další problematiku, související s viktimizací. Provedení těchto výzkumů, týkajících se zasažení obyvatel ČR sledovanou kriminalitou, jsme se blíže věnovali v předešlé publikaci, shrnující poznatky z výzkumu z roku 2017, který na uvedené výzkumy navazoval (viz Roubalová et al., 2019).

Zmíněné minulé kolo výzkumu, provedené v roce 2017, je revidovanou verzí v minulosti realizovaných českých viktimizačních výzkumů. Tento výzkum zkoumal soubor 3 393 osob a byl rozšířen o některá aktuální témata z českého prostředí. V určitém smyslu se odklonil od metodologie ICVS, kdy tento mezinárodní výzkum měl primárně komparativní povahu, která bez zapojení dalších zemí ztratila smysl. To umožnilo více reflektovat národní specifika, například znění otázek více přiblížit vymezení skutkových podstat trestných činů, upravených v zákoně č. 40/2009 Sb., Trestním zákoníku (dále též TZ). Při konstrukci dotazníku pro tento výzkum se již počítalo s tím, že terénní šetření by měla být pravidelně opakována. Nově byl hlavní výzkum obyvatel obohacen o dílčí šetření, které doplnilo svými poznatky hlavní terénní výzkum o informace, týkající se zmapování názorů obyvatel na situaci v oblasti péče o oběti v ČR, včetně obeznámenosti se zákonem o obětech trestné činnosti.

Vedle výše zmíněných tzv. viktimizačních výzkumů obecné populace, které se podařilo v minulosti v ČR realizovat, je zde třeba zmínit i plánované projekty pravidelného zkoumání viktimizace reprezentativních souborů obyvatel, které nakonec v ČR nebyly uskutečněny. K neúspěšně končícím pokusům o pravidelná provádění viktimizačních šetření obyvatelstva také na našem území, na jehož přípravě se intenzivně podílela několik let i Česká republika, patří plánovaný výzkum obětí kriminality v rámci zemí Evropské unie (Safety Survey/SASU/). Měl začít v roce 2013 s cílem umožnit lépe vzájemně porovnávat údaje o viktimizaci obyvatelstva kriminalitou v jednotlivých zemích Evropské unie. Bohužel to ani do budoucnosti nevypadá, že by se tento větší komparativní viktimizační výzkum měl realizovat.

V této souvislosti lze ale zmínit recentnější evropský projekt, který potřebu srovnatelných dat o kriminalitě a viktimizaci částečně saturuje. Nedostatek informací o potřebách obětí, celkovém rozsahu viktimizace a počtu neoznámených případů byl totiž identifikován také jako jeden z hlavních problémů v rámci expertního šetření, zaměřeného na uplatňování práv obětí v EU, provedeného Agenturou Evropské unie pro základní práva (FRA) (European Union Agency for Fundamental Rights, 2015). „Viktimizační komponentu“ zřejmě i z tohoto důvodu obsahoval právě nedávno realizovaný Průzkum základních práv agentury FRA (FRA's Fundamental Rights Survey). Lze ho tak označit za první celoevropský výzkum, který po dlouhé době shromáždil srovnatelné údaje o zkušenostech lidí s vybranými druhy kriminality, jejich obavách a reakcích na ně. Výzkum byl v této části zaměřen na zkušenosti s viktimizací násilnými delikty, obtěžováním v online i offline prostoru a vybranými majetkovými delikty². Dále dotazník obsahoval otázky, týkající se bližších okolností viktimizace, nahlašování policii, obav o osobní bezpečnost a přijatých preventivních opatření. Část byla věnována i vlastní intervenci respondenta ve vybraných hypotetických situacích.³ Výzkumu se zúčastnilo 35 000 respondentů od 16 let z 27 zemí EU (včetně České republiky), Spojeného království a Severní Makedonie. Sběr dat proběhl v roce 2019 (European Union Agency for Fundamental Rights, 2021).

Výzkum tak přinesl mnoho cenných poznatků zejména z hlediska možnosti srovnání evropských zemí. Co se týče Česka, v této komparativní perspektivě patří k zemím s vyšším zatížením respondentů násilím, na straně druhé míra nahlašování násilných incidentů je pod evropským průměrem. Zajímavým je také poznatek, že Česko je zemí, kde je nejméně respondentů ochotných zasáhnout, pokud vidí, že rodiče bijí svoje dítě. Ochotu nějak zasáhnout v této situaci deklarovala pouze 4 % respondentů. V případě násilí mezi partnery byl výsledek rovněž pod evropským průměrem⁴ (13 %), naopak pokud by respondenti viděli někoho vyhazovat starou lednici v přírodě, zasáhlo by až 23 % z nich (European Union Agency for Fundamental Rights, 2021).

Dále byl v ČR plánován projekt pravidelných celorepublikových výzkumů obětí kriminality, zaměřený primárně na zjišťování latentní kriminality, který po první dekádě milénia mohl být taktéž zásadním přelomem jak z hlediska pravidelné realizace národních

2 Vloupání, zneužití bankovního účtu nebo karty a podvod na spotřebiteli.

3 Fyzické násilí mezi partnery, fyzické násilí vůči dítěti a trestný čin proti životnímu prostředí.

4 Evropský průměr byl pro všechny situace 19 %.

viktimitizačních výzkumů, tak i z hlediska možného bezprostředního využívání výzkumem získaných údajů o latentní kriminalitě policejními složkami. Byl totiž připraven přímo ve spolupráci s policií a pro policii. Bohužel také nakonec nedošlo k jeho realizaci.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci zpracoval pro Policii ČR na žádost jejího odboru kriminalistických analýz projekt výzkumu (viz blíže Marešová & Martinková, 2007), cíleného na zmapování latentní kriminality, který navazoval na již v ČR provedené viktimizační výzkumy, a „který by byl periodicky opakován a jehož informační hodnota by byla jistěna policejními statistikami a využívána policií především v analytické a preventivní činnosti“ (Marešová, 2011, str. 13).

I přesto, že k provedení výše zmíněných projektů nakonec nedošlo, podařilo se v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci uskutečnit v roce 2010 a 2013 tzv. viktimizační výzkumy na reprezentativních souborech obyvatel, i když s omezeným rozsahem dotazníku (viz výše zmíněná viktimizační šetření). Na tyto výzkumy pak navazoval též výše v textu uvedený, ale již rozsáhlý viktimizační výzkum obecné populace z roku 2017 (Roubalová et al., 2019) a také aktuální výzkum realizovaný v roce 2022, na jehož poznatky je zaměřena hlavní část této publikace.

II.1 Další výzkumy zkoumající zkušenosti obyvatel s protiprávním jednáním

Vedle tzv. viktimizačních výzkumů obecné populace, které jsme výše v textu zmínili, existují v ČR i další výzkumy, které přinášejí údaje o osobách zasažených trestnou činností, případně jinými závažnými sociálně patologickými jevy. Jedná se o výzkumy, ve kterých jsou otázky zaměřené na viktimizaci zařazovány při sledování nejrůznější specifické tematiky nebo při zkoumání různých cílových segmentů obyvatel.

Cílové skupiny obyvatel bývají tvořeny např. osobami různého věku, pohlaví, jedinci patřícími do různých socioekonomických skupin obyvatel nebo osobami žijícími v určitých územních lokalitách apod. Mezi problematiku, která je tradičně zjišťována tzv. viktimizačními výzkumy obecné populace, a která bývá také často součástí i mnoha specificky zaměřených terénních šetření, patří např. téma strachu/obav z kriminality nebo (ne) oznamování viktimizace policii (latence).

Dále se v textu zaměříme na informace o některých výzkumech, realizovaných v ČR, které přinášejí (vedle výše uvedených tzv. viktimizačních šetření obecné populace) poznatky – získané obvykle na rozsáhlých či reprezentativních souborech osob – z oblasti viktimizace obyvatelstva protiprávním jednáním. Tato terénní šetření přinášejí zpravidla důležité údaje z oblasti viktimizace různorodých skupin obyvatel různými sociálně patologickými jevy, kterými se tradiční tzv. viktimizační výzkumy obecné populace z nejrůznějších důvodů obvykle nezabývají.

Mezi výzkumy viktimizace specifických věkových skupin obyvatel ČR patří např. terénní šetření provedené na **seniorské populaci**, které přineslo poznatky o zkušenostech reprezentativního souboru 3047 obyvatel ve věku 65–80 let s vybranými kriminálními delikty během jednoho roku, který předcházel výzkumu (Martinková & Biedermanová, 2019). Výzkum se zajímal i o další rozsáhlou problematiku, mezi jinými např. o strach

z kriminality, zadlužení a exekuce seniorů. Výzkum byl zacílený speciálně na seniory, kterým v předcházejících viktimizačních výzkumech obecné populace ČR nebyla věnována detailnější pozornost.

Výzkumem bylo např. zjištěno, že oběťmi alespoň jednoho ze zkoumaných 19 deliktů se stalo během jednorozhodného období 41,4 % dotázaných osob. Jedním deliktem bylo zasaženo 21,7 % respondentů, 10,4 % dvěma delikty. Oběťmi tří a více deliktů bylo 9,3 % respondentů. Jedinci obou pohlaví byli sledovanými 19 delikty zasaženi obvykle v obdobné míře. Výjimkou byly oběti fyzického násilí a oběti vyhrožování fyzickým násilím od osoby, kterou napadení neznali, kterých bylo signifikantně více mezi muži než mezi ženami.

Mezi výzkumy, zaměřenými naopak na zkoumání viktimizace nejmladších obyvatel ČR, tedy **jedinců dětského věku**, můžeme zmínit poměrně rozsáhlý anonymní self-reportový výzkum polyviktimizace dětí ve věkovém průměru 15 let. Jednalo se o 1 546 žáků devátých ročníků a gymnázií ze čtyř největších českých měst. Výzkum byl zaměřen na sledování osobní zkušenosti s 12 delikty ve čtyřech kategoriích (násilné delikty, majetkové delikty, šikana plus kyberšikana, násilí v rodině) (Podaná & Okolie, 2019).

Studie např. ukázala, že děti jsou do velké míry oběťmi násilného nebo antisociálního chování druhých jak ve škole, tak ve vlastní rodině, dále v kyberprostoru a sousedství. Více než polovina dětí (57 %) uvedla zkušenost s viktimizací některým ze zkoumaných deliktů v uplynulém roce. Viktimizaci nejméně třemi různými delikty zmínila téměř šestina respondentů. Nejčastěji se děti staly oběťmi majetkových trestných činů (29 %) a šikany (28 %). Pětina zkoumaných dětí se setkala s násilím v rodině, kdy 13 % uvedlo napadení vedoucí ke zranění od sourozence a 9 % závažnější formu fyzického násilí od rodičů.

Mezi další rozsáhlejší výzkumy, které zkoumaly rovněž viktimizaci dětí větším počtem různých deliktů, lze zahrnout např. výzkum souboru 1 270 dětí (žáků devátých tříd v Plzni) self-reportem, zaměřeným na sledování viktimizace respondentů pěti typy násilných jednání (ubližení na zdraví bez zbraně, ubližení na zdraví se zbraní, sexuální násilí, loupež) a na zkoumání dalších souvislostí viktimizace (Thomová & Stočesová, 2002). Dále lze zmínit rozsáhlý výzkum 945 adolescentů z různých míst republiky, žáků středních škol a učilišť, kteří rovněž vypovídali o zkušenostech s různými typy násilí, jež zažili ve své rodině (Martinková, 1995). Poznatky o viktimizaci nejmladších obyvatel ČR přinesly self-reportové výzkumy (International Self-Reported Delikvency) ISRD-2 z roku 2007 a ISRD-3 z roku 2013, které se zabývaly rovněž analýzou zasažení dětí a mládeže ve věku 11 až 17 let několika kriminálními delikty. Oba výzkumy byly provedeny na více než dvoutisícových souborech respondentů. Ze získaných údajů mimo jiné vyplynulo, že u 13–15leté populace došlo k nárůstu viktimizace, a to zejména krádežemi, ale částečně i násilnými delikty (Moravcová et al., 2015).

Zasažení dětské populace v ČR fyzickým a psychickým týráním, avšak prostřednictvím retrospektivní výpovědi dospělé populace, sledoval např. výzkum provedený na reprezentativním souboru více jak tisíce respondentů ve věku 18–44 let, který představoval reprezentativní vzorek populace ČR v uvedené věkové skupině (Bosák et al., 2004). Toto šetření navazovalo na výzkum výskytu sexuálního zneužití v dětství v české populaci, uskutečněný na reprezentativním souboru zhruba tisíce dospělých osob v letech 1997–1998,

které zpětně vypovídaly o svých zkušenostech. Tímto výzkumem bylo např. zjištěno, že 26 % zkoumané dospělé české populace se v dětství stalo obětí některé ze sledovaných forem sexuálního zneužití. V téměř 60 % případech byly oběti zneužity osobou, kterou znaly (Pöthe, 2005). Na zkoumání sexuálního zneužívání v dětství (do 15 let věku) se také zaměřily výzkumy, provedené na rozsáhlých reprezentativních souborech dospělé populace ČR, které opakovaně realizovali Weiss a Zvěřina (Weiss, 2005). Ve výzkumu z roku 2003 bylo těmito autory např. zjištěno, že opakovaně bylo v dětství sexuálně zneužíváno 3,1 % žen a 0,7 % mužů, většinou nepenetrantní formou. Velká část zneužití byla páchána příbuznými obětí (Weiss, 2005).

Vedle toho byly v uplynulých letech provedeny některé výzkumy viktimizace mladé populace různými dalšími, spíše jednotlivými delikty a sociálně patologickými jevy, např. šikanou (Havlinová & Kolář, 2001) nebo kyberšikanou (viz dále).

O osoby zasažené v ČR **kyberkriminalitou** se zajímal např. výzkum reprezentativního souboru uživatelů internetu v obecné populaci republiky ve věku 16–74 let, realizovaný na cca 6 500 osobách. Jedna část výzkumu byla zaměřena na zkoumání viktimizace respondentů některými jevy v on-line prostředí během 12 měsíců, které předcházely dotazování (Kudrlová et al., 2022). Tímto šetřením bylo zjištěno např. to, že pokud jde o phishing vyžadující peníze, tak se s ním setkaly ve sledované internetové populaci během jednorozhodného období nejčastěji osoby ve věku mezi 30–44 lety (46 %), naopak nejméně osoby do 29 let (37 %) a respondenti nad 60 let (32 %) a že ve zkoumaném souboru jím bylo zasaženo více mužů (47 %) než žen (33 %).

Výzkum nebezpečí elektronické komunikace, který byl proveden v ČR v letech 2012–2013 na souboru cca 21 tisíc dětí a dospívajících ve věku 11–17 let, a který navazoval na obdobné předcházející výzkumy, byl zaměřen na zkoumání rizikového chování respondentů v souvislosti s informačními a komunikačními technologiemi. Mezi jinými zkoumal kyberšikanu, kybergrooming, sexting a sdílení osobních údajů. Dotazníkové šetření bylo provedeno anonymně on-line, prostřednictvím systému projektu E-bezpečí a ukázalo např., že 50,6 % dětí a dospívajících z ČR se setkalo s některou z devíti zkoumaných forem kyberšikany (Kopecký et al., 2013).

Důležitou oblastí, ve které je v ČR zkoumána viktimizace osob, je **domácí násilí**. Po všimneme si zde hlavně výzkumů, týkajících se partnerského násilí, jelikož se předpokládá jeho častý výskyt s obvykle závažnými dopady na širší sociální okolí, hlavně na další členy rodiny včetně dětí. Pozornost zaměříme především na šetření reprezentativních souborů osob.

Prvním reprezentativním výzkumem v ČR, zaměřeným výhradně na oblast domácího násilí, byl výzkum provedený pro Bílý kruh bezpečí (dále též BKB) a Philip Morris. Cítil na znalosti, postoje a osobní zkušenosti s domácím násilím obyvatel ČR u 1 724 respondentů starších 15 let. *Vlastní viktimizaci partnerským násilím přiznalo v tomto výzkumu 16 % respondentů* (Bílý kruh bezpečí, 2001). Na tento výzkum navazovala další viktimizační studie BKB na reprezentativním souboru 1 690 respondentů ve věku 15 let a starších (Analytický ústav STEM, 2006). Tímto šetřením bylo například zjištěno, že ve zkoumaném roce mělo osobní zkušenost s násilím ve vlastním partnerském vztahu 14 % populace.

Další studii v ČR, zaměřenou v jedné své části na zkoumání násilí mezi intimními partnery, byl výzkum sledující násilí na ženách ze strany mužů, který byl proveden v rámci mezinárodního výzkumu IVAWS (International Violence against Women Survey). Proběhl v roce 2002 na reprezentativním souboru 1 980 žen starších 18 let (Pikálková, 2004). Šetření bylo orientováno nejen na zjištění výskytu vytipovaných druhů násilí produkovaných vůči ženám, ale i na zjištění různých názorů a postojů respondentek. *Byla zjištěna obecně vysoká míra viktimizace žen, a to jak v rámci intimního partnerského vztahu, tak mimo něj. Celkově zažilo alespoň jednu ze zkoumaných forem agrese (násilných útoků) během svého života 59 % respondentek. Zhruba 38 % žen přitom mělo zkušenost s fyzickým či sexuálním násilím ze strany svého partnera (současného nebo ex manžela/partnera) a 37 % žen od jiného muže než partnera.*

Na tento výzkum navazoval další, a to Násilí v partnerských vztazích: výzkum navazující na IVAWS. V jeho rámci byly zkoumány dva reprezentativní soubory osob ve věku 18–70 let – muži (1 001 osob) a ženy (1 502 osob). *Výzkum žen např. ukázal, že během posledních pěti let zažilo partnerské násilí 6,7 % z nich (Pikálková et al., 2015). V reprezentativním šetření českých mužů pak bylo např. zjištěno, že v posledních pěti letech 5,5 % mužů zažilo nějaký druh zkoumaného fyzického útoku ze strany manželky nebo partnerky (Buriánek et al., 2014).*

Údaje o partnerském násilí, jak uvádí Pikálková (2004), byly získány také ze dvou sociologických výzkumů bezpečnostních rizik pro MV ČR, provedených na reprezentativních souborech obyvatel starších 15 let (Bezpečnostní rizika 1999 a Bezpečnost občanů 2001). Z výzkumu Bezpečnostní rizika 1999, kdy se šetření orientované na domácí násilí podařilo uskutečnit na 900 respondentech starších 15 let, vyplynulo, že *zkušenost v průběhu svého života se zkoumanými formami fyzických útoků mělo 13 % žen a 5 % mužů v partnerském soužití (současném i bývalém); (viz též Vymětalová, 2001).*

Jiný výzkum domácího násilí, včetně toho partnerského, provedený v rámci dotazníkového šetření v roce 2015 na reprezentativním souboru 1 500 obyvatel ČR starších 15 let, sledoval zasažení respondentů domácím násilím dvěma způsoby (Topinka, 2016). Jednak dotazy na zkušenosti s konkrétními násilnými praktikami, ke kterým může docházet v rámci partnerského domácího násilí (buď v roli oběti či v roli pachatele) a prostřednictvím obecnějšího popisu – „definice“ domácího násilí, kdy se respondenti vyjadřovali, zda měli s popsanou formou domácího násilí nějaké zkušenosti, a to v různých rolích (např. jako svědci, oběti, pachatelé apod.). V případě partnerského násilí se zajímal také o přímou zkušenost s domácím násilím a rovněž zkoumal různé další jevy, vyskytující se v souvislosti s tímto násilím. *V případě přímé zkušenosti s partnerským násilím, zjištěné za pomoci výčtu konkrétních násilných praktik, bylo zjištěno 31,7 % obětí a v 12,1 % byly zachyceny osoby, které byly jak oběťmi, tak pachateli domácího násilí.*

Je třeba upozornit, že např. v rámci zkoumání partnerského domácího násilí se postupem času pozornost výzkumníků soustřeďuje také v ČR na různé aspekty viktimizace, beroucí v potaz také interakci mezi partnery. Terénní šetření jsou proto prováděna na párech osob v partnerském vztahu. V rámci partnerského násilí je takto např. zkoumána souvislost závislosti na zdrojích (nejen finančních) a párového násilí (Malvotová, 2020) nebo reciprocita násilí v partnerském vztahu (např. Soudková & Bartoš, 2012, Paloušová,

2020). Soudková a Bartoš (2012) zkoumali tento jev na reprezentativním souboru 870 respondentů ve věku 15–29 let. *Dospěli např. ke zjištění, že přílehlavější kvalifikací respondentů než jako obětí či pachatelů „by bylo odlišovat mladé lidi, kteří jsou aktéry vztahu prostého násilí od těch, jejichž komunikační vzorce ve vztahu nějaké násilí obsahují, a dále ty, jejichž vzájemná interakce je založena na používání násilných praktik a na mocenských bojích“* (Soudková & Bartoš, 2012, str. 40).

Partnerskému domácímu násilí se věnoval i on-line výzkum zasažení domácím násilím reprezentativního souboru žen ve věku 18–65 let, provedený v souvislosti s pokusem vyčíslit ekonomické dopady domácího násilí v ČR (Kunc et al., 2012). *Tímto výzkumem bylo např. zjištěno, že v průběhu života zažilo zkoumané fyzické napadení v rámci domácího násilí 18 % žen.*

Mezi **výzkumy různých skupin obyvatel** v ČR, jejichž součástí bylo také zkoumání viktimizace kriminalitou a jinými závažnými sociálně patologickými jevy, patří terénní šetření, přinášející komplexní pohled na viktimizaci a kriminalitu související se sociálně vyloučenými lokalitami v celé ČR (mimo hlavní město Prahu) (Toušek et al., 2018). Tento výzkum, který proběhl v roce 2016, zjišťoval mimo jiné rozsah a podoby viktimizace vybranou trestnou činností mezi obyvateli těchto lokalit staršími 15 let. V rámci dotazování na viktimizaci, které bylo realizováno za pomoci osobního rozhovoru tazatele s respondentem prostřednictvím strukturovaného dotazníku, byly získány údaje od 2 566 osob ze sociálně vyloučených lokalit a od 590 osob žijících v obcích s vyloučenými lokalitami, ale žijící mimo tyto lokality. Zjišťovala se viktimizace respondentů během minulých 12 měsíců, pěti let a více jak pěti let. Sledována byla viktimizace domácnosti, viktimizace osoby a ostatní viktimizace. Zkoumaly se různé aspekty viktimizace, včetně latence. Zvláštní pozornost byla věnována zasažení obyvatelstva násilím z nenávisti (tj. „násilí páchané z důvodu předsudků, které pachatel má vůči společenské skupině, k níž napadený podle pachatele náleží“ (Toušek et al., 2018, str. 22)).

Studie mimo jiné dospěla k závěru, že populace sociálně vyloučených lokalit je vystavena dvakrát až třikrát více trestným činům než celá populace ČR. Výskyt viktimizace byl ovlivněn u obyvatel sociálně vyloučených lokalit hlavně věkem, méně etnicitou nebo národností. Pokud jde o nejčastější viktimizaci, tak nejvíce populace ze sociálně vyloučených lokalit čelila násilí z nenávisti, krádežím kol, krádežím prostým, vyhrožování násilím a vandalismu. Sledovanou populaci ve vyloučených lokalitách bylo z celkového počtu viktimizací za posledních 12 měsíců nahlášeno policii pouze 23 % případů.

Jiné rozsáhlé terénní šetření, které se zabývalo osobami žijícími v ČR tzv. na okraji společnosti, bylo zaměřeno na osoby bez domova (Nešporová & Holpuch, 2020). V rámci výzkumu se zjišťovala také viktimizace těchto osob, a to verbálním a přímým fyzickým napadením. Zkoumán byl reprezentativní soubor jedinců pro populaci osob bez domova přespávajících venku, v noclehárnách, azylových domech a obecních ubytovnách. Výzkumný soubor tvořilo 1 013 jednotlivců starších 18 let. Soubor byl tvořen zhruba ze tří čtvrtin muži a ze čtvrtiny ženami. Věková struktura respondentů odpovídala dříve zjištěnému zastoupení daných věkových skupin mezi osobami bez domova. Terénní šetření proběhlo v celé ČR v roce 2019 formou individuálních standardizovaných rozhovorů tazatelů s respondenty-osobami bez domova.

Bylo zjištěno, že v *posledním roce byly zkušenosti s verbálním a fyzickým násilím mezi dotázanými osobami bez domova běžné, nejčastěji je zažily osoby přespávající venku. Fyzicky byly napadeny v posledním roce dvě pětiny jedinců přespávajících venku (40 %), a to nejčastěji jinými osobami bez přístřeší a osobami z řad veřejnosti. Ženy bez domova se s násilím, hlavně verbálním, setkávaly častěji než muži, a to zejména ze strany ostatních osob bez domova či veřejnosti. Fyzickým násilím bylo zasaženo 34 % mužů a 36 % žen.*

Vedle tohoto výzkumu osob bez domova z roku 2019 je třeba zmínit i poznatky z dalšího výzkumu, týkajícího se bezdomovectví v ČR, který se rovněž zajímal o viktimizaci jedinců bez domova různými kriminálními útoky či přestupky (Štěchová, 2008). Výzkum byl proveden dotazníkem, jenž vyplňovali sociální pracovníci. Terénní šetření přineslo informace o 157 mužích pobývajících v azylových domech. *Bylo zjištěno, že téměř pětina zkoumaných jedinců (19 %) se stala v období svého bezdomovectví obětí trestného činu nebo přestupku jednou, další pětina opakovaně.*

V ČR lze zaznamenat i některá zkoumání viktimizace obyvatel, hlásících se k sexuální a genderovým menšinám. Šetření z roku 2018 (Petruželka et al., 2020) přineslo informace o populaci identifikující se jako LGBT+, napadené z důvodů svojí sexuální orientace a genderové identity. Výzkum byl proveden anonymním dotazníkem umístěným na Facebooku organizace In IUSTITIA a na webu, využívaném členy LGBT+ komunity. Soustředil se na prozkoumání výskytu viktimizace, na opakovanou viktimizaci, formy útoku atd. Velikost souboru činila 192 osob, 77 % respondentů bylo mladších 34 let. *Výzkumem bylo např. zjištěno, že obětí násilí alespoň jednou v životě bylo z důvodu sexuální orientace a genderové identity 89 % respondentů. Nejčastěji byli respondenti napadáni slovně (vyhrožování, zastrasování), což uvedlo 42 % dotázaných. Za oběť fyzického útoku se označilo 18 % dotázaných a za oběť sexuálního násilí 14 % respondentů.*

Naposledy citovaní autoři se také zabývali výzkumem násilí proti osobám se zdravotním postižením a zajímala je i viktimizace těchto jedinců předsudečným násilím, tj. násilím, motivovaným zdravotním postižením napadených jedinců. Sledovali tyto oblasti, vedle další problematiky související s viktimizací násilím, jak pohledem pracovníků organizací, pracujících s lidmi se zdravotním postižením (Walach et al., 2020), tak pohledem samotných zdravotně postižených osob (Walach et al., 2023). *Z posledně uvedeného výzkumu, provedeného na 331 zdravotně postižených osobách např. vyplynulo, že jedinci se zdravotním postižením mají u nás časté zkušenosti rovněž s předsudečným násilím, kdy zkušenost s takovýmto násilím alespoň jednou v životě uvedlo 58 % dotázaných.*

K poznávání viktimizace některých skupin obyvatel ČR kriminalitou, konkrétně obyvatel vybraných územních celků, zde měst, přispěly rovněž výzkumy zaměřené na problematiku prevence kriminality. Jednalo se konkrétně o opakované výzkumy Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, které byly zpočátku orientovány na obyvatele konkrétních měst. Později, od roku 2005, se již těmito výzkumy zkoumaly reprezentativní soubory obyvatel republiky.

Některé z těchto výzkumů zjišťovaly, a to opakovaně, také různé aspekty viktimizace obyvatel protiprávními aktivitami a některými událostmi, které s viktimizací kriminalitou souvisejí. Viktimizace obyvatel několika delikty, ke kterým došlo v průběhu posledních dvou

let, byla zkoumána již v šetření z roku 1994 (Večerka et al., 1994). Později v IKSP prováděná šetření, týkající se prevence kriminality, se až do roku 2012 zajímala o viktimizaci obyvatel majetkovou a násilnou kriminalitou (kdy zkoumaná kriminalita byla definována obecně, bez výčtu jednotlivých protiprávních jednání), a to během posledního roku před realizací výzkumu. Předmětem zájmu byla rovněž latentní kriminalita, pocit bezpečí (strach z kriminality) a některé další skutečnosti, vážící se k viktimizaci. Strach z kriminality, analyzovaný na základě stupně obav z viktimizace konkrétními 13 trestnými činy, se těmito výzkumy sleduje od roku 2005 opakovaně až dosud. Od roku 2017 již ale není tímto typem výzkumů zkoumána další podrobnější tematika viktimizace respondentů protiprávními aktivitami.

Mezi poznatky z oblasti viktimizace obyvatel, získanými z šetření IKSP zaměřených na problematiku prevence kriminality, patří např., *že v roce 2017 ve srovnání s výsledky šetření z let 2005 a 2012 byl zřejmý pokles pocitu ohrožení respondentů u většiny zkoumaných trestných činů, u zbývajících byly obavy na stejné úrovni* (Holas, 2019). *Z dřívějších výzkumů, více zaměřených i na otázky viktimizace obyvatel, se např. ve výzkumu z roku 2012, ve srovnání s daty z výzkumu v roce 2005 ukázalo, že se snížilo množství obyvatel, kterým byla způsobena majetková újma, a také těch, kteří byli zasaženi násilnou kriminalitou.* (Holas & Večerka, 2013).

Viktimizaci trestnou činností v období vymezeném jako posledních pět let, zjišťoval i výzkum více jak 3,5 tisíc obyvatel různých lokalit ČR, zaměřený na analýzu vazeb mezi charakterem prostředí (v různých lokalitách), viktimizací kriminalitou a obavami z kriminality (Holas et al., 2016). Mezi autory, kteří se věnovali v různých širších souvislostech na rozsáhlých souborech obyvatel ČR zkoumání tématu strachu/obav z kriminality coby jedné z důležitých oblastí, zjišťovaných právě i při tzv. viktimizačních výzkumech obecné populace, patří např. Buriánek (2001, 2007) nebo Krulichová (2016) (Krucichová & Buriánek, 2020).

Výše jsme uvedli výběr výzkumů realizovaných v ČR, které, vedle tzv. viktimizačních šetření obecné populace, přinesly v minulých letech rovněž poznatky o viktimizaci obyvatelstva ČR různými závažnými sociálně patologickými jevy, včetně trestné činnosti. Protože se, jak bylo zřejmé, jednalo zpravidla o tematicky různorodá šetření, prováděná často rozdílnou metodologií na nejrůznějších souborech respondentů, nepřináší tato šetření obvykle nějaký souhrnný obraz o viktimizaci obyvatel republiky. Spíše informují o některých jejích výsecích. Jakkoli poznatky z výše uvedených výzkumů viktimizace vytvářejí neúplnou mozaiku, přesto obvykle informují o aktuálních sociálně patologických jevech, které obyvatele ČR zasahují. Poznatky z těchto výzkumů mohou být proto podnětné i pro další terénní šetření, speciálně zaměřená na mapování viktimizace obecné populace ČR kriminalitou.

III.

Design aktuálního výzkumu

III.1 Východiska

Aktuální projekt je pokračováním nastavené tradice českého výzkumu obětí. Tak jako v předešlé vlně zahrnovala výzkumná část dvě komponenty.

Hlavní část tvoří **rozsáhlý celopopulační průzkum viktimizace**. V zájmu možnosti srovnání dat v čase a zkoumání vývojových trendů je snaha o zabezpečení periodického opakování šetření se stejnou metodologií. Prezentovaná studie proto z velké části vychází z výzkumu předchozího a navazuje na již získané poznatky. Předmětem výzkumu byly stejně jako v předešlých vlnách zkušenosti obyvatel České republiky s vybranými druhy deliktů ve sledovaném období, jakož i další s viktimizací a kriminalitou související témata z pohledu veřejnosti.

Stejně jako v minulém výzkumu, i nyní hlavní kvantitativní viktimizační šetření doplnila kvalitativněji laděná **substudie na specifické téma**. Aktuální výzkum byl zahájen v době pandemie covid-19, která bezesporu zasáhla do životů nás všech. Dopady pandemie jsme chtěli reflektovat i z viktimologické perspektivy. Zajímalo nás, jak pandemie a s ní související opatření ovlivnily klientelu a poskytování služeb různým skupinám obětí. Kromě „běžných“ obětí trestné činnosti jsme se zaměřili i na marginalizované skupiny obyvatel. Konkrétně šlo o osoby bez domova a problémové uživatele drog. Jak i v předchozí kapitole II. zmíněné výzkumy potvrzují, tyto skupiny obyvatel jsou zatíženy výrazně vyšší mírou viktimizace než běžná populace. Bližší informace o rozsahu a povaze viktimizace těchto osob ale nejsou zatím nijak rozsáhlé. Vyšší zatížení viktimizací u uživatelů drog potvrzují i zahraniční výzkumy (Stevens et al., 2007). Zejména problémoví uživatelé drog jsou navzdory tomu vnímáni primárně jako pachatelé trestné činnosti a hrozba pro společnost, kterým je status oběti často úplně upřen. Kromě jiného totiž tyto marginalizované skupiny lidí vůbec nenaplnují představu toho, co Nils Christie (1986) definoval jako „ideální oběť“. Jde tedy o oběti, které zůstávají téměř úplně skryty, jednak je u nich možno předpokládat minimální motivaci viktimizaci oznamovat, ale zároveň jsou i mimo fokus většiny viktimologických výzkumných šetření. Poslední skupinou, na kterou jsme zaměřili pozornost, byli klienti psychoterapie se zkušeností s viktimizací. Jejich zahrnutí do šetření vycházelo z poznatku z minulého výzkumu, kdy bylo zjištěno, že velkou část obětí „klasický“ systém péče nezachytí. Zároveň praxe naznačuje, že část těchto potenciálních klientů hledá pomoc u psychologů, čemuž může nahraovat právě i situace spojená s pandemií. Vzhledem k zaměření substudie byla zvolena forma expertního dotazníkového šetření. Pohled odborníků, kteří přímo pracují s vybranou cílovou skupinou, doplní oblasti, které nemůžou být pokryty hlavním viktimizačním šetřením. Jde tedy o exploratorní studii (Gau, 2019), která by měla přinést nové poznatky a umožní komplexnější náhled na problematiku obětí z více aspektů.

III.2 Cíle výzkumu

Primárním cílem kvantitativního viktimizačního výzkumu bylo **zjištění míry viktimizace obyvatel sledovanými trestnými činy, a tím získání komplementárního zdroje informací o rozsahu kriminality v České republice včetně její latentní části.**

Sekundárními cíli bylo:

- získat podrobnější **informace související s prožitou viktimizací** ohledně:
  - bližších okolností incidentu
  - oznámení, resp. důvodů neoznámení incidentu policii
  - hodnocení postupu policie při šetření události
  - využití služeb pomáhajících subjektů
  - následků viktimizace atd.
- zjistit **názory a postoje obyvatel** ohledně:
  - obav o osobní bezpečnost
  - zájmu o téma kriminality
  - vybraných rizik ohrožení trestnou činností
  - možností řešení domácího násilí
- získat informace o **vlastním porušení zákona** prostřednictvím self-reportu
- identifikovat možné **rizikové a protektivní faktory** související s viktimizací
- **srovnání** názorů, postojů a zkušeností různých skupin respondentů

Cílem **doplňujícího dotazníkového šetření** bylo:

- získání informací o zkušenostech s viktimizací a kriminalitou u dalších vybraných cílových skupin obětí trestné činnosti nepokrytých hlavním dotazníkovým šetřením, a to z pohledu odborníků, kteří s touto klientelou pracují
- získání informací z pohledu odborníků o praxi poskytovatelů služeb pro vybrané skupiny obětí včetně dopadů pandemie na práci s touto klientelou
- zjištění, jak poskytovatelé služeb hodnotí úroveň péče o oběti trestné činnosti v ČR
- srovnání zkušeností s viktimizací podle jednotlivých cílových skupin obětí

IV.

Zkušenosti obyvatel s vybranými druhy deliktů

IV.1 Metodologie

IV.1.1 Struktura dotazníku a sběr dat

Dotazník byl složen z několika tematických modulů, které lze v případě potřeby v budoucnu flexibilně modifikovat. V plné verzi byl značně rozsáhlý⁵, nicméně reálná délka dotazníku se odvíjela podle míry viktimizace daného respondenta. Pro všechny respondenty byla určena jen jeho menší část. Použit byl revidovaný dotazník z poslední vlny výzkumu obětí z roku 2017 (Roubalová et al., 2019), kde jsme při koncipování celého šetření vycházeli mimo jiné i z manuálu k realizaci viktimizačních výzkumů, který byl vypracován pod záštitou OSN jako metodologické vodítko k jejich realizaci (UNODC-UNECE, 2010). Na druhé straně jsme se ale snažili, aby dotazník reflektoval i specifika české společnosti. Důraz byl kladen na zachování co nejvyšší míry srovnatelnosti výsledků, proto byly zásahy do převzatých otázek i základní struktury dotazníku minimální. Některé otázky vyhodnocené podle minulých výsledků jako málo vypovídající, byly vynechány, naopak byly přidány některé prvky nové (např. rozšíření možností odpovědí reagujících na pandemickou situaci).

Rozhovor zahajovala otevřená otázka. Respondenti byli dotázáni, jestli se v posledních dvou týdnech bavili o kriminalitě, aby se na téma celého dotazníku naladili.

Jádrum šetření je tzv. „Viktimizační screener“ mapující viktimizaci v posledních 3 letech předcházejících dotazování. To představovalo období zhruba od podzimu 2019. U deliktů, kromě domácího násilí a stalkingu, které mají dlouhodobější povahu, byly oběti dále tázány, zda se incident stal v posledním roce.

Celkově bylo sledováno 12 deliktů, a to šest mířených proti celé domácnosti⁶ a dalších šest mířených proti osobě respondenta včetně třech citlivých deliktů. Odpovědi na otázky ohledně těchto citlivých deliktů respondenti vyplňovali sami bez asistence tazatele.

Tabulka 1: Přehled sledovaných deliktů

Delikty proti domácnosti	Delikty proti osobě	Citlivé delikty
Krádež auta	Loupež	Domácí násilí
Krádež věcí z auta	Krádež osobních věcí	Sexuální násilí
Krádež motocyklu	Fyzické napadení	Stalking
Krádež kola		
Vloupání do obydlí		
Vloupání do chaty/chalupy		

Dotazník již neobsahoval otázky na delikty spáchané prostřednictvím internetu, jelikož na toto téma bylo realizováno IKSP specifické šetření (Kudrlová et al., 2023).

5 Znění jednotlivých otázek je uváděno přímo v textu příslušných kapitol. Zjednodušená verze dotazníku je uvedena v Příloze 2.

6 Respondent referoval i o útocih, které nějakým způsobem zasáhly majetek, užívaný členy domácnosti.

Bližší okolnosti reportované viktimizace byly zjišťovány v následující části dotazníku. Na tyto otázky odpovídali jenom respondenti, kteří se v posledních 3 letech stali oběti některého ze sledovaných trestných činů. Pokud se stali vícekrát oběťmi stejného trestného činu, vypovídali o posledním z nich. Část doplňujících otázek k jednotlivým incidentům byly otázky specifické vzhledem k charakteru trestné činnosti, část byla společná pro všechny delikty.

Pro zvýšení výtěžnosti výzkumného souboru dotazník stejně jako v minulé vlně dále obsahoval otázky, určené pro všechny respondenty bez ohledu na jejich reportovanou viktimizaci. Kromě otázek ohledně obav o osobní bezpečnost a sociodemografické statistiky, které jsou do výzkumu zařazovány pravidelně, šlo o otázky, u kterých naopak není primárně zamýšleno jejich periodické opakování. Otázky byly vybrány tak, aby v co nejvyšší míře umožnily zkoumání rozdílů mezi oběťmi a respondenty bez zkušenosti s viktimizací. Jedna část se týkala různých sebehodnotících škál a rizikového i protektivního jednání respondenta. Specifický modul, zařazený do „samovyplnovací části“, se týkal zkušeností a názorů na problematiku domácího násilí a respondentova vlastního porušení zákona.

Jak již bylo uvedeno, výzkum byl koncipován jako kvantitativní. Terénní fázi zajišťovala externí agentura, která vyhrála ve výběrovém řízení⁷. Sběr dat proběhl na podzim (září-říjen) roku 2022 a byl realizovaný metodou face to face (F2F)⁸. Dotazování obstaralo 236 speciálně zaškolených⁹, zkušených tazatelů z celorepublikové sítě vybrané agentury. Před ostrým sběrem dat proběhlo pilotní ověření srozumitelnosti dotazníku a technického nastavení dotazování.

IV.1.2 Výběr respondentů a velikost výzkumného souboru

Základním souborem pro hlavní výzkum viktimizace jsou obyvatelé ČR ve věku 15 a více let. Výzkumný vzorek je z hlediska kvótních znaků reprezentativní pro danou věkovou skupinu populace České republiky. Soubor respondentů byl rekrutován na základě kvótního výběru, vycházejícího z podkladů získaných z Českého statistického úřadu. Zohledňované kvóty byly pohlaví, věk, vzdělání, kraj a velikosti bydliště respondenta.

Po vyřazení chybně nebo neúplně vyplněných archů bylo do finálního zpracování zařazeno **3 073 dotazníků**. Strukturu výzkumného vzorku podle kvótních kategorií shrnuje Tabulka 2. Ve vzorku je mírně nadreprezentovaná nejstarší věková kategorie na úkor té nejmladší. Oproti minulé vlně se mírně liší struktura sledované velikosti místa bydliště v závislosti na nastavení této proměnné zvolenou agenturou.

7 MindBridge Consulting, a. s.

8 S použitím techniky PAPI, tedy osobního dotazování s papírovým dotazníkem.

9 Specifické školení k realizaci výzkumu proběhlo za účasti zadavatele – členů výzkumného týmu IKSP.

Tabulka 2: Struktura vzorku podle kvótních kategorií¹⁰

Pohlaví	%	N
Muž	48,6	1 494
Žena	51,4	1 579
Věk	%	N
15 až 20 let	5,1	156
21 až 30 let	13,6	419
31 až 45 let	27,5	846
46 až 59 let	22,7	699
60 a více let	31,0	953
Vzdělání	%	N
Základní, i nedokončené	13,7	421
Střední bez maturity	33,7	1 036
Střední s maturitou	34,2	1 052
Vysokoškolské + VOŠ	18,4	564
Velikost místa bydliště	%	N
do 999 obyvatel	1,5	45
1 000–4 999 obyvatel	37,3	1 145
5 000–19 999 obyvatel	18,3	563
20 000–49 999 obyvatel	12,1	371
50 000–99 999 obyvatel	8,3	254
nad 100 000 obyvatel	22,6	695
Kraj	%	N
Hlavní město Praha	12,6	386
Středočeský	13,1	403
Jihočeský	6,0	184
Plzeňský	5,5	168
Karlovarský	2,7	84
Ústecký	7,6	234
Liberecký	4,1	126
Královéhradecký	5,1	157
Pardubický	4,8	147
Vysočina	4,7	144
Jihomoravský	11,2	344
Olomoucký	5,9	182
Zlínský	5,4	165
Moravskoslezský	11,4	349

10 Data jsou vázána na sociodemografickou strukturu obecné populace ČR.

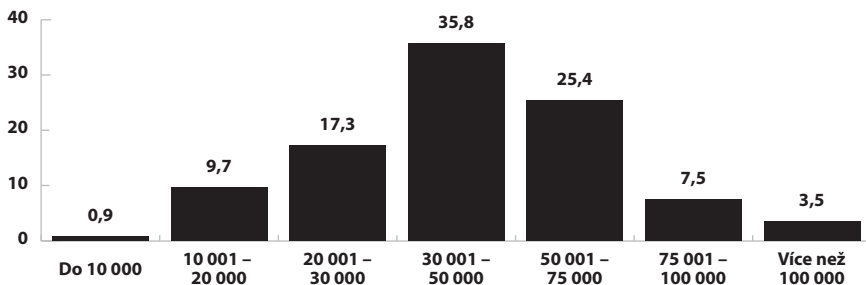
Současně jsme zjišťovali i další sociodemografické proměnné (viz Tabulka 3). Mezi respondenty bylo nejvíce zaměstnanců bez podřízených (38,7 %). Vzhledem k vyššímu zastoupení respondentů v kategorii 60 a více let, se ve vzorku vyskytuje poměrně velké množství důchodců (26,9 %), a to především těch, kteří nepracují (21,1 %). Respondenti žijí v domácnostech, které většinou čítají maximálně 4 osoby (95,7 %) a 36,7 % dotazovaných žije s jednou až dvěma nezletilými osobami (dětmi). Větší rodiny se ve vzorku vyskytovaly spíše výjimečně. Více než třetina respondentů (36,2 %) žije na sídlišti, další čtvrtina (24 %) v bytovém domě ve starší zástavbě a pětina (20,1 %) v rodinném domě ve městě či v satelitní zástavbě. Na vesnici žije 11,6 % dotazovaných.

Tabulka 3: Další sociodemografické proměnné

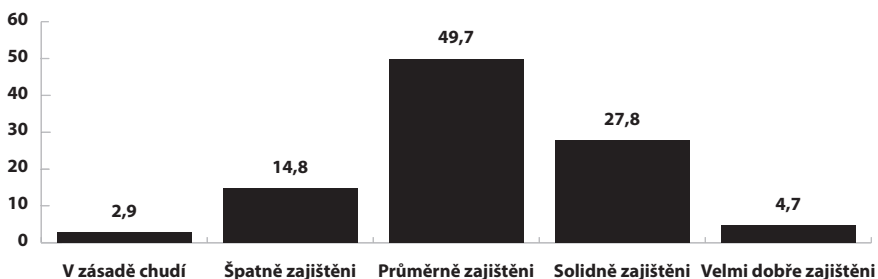
Sociální postavení	%	N
Student, učeň	6,6	202
Důchodce – pracující	5,8	178
Důchodce – nepracující	21,1	649
Nezaměstnaný	3,6	110
V domácnosti (vč. mateřské dovolené)	4,4	135
Zaměstnanec bez podřízených	38,7	1 188
Zaměstnanec s podřízenými, řídicí pracovník	9,9	305
Živnostník, soukromý zemědělec	4,9	152
Soukromý podnikatel	5,0	154
Počet osob žijících ve společné domácnosti	%	N
1	14,8	454
2	37,6	1 155
3	21,2	653
4	22,1	680
5	3,2	98
6 a více	1,1	16
Počet dětí žijících ve společné domácnosti	%	N
0	61,5	1 890
1	20	616
2	16,7	512
3	1,4	43
4	0,4	12
Typ obydlí	%	N
Rodinný dům (i řadový) ve městě	14,3	440
Rodinný dům (i řadový) v satelitní zástavbě na okraji města	5,8	177
Bytový dům ve starší blokové zástavbě	24	737
Bytový dům v nové blokové zástavbě	6,6	204
Byt na sídlišti	36,2	1 112
Rodinný dům na venkově	10,4	319
Bytový dům na venkově	1,2	38
Jiný typ zástavby	1,5	46

Zjišťovali jsme i příjem domácnosti¹¹ a míru subjektivního zajištění¹², které navzájem silně korelují (Pearson Correlation=0,502). Jejich strukturu zobrazují Graf 1 a Graf 2. Taktéž jsme se ptali na celkový zdravotní stav respondentů, který je ovlivněn zejména jejich věkem (Gamma=0,690). Jeho strukturu zobrazuje Graf 3.

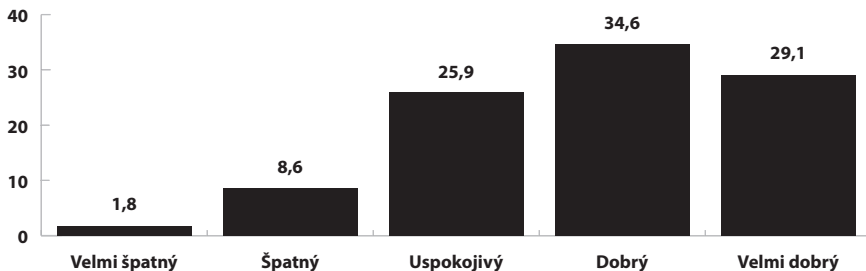
Graf 1: Příjem domácnosti v Kč (% N=2279)

Graf 2: Subjektivní pocit zajištění (% N=3 073)

Graf 3: Celkový zdravotní stav (% N=3 065)

11 Z otázky: „A jaký je průměrný celkový čistý měsíční příjem Vaší domácnosti?“

12 Z otázky: „Zvážíte-li velikost příjmů a majetku ve Vaší domácnosti, řekl(a) byste, že jste: velmi dobře zajištění, solidně zajištění, průměrně zajištění, špatně zajištění, v zásadě chudí“

IV.2 Zasažení obyvatel vybranými delikty ve sledovaném období

Základním poznatkem, který byl ve výzkumu získán, je skutečnost, že 42 % respondentů uvedlo viktimizaci během předcházejících tří let. Mohlo jít jak o skutky, jejichž obětí byl sám respondent, tak o činy namířené proti jeho domácnosti. Více než 30 % oslovených občanů bylo v uvedeném období obětí jedné události, necelá desetina dvou, několik procent pak i větším počtem (viz Tabulka 4).

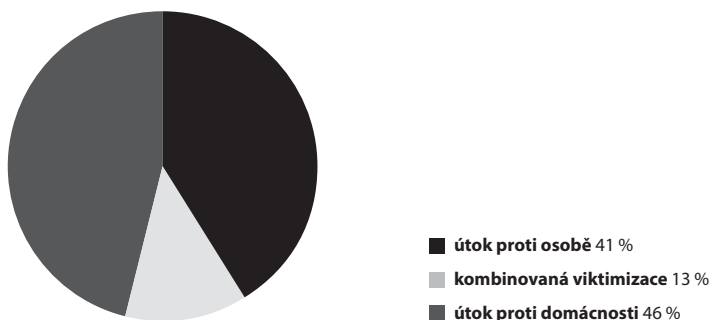
V minulém výzkumu (2017) se obětí některého z námi sledovaných trestných činů stalo (v posledních třech letech před výzkumem) 34 % výzkumného vzorku. Je zde tedy naznačeno mírně vyšší aktuální zasažení obyvatelstva kriminálním jednáním. Zda se jedná o počínající trend nebo pouhý náhodný posun, bude možno posoudit až v dalších vlnách viktimizačních výzkumů.

Tabulka 4: Počet deliktů, spáchaných na respondentovi / domácnosti za 3 roky (% , N=3 073¹³)

	%	N
žádný delikt	57,9	1779
1 delikt	31,1	957
2 delikty	8,0	245
3 delikty	2,3	70
4 delikty	0,6	17
5 a víc deliktů	0,1	5

Oběti lze rozdělit do tří skupin podle toho, zda byly viktimizovány trestnou činností mířenou proti jejich osobě, domácnosti, nebo se staly obětí obou typů viktimizace (viktimizace dvěma a více delikty, kdy alespoň jeden je mířen proti osobě a zároveň alespoň jeden mířen proti domácnosti).

Graf 4: Typy viktimizace (%), N=1 294

13 Tam, kde není počet respondentů (N) výslovně uveden, se jedná o celý výzkumný soubor, tedy 3 073

Samozřejmě se vyskytovali i případy, kdy došlo k viktimizaci více delikty proti osobě, nebo více delikty proti domácnosti. Došlo tedy k viktimizaci různými typy deliktů v rámci jedné z těchto dvou skupin. Celkově tedy dostáváme pět podskupin viktimizovaných respondentů (viz Graf 5).

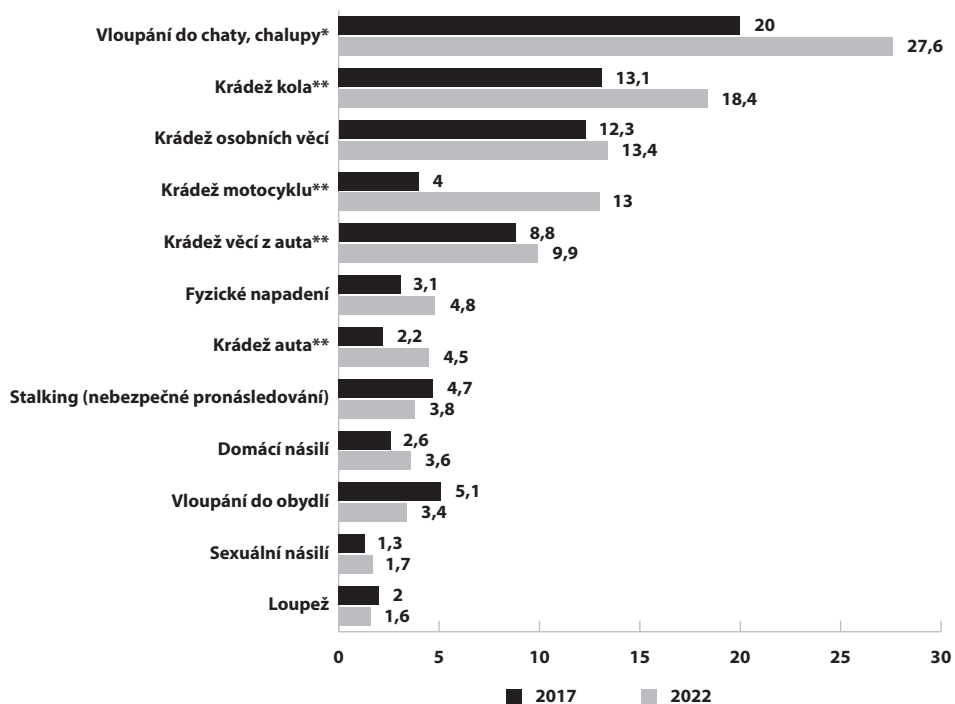
Graf 5: Varianty vícečetné viktimizace (%), N=1 294

Přesuneme-li pozornost na jednotlivé druhy deliktů, ke kterým se dotazovaní vyjadřovali, které v Grafech 6 a 7 uvádíme ve srovnání s výsledky z minulého výzkumu, na první pohled upoutá vysoký podíl vloupání do rekreačních objektů. Je samozřejmě nutné brát v potaz, že se jedná o podíl z těch respondentů, kteří užívají nějaký takový objekt. Na druhou stranu, i z kompletního výzkumného vzorku činí oběti vloupání do chaty nebo chalupy nezanedbatelných 6 %. Na druhém místě co do zasažení domácností kriminalitou se umístila krádež kola s 18% nápadem. Jako první delikt přímo proti osobě respondenta nám z výsledků jasně vyplynula krádež osobních věcí, jejíž oběti se za tři roky stalo přes 13 % občanů. To z krádeže činí i delikt s celkově nejvyšším výskytem v celé populaci.

V komparativní perspektivě největší nárůst vidíme u krádeže motocyklu. Obětí je trojnásobný podíl vlastníků jednostopých motorových prostředků oproti minulému měření. U dalších sledovaných deliktů vidíme stagnaci či mírný nárůst, u některých závažných útoků (vloupání, loupež) dokonce pokles. Podrobnější rozbor následuje u jednotlivých typů deliktů.

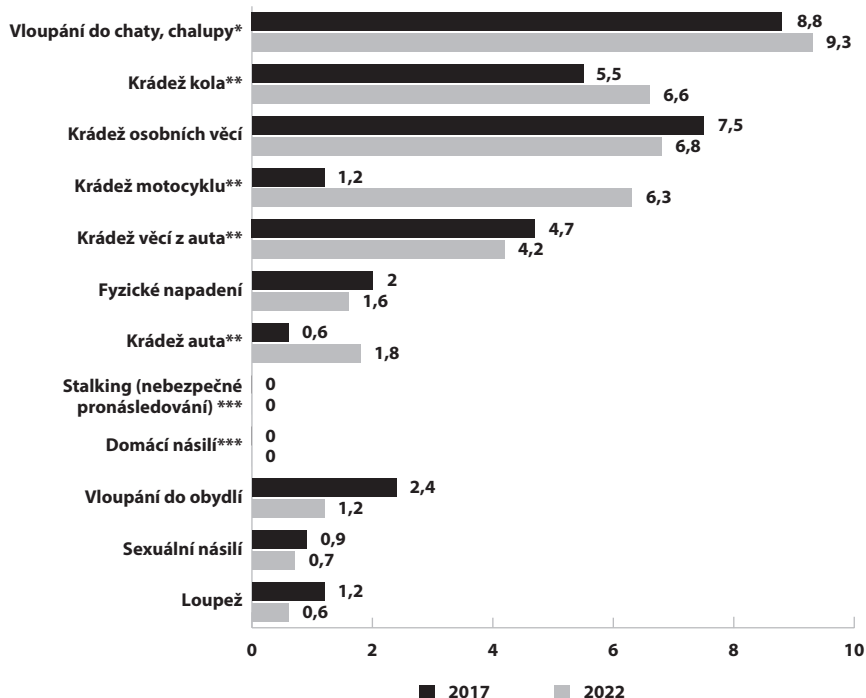
Graf 6: Delikt v posledních 3. letech. Základní frekvence deliktů (pořadí dle míry výskytu). Porovnání viktimologických výzkumů IKSP 2017-2022 (%)

*z domácností užívajících rekreační objekt.

**z domácností užívajících daný dopravní prostředek.

Graf 7: Delikt v posledních 12. měsících. Základní frekvence deliktů (pořadí dle míry výskytu). Porovnání viktimologických výzkumů IKSP 2017–2022 (%)

*z domácností užívajících rekreační objekt.

**z domácností užívajících daný dopravní prostředek.

***stalking a domácí násilí byly sledovány vzhledem ke svému charakteru pouze v delším období tří let.

Tak jako ve všech výzkumech s kombinovaným referenčním obdobím, na první pohled možná překvapí vysoký podíl viktimizace v posledním roce, vysvětlovat ho ale částečně může zkreslení, plynoucí z omezeného sledovaného období, v kombinaci s nepřesnou pamětí respondentů. Tito mají tendenci incidenty v posledním roce – ať již úmyslně, nebo neúmyslně – nadhodnocovat a nesprávně je přiřazovat do posledního prožitého roku. Jde o fenomén označovaný výrazem „telescoping“, se kterým se potýkají realizátoři obdobných studií i jinde ve světě již od počátku jejich provádění (Garofalo & Hindelang, 1977).

Data z let 2017 a 2022 jsme dále sloučili do jednoho souboru. Vývoj viktimizace (jednotlivými delikty v posledních třech letech) jsme otestovali pomocí chí-kvadrát statistiky. Míra asociace (v Tabulce 5 sloupec phi) nám ukazuje, že nejmarkantnější rozdíl byl zaznamenán v nárůstu krádeží motocyklů ze 4,2 % na 13,0 %. Dále relativně vzrostl počet vloupání do chaty, krádež kol a krádež auta. V menší míře ale stále signifikantně se navýšil počet fyzického napadení a domácího násilí. Mírný pokles byl naopak zaznamenán u stalkingu a vloupání do obydlí. U ostatních deliktů se míra viktimizace výrazně nezměnila.

Tabulka 5: Porovnání prevalence viktimizace v posledních 3 letech dílčími delikty mezi roky 2017–2022

	2017		2022		phi
	%	N	%	N	
Vloupání do chaty/chalupy	20,0***	566	27,6***	659	-0,089
Krádež kola	13,1***	2055	18,4***	1373	-0,071
Krádež osobní věci	12,3	3328	13,4	3073	ns
Krádež motocyklu	4,2***	405	13,0***	254	-0,200
Krádež věcí z auta	8,8	2318	9,9	2058	ns
Fyzické napadení	3,1***	3328	4,8***	3073	-0,044
Krádež auta	2,2***	2318	4,5***	2058	-0,065
Stalking	4,7	3328	3,8	3073	0,024
Vloupání do obydlí	5,1***	3328	3,4***	3073	0,043
Domácí násilí	2,6*	3328	3,6*	3073	-0,029
Sexuální násilí	1,3	3328	1,7	3073	ns
Loupež	2,1	3328	1,6	3073	ns

Pozn: *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001, ns = není signifikantní.

IV.3 Útoky proti domácnosti respondenta

V této části dotazníku jsme se respondentů ptali nejen na vlastní viktimizaci, ale i zkušenosti jiných členů jejich domácnosti. Za členy domácností jsme pro účely výzkumu považovali osoby, které žijí s respondentem ve společné domácnosti a mají s ním rodinnou nebo přátelskou vazbu. V případě, že respondent bydlel střídavě ve více domácnostech, měl zvolit jednu, se kterou má nejbližší vazbu.

Všechny incidenty sledované v této části dotazníku, které jsou tradičně součástí většiny viktimizací šetření, lze zařadit do kategorie majetkových deliktů. Lze zmínit, že z trestněprávního hlediska by naplňovali skutkovou podstatu krádeže (§ 205 TZ). U krádeží dopravních prostředků dále přichází do úvahy i trestný čin neoprávněného užívání cizí věci (§ 207 TZ). U vloupání může jít o souběh s porušováním domovní svobody (§ 178 TZ).

IV.3.1 Krádeže automobilu a věcí z auta

Vlastnictví automobilu bylo v souladu se srovnatelnými zahraničními výzkumy¹⁴ definováno širěji: není totiž podstatné, jaké jsou přesné majetkové vztahy respondenta k vozidlu, které domácnost používá. Forem užívání můžeme najít pestrou škálu, od vlastnictví (kdy je formálně vlastníkem obvykle jeden z partnerů, může to být ale např. jejich příbuzný), přes používání služebního automobilu k soukromým účelům (se souhlasem zaměstnavatele jako mimoplatový bonus) až po různé druhy leasingu, kdy je administrativně vlastníkem vozu leasingová společnost. Z podobných důvodů nemá smysl rozdělovat automobily na osobní a užitkové, neboť tato hranice je značně vágní.

14 Např. British Crime Survey.

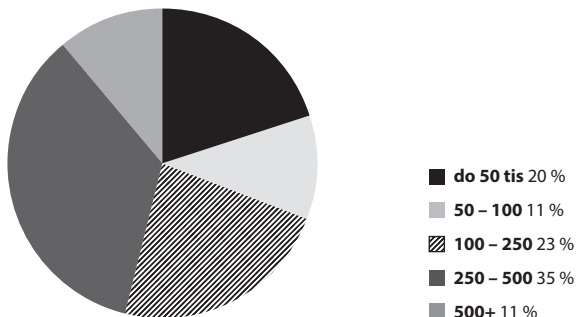
Zvolili jsme proto formulaci „Používal/a jste Vy nebo někdo z Vaší domácnosti během posledních 3 let pro soukromé účely automobil, ať již osobní, dodávkový nebo nákladní?“ Kladně odpovědělo 67 % dotázaných, což koresponduje i s výsledky minulého viktimizačního výzkumu z roku 2017 (dále též VV 2017), kdy podíl domácností uživatelů činil 70 %.

Během posledních 3 let bylo respondentovi nebo jinému členovi jeho domácnosti vozidlo ukradeno ve 4,5 % případech¹⁵. Pozorujeme zde dvojnásobný relativní nárůst oproti VV 2017, kde případ krádeže auta deklarovalo 2,2 % domácností. S tím narostl i počet případů, k nimž došlo v posledním roce – z 26 % na 40 %, kdy ovšem třetina lidí uvedla, že si nejsou jisti, zda ke krádeži došlo v uplynulých 12 měsících. V devíti případech došlo ke krádeži na našem území, několik odcizení proběhlo v zahraničí.

Krádeže auta jsou častěji reportovány muži (61 %) a opět solidně finančně situovanými obyvateli nových bytových domů (až 11 % domácností zde byl za 3 roky odcizen automobil).

Pokud budeme zkoumat, jaká byla zhruba hodnota způsobené škody (srovnávací tabulka škod u majetkových deliktů je uvedena v Příloze 1), ukazuje se, že pětina odcizených vozidel měla (dle odhadu postižených) cenu do 50 000 Kč včetně, 11 % v rozmezí 50 001–100 000, 23 % od 100 001 do 250 000 Kč a od této částky výše do půl milionu korun včetně dalších 35 %. 500 000 korun je mimochodem nejzastoupenější uváděnou škodou (9 respondentů z 71, kteří škodu v dotazníku uvedli). Zbývajících 11 % připadá na nejdražší vozy, kdy nejvyšší uvedená škoda atakuje milion korun.

Graf 8: Cenové kategorie odcizených automobilů v Kč (% , N=93)

Tradiční kriminologická otázka, tedy čas spáchání činu, má tyto odpovědi: během dne a večer došlo k odcizení téměř třetiny vozů (což je nárůst oproti VV 2017), v noci pak více než polovina. V řadě případů (v našem případě v 17 %) však není krádež zjištěna bezprostředně, a proto respondent přesný údaj nezná.

15 Otázka: „Bylo během posledních 3 let Vám nebo jinému členovi Vaší domácnosti ukradeno takovéto auto?“

Tabulka 6: Čas spáchání krádeže auta (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	15	12
Večer (18:00–23:00)	16	10
Během noci (23:00–06:00)	52	57
Neví, neodpověděl/a	17	22
N	93	51

Majitelé či uživatelé automobilů nejsou vystaveni jen riziku odcizení svého stroje. Krádež auta je ve většině případů „prací“ osob, které jsou alespoň nějakým způsobem specializované, disponují určitými schopnostmi, dovednostmi a nástroji, které jim umožňují překonat zabezpečení automobilu. Reálnějším a častějším scénářem jsou **krádeže věcí z auta**, které bývají páčány spíše méně vyspělými zloději, někdy i příležitostnými, často např. mladistvými, uživateli drog a podobně. To, co obecně nazýváme „vykradením auta“, může mít několik podob. Často jsou cílem útoku předměty, ponechané v kabině vozu (a tedy viditelné zvnějšku), případně v zavazadlovém prostoru. Přes vcelku rozšířené povědomí o tom, že „auto není trezor“, je podobných případů stále řada a někdy je kořist překvapivě bohatá (např. počítače). Dříve byla nejčastějším terčem vykradačů autorádia a navigace, dnes díky technickému řešení (integrace těchto systémů v palubní desce vozu) těchto případů ubývá.

Druhou variantou je odcizení doplňků a výbavy automobilu; může se jednat o kola nebo jejich součásti, střešní nosiče, tažná zařízení, cílem však bývají i funkční součásti vozu jako např. katalyzátory. Specifickým cílem jsou i pohonné hmoty, které bývají odčerpány nejen z automobilů, ale i stavebních strojů apod.

Podobnému deliktu¹⁶ byla podle našich zjištění vystavena desetina uživatelů aut, což je jen mírný jednocentní nárůst oproti poslednímu výzkumu. V posledním roce se událo 43 % těchto krádeží (VV 2017 – 53 %). Častěji ve srovnání s dřívějším bylo místo činu v zahraničí (9 % vs. 3 %).

V 71 % případů pachatel vnikl do vozu násilím, ve 14 % nikoli (což může znamenat krádež z vnějšku vozu, nebo jeho neuzavření), a 15 % respondentů si tímto faktorem není jisto. Pokud jde o utrpěnou škodu, ve čtvrtině případů byla do 3 000 korun, ve třetině do 10 000 korun, a další čtvrtina pak do 25 000 Kč. Vyšší škody se objevovaly jen sporadicky, ale ve dvou případech přesáhly hodnotu 100 000 Kč, kdy můžeme dedukovat, že se jednalo o destruktivní odcizení některé podstatné funkční součásti automobilu.

16 Otázka: „Bylo během posledních 3 let Vám nebo členům Vaší domácnosti z takového auta něco odcizeno? (např. něco z výbavy auta, věci ponechané v autě apod.)?“

Tabulka 7: Čas spáchání vykradení auta (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	20	34
Večer (18:00–23:00)	22	11
Během noci (23:00–06:00)	36	41
Neví, neodpověděl/a	22	14
N	204	204

Tabulka 7 času spáchání ukazuje, že se období epidemických omezení dost možná projevilo právě v množství podobných činů, spáchaných v denní době, když oproti VV 2017 klesl jejich počet o 14 procentních bodů. Jinými slovy, ve zkoumaném období (kam spadaly „covidové“ roky 2020 a 2021) se jen pětina vykradení automobilu odehrála během dne.

IV.3.2 Krádež motocyklu

V rozboru trestných činů, spojených s motorovými vozidly, se dostáváme k těm jednostopým, které jsme v dotazníku definovali jako „motocykl, skútr nebo moped“. Na našich silnicích těchto strojů, alespoň vizuálně, stále přibývá, což potvrzují i data:

„Jenom za poslední dva roky přibylo na našich silnicích téměř 48 tisíc nově registrovaných motocyklů, 22 tisíc za rok 2021 a 25,5 tisíce za rok 2022. Za loňský rok tak bylo nově registrováno nejméně motorek od roku 2008, toto číslo navíc rok od roku stoupá“ (BESIP, 2023).

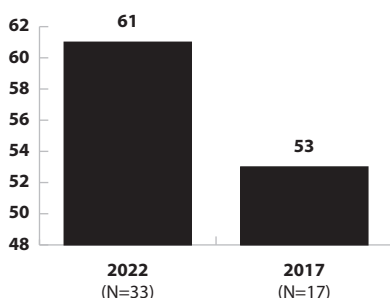
Oproti jízdním kolům je vlastnictví jednostopých vozidel se spalovacím motorem v naší zemi mnohem méně rozšířené. Domácností, kde někdo používal v posledních 3 letech motocykl (libovolného typu), bylo dle sdělení respondentů 8,3 % (což ovšem nekoresponduje s výše uvedeným tvrzením o jejich přírůstku, neboť v roce 2017 uvedlo vlastnictví 12 % domácností).

Pokud však jde o jejich krádeže¹⁷, pozorujeme **masivní nárůst**. Jestliže před pěti lety signalizovala krádež motocyklu za uplynulé tři roky 4 % dotázaných, v aktuálním výzkumu je to celých 13 %, kdy navíc čtvrtině z nich byla motorka zcizena během tří let opakovaně. Téměř k polovině všech krádeží došlo během 12 měsíců před dotazováním (VV 2017 – 29 %).

Krádeže motocyklů jsou častější mezi muži, z hlediska typu bydlení dominují oběti z nové blokové zástavby, kde bylo za tři roky okradeno neuvěřitelných 47 % rezidentních domácností vlastnících motocykl. Je ale třeba uvést, že zastoupení tohoto typu bydlení je ve výzkumném vzorku poměrně nízké, což je třeba mít na paměti i u dalších typů deliktů. Rovněž rodinný dům v satelitní výstavbě implikuje vyšší počet okradených motocyklistů – 27 %.

17 Otázka: „Byl během posledních 3 let Vám nebo jinému členovi Vaší domácnosti tento motocykl, skútr nebo moped ukraden?“

Graf 9: Zabezpečení jednostranného vozidla (%)

Významně vyšší podíl postižených majitelů motocyklu uvádí ve srovnání s dřívějším, že měli v době krádeže svůj stroj zabezpečen. Jak vidno, ani to však nárůstu krádeží nezabránilo.

Pokud jde o **utrpenou škodu**, tu bylo schopno uvést jen 20 respondentů, což představuje 61 % poškozených. Uváděné škody se pohybují v rozmezí 25 000 Kč až 240 000 Kč, aniž by kterákoli kategorie byla výrazněji zastoupena. Lze předpokládat, že nejlevnější starší kusy budou právě těmi, kde majitelé nejsou schopni cenu určit.

Předpokládaná **doba odcizení** motorky nabízí velice podobný obrázek jako u vykradení automobilu. Masivně ubylo činů, spáchaných během dne, kdy byla díky omezením v chodu ekonomiky řada lidí nuceně ve svých bydlištích, a tím docházelo k mnohem výraznějšímu přirozenému dohledu nad lokalitami.

Přirozený dohled obyvatel nad lokalitou je koncept, který se týká zapojení obyvatel do monitorování a ochrany jejich vlastního prostředí a komunity. Jedná se o formu dohledu, kdy obyvatelé sami přispívají k udržování bezpečnosti a kvality života ve svém okolí. Přirozený dohled obyvatel má řadu výhod, především zvýšení pocitu bezpečí, prevenci kriminality a rychlou identifikaci a řešení problémů (Amiri et al., 2019).

Zatímco v minulém výzkumu došlo k 30 % krádeží motocyklu během dne, v nyní zkoumaném období za denního světla zmizela jen necelá desetina těchto strojů. Večer i během noci jsou čísla zcela srovnatelná, rozdíl je tedy dorovnán mnohem vyšším poměrem těch respondentů, kteří čas krádeže nebyli schopni přesněji určit.

Tabulka 8: Čas spáchání krádeže motocyklu (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	9	29
Večer (18:00–23:00)	18	18
Během noci (23:00–06:00)	42	41
Neví, neodpověděl/a	30	12
N	33	17

IV.3.3 Krádež kola

U tohoto deliktu došlo k reformulaci výzkumné otázky oproti předchozí vlně výzkumu, neboť v průběhu posledních cca pěti let došlo k masivnímu nárůstu využívání i jiných jednostopých prostředků, než je klasické jízdní kolo. Jde především o jízdní prostředky opatřené elektromotorem, tedy vedle jízdních kol i koloběžky, jednokolky a podobné. „Trh s elektrickými koly zažil v roce 2020 v Česku opravdový boom. Meziročně se počet prodaných strojů zvýšil o polovinu a dosáhl hodnoty 120 tisíc. Každé třetí prodané kolo v Česku bylo s elektropohonem“ (Janků, 2021).

Jízdní kolo, koloběžku či obdobný prostředek využívá necelá polovina (45 %) domácností. Tím, že pojem „jízdní kolo“ byl v aktuálním šetření rozšířen¹⁸ o elektrifikované jednostopé prostředky, dalo by se předpokládat, že oproti dřívějšímu bude i vyšší počet reportovaných krádeží. A skutečně, Za poslední tři roky krádež kola¹⁹ (či obdobného prostředku) v dotazníku připustilo přes 18 % domácností (majitelů takového prostředku), zatímco v roce 2017 to bylo pouze 13 %. V posledním roce se odehrálo 36 % těchto činů. Krádeže kol se častěji vyskytují spíše v menších městech (5 000–20 000 tisíc obyvatel), kde se v tříletém horizontu stane obětí až 31 % domácností. V největších městech (nad 100 tisíc obyvatel) jsou krádeže kol spíše pod průměrem republiky.

Vzhledem k rozšiřujícím se možnostem „elektrocyklistiky“ jsme se taky dotázali na to, jaký typ byl konkrétně odcizen. Kromě klasických jízdních kol, elektrokol a (elektro) koloběžek jsme ve výčtu nabídli i položku „jednokolka nebo elektrojednokolka“ a „elektroskateboard“, ale ve vzorku se žádná oběť podobné krádeže nevyskytla.

Tabulka 9 ukazuje, že elektrokola tvoří mezi odcizenými bicykly zhruba desetinu, další tři procenta představují koloběžky (včetně elektrických variant). Pokud přepočítáme relativní četnost krádeže pouze na klasická jízdní kola, dostáváme hodnotu 13,6 %, z čehož plyne, že úroveň jejich odcizování je konstantní a vyšší zásah tímto typem delikvence padá na vrub právě elektrických variant těchto dopravních prostředků.

Tabulka 9: Co konkrétně bylo ukradeno

	N	%
Klasické jízdní kolo (ne elektro)	187	74
Elektrokolo	27	11
Koloběžka nebo elektrokoloběžka	7	3
Neví, neodpověděl/a	31	12
Celkem	252	100

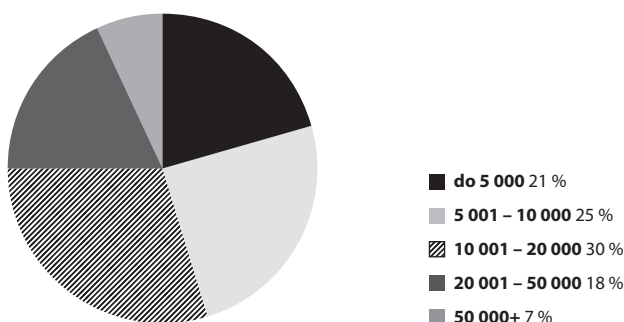
18 Otázka: „Používal/a jste Vy nebo někdo z Vaší domácnosti během posledních 3 let jízdní kolo nebo jiný obdobný dopravní prostředek, jako je koloběžka nebo jednokolka včetně jejich elektrických variant?“

19 Otázka: „Byl během posledních 3 let Vám nebo jinému členovi Vaší domácnosti tento dopravní prostředek ukraden?“

Zeptali jsme se též, zda bylo kolo zabezpečeno, tedy uzamčeno. Stejně jako v předešlém výzkumu přibližně tři čtvrtiny (77 %) odpovědí bylo kladných, jen desetina výslovně připouští, že kolo bylo nezajištěno; zbytek si na tuto skutečnost nevzpomíná.

A jaká byla zhruba hodnota způsobené škody? V cenové relaci do 5 000 Kč včetně zařadila svá odcizená kola asi pětina poškozených, další čtvrtina pak do 10 000 Kč. 30 % odcizených kol a podobných prostředků mělo hodnotu v rozmezí 10–20 tisíc korun, kdy právě 20 000 Kč je vůbec nejčastěji udávanou výší škody (těsně na místě druhém je to 10 000). Ve vyšší cenové kategorii 20 000–50 000 korun se objevuje 18 % ukradených kol, zbytek pak jsou kola do hodnoty 100 000 Kč; nejvyšší z reportovaných případů pak hovoří o ceně dvě stě tisíc korun (jednalo se o elektrokolo, stejně jako u většiny kol z nejvyšší cenové vrstvy).

Graf 10: Cenové kategorie odcizených kol v Kč (% , N=252)

Na rozdíl od motorových vozidel se období epidemie na denní době realizace krádeže kola (a obdobných dopravních prostředků) významně neprojevalo. Čtyři bicykly (kolo-běžky) z deseti byly odcizeny během dne, třetina večer či v noci. Stoupl počet respondentů, kteří nejsou schopni čas krádeže blíže specifikovat. To může být zapříčiněno například tím, že ke krádeži došlo během „zimní přestávky“, kdy se kola nepoužívají a jsou uložena např. ve sklepech nebo podobném prostoru.

Tabulka 10: Čas spáchání krádeže kola (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	39	40
Večer (18:00–23:00)	14	19
Během noci (23:00–06:00)	18	23
Neví, neodpověděl/a	29	17
N	252	270

IV.3.4 Vloupaní do obydlí

Vloupaní do domu nebo bytu je trestný čin, při kterém osoba neoprávněně vstupuje do obydlí jiného člověka s cílem spáchat krádež, poškození majetku nebo jiný trestný čin.

Toto vniknutí může zahrnovat překonání fyzických překážek, jako jsou zámky, okna nebo dveře. Vloupaní narušuje soukromí obyvatel a způsobuje pocit nejistoty a ztráty bezpečí. Porušení soukromého prostoru může mít na oběti dlouhodobé psychologické dopady. Hlavním cílem je získání cenných věcí (šperky, hotovost, elektronika, starožitnosti nebo jiné cenné předměty). V řadě případů dochází také k poškození majetku, například rozbití oken, zámků nebo dalších bezpečnostních prvků. Odcizení určitých předmětů může mít na oběti nejen finanční dopad, ale může představovat také emocionální ztrátu. Ačkoli je vloupaní obvykle páčáno s cílem odcizit majetek obyvatel, může při něm za nepříznivých okolností dojít k násilným konfrontacím mezi pachatelem a obyvateli příbytku, jako jsou vyhrožování, fyzické napadení a další formy násilí.

Vloupaní, zvláště pokud se jich v lokalitě vyskytne v určitém období více, mohou vést k obecnému pocitu nebezpečí a narušení jistoty. Obavy z opakovaných vloupaní mohou negativně ovlivnit kvalitu života a vztahy mezi sousedy. Šíří atmosféru nedůvěry a ohrožení, lokalita ztrácí svou hodnotu, což může vést k odchodu části obyvatel a demografické proměně lokality. Vytváří se i živná půda pro vznik vigilantismu²⁰ a různých dobrovolnických skupin, které si privatizují ochranu veřejného prostranství (Johnston, 1996).

Počet vloupaní do obydlí²¹ oproti minulě vlně výzkumu poněkud poklesl, z pěti procent domácností (postižených za tři roky) na současných 3,4 %. Za poslední rok vloupaní postihlo 1,2 % domácností. Pokles tohoto typu útoku má poměrně jednoduché vysvětlení, jímž je opět pandemie covid-19. V čase masivního omezení společenského života a cestování se snížilo i množství příležitostí ke vloupaní do prázdných obydlí, neboť většina obyvatel byla nucena se zdržovat doma. Z tohoto pohledu se zdá být pokles dokonce nižší, než by se dalo kvalifikovaně očekávat. Je ale třeba uvážit, že otázka míří i na vloupaní do dalších objektů a prostor, které přináležejí k bytu.

Vloupaní do obydlí, na rozdíl od předchozího výzkumu, není častější ve velkých městech, ani nepostihuje majetnější občany. Poněkud více se relativně dotýká majitelů rodinných domů.

Podívejme se na **způsobenou škodu**. Upoutá nás, že ve třech případech (5 %) je uváděna jako nulová, pachatel tedy pravděpodobně vnikl do určitého prostoru, ale nic zde neodcizil.

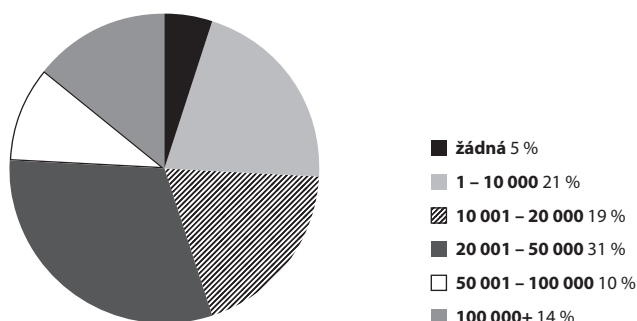
Pětina obětí vloupaní uvádí škodu do 10 000 korun, další pětina do 20 000 korun. Souhrnně lze říci, že škoda, způsobená vloupaním do bytu, u 85 % z postižených domácností dosáhla maximálně sta tisíc korun. Značnou škodu utrpěly tři dotázané domácnosti, a to 420 tisíc, 500 tisíc a maximum činilo 600 000 Kč.

V roce 2017 se do hodnoty sta tisíc korun vešlo pouze 65 % škod, v současném výzkumu tedy vidíme pokles takto vysokých částek. To nahrává hypotéze, že se nyní častěji jednalo o krádeže ve „vedlejších prostorách“ a naopak řidčeji o kompletní vyloupení bytu.

20 Přehnaná podezřívavost a ostražitost, spojená se snahou „brát spravedlnost do vlastních rukou“

21 Otázka: „Vloupal se někdo během posledních 3 let do Vašeho obydlí? Vezměte v úvahu i vloupaní do sklepa a dalších objektů, které u obydlí máte (např. do garáže, kůlny).“

Graf 11: Výše škody při vloupání do obydlí v KČ (% , N=104)

Čas spáchání, je další obvykle zkoumaná veličina. Velmi často ale bohužel není schopen respondent tento údaj sdělit. V aktuálním výzkumu bylo odpovědí „nevím“ či chybějících téměř polovina (v minulém necelá třetina). Proto můžeme jen naznačit, že významně ubylo vloupání do obydlí, spáchaných během noci. Vzhledem k okolnostem epidemických omezení je trochu překvapivé, že jen mírně pokleslo množství vloupání, k nimž došlo během dne.

Tabulka 11: Čas spáchání vloupání do obydlí (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	19	22
Večer (18:00–23:00)	7	7
Během noci (23:00–06:00)	27	41
Neví, neodpověděl/a	47	31
N	104	170

Vloupání také obsahuje nezanedbatelné riziko konfrontace mezi pachatelem a obyvateli, včetně fyzického napadení. To může mít pro oběti vážné důsledky, zejména zranění; přinejmenším se ale jedná o značně traumatický zážitek. Proto pokládáme obětem tohoto činu otázku, zda byl někdo z členů domácnosti při vloupání doma.

S jistotou byl někdo ze členů domácnosti přítomen ve 14 % případů, v další třetině výpovědi si respondent nebyl odpovědi jist. U nadpoloviční většiny událostí byl byt či dům prázdný. Ani v případě přítomnosti někoho z domácnosti během krádeže ale nutně nemusí jít o případy nočního vloupání do obydleného bytu. Respondenti mezi tyto zážitky řadí i krádeže, kdy je pachatel do obydlí vpuštěn někým z jeho obyvatel, přičemž se může jednat o osobu obyvatelům známou, nebo naopak neznámou, která se snaží do bytu vstoupit např. pod smyšlenou identitou. Tyto kriminální činy jsou často namířeny proti osobám v seniorském věku; je třeba poznamenat, že z kriminalistického hlediska se v takovém případě nejedná o krádež vloupáním.

Tabulka 12: Byl někdo z členů domácnosti při vloupání doma? (%)

	2022	2017
Ano	14	37
Ne	52	45
Neví, neodpověděl/a	34	18
N	104	170

IV.3.5 Vloupání do rekreačního objektu

Že je vlastnictví chat a chalup v naší zemi významným a neobvyklým sociálním fenoménem, je nepochybným faktem. Lze zachytit i vyjádření typu, že mají Češi chataření tzv. v genech. Jedná se o tradiční formu rekreace a úniku do přírody. Podle Sčítání lidu, domů a bytů²² bylo v ČR v roce 2021 přibližně 400 tisíc trvale neobydlených domů a bytů, z nichž převážná část patří mezi objekty, určené k rekreaci. Podle jiných údajů bylo v České republice registrováno až 501 tisíc rekreačních objektů, které zahrnují chaty, chalupy a další rekreační objekty. Tato čísla poukazují na rozšířenost a důležitost chatové kultury v naší zemi. Chaty a chalupy slouží jako místo odpočinku, relaxace a rekreace. Pro mnoho lidí představují únik z každodenního shonu a příležitost strávit čas v přírodě. Chatová oblast často představuje i komunitní prostředí, kde se lidé sdružují, navazují přátelství a vytvářejí sociální sítě. Chatová společenství pořádají různé akce a události, které posilují soudržnost mezi jejich členy. Ačkoli jsme již před pandemií patřili mezi světovou špičku v rekreačním bydlení (v Evropě druzí v počtu rekreačních obydlí na počet obyvatel po Švédsku), lockdowny a faktická nemožnost cestovat nastartovaly ještě větší hlad po vlastnictví podobného „druhého bydlení“ (Hronová, 2022). Proto také na otázku „Máte rekreační chatu nebo chalupu?“²³ odpovědělo kladně více než 21 % dotázaných (přesné znění otázky bylo podrobnější, s vysvětlením toho, že se nemusí jednat pouze o přímé vlastnictví takového objektu). Pro dokreslení výše uvedeného tvrzení o „covidovém“ nárůstu uvedme, že v roce 2017 bylo mezi respondenty uživatelů chaty či chalupy „pouze“ 17 %.

Jak jsme již ukázali v úvodním porovnání (viz Graf 6), vloupání do rekreačního objektu je pro ty, jež ho užívají, nejčastějším typem viktimizace vůbec. V posledních třech letech má jednu takovou zkušenost téměř čtvrtina „chalupářů“, 4 % dokonce opakovanou. Celkově tedy pozorujeme nárůst oproti minulému výzkumu, kde se obětí stalo 20 % respondentů z řad uživatelů rekreačního bydlení. V posledním roce před dotazováním přiznalo vyloupení chaty nebo chalupy shodně v obou posledních výzkumech 9 % dotázaných.

22 Počet domů | Sčítání 2021 (scitani.cz).

23 „Máte rekreační chatu nebo chalupu? Jde nám nejen o takovou chatu/chalupu, která je ve Vašem vlastnictví či spoluvlastnictví, ale i o takovou, jejíž nejste vlastníky, ale trvaleji ji používáte.“

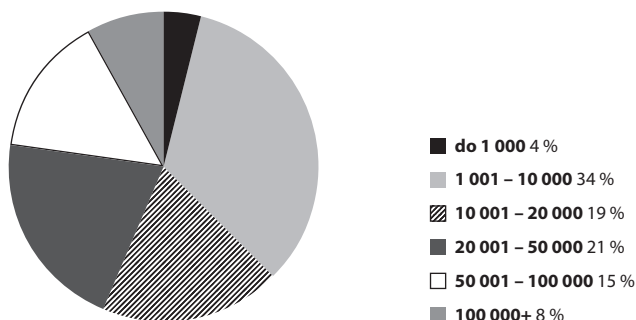
Tabulka 13: Deklarované vloupání do rekreačního objektu (%)

	2022	2017
během posledních 3 let	27,6	20,0
během posledních 12 měsíců	9,2	8,8
N	659	566

Ve zkratce tedy můžeme trochu hořce konstatovat, že majitelé a uživatelé rekreačních objektů musí být na viktimizaci připraveni. Zhruba čtvrtina z nich nalezne během tří let svůj rekreační dům vykraden, každoročně tuto zkušenost zažije skoro desetina chalupářů. V posledním období pozorujeme nárůst takto postižených domácností o téměř osm procentních bodů.

Vloupání do rekreačních objektů má některé **typické rysy**, které ho odlišují od vloupání do trvale obývaných domů a bytů. Někdy jsou typově podobná, tedy jedná se o plánovanou a připravovanou akci, kdy si pachatelé vytipují objekt, ve kterém po překonání zabezpečení odcizují především zahradní techniku, náradí a v neposlední řadě starožitnosti, kterými často především chalupáři své příbytky dekorují. Druhým, velmi odlišným typem těchto vloupání je vniknutí osoby, která si vybírá objekt (obvykle chatu) v zásadě náhodně, především v zimním období, kdy je opuštěn. Cílem není pouze získání cennějších předmětů (které však často majitelé na zimu odvázejí), ale i prosté přespání na kratší nebo i delší dobu, získání potravin a alkoholických nápojů. Pachatelé mohou být osoby bez domova, problémová mládež, uživatelé návykových látek a podobně. Škody, ke kterým při tomto typu vloupání dojde, pak často padají spíše na vrub nešetnému způsobu vniknutí do objektu nebo i úmyslně vandalskému jednání uvnitř.

Graf 12: Výše škody v Kč při vloupání do rekreačního objektu (%; N=182)

Porovnáme-li škody s vloupáním do bytů, vidíme u chat a chalup největší rozdíl ve výskytu menších škod do deseti tisíc korun, které tvoří třetinu případů, což souvisí s výše uvedenou charakteristikou vloupání do rekreačních domů. Přesto nechybí ani vysoké škody, převyšující částku sta tisíc korun, jejich výskyt je ale poměrně nízký; je ale třeba uvést, že nejvyšší reportovaná škoda vloupáním do chalupy v našem výzkumu činí půl milionu korun.

Stanovení doby, ve které ke vloupání došlo, je pro mnoho respondentů obtížné již u vykradení bytu (viz Tabulka 11). Rekreační objekty jsou z logiky věci nezvanými hosty navštíveny v době, kdy jsou majitelé pryč. V důsledku toho pak ve dvou třetinách případů nejsou schopni určit dobu své viktimizace.

Tabulka 14: Čas spáchání vloupání do chaty / chalupy (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	4	9
Večer (18:00–23:00)	5	4
Během noci (23:00–06:00)	25	27
Neví, neodpověděl/a	65	61
N	182	113

S tímto poznatkem úzce souvisí i odpovědi na dotaz na **přítomnost někoho z obyvatel v době vloupání** (resp. incidentu, který byl jako vloupání pochopen). Pouze necelá 4 % (7 respondentů) uvádí, že v objektu někdo v kritickou dobu byl. I tak je to dvojnásobný podíl než v roce 2017.

IV.4 Útoky proti osobě respondenta

IV.4.1 Krádež osobních věcí

Krádež je základním typem majetkové trestné činnosti. Krádež je definována jako neoprávněné přisvojení si cizí věci. Vztahuje se na případy, kdy se pachatel neoprávněně zmocní cizí věci, aniž by při tom použil násilí nebo hrozil násilím vůči jiné osobě.

Krádež je definována v § 205 TZ jako jednání pachatele, při kterém si přisvojí cizí věc zmocněním a současně: způsobí na cizím majetku škodu dosahující nejméně 10 000 Kč – tzv. prostá krádež; čin spáchá vloupáním; bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí; čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě – tzv. kapesní krádeže; čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, např. rabování při povodních nebo jiných podobných událostech.

Pro spáchání krádeže se tedy nutně nevyžaduje, aby odcizené věci měly hodnotu nejméně 10 000 Kč. Pokud je například věc odcizena vloupáním nebo se jedná o kapesní krádež a hodnota odcizené věci činí 500 Kč, jedná se i v tomto případě o trestný čin krádeže, a nikoliv o přestupek.

Pro účely viktimologického zkoumání není trestněprávní definice sledovaných trestných činů zásadní skutečností. Respondent v naprosté většině případů není odborníkem v dané oblasti a za kriminální jednání, jemuž byl vystaven, často může označit činy, které

svou povahou a intenzitou dosahují maximálně povahy přestupku. Typicky jde právě o případ krádeže prosté, kdy zvýšením hranice škody z 5 000 Kč na 10 000 Kč²⁴ řada krádeží, např. telefonů a další elektroniky, nedosahuje zákonné definice krádeže.

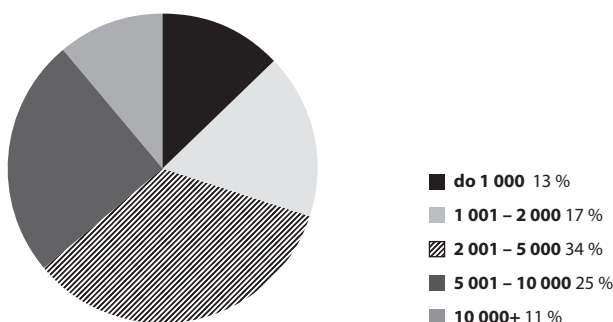
V dotazníku jsme použili formulaci otázky „Bylo během posledních 3 let Vám osobně něco ukradeno bez použití násilí či hrozby násilím – např. došlo ke kapesní krádeži nebo ke krádeži nějakých vašich věcí – např. v práci, ve škole, v dopravním prostředku, na ulici apod.“ Je vhodné také podotknout, že zkušenosti při kvalitativních průzkumech ukazují, že pachatelem nemusí být vždy neznámá osoba („kapsář v nákupním centru“), ale i osoba oběti známá, například během návštěvy v bytě.

Ve výzkumném vzorku se ukázalo, že přes 13 % respondentů se během tří let stalo obětí krádeží, přičemž se jedná o krádeže bez použití násilí, tedy převážně kapesní krádeže, krádeže odložených věcí a podobně. Z tohoto počtu polovina respondentů uvádí, že se jim tato situace stala v průběhu posledního roku. Častěji jsou terčem tohoto typu krádeží opět obyvatelé menších měst, dále pak nejmladší respondenti z řad studentů a učňů (mezi těmi je 20 % obětí). Na rozdíl od minulých výzkumů se neprojevovalo větší zasažení žen touto kriminalitou.

V porovnání s VV 2017 nedošlo k signifikantní změně v zasažení krádežemi – obětí se podle minulého výzkumu stalo během tří let přes 12 % osob, nyní o procentní bod více. V posledním roce se terčem krádeže stalo 51 % dotázaných obětí, zatímco v minulém výzkumu to bylo 61 %.

Jaká byla zhruba hodnota způsobené škody? Škodu, která jim krádeží vznikla, odhadly necelé 4/5 respondentů. Dostáváme se tak k úvodu této pasáže, neboť se ukazuje, že 81 % z nich škodu stanovilo pod deset tisíc korun, dalších 7,5 % na rovných 10 000 Kč. Znamená to, že kromě případů, kdy šlo o kapesní krádež, by se tyto krádeže vesměs ani nedostaly do statistik majetkové kriminality.

Graf 13: Výše škody v Kč při krádeži osobních věcí (% , N=321)

Několik respondentů (přesně 4) uvádí naopak škodu nad sto tisíc korun, maximální částka dosahuje 550 000 Kč. Stojí za zmínku, že v tomto případě byl místem spáchání byt oběti, stejně jako u další rekordní škody 195 000 Kč.

24 „Škoda nikoli nepatrná“ byla tímto způsobem upravena od 1. 10. 2020.

Kdy ke krádeži osobních věcí došlo, zda během dne, večer nebo v noci, ukazuje Tabulka 15. Oproti VV 2017 znatelně klesl počet respondentů, okradených během dne, kdy jsme jich našli pouze něco přes polovinu. Je možno spekulativně předpokládat, že i tato odlišnost padá na epidemická opatření, kdy byl do jisté míry omezen pohyb lidí, redukovány kapacity nákupních center, lidé často pracovali z domova apod. K nárůstu došlo naopak ve večerních hodinách, stoupl i počet dotázaných, kteří své okradení neumějí (nebo nechtějí) časově zařadit.

Tabulka 15: Čas spáchání krádeže (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	53	67
Večer (18:00–23:00)	22	14
Během noci (23:00–06:00)	7	8
Neví, neodpověděl/a	18	11
N	412	411

Z viktimologických výzkumů i životní praxe víme, že krádež většinou nezjistíme přímo v průběhu činu nebo bezprostředně po něm, ale až s určitým odstupem. U některých činů to platí téměř bezvýhradně (jako příklad uveďme vloupání do rekreačního objektu), často však i u krádeže osobních věcí.

Tabulka 16: S jakým časovým odstupem jste krádež zjistil/a? (%)

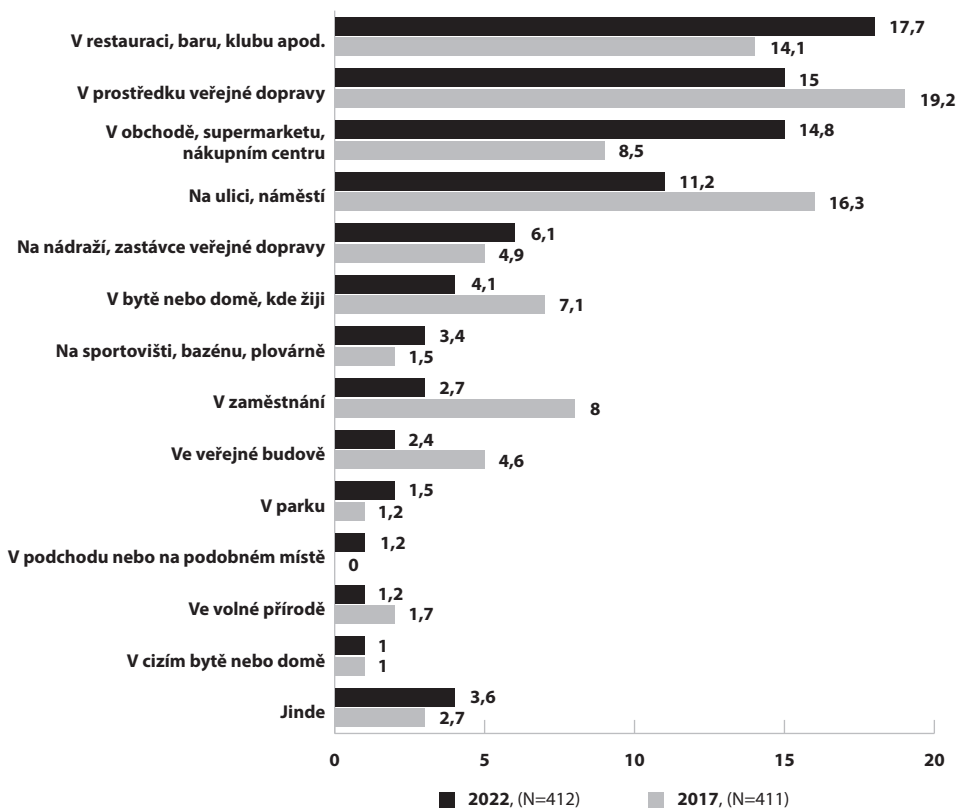
	2022	2017
Během činu nebo ihned po něm, pachatele jsem viděl/a	11	10
Krátkce po činu, pachatele jsem neviděl/a	34	36
Přibližně do hodiny po činu	19	19
Několik hodin po činu	15	19
Později	8	9
Neví, neodpověděl/a	14	7
N	412	411

Výpovědi respondentů svědčí o tom, že přímo při činu nebo těsně po něm krádež zpozoruje jen asi desetina obětí, v takových případech i vidí pachatele, což je posléze výhodné při případném dalším řešení události. Největší část – třetina okradených, si tento fakt uvědomí v krátkém odstupu od činu, ale pachatele již nezpozorují. Další pětina krádež osobních věcí zjistí asi do hodiny po činu a nejmenší skupina až s delším odstupem. Dodejme, že tyto charakteristiky se neliší od výsledků minulé vlny výzkumu.

Místo spáchání činu je další klasickou kriminologickou kategorií. Na základě předchozích výzkumů jsme vytipovali nejčastější možnosti, dále měli respondenti možnost sami

místo činu pojmenovat. Jak ukazuje následný Graf 14²⁵, nejčastějším místem, kde k okradení respondenta došlo, bylo restaurační zařízení. V těchto prostorách se jedná o klasickou krádež odložených věcí, ať v taškách, oděvech nebo i na stole (např. při tanci). Svou roli hraje nezřídka i konzumace alkoholu, kdy potenciální oběť ztrácí ostražitost. Na druhém místě co do nebezpečí okradení jsou prostředky hromadné dopravy (toto prostředí vyšlo jako nejrizikovější v minulém výzkumu). Třetí příčku zaujímá prostředí maloobchodního provozu, především supermarketů a nákupních center. Až na další pozici jsou venkovní prostory obcí a měst; zde došlo oproti VV 2017 ke znatelnému poklesu, který bychom opět mohli považovat za projev menší koncentrace lidí při venkovním dění během pandemie covid-19. Zde bychom mohli hledat i vysvětlení poklesu krádeží v zaměstnání respondenta.

Graf 14: Místo krádeže (%)

Život je pestrý, tudíž se někteří respondenti stali obětí krádeže na jiných místech. Podle jejich odpovědí šlo nejčastěji – byť jen v několika případech – o hotelový pokoj či penzion, benzinovou stanici, školu, koncert apod.

25 Pro úplnost lze doplnit, že 14,1 % (v roce 2022) a 7,3 % (v roce 2017) respondentů nevědělo nebo nechtělo odpovídat.

IV.4.2 Loupež

Loupež je trestný čin, který je upraven v § 173 TZ a zahrnuje použití fyzického násilí nebo hrozby násilí vůči oběti v úmyslu zmocnit se její věci. Pachatelé se snaží zastrašit oběť a získat kontrolu nad situací. Často využívají strategii rychlosti a momentu překvapení, aby minimalizovali šance oběti na odpor a zvýšili svou šanci na úspěch. Hlavním motivem loupeže je odcizení majetku oběti. Pachatelé se zaměřují na peníze, šperky, elektroniku nebo jiné hodnotné předměty, které mohou rychle prodat nebo využít k vlastnímu prospěchu. Přesto je nutné řadit loupež nikoli do majetkové, ale do násilné kriminality, jelikož dominujícím prvkem je právě násilí. Užití násilí zvyšuje nebezpečnost a závažnost tohoto protispoločenského jednání (Gřivna et al., 2019).

Některé typy loupeží jsou naplánované a organizované. Odhlédneme-li od přepadení peněžních ústavů, transportních vozů, čerpacích stanic a podobně (někdy je používán termín „loupeže proti institucím“), jde o případy, kdy je objekt útoku předem vytipovaný. Typicky může jít o osoby, o nichž je známo, že přenášejí větší finanční částky v hotovosti, nebo disponují nadstandardně cennými předměty (např. šperky). Většina běžných loupežných útoků má ale spíše charakter nepřilíš plánovaného, spíše improvizovaného či impulzivního jednání, kdy se pachatel (pachatelé) rozhodnou získat rychle majetkový prospěch. Motivem může být v některých případech závislost na drogách nebo gamblingu.

Některé skupiny obyvatel jsou obecně více ohroženy než jiné. V první řadě jde o osoby, které mohou být napadeny v souvislosti s výkonem své profese, tedy strážci, pokladní apod. Často jsou za zranitelnější považovány osoby, nacházející se v odlehlých lokalitách, jako jsou opuštěné ulice, parky nebo méně osvětlené části města. S tím souvisí doba spáchání v ranních nebo pozdních hodinách – lidé, kteří se pohybují venku v těchto časech, jsou obecně více ohroženi. Méně svědků v ulicích poskytuje pachatelům větší příležitost napadnout svou oběť. Zranitelnější vůči loupežím jsou i osoby s fyzickými postiženími, starší občané, ženy nebo malé děti. Nelze také vynechat osoby, intoxikované alkoholem nebo jinými látkami. U těch se často koncentrují faktory nočního času, odlehlého místa a snížené motorické obratnosti.

Otázka na loupežné přepadení je tak ve výzkumech viktimizace standardem. V našem současném výzkumu se **obětí takového útoku** stalo v posledních třech letech 48 respondentů, což představuje 1,6 % výzkumného vzorku. V souladu s minulou vlnou výzkumu jsme do dotazu zahrnuli nejen dokonanou loupež, ale i pokus o ni²⁶. V posledním roce před výzkumem takovou zkušenost zmiňuje 0,7 % dotázaných (40 % reportovaných případů). Zřejmě až následné výzkumy mohou ukázat, zda pokles oproti výzkumu 2017 je předzvěstí trendu, nebo šlo opět o výsledek specifické společenské situace v průběhu protipandemických opatření. Dodejme, že v drtivé většině došlo k události na našem území, v cizině pouze ve třech případech (6 % poškozených).

26 Otázka: „Oloupil vás osobně někdo o něco během posledních 3 let za použití násilí nebo pod pohrůzkou násilí nebo se o to pokusil?“

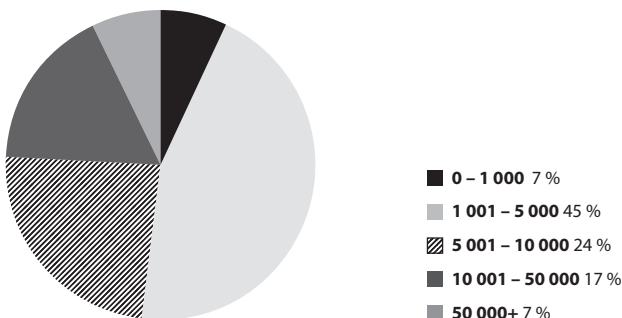
Tabulka 17: Oběti loupeže (%)

	2022	2017
během posledních 3 let	1,6	2,1
během posledních 12 měsíců	0,7	1,2
N	3 073	3 328

Oběťmi loupeží jsou častěji muži (asi dvě třetiny obětí loupeže), ovšem pravděpodobnost loupení není podle našich dat svázána ani s věkem, ani velikostí bydliště či sociálním postavením. Poněkud častěji uvádějí tuto zkušenost lidé s bydlištěm v satelitní zástavbě (4 %).

Utrpěnou škodu uvedlo pouze 29 obětí, tedy 60 %. Lze se jen dohadovat, že v případech neuvedení škody jsou nejčastěji zahrnuty právě pokusy o loupež, bez zisku. Jeden respondent hovoří o škodě nulové, jinak uváděné škody často evokují ceny mobilních telefonů. V současné době bezhotovostních plateb již u sebe většinou lidé nenosí velké hotovostní částky. Nejvyšší uváděné škody dosahují 50, 90 a 100 tisíc korun.

Graf 15: Výše škody v Kč u loupeže (%; N=29)

Loupeže mohou obětem způsobit značný psychický a emocionální stres. Oběti mohou trpět následky, jako jsou posttraumatická stresová porucha (PTSD), strach, úzkost nebo pocit ohrožení. Mohou však utrpět i konkrétní fyzické zranění, což mapovala následující otázka.

Tabulka 18: Utrpěná poranění při loupeži (%)

	2022	2017
Ne, žádná	48	77
Pouze drobná, bez nutnosti ošetření	15	16
Menší, ošetřena ambulantně, bez omezení běžného fungování	10	3
Neví, neodpověděl/a	27	1
N	48	69

Variantami v dotazníku byly i odpovědi „vážnější zranění s hospitalizací a/nebo pracovní neschopností do 7 dní“ a „vážná zranění s hospitalizací a/nebo pracovní neschopností nad 7 dní“. Nikdo z našeho výzkumného vzorku takovou újmu neutrpěl (v roce 2017 to bylo po jednom respondentovi v každé z variant, tedy celkově necelá 3 % z obětí loupeže). Bohužel se opět řada dotázaných nevyjádřila, což spíše implikuje, že ke zranění nedošlo. To by ve výsledku znamenalo, že se situace v tomto smyslu od minulého výzkumu nezměnila.

Loupeže mohou zahrnovat použití zbraní, jako jsou nože, pistole nebo jiné nebezpečné nástroje. Pachatelé je využívají k pohrůzce nebo i k výkonu fyzického násilí na oběti²⁷.

Tabulka 19: Použití zbraně při loupeži (%)

	2022	2017
Neměl zbraň	33	54
Hůl, tyč, klacek, pátku apod.	10	6
Nůž nebo jiný podobný nástroj	13	10
Střelnou zbraň nebo její napodobeninu	2	1
Neví, neodpověděl/a	42	28
N	48	69

Velká část obětí si není jistá, zda měl pachatel nějakou zbraň či podobný nástroj. Třetina prokazatelně ozbrojena nebyla, desetina disponovala zbraní typu nože, stejná část pak úderným nástrojem. V ojedinělém případě došlo k použití střelné zbraně (nebo její repliky).

Pokud se týká času spáchání, nejčastěji je uváděna (možná překvapivě) denní doba, kdy došlo k incidentu ve více než čtvrtině případů. Třetina respondentů se nevyjádřila. Faktem je, že i v minulé vlně bylo „denních“ obětí více než polovina. Večerní skutky byly tentokrát zastoupeny trochu méně často.

Tabulka 20: Čas spáchání loupeže (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	27	54
Večer (18:00–23:00)	21	26
Během noci (23:00–06:00)	19	16
Neví, neodpověděl/a	33	4
N	48	69

27 Otázka: „Měl pachatel (některý z pachatelů) zbraň nebo předmět, který se dá použít jako zbraň? Jakou zbraň/předmět měl?“

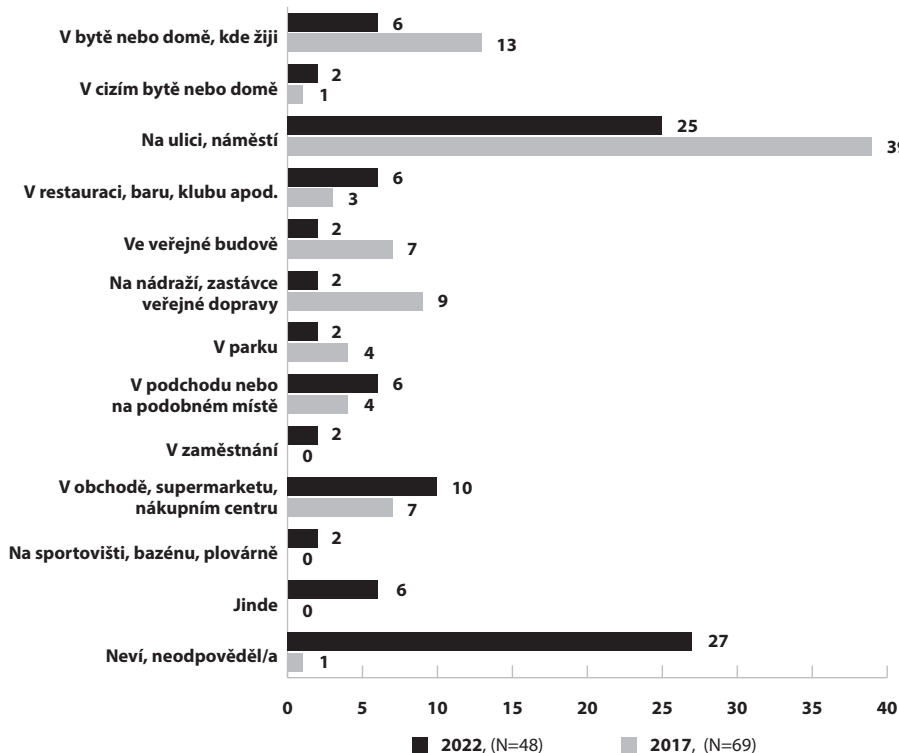
Respondenty vzpomínané incidenty byly nejčastěji spáchány jedním nebo (mírně častěji) dvěma pachateli; větší skupina byla zapojena jen výjimečně. Velice často však bohužel nebyla oběť schopna tuto informaci uvést.

Tabulka 21: Počet pachatelů (%)

	2022	2017
Jeden	21	41
Dva	25	25
Více než dva	6	12
Neví, neodpověděl/a	48	23
N	48	69

Pachateli byli pochopitelně nejčastěji muži (42 % případů), zastoupeny však byly i ženy, buď individuálně, nebo jako dvojice či skupina žen (8 %). Jednou z dílčích hypotéz bylo, že k podobným událostem dochází často v prostředí, kde se oběť i pachatel/é běžně pohybují (bydliště, škola, zábavní podnik), a tudíž by mohla oběť pachatele alespoň zčásti znát. To se však nepotvrdilo, ze všech reportovaných případů znala pouze jediná oběť pachatele podle jména, tzv. „od vidění“ nikdo. V minulé vlně výzkumu přitom nějakým způsobem uměla pachatele zařadit celá čtvrtina obětí.

Graf 16: Místo spáchání loupeže (%)

Nejčastějším místem incidentu byla veřejná prostranství – ulice, náměstí, podchody, dalším místem byly obchody a nákupní centra. Již opakovaně zmiňované změny v životním stylu, způsobené epidemiologickými opatřeními, se projevily úbytkem takových míst činu, jako jsou veřejné budovy nebo nádraží. Jedním z obvyklejších míst napadení zůstává vlastní dům či byt oběti. Jako jiné možnosti zaznělo dvakrát přírodní prostředí a jednou ve skladu (není jasné, zda to bylo místo zaměstnání oběti, nebo nikoli).

Jak uvádíme v úvodu této kapitoly, některé typy loupeží jsou promyšlenější a směřují na místa (instituce), kde lze předpokládat výskyt peněz nebo cenných komodit (typicky pošty, obchody apod.). Každý osmý postižený loupeží (12,5 %) uvedl, že byl loupeži vystaven v souvislosti se svým povoláním. Ve výzkumu 2017 byla takových obětí pouhá 4 %. Respondenti měli uvést, jaké že povolání je tomuto ataku vystavilo. Šlo nejčastěji o prodavačky, objevil se i hospodářka, tiskař nebo opravář praček.

IV.4.3 Fyzické napadení

Majetková kriminalita je co do rozsahu dominujícím typem kriminality, a to nejen v České republice. V roce 2021 tvořila majetková kriminalita přes polovinu všech policií evidovaných trestných činů, zatímco násilná trestná činnost 8 % (Scheinost et al., 2022). Přesto násilí představuje vysoce závažný druh kriminality, neboť zasahuje oběti bezprostředně a fyzicky, ve velmi citlivé osobní sféře. V našem výzkumu viktimizace jsme zařadili do dotazníku loupež jako specifický druh násilné kriminality s materiální motivací (viz předchozí podkapitola), dále sexuální násilí, domácí násilí a fyzické napadení, k němuž došlo mimo domácnost a nemělo majetkový motiv²⁸.

Existují určité psychologické faktory, které mohou ovlivnit pravděpodobnost účasti ve fyzickém konfliktu. Některé z předpokladů, které mohou hrát roli, jsou:

Agresivita: Lidé s vyšší mírou agresivity nebo sklony k projevování agresivního chování mohou být náchylnější k účasti ve fyzických konfliktech. Agresivita může být důsledkem různých faktorů, včetně genetických a environmentálních vlivů.

Impulzivita: Osoby s vyšší mírou impulzivity mají tendenci jednat rychle a bez přemýšlení. Mohou se zapojit do fyzických konfliktů bez zvážení následků nebo alternativních řešení.

Nízká frustrační tolerance: Lidé s nízkou tolerancí frustrace mají tendenci se snadno rozčilovat a reagovat agresivně na frustrující situace. Pokud se setkají s překážkami nebo konflikty, mohou se zapojit do fyzického konfliktu jako projevu své frustrace.

Nespravedlnostní vnímání: Osoby s vysokou mírou vnímání nespravedlnosti mohou být více nakloněny bránit se nebo se účastnit fyzických konfliktů, pokud vnímají, že jsou jim způsobovány křivdy. Vnímání nespravedlnosti může zvyšovat jejich reakci v konfliktních situacích.

28 Otázka: „Došlo během posledních 3 let k tomu, že vás osobně někdo (kdo není členem vaší domácnosti) fyzicky napadl a nebylo to z důvodu snahy vám něco odcizit?“

Nedostatek emoční regulace: Nedostatečná schopnost regulovat své emoce a reakce může vést k vyšší pravděpodobnosti účasti ve fyzických konfliktech. Ti, kteří mají potíže s ovládním svých emocí, mohou se snáze dostat do situací, kdy je jejich chování agresivní nebo konfliktní.

Jak vidíme v Tabulce 22, **fyzické napadení** od neznámé osoby, které nemělo za cíl krádež, deklarovalo za tříleté období necelých 5 % populace, tedy asi každý dvacátý občan (147 respondentů). Představuje to významný nárůst v porovnání s minulým výzkumem. Za povšimnutí ale stojí, že pokud jde o uplynulých 12 měsíců, frekvence napadení je nižší. Až na zanedbatelné dva případy došlo ke všem incidentům v České republice.

Tabulka 22: Oběti fyzického napadení (%)

	2022	2017
během posledních 3 let	4,8	3,1
během posledních 12 měsíců	1,6	2,0
N	3 073	3 328

Můžeme pozorovat silnější vazbu na některé socioekonomické parametry, než je tomu u majetkových útoků. Mladší muži ve věku 15–30 let, lidé se základním vzděláním, studenti a nezaměstnaní (13 % napadených za tři roky) – to jsou signifikantně častější oběti fyzického násilí. Obrázek o sociální podmíněnosti dokresluje poznatek o silném zatížení osob, označujících se za „chudé“ (14 % obětí), žijící na sídlištích.

Základní otázkou, kterou položíme fyzicky napadenému člověku, je starost o jeho zdraví, tedy zda byl nějakým způsobem zraněn. Ukazuje se, že asi 55 % obětí fyzického napadení neutrpělo buď žádné zranění, nebo pouze lehké, nevyžadující ošetření. Více než čtvrtina napadených byla ošetřena ambulantně s drobnými zraněními. Přibližně každý desátý účastník podobného incidentu však utrpěl zranění, vyžadující omezení běžného života; několik obětí si dokonce odneslo závažnější poškození, které vyžadovalo hospitalizaci či pracovní neschopnost delší jednoho týdne.

Porovnání s VV 2017 naznačuje poněkud vážnější průběh napadení v současnosti. Především podstatně ubylo incidentů, které se obešly zcela bez fyzických následků. Přibylo naopak případů menších, na místě ošetřených zranění. Nicméně výsledky stejně napovídají, že převážná většina zachycených incidentů by zřejmě nenaplnovala skutkovou podstatu trestného činu ublížení na zdraví (§ 146 TZ), kdy podle Trestního zákoníku se ublížením na zdraví rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření.

Tabulka 23: Utrpěná poranění při fyzickém napadení (%)

	2022	2017
Ne, žádná	15	35
Pouze drobná, bez nutnosti ošetření	40	34
Menší, ošetřena ambulantně, bez omezení běžného fungování	27	18
Vážnější, vyžadující omezení běžného fungování do 7 dní	7	5
Vážná, vyžadující hospitalizaci a/nebo omezení běžného fungování nad 7 dní	3	2
Neví, neodpověděl/a	10	6
N	147	103

Případné následky incidentu v podobě zranění úzce souvisejí s faktem, zda byla použita nějaká zbraň. I bez jejího použití samozřejmě může dojít k velmi vážným až fatálním zraněním, především jako důsledek použití kopů nebo nekontrolovaného pádu oběti na zem. V sedmi případech z deseti se respondenti se žádnou zbraní nesetkali, v desetině případů šlo o nástroj úderný, typu pálky či hole. Zaznamenáno bylo i použití bodnořezného nástroje, celkově v 6 % událostí (9 respondentů). Tyto výsledky se od starších dat v podstatě neliší.

Tabulka 24: Použitá zbraň při fyzickém napadení (%)

	2022	2017
Neměl zbraň	68	72
Hůl, tyč, klacek, pátku apod.	10	8
Nůž nebo jiný podobný nástroj	6	7
Střelnou zbraň nebo její napodobeninu	–	1
Jinou zbraň	–	6
Neví, neodpověděl/a	16	7
N	147	103

Časové zasazení fyzických napadení ukazuje následující Tabulka 25. Stejně jako v předešlé vlně výzkumu, nejvíce fyzických konfliktů se odehrálo ve večerních hodinách. Jestliže minule byl denních a večerních násilných incidentů srovnatelný podíl asi jedné třetiny, aktuálně je zde rozdíl větší – během dne byla napadena necelá čtvrtina respondentů, zatímco večer více než 40 %. V nočních hodinách se odehraje zhruba pětina konfliktů.

Tabulka 25: Čas spáchání fyzického napadení (%)

	2022	2017
Během dne (06:00–18:00)	24	33
Večer (18:00–23:00)	43	37
Během noci (23:00–06:00)	22	20
Neví, neodpověděl/a	12	10
N	147	103

Pro samotný průběh fyzického konfliktu, jeho výsledek, případné zranění, ale i dlouhodobější psychické a sociální následky, je podstatným faktem, kolik útočníků bylo v incidentu zapojeno. V necelých dvou třetinách případů byl pachatel jediný (stejně jako v minulém výzkumu), v pětině dva pachatelé; poklesl počet případů, kdy útočníků bylo více. Desetina postižených není schopna počet určit, což může být zapříčiněno např. tím, že v blízkosti konfliktu se pohybovalo více osob, ale respondent si nevzpomíná, kolik jich nakonec bylo zapojeno.

Tabulka 26: Počet pachatelů – fyzické napadení (%)

	2022	2017
Jeden	63	62
Dva	20	18
Více než dva	7	13
Neví, neodpověděl/a	11	8
N	147	103

Z hlediska pohlaví pachatelů dominují muži (84 %), ostatní varianty (pachatelkou žena nebo dvojice žena – muž) jsou zastoupeny pouze v jednotkách případů.

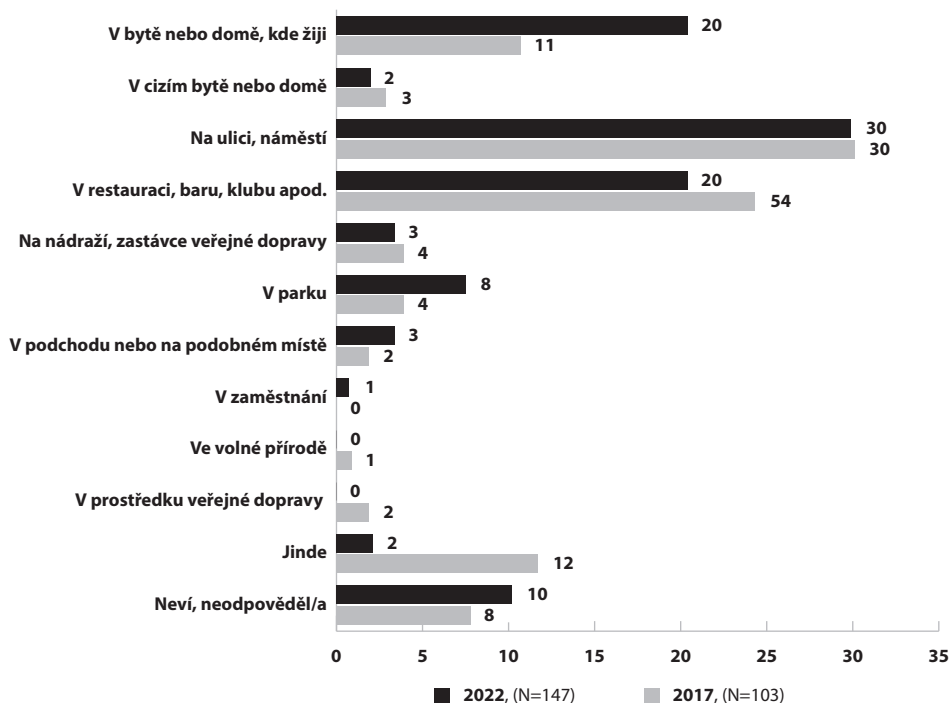
Fyzické konflikty mezi lidmi jsou typické tím, že se často nejedná o zcela cizí osoby. Tyto situace, tedy případ napadení naprosto neznámým člověkem, sice nastávají, ale jak ukazují výpovědi našich informantů, jde o cca dvě pětiny incidentů (stejný poměr jsme zaznamenali ve VV 2017). Častěji tedy fyzická konfrontace nastane mezi lidmi, kteří se alespoň nepřímo znají, a často právě tento fakt vzájemného „propojení“ aktérů může být spouštěčem konfliktu. Mezi oběťmi fyzického násilí v našem vzorku představují ti, kteří znali agresora přímo podle jména, více než třetinu, další pětina jej znala aspoň tzv. od vidění – v minulé vlně byl tento poměr zhruba opačný. Zcela neznámý byl pachatel pro 40 % napadených.

Tabulka 27: Znalost pachatele – fyzické napadení (%)

	2022	2017
Ano, od vidění	19	34
Ano, podle jména	37	18
Neznal	40	43
Neví, neodpověděl/a	4	6
N	147	103

Další otázkou je, **kde k popisované události došlo**. Podobně jako u krádeže a loupeže, nikoli náhodou se používá termín „pouliční kriminalita“. Shodně s předešlým výzkumem, 30 % incidentů se odehrálo ve venkovních prostorách obcí, tedy na ulicích a náměstích. Zde se potkávají lidé, zde vznikají konflikty, které jsou někdy řešeny násilnými metodami. Na dvojnásobek, tedy pětinu všech fyzických napadení, stoupl podíl útoků, které se odehrály v bytě (domě) oběti. To lze opět považovat za výsledek pandemické situace, kdy se odehrávalo mnohem větší množství sociálních dějů uvnitř obydlí. Na druhé straně, ze stejných příčin ubylo konfliktů v restauračních zařízeních, klubech a podobně.

Graf 17: Místo spáchání fyzického napadení (%)

Jako „jiná místa“ byly jmenovány auto, benzinová pumpa, škola.

Byla položena i otázka, zda je respondent názoru, že útok na něj **souvisel s jeho povoláním**. Měli jsme na mysli především osoby, zaměstnané jako strážníci, ostrahy objektů, barmani a podobně. Ze všech obětí násilí však kladně odpověděl jen jeden dotázaný, který navíc své povolání neuvadl. Desetina z napadených si nebyla tímto faktem jista a neodpověděla.

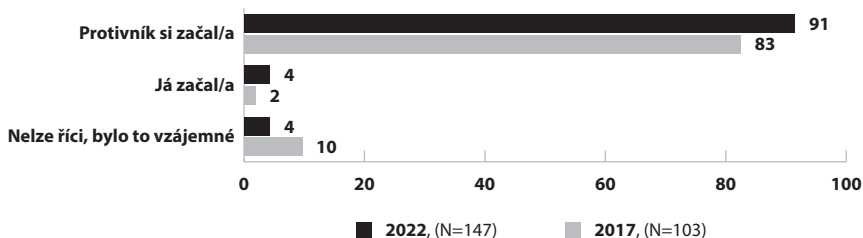
Z hlediska právního i morálního je zcela ospravedlnitelné použít v obraně při podobné události také (přiměřenou) fyzickou sílu. Více než 60 % dotázaných se vyslovilo k použití síly při popisovaném incidentu kladně; zajímavé je, že v otázce aktivní obrany se neliší muži a ženy.

Tabulka 28: Použití síly při obraně (%)

	2022	2017
Ano, použil	63	57
Ne, nepoužil	27	34
Neví, neodpověděl/a	10	9
N	147	103

Fakt, že se někdo během posledního roku či let dostal do fyzického konfliktu, ještě automaticky neznamená, že byl bezdůvodně napaden a na vzniku incidentu neměl žádný podíl. Proto se ptáme i na to, kdo konflikt zahájil²⁹. Stejně jako v minulé vlně, i nyní naprosto dominují „nevinné oběti“ konfliktu. Pouhá desetina účastníků takového incidentu připouští, že si buď začali sami, nebo že napadání bylo vzájemné. Otázkou samozřejmě je, jak se na proces vyvolání konfliktu budeme dívat, resp. jak budeme určovat jeho původce. Většina incidentů vzniká vzájemným slovním napadáním, které poté může přerůst ve fyzický konflikt a je těžko představitelné, že by se dotázaný byl schopen (a ochoten) na situaci a její nuance rozpomenout „objektivně“.

Graf 18: Iniciátor napadení (%)

29 Otázka: „Když o události přemýšlíte, začal/a jste s použitím síly vy, nebo váš protivník?“

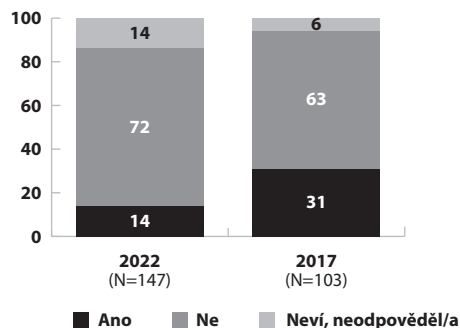
Ze zkušenosti i statistik jasně vyplývá, že za značnou částí rvaček a ublížení na zdraví stojí **užití omamných látek**. Jak praví starý kriminologický bonmot, „lidé se perou častěji v hospodě než v kostele“. Podle vyjádření respondentů více než polovina útočníků byla „pod vlivem“, ve čtvrtině případů si nebyli jisti a jen pětina udává, že útočník byl strážlivý. V minulé vlně bylo podnapilých či jinak ovlivněných ještě větší procento.

Tabulka 29: Byl útočník pod vlivem alkoholu / drog (%)

	2022	2017
Ano	54	64
Ne	21	18
Neví, neodpověděl/a	25	18
N	147	103

Problém má ovšem dva konce, a tedy jsme položili i otázku, zda byl pod vlivem nějaké omamné látky i sám respondent. Kladně odpovědělo 14 % z nich, stejné procento na otázku neodpovědělo vůbec; buď si již na přesné okolnosti nevzpomínají, nebo vzpomínat nechtějí... Více než 70 % udává, že oni tedy rozhodně opilí nebyli. V roce 2017 bylo respondentů, přiznávajících před napadením užití alkoholu nebo drog, téměř třetina; tento údaj se zdá být blíže realitě.

Graf 19: Oběť pod vlivem alkoholu / drog (%)

Násilí z nenávisti, hate crime, předsudečné násilí – to vše jsou termíny pro popis situace, kdy je nějaká osoba vystavena útoku (verbálnímu či fyzickému) pro svou skupinovou identitu. Takovým znakem, tedy spouštěčem ataku, může být barva pleti, národnost, víra, sociální, fyzické nebo mentální znevýhodnění, menšinová sexuální orientace a další. Je třeba brát v úvahu, že takto motivované napadení může mít závažnější a dlouhodobější následky než jiné typy konfliktů. „Předsudečné trestné činy jsou trestány přísněji než „prostá“ trestná činnost... Důvodem jsou dopady, které nezasahují pouze konkrétního poškozeného, ale zprostředkovaně též komunitu, kterou reprezentuje. Poškození jsou si vědomi, že útok, motivovaný pouze jejich odlišností, se může kdykoli opakovat, necítí se

ve veřejném prostoru bezpečně, prohlubuje se jejich izolace a odtržení od vnějšího světa“ (Kalibová et al., 2017). Z tohoto důvodu jsme se jak v současném, tak v minulém výzkumu zaměřili i na tuto citlivou otázku³⁰.

Tabulka 30: Napadení z předsudečných důvodů (%)

	2022	2017
Ano	9	10
Ne	74	83
Neví, neodpověděl/a	18	8
N	147	103

Podobně jako v předchozím výzkumu necelá desetina obětí fyzického útoku (13 respondentů) má za to, že jejich napadení bylo zapříčiněno nějakým typem předsudku. Na následný dotaz, čím konkrétně se domnívá, že byl útok zapříčiněn, jsme dostali následující výpovědi: šest respondentů přímo uvádí, že jsou Romové/cikáni, další uvedl, že je „tmavý“; jeden naopak byl podle svého názoru rasově napaden Romy. Další tři vyjádření obsahují lakonické „národnostní“ a „rasa“, z čehož není možno určit zaměření této agrese, pouze její motivace. Jedna výpověď se týká výslovně sexuální orientace oběti, další hovoří obecně o „sexuálním harašení“. Poslední respondentka uvádí, že šlo o pokus o znásilnění – toto stanovisko je blízké některým tezím v současné odborné debatě, kdy je patrná snaha i sexuální delikty vůči ženám chápat jako typ zločinu z nenávisti (Javaid, 2019).

IV.5 Zvlášť citlivé delikty proti osobě

Tak jako v předešlém kole ani v aktuálním dotazníku jsme neopomenuli zvlášť citlivé delikty. Konkrétně jsme se respondentů ptali na jejich zkušenosti s **domácím násilím**, **sexuálním násilím** a **stalkingem**.

Jde o typy deliktů, kterým jsou většinou věnovány samostatné výzkumné studie, které mohou metodologicky víc zohledňovat jejich specifický charakter. Poměrně známá je celoevropská viktimizační studie zaměřená na násilí vůči ženám, kterou v roce 2014 realizovala Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA). Do výzkumu bylo zapojeno 42 000 žen z 28 členských států Evropské unie včetně České republiky. Tato studie mimo jiné přinesla i často citovaný poznatek, že každá třetí žena zažila od svých 15 let nějakou formu fyzického a/nebo sexuálního napadení (European Union Agency for Fundamental Rights, 2015). Recentnější informace o prevalenci poskytuje v omezené míře i Průzkum základních práv agentury FRA, který obsahoval i komponentu zaměřenou na zkušenosti obyvatel členských států s viktimizací. Mezi sledovanými delikty byly i násilné incidenty. Z tohoto výzkumu vyplynulo, že 5 % žen zažilo fyzické násilí během 12 měsíců předcházejících průzkumu. Jak ale sami autoři uvádějí, kvůli odlišné metodologii nelze tyto

30 Otázka: „Domníváte se, že byl útok na vás zapříčiněn (alespoň částečně) vaší národností, rasou, barvou pleti, náboženstvím, politickým přesvědčením nebo sexuální orientací?“

dvě studie moc srovnávat (European Union Agency for Fundamental Rights, 2021). Více informací k tomuto projektu jako i stručný přehled dalších domácích výzkumů na téma domácího násilí uvádíme v Kapitole II.

Zařazení těchto citlivých deliktů do „obecného“ průzkumu viktimizace s omezeným referenčním obdobím má proto své jisté limity, které pramení primárně z nízké zachycené prevalence. Na straně druhé jejich zařazení do tohoto typu šetření umožňuje vnímat tuto problematiku v rámci širšího kontextu ve srovnání s „obecnou kriminalitou“.

Tyto zvláště citlivé delikty obecně vykazují vysokou míru latence a lze předpokládat, že obětem se o nich bude hůře vypovídat i v rámci dotazníkového šetření. Parametry našeho výzkumu bohužel neumožňovaly, abychom učinili speciální opatření například ve smyslu zajištění stejného pohlaví tazatelů a respondentů atd. Zvýšit ochotu respondentů referovat o těchto náročných tématech jsme se snažili alespoň tím, že tuto část dotazníku respondenti vyplňovali sami bez asistence tazatele. Problematice zvláště citlivých deliktů byla věnována zvýšená pozornost i v rámci školení tazatelů. V průběhu rozhovoru měli tazatelé klást důraz na vytvoření anonymní a zároveň důvěrné atmosféry, včetně sdělení informace, že odpovědi respondentů ze „samovyplňovacího“ modulu nebudou tazatelům přístupny.

V zájmu zachování co největší srovnatelnosti s výzkumem z roku 2017 byly změny v dotazníku minimální.

Tou největší bylo asi **zařazení komponenty zaměřené na problematiku domácího násilí, která byla určena pro všechny respondenty**. Záměrem bylo zejména zmapovat názory respondentů na možnosti práce s pachateli domácího násilí. Zároveň jsme chtěli prozkoumat, jestli se respondenti v těchto názorech nějak liší s ohledem na jejich přímou nebo zprostředkovanou zkušenost s domácím násilím.

Zařazení těchto otázek do aktuálního výzkumu bylo inspirováno projektem Violence-OFF³¹, na kterém participují i někteří členové výzkumného týmu. ViolenceOFF je zkratka výzkumného projektu „Zlepšení v oblasti zacházení s pachateli a v oblasti podpory obětí v případech domácího a genderově podmíněného násilí v ČR“. Projekt realizuje Institut pro kriminologii a sociální prevenci a je podpořen v rámci finančního mechanismu Norských fondů. Projekt je zaměřen na systémovou reakci státu vůči pachatelům domácího a genderově podmíněného násilí.

IV.5.1 Vlastní zkušenost s domácím násilím

Z trestněprávního hlediska je domácí násilí postihováno zejména jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 TZ), týrání svěřené osoby (§ 198 TZ) nebo v rámci ublížení na zdraví (§ 145, 146 TZ). V našem výzkumu jsme vycházeli ze širšího kriminologického pojetí a oběti domácího násilí jsme se snažili identifikovat prostřednictvím

31 <https://violenceoff.cz>

otázky³², kam jsme se snažili zahrnout všechny typické znaky tohoto fenoménu. Tedy blízký vztah osob, výskyt násilí včetně příkladů nejběžnějších forem, opakování, dlouhodobost a jasné rozdělení rolí (Kralíčková, 2011; Ševčík & Špatenková, 2011; Voňková & Spoustová, 2017). Na druhé straně jsme se snažili, aby zachycené incidenty dosahovaly závažnosti podobné trestnému činu týrání. Otázka tak měla zachytit jednání, kterým je oběť vystavena a pociťuje je jako judikatorně vyžadovány těžké útrapy a příkoří (srov. R 20/1984-I, 3 Tdo 1160/2005, R 20/2006). Takovéto restriktivnější vymezení pak může mít za následek, že zachycené prevalence budou nižší, než je tomu v jiných výzkumech zaměřených na problematiku domácího násilí.

V aktuálním výzkumu 3,6 % respondentů uvedlo, že se v posledních třech letech stali oběťmi domácího násilí, přičemž 4,8 % dotázaných nevědělo nebo nechtělo na tuto otázku odpovědět (viz Tabulka 31). Ve výzkumu 2017 bylo takto postižených osob ve vzorku 2,6 %.

Tabulka 31: Vlastní zkušenost s domácím násilím v posledních 3 letech

	N	%
Ano	112	3,6
Ne	2814	91,6
Nevím, nechci odpovídat	147	4,8
Celkem	3073	100,0

Lze říci, že se znovu potvrdila genderová podmíněnost domácího násilí. Oběťmi domácího násilí byly významně častěji ženy (71,4 %) než muži (28,6 %). Viktimizací byli dále více ohroženi respondenti, kteří jsou nezaměstnaní nebo v domácnosti, bydlící v bytě na sídlišti, respondenti, kteří uvedli příjem domácnosti do 20 000 a kteří považovali svoji domácnost za špatně ekonomicky zajištěnou nebo se cítili v zásadě chudí. Z respondentů, kteří se označují jako „chudí“, uvádí zkušenost s domácím násilím až 19 % z nich. S jistým zjednodušením lze tedy říct, že podle výsledků výzkumu se typicky oběťmi domácího násilí stávají ženy na mateřské či rodičovské dovolené ze špatných ekonomických poměrů.

Téměř všechny zachycené incidenty se udály v ČR, kromě 3 případů, které se staly v zahraničí³³. Co se týče nejčastějších forem domácího násilí, ve třetině případů docházelo k bití (35,7 %) či vyhrožování (29,5 %). Dále oběti uváděly vynucování sexuálních aktivit (12,5 %), ponižování (8,9 %), jiné psychické týrání (7,1 %) a u jednotek případů šlo o ekonomický nátlak, odepírání volného pohybu či jiné fyzické týrání (viz Tabulka 32).

32 „Došlo během posledních 3 let k tomu, že by vám člen vaší domácnosti opakovaně fyzicky nebo psychicky ubližoval, vzbuzoval tím ve vás strach a měl/a jste pocit, že se nemůžete bránit? Například tím, že by vás zastražoval, vyhrožoval vám, ponižoval vás, odepíral vám kontakt s jinými osobami, vynucoval si sexuální aktivity, nebo na vás fyzicky útočil?“

33 Dva viktimizovaní respondenti místo incidentu neuvedli.

Tabulka 32: Forma domácího násilí

	N	%
Bití	40	35,7
Vyhrožování	33	29,5
Vynucování sexuálních aktivit	14	12,5
Ponižování	10	8,9
Jiné psychické týrání	8	7,1
Ekonomický nátlak (např. kontrola, odepírání nebo vynucování financí)	3	2,7
Jiné fyzické týrání (odepírání stravy, spánku apod.)	1	0,9
Odepírání volného pohybu	1	0,9
Nevím, nechci odpovídat	2	1,8
Celkem	112	100

Jelikož jedním z charakteristických znaků domácího násilí je jeho dlouhodobost, ptali jsme se respondentů i na to, jak dlouho již toto hrubé zacházení trvá. Z Tabulky 33 lze vypořádat, že odpovědi respondentů jsou rovnoměrně rozloženy mezi všechny čtyři nabízené možnosti.

Tabulka 33: Délka trvání domácího násilí

	N	%
Více než 3 roky	24	21,4
Více než 1 rok, ale maximálně 3 roky	27	24,1
Maximálně 1 rok	31	27,7
Nevím, nechci odpovídat	30	26,8
Celkem	112	100

Referenční období našeho výzkumu zahrnovalo i období pandemie covid-19, kdy „lockdowny“ a další opatření mohly právě zvyšovat riziko výskytu nebo eskalace problému domácího násilí, jak potvrzují zahraniční (Kourti et al., 2023; Piquero et al., 2021) i domácí (Nyklová & Moree, 2021) výzkumné studie. Respondenti tedy odpovídali i na to, jestli se nějak změnilo toto hrubé zacházení kvůli opatřením souvisejícím s pandemií covid-19. I když většina viktimizovaných respondentů uvedla, že covid-19 na domácí násilí neměl žádný vliv, v téměř třetině případů byl tento vliv negativní, situace se během tohoto období zhoršila nebo právě v souvislosti s ním tento problém započal (viz Tabulka 34).

Tabulka 34: Vliv covid-19 na domácí násilí

	N	%
Covid situaci s domácím násilím zhoršil	24	21,4
Covid na situaci s domácím násilím neměl žádný vliv	66	58,9
Covid situaci s domácím násilím zmírnil	1	0,9
Během covidu to celé s domácím násilím začalo	11	9,8
Nevím, nechci odpovídat	10	8,9
Celkem	112	100

Co se týče vztahu mezi pachatelem a obětí, dominuje takzvané mezipartnerské násilí, které tvořilo téměř 60 % zachycených případů. V téměř pětine případů byl za pachatele označen jiný příbuzný, dále rodiče či dítě. V jednotkách případů šlo o násilí ze strany jiného člena domácnosti nebo někoho jiného. Výsledky shrnuje Tabulka 35.

Tabulka 35: Pachatel domácího násilí

	N	%
Manžel/ka	22	19,6
Partner/ka	33	29,5
Bývalý/á manžel/ka, bývalý/á partner/ka	10	8,9
Rodič	8	7,1
Dítě	6	5,4
Jiný příbuzný	21	18,8
Jiný člen domácnosti	3	2,7
Někdo jiný	2	1,8
Nevím, nechci odpovídat	8	7,1
Celkem	112	100

Ve více než čtvrtině zachycených případů (N=31) nebyl respondent jedinou obětí domácího násilí. Více než polovinu těchto „spoluobětí“ tvořily děti žijící ve společné domácnosti (N=18). Dále respondenti uváděli jako další osoby, vůči kterým směřovalo násilí rodiče (N= 4), prarodiče (N=3) nebo jiné příbuzné (N=4) či členy domácnosti (N =2).

Významnou roli v etiologii domácího násilí hrají návykové látky. Jak shrnují Humphreys a kol. (2005), ze zahraniční literatury vyplývá, že ženy, které jsou vystaveny domácímu násilí, často užívají alkohol nebo drogy, aby se vyrovnaly s útoky, které zažívají. Na druhé straně užívání návykových látek může dále zvyšovat pravděpodobnost jejich viktimizace. Problémy s užíváním návykových látek má i významná část pachatelů domácího násilí. Nicméně i když výzkumy a literatura poukazují na souvislost mezi užíváním návykových

látek a domácím násilím, nemáme silné důkazy o tom, že by disinhibiční účinky užívání alkoholu nebo drog skutečně byly hlavní příčinou domácího násilí a jde o velmi komplexní problematiku (Humphreys et al., 2005).

Častou koincidence intoxikace a násilí potvrdil i náš výzkum. Téměř polovina respondentů (47,3 %) uvedla, že podle jejich názoru byl pachatel v době události obvykle pod vlivem alkoholu nebo drog. Vlastní intoxikaci ale připustila méně než desetina (N=8) obětí. Přičemž častěji byli pod vlivem muži a respondenti hůře ekonomicky zajištěni.

Řešení incidentů s policií je věnována samostatná Kapitola V. Obětí, které domácí násilí policii nahlásily (N=17), jsme se ale navíc ptali, jestli byl pachatel alespoň dočasně vykázán ze společného obydlí. Kladně odpovědělo 8 z nich. Všechny oběti jsme se dále ptali, jestli mají v souvislosti se svou situací nějakou zkušenost s programem, zaměřeným na zvládnutí vzteku pro pachatele domácího násilí. Možnost „ano“ tady nezvolil nikdo.

IV.5.2 Domácí násilí obecně

Ještě před otázkami na vlastní zkušenosti jsme se všech respondentů zeptali, jestli se u někoho ve svém blízkém okolí setkali s některou z forem domácího násilí. Téměř čtvrtina respondentů připustila, že má nějakou nepřímou zkušenost s domácím násilím. Častěji respondenti znali oběti než pachatele domácího násilí (viz Tabulka 36). I když se dá předpokládat, že v některých případech budou znát dotazovaní obě strany. Pro účely dalších analýz jsme tyto dvě kategorie sloučili a dále s nimi pracovali obecně jako s nepřímou zkušeností s domácím násilím.

Tabulka 36: Domácí násilí v blízkém okolí respondenta

	N	%
Ano, osobně zná někoho, kdo se takového jednání dopustil	270	8,8
Ano, osobně zná někoho, kdo byl obětí takového jednání	479	15,6
Ne	2086	67,9
Nevím, nechci odpovídat	238	7,7
Celkem	3073	100,0

Nicméně, oběti domácího násilí častěji znají ženy, respondenti mezi 31–45 lety a osoby v domácnosti. Výrazně častěji někoho s podobným problémem, ať už v roli pachatele nebo oběti znají respondenti, kteří mají vlastní zkušenost s domácím násilím (80,4 % z nich). Charakteristiky respondentů s přímou i nepřímou zkušeností s viktimizací tedy vycházejí velmi podobně.

Naopak méně takovýchto kontaktů uvedly nejmladší (do 20 let) a nejstarší (nad 60 let) věkové kategorie a respondenti bydlící v rodinném domě na venkově. Výsledky dále na-

značují, že někdo, kdo se násilí dopouští, se častěji vyskytuje v okolí respondentů z horších sociálních a ekonomických poměrů (nezaměstnaní, domácnosti se špatným finančním zajištěním a v zásadě chudí).

IV.5.3 Názory na domácí násilí

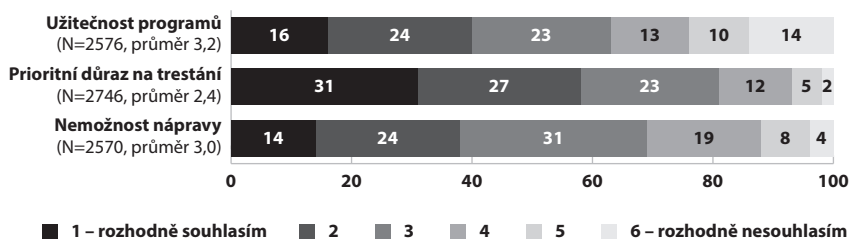
Jak již bylo uvedeno, v souvislosti s projektem ViolenceOFF jsme se zaměřili i na názory veřejnosti na práci s pachateli domácího násilí. Dotazník obsahoval tři výroky, kde jsme sledovali míru souhlasu dotázaných na 6-stupňové škále (1=rozhodně souhlasím, 6=rozhodně nesouhlasím).

V rámci hodnocení výroků měli respondenti uvést, do jaké míry souhlasí s tím, že:

- **program na zvládání vzteku může být při řešení domácího násilí velmi užitečný**
- **pachatel domácího násilí má být především potrestán, než aby se mu s něčím pomáhalo**
- **náprava pachatelů domácího násilí podle jejich názoru není možná**

Výsledky shrnuje Graf 20.

Graf 20: Míra souhlasu s výroky o domácím násilí

Z Grafu 20 je patrné, že i když u všech výroků převažovalo spíše souhlasné stanovisko, respondenti nejvíce souzní s tím, že pachatel domácího násilí má být především potrestán, před nějakou preventivní intervencí. Téměř třetina těch, co v rámci výzkumného souboru odpověděli, s tím rozhodně souhlasí. Bezmála 70 % respondentů taky více méně souhlasí³⁴, že náprava pachatelů domácího násilí není možná. I když i zde převažuje spíše souhlasné stanovisko, nejmenší podporu má názor, že program na zvládání vzteku může být při řešení domácího násilí velmi užitečný. Navíc u tohoto výroku byla zaznamenána největší ambivalence názorů, kdy až 13,7 % dotázaných s tímto názorem rozhodně nesouhlasí.

Muži pochybují o užitečnosti programů více než ženy. Důvěra v efektivitu programů pro zvládání vzteku a víra v možnost nápravy pachatele rovněž klesá s věkem respondenta. Není tedy překvapivé, že programům taktéž více důvěřují studenti, naopak skeptičtější jsou nepracující důchodci, nezaměstnaní, živnostníci a obyvatelé větších měst. Z hlediska statistiky se však jedná pouze o slabé náznaky. V rámci hodnocení výroku o prioritním potrestání pachatele nebyly z hlediska sociodemografických charakteristik mezi respondenty zaznamenány signifikantní rozdíly.

34 Na šestibodové škále (1=rozhodně souhlasím, 6=rozhodně nesouhlasím) využili možnosti 1–3.

Můžeme tedy shrnout, že respondenti se spíše kloní k trestání pachatelů před možnostmi práce s nimi, kdy příliš nevěří v efekt intervencí, zaměřených na změnu vzorců chování pachatelů. Důvodem může být fakt, že tento přístup u nás nemá téměř žádnou tradici, obyvatelé o programech pro zvládání vzteku pravděpodobně ani nevědí. Dokládá to i zjištění, že žádná z identifikovaných obětí domácího násilí nemá v souvislosti se svou situací zkušenost s programem zaměřeným na zvládání vzteku pro pachatele domácího násilí (viz výše). Nízké povědomí o těchto možnostech se navíc zřejmě projevilo ve vysokých podílech zvolené možnosti „nevím, nechci odpovídat“, kdy u výroků o užitečnosti programů 16,2 % a možnosti nápravy pachatelů 16,4 % ze všech respondentů (N=3073) se necítilo kompetentních tyto otázky hodnotit. U trestání pachatelů, kde si respondenti zřejmě víc uměli tuto situaci představit, nevedlo na tuto otázku názor 10,6 % dotázaných.

Zajímalo nás, jestli je názor respondenta nějak ovlivněn i jeho osobní zkušeností s domácím násilím. Pro účely další analýzy míry souhlasů jsme tedy respondenty rozdělili do tří skupin na základě reportované zkušenosti s domácím násilím. První skupinu tvořili respondenti, kteří se v posledních 3 letech stali obětí domácího násilí. Druhá skupina se skládala z dotazovaných, kteří buď uvedli, že osobně znají někoho, kdo se dopustil domácího násilí, nebo osobně znají někoho, kdo byl obětí takového jednání. Druhá skupina tedy představuje respondenty s nepřímou zkušeností s domácím násilím. Pokud někdo uvedl zároveň vlastní i zprostředkovanou zkušenost s domácím násilím, byl zařazen do první kategorie obětí. Poslední skupinu pak tvořili ti, kteří nevedli žádnou zkušenost s domácím násilím, včetně volby možnosti nevím, nechci odpovídat (viz Tabulka 37).

Tabulka 37: Skupiny respondentů podle reportované zkušenosti s domácím násilím

	N	%
Oběti	112	3,6
Zná pachatele/oběť	659	21,5
Bez zkušenosti	2302	74,9
Celkem	3073	100,0

Dále jsme se podrobněji podívali na distribuci odpovědí u jednotlivých bodů hodnotící škály u všech třech výroků. Rozdíly v odpovědích byly testovány chíkvadrát statistikou ve vztahu k jednotlivým skupinám podle charakteru osobní zkušenosti s domácím násilím. Všechny měřené vztahy vyšly signifikantní, ale stále poměrně slabé. Níže jsou tedy spíše popisovány tendence, které se v datech vyskytovaly. Srovnání shrnuje Tabulka 38.

Tabulka 38: Distribuce odpovědí u jednotlivých výroků: porovnání skupin dle charakteru osobní zkušenosti s DN

Do jaké míry souhlasíte s tím, že: program na zvládnání vzteku může být při řešení domácího násilí velmi užitečný. 1 = rozhodně souhlasím – 6 = rozhodně nesouhlasím					
	Oběť DN (%)	Zná pach/oběť (%)	Bez zkušenosti (%)	celkem	
				%	N
1	16,7	13,3*	17,4*	16,4	422
2	14,6*	22,6	24,3	23,6	607
3	17,7	19,5*	24,5**	23,1	595
4	14,5	11,1	14,2	13,4	346
5	8,3	12,5*	9,0*	9,8	252
6	30,2***	21,0***	10,5***	13,7	354
P = 0,000; Cramerovo V = 0,125; bez odpovědi = 497				100	2576
Do jaké míry souhlasíte s tím, že: pachatel domácího násilí má být především potrestán, než aby se mu s něčím pomáhalo. 1=rozhodně souhlasím – 6=rozhodně nesouhlasím					
	Oběť DN (%)	Zná pach/oběť (%)	Bez zkušenosti (%)	Celkem	
				%	N
1	61,5***	39,4***	27,9***	31,4	863
2	20,8	23,0*	28,1**	26,6	731
3	12,9*	22,5	24,2	23,4	643
4	8,9	8,8**	13,1**	11,9	328
5	3,0	3,9	5,0	4,7	128
6	3,0	2,5	1,7	1,9	53
P = 0,000; Cramerovo V = 0,103; bez odpovědi = 327				100	2746
Do jaké míry souhlasíte s tím, že: náprava pachatelů domácího násilí podle mého názoru není možná. 1=rozhodně souhlasím – 6=rozhodně nesouhlasím					
	Oběť DN (%)	Zná pach/oběť (%)	Bez zkušenosti (%)	Celkem	
				%	N
1	23,2**	18,1***	12,2***	14,0	360
2	15,2*	28,2**	23,1	24,0	616
3	21,2*	27,2*	32,8**	31,0	797
4	11,1*	16,1	19,8*	18,6	478
5	13,1	6,1*	8,6	8,2	210
6	16,2***	4,3	3,6**	4,2	109
P = 0,000; Cramerovo V = 0,126; bez odpovědi = 503				100	2570

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

S tím, že programy na zvládnání vzteku mohou být při řešení domácího násilí velmi užitečné rozhodně nesouhlasí výrazně častěji oběti domácího násilí a respondenti s nepřímou zkušeností. Naopak osoby bez zkušenosti tento vyhraněný názor příliš neuvádějí.

Rozdíl mezi skupinami respondentů buď s přímou či zprostředkovanou zkušeností s domácím násilím oproti těm, kteří ani nikoho s touto zkušeností neznají, se projevil i u dalšího výroku. Rozhodný souhlas s primárním trestáním pachatele volili právě respondenti s nějakou osobní zkušeností s domácím násilím.

Při hodnocení posledního výroku o nemožnosti nápravy pachatelů byly osoby bez zkušenosti s domácím násilím váhavější a měly tendenci volit spíše střední hodnoty škály. U obětí se projevila názorová ambivalence. Na jednu stranu nejvíce s tímto výrokiem rozhodně souhlasily, na stranu druhou oproti ostatním s tímto výrokiem i výrazně častěji rozhodně nesouhlasily, a tím vyjadřovali naději na možnou nápravu pachatelů domácího násilí nejvíce ze všech sledovaných skupin respondentů.

IV.5.4 Adekvátní sankce pro pachatele domácího násilí

Na závěr tohoto bloku měli respondenti posoudit reálný případ domácího násilí.

V rámci projektu ViolenceOFF byla realizována i analýza statistických dat a analýza spisů k případům domácího násilí. Z analýzy soudních statistik, která zahrnovala trestnou činnost řešenou za období 2008–2019, vyplynulo, že na vzorku odsouzených pachatelů u kriminality se znakem domácího násilí v partnerském vztahu jsou ve dvou třetinách případů ukládány podmíněné tresty. Domácí násilí v partnerském vztahu ve sledovaném období bylo nejčastěji kvalifikováno jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ, ať už samostatně nebo v souběhu s jiným trestným činem. I navzdory tomu, že domácí násilí, zvláště když naplňuje skutkovou podstatu týrání, je považováno za poměrně závažné jednání, více než polovině pachatelů byl za tuto trestnou činnost uložen podmíněný trest odnětí svobody. V necelé polovině (42 %) případů se jednalo o tzv. prostou podmínku a v 16 % případů byl uložen podmíněný trest s dohledem probačního úředníka (Více k analýze statistických dat viz Přesličková et al., 2023).

Díky následné analýze vybraných spisů těchto případů jsme měli možnost získat více informací k průběhu domácího násilí. Z popisu skutkového děje z jednoho odsuzujícího rozsudku jsme vycházeli i při formulaci otázky pro naše respondenty. Pro úplnost lze uvést, že toto pachatelovo jednání bylo kvalifikováno jako zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 2 písm. d) TZ (tj. dopouštěl se týrání po delší dobu), za který byl odsouzen a byl mu uložen trest v trvání 3 let s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání 4 let. Zároveň mu bylo uloženo ochranné léčení protialkoholické v ambulantní formě (podle § 99 odst. 2 písm. b) odst. 4 TZ). Zajímalo nás, co by takovému pachateli uložili respondenti a jestli se nějak v názorech na adekvátní sankci liší jednotlivé skupiny v závislosti na vlastní zkušenosti s domácím násilím.

V poslední otázce jsme tedy respondenty požádali, aby se zamysleli nad tímto modelovým případem:

„Manžel víc než pět let ve společném bytě minimálně jedenkrát týdně verbálně a fyzicky napadal svou manželku. V různé noční hodiny ji budil a vyčítal jí její nechuť k sexu, a to jí dokázal vyčítat celou noc. Kontroloval její příchody domů z práce, vyčítal jí, že není doma, že jde raději s dětmi nakupovat, vyhrožoval jí tím, že ji prohodí zavřeným oknem, vulgárně

jí nadával a urážel ji, při hádkách ji fyzicky napadal, např. ji tahal za vlasy, tloukl ji hlavou o podlahu, fackoval ji, silně a bolestivě ji mačkal za ruce a paže, bouchal ji oběma rukama do zad a hýždí, narážel s ní do stěn a o nábytek. Jeho jednání způsobovalo manželce oděrky, modřiny na ruce, krku a pažích a nohou, zranění si však nevyžádala lékařské ošetření. Když se naposledy podnapilý vrátil domů, začal manželku škrtit a zanechal toho, až když ho od manželky odtrhly děti, pak ze vzteku převrhl jídelní stůl s nádobím a poté opět napadl manželku, tahal ji za vlasy, dokud ho opět neodtrhly děti. Přivolaná policie ho vykázala ze společného obydlí.“

Respondenti si pak měli představit, že jsou v pozici soudce a rozhodnout tento případ. Mohli přitom zvolit i kombinaci 2 nabízených možností.

Tabulka 39 shrnuje všechny uvedené odpovědi, bez ohledu na to, jestli respondenti zvolili jednu nebo dvě možnosti³⁵.

Tabulka 39: Podíl všech zvolených sankcí podle jednotlivých skupin respondentů (%)

	bez zkušenosti s DN (N=2263)	znají pachatele/oběť (N=640)	oběť DN (N=111)	celkem (N=3014)	koefficient kontingence
nepodmíněný trest	28,9***	44,4***	25,2	32,1	0,136
podmíněný trest s dohledem	21,8	19,5	17,1	21,1	ns
podmíněný trest bez dohledu	19,9**	15,2*	12,6	18,6	0,058
protialkoholní léčení	19,6*	24,7**	19,8	20,7	0,051
program pro zvládnání vzteku	13,9	16,7	11,7	14,4	ns
pokuta	9,6***	13,0	27,0***	10,9	0,109
jiný	1,9	2,0	0,9	1,9	ns
zprostil/a bych obviněného	0,6	0,6	2,7**	0,7	0,049
nevím, nechci odpovědět	13,0***	2,7***	8,1	10,6	0,136

**p<0,05; *p<0,01; ***p<0,001, ns = není signifikantní

Pozitivním zjištěním je, že citlivost na problém domácího násilí je u všech skupin respondentů vysoká. Jen naprostá menšina zvolila možnost, že nejde o nic tak závažného, aby to musel řešit soud a zprostil by obviněného obžaloby. Nicméně respondenti bez uvedené zkušenosti s domácím násilím v porovnání s ostatními skupinami častěji volily možnost nevím/nechci odpovídat. Je však důležité upozornit, že přibližně třetinu (29,7 %) tvořili ti, kteří nevěděli nebo nechtěli odpovědět ani na to, zda se stali obětí domácího násilí.

Jako nejprůměrnější by asi třetině respondentů připadalo uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. Do vězení by významně častěji poslali pachatele respondenti, kteří ve

35 Někteří respondenti (n=59) tento pokyn pochopili nesprávně a zvolili dvě možnosti, které není možné zkombinovat [dal/a bych pachateli podmínku (podmíněný trest odnětí svobody); dal/a bych pachateli podmínku s dohledem probačního úředníka, který bude dohlížet na její plnění; poslal/a bych pachatele do vězení (nepodmíněný trest odnětí svobody)]. Tyto případy jsme z dalších analýz vyřadili.

svém okolí znají někoho, kdo se s problémem domácího násilí potýká. Nejvyšší podíl respondentů (40 %) se vyslovil za podmíněný trest, či už s dohledem nebo bez. Významné rozdíly mezi jednotlivými skupinami se dále projevily u pokuty, kterou by signifikantně častěji uložila skupina obětí domácího násilí. Je možné se ale domnívat, že než by měli respondenti na mysli skutečný peněžitý trest, je tento výsledek spíše vyjádřením potřeby získání nějaké finanční kompenzace.

Těch, kteří navrhovali pachatele poslat do vězení, jsme se dále zeptali na délku navrhovaného trestu (viz Tabulka 40).

Tabulka 40: Navrhované délky trestu odnětí svobody v letech podle jednotlivých skupin respondentů

	N	min	max	průměr	SD	medián
Oběť DN	23	2	20	7	4,5	5
Zná pachatele/oběť	232	1	33	5,2	5,1	4
Bez zkušenosti	545	1	50	4,2	3,9	3
Celkem	800	1	50	4,6	4,3	3

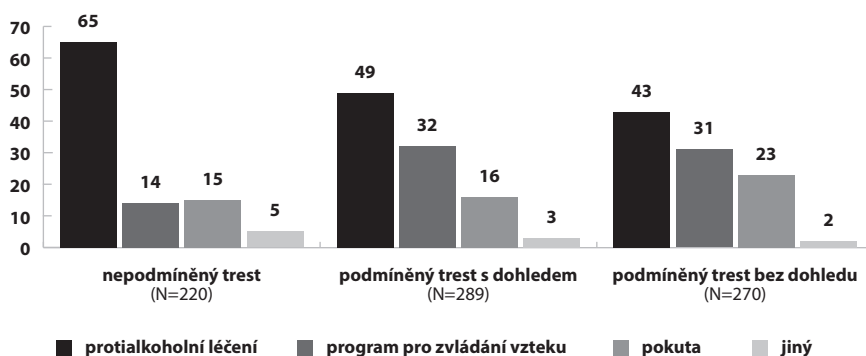
Z Tabulky 40 je patrné, že u všech skupin je v navrhované výměře nepodmíněného trestu velký rozptyl. V průměru by respondenti poslali pachatele do vězení na 4,6 roku. Nejvíce punitivní přitom byli respondenti s vlastní zkušeností s domácím násilím.

Pokud respondenti volili podmíněný trest odnětí svobody, pak preferovali spíše jeho variantu s dohledem probačního úředníka, který bude dohlížet na plnění podmínky. V ne-malé míře respondenti volili i sankce ve formě intervencí, které by měly ovlivnit rizikové faktory na straně pachatele. Častěji pak povinnost podrobit se protialkoholnímu léčení či programu pro zvládání vzteku měli tendenci volit respondenti, kteří ve svém okolí znají některého z aktérů domácího násilí.

Mezi jinými navrženými tresty se vyskytovaly obecně prospěšné práce (22), zákaz styku nebo pobytu v domácnosti (14), finanční kompenzace (4), fyzický trest (7) a podstoupení léčby (6).

Program pro zvládání vzteku, protialkoholní léčení a pokuta byly ve většině případů uvedeny v kombinaci s trestem odnětí svobody (nepodmíněným nebo podmíněně odloženým) jako hlavní sankcí. Tyto kombinace jsou vizualizovány v Grafu 21.

Graf 21: Kombinace navržených sankcí (%)

Z Grafu 21 je patrné, že respondenti (kteří některou z dalších možností zvolili) chtějí, aby s hlavním trestem pachatel zároveň řešil i svůj problém s alkoholem. Protialkoholní léčení bylo navrhováno zejména v kombinaci s nepodmíněným trestem odnětí svobody. Nemalá část respondentů by pachateli nařídila i absolvování programu pro zvládání vzteku, a to zejména v kombinaci s podmínkou.

IV.5.5 Sexuální násilí

Dalším deliktem, zařazeným do kategorie zvláště citlivých, bylo sexuální násilí. Sexuálním násilím se obecně označuje jednání, které se týká nežádoucího sexuálního konání vůči jiné osobě bez jejího souhlasu. Podstata sexuálního násilí spočívá v porušení sexuální integrity a autonomie oběti. Tento druh jednání je různě chápán a vyskytuje se v různých formách. Může zahrnovat fyzické sexuální napadení, verbální a psychologické sexuální napadení nebo sexuální obtěžování vytvářením nepříjemného nebo ponižujícího prostředí. Tak jako v minulém kole výzkumu jsme se respondentů ptali: „Stalo se vám v posledních 3 letech, že by vás někdo (vám známý, nebo cizí, či osoba blízká) nutil k sexuální aktivitě (pohlavní styk, sebeukájení, obnažování či jiné obdobné chování) výhrůžkami nebo využil toho, že jste se nemohl/a bránit nebo odejít?“ Otázku jsme se tedy snažili co nejvíce přiblížit znění skutkových podstat trestných činů Znásilnění (§ 185 TZ) a Sexuálního nátlaku (§ 186 TZ).

Zkušenost se sexuálním násilím deklarovalo v posledních 3 letech 52 respondentů (1,7 %). V minulém kole výzkumu tento podíl činil 1,3 %.

Tabulka 41: Zkušenost se sexuálním násilím v posledních 3 letech

	N	%
Ano, jednou	33	1,1
Ano, vícekrát než jednou	19	0,6
Ne	2888	94,0
Nevím, nechci odpovídat	133	4,3
Celkem	3073	100,0

I tady jsme zaznamenali genderovou podmíněnost tohoto deliktu, kdy výrazně více obětí tvořily ženy (83 %) než muži (17 %). Častěji rovněž viktimizaci uváděli mladší respondenti do 30 let. Osoby v domácnosti a respondenti, kteří se hodnotili jako v zásadě chudí, měli častěji i opakovanou zkušenost s tímto deliktem.

V posledních 12 měsících se stalo 40 % těchto incidentů, z nichž ve 38 % případech šlo o opakovanou zkušenost. Z celkového počtu zachycených incidentů se v zahraničí odehrály jenom 3. Více než polovina obětí (56 %) při napadení neutrpěla žádná poranění. Ošetření ve zdravotnickém zařízení bylo nutné ve 3 případech. Většina incidentů (58 %) se odehrála ve večerních hodinách (18:00–23:00), něco přes čtvrtinu během noci (23:00–6:00) a 15 % během dne (6:00–18:00). V převážné většině (87 %) byl čin spáchán jedním pachatelem a v 6 případech byli zaznamenáni dva pachatelé.

Až na 3 případy byli pachatelé mužského pohlaví. Výsledky rovněž vyvrací mýtus, že sexuální násilí je páčáno neznámými útočníky. Ve většině případů (62 %) oběť pachatele znala. Většinou šlo o současného nebo bývalého partnera (18), jednou byl zmíněn jiný člen rodiny a v devíti případech byl jako pachatel identifikován kamarád, známý nebo někdo ze zaměstnání. V polovině případů (52 %) se oběti domnívaly, že útočník byl pod vlivem alkoholu nebo drog. Naproti tomu vlastní intoxikaci připustilo jen 14 % viktimizovaných respondentů.

Co se týče místa incidentu (viz Tabulka 42), zde se potvrdilo, že ke většině útoků dochází v soukromí obydlí. To pak může z důvodu důkazní nouze komplikovat následné potrestání pachatele.

Tabulka 42: Kde k sexuálnímu násilí došlo

	N	%
V bytě nebo domě, kde žijí	21	40,4
V cizím bytě nebo domě	6	11,5
Na ulici, náměstí	4	7,7
V restauraci, baru, klubu apod.	6	11,5
Na nádraží, zastávce veřejné dopravy	2	3,8
V prostředku veřejné dopravy	1	1,9
V parku	2	3,8
V podchodu nebo na podobném místě	3	5,8
Ve volné přírodě	2	3,8
V zaměstnání	4	7,7
Nevím, nechci odpovídat	1	1,9
Celkem	52	100,0

Argumentem do aktuální debaty o potřebě redefinice trestného činu znásilnění může být zjištění, že aktivní odpor ke své obraně kladlo při útoku jen 60 % obětí.

IV.5.6 Stalking

Posledním deliktem, na který jsme se v této kategorii zaměřili, byl stalking, neboli **nebezpečné pronásledování**. Stalking je forma obtěžování a pronásledování jednotlivce, která se projevuje opakovaným nežádoucím sledováním, kontaktováním a obtěžováním. To často zahrnuje výhrůžky, šikanu, fyzické pronásledování, nechtěné telefonáty, zasílání nevyžádaných zpráv a další formy neodbytného chování. Trestný čin nebezpečného pronásledování je konkrétně upraven v § 354 Trestního zákoníku. U tohoto deliktu může nastat určitý problém s přiblížením výzkumné otázky skutkové podstatě tohoto trestného činu. Námi sledované vymezení je jednak užší než zákonem definovaná příslušná skutková podstata, na straně druhé bez znalosti bližších okolností reportované viktimizace lze jen těžko zjistit, jestli všechny zachycené incidenty dosahují závažnosti trestného činu. Jde ale o limit, se kterým je nutno obecně počítat u tohoto typu šetření, kdy jsme odkázáni pouze na subjektivní zhodnocení situace respondentem (Roubalová et al., 2019) bez možnosti srovnání s posouzením této situace orgánem kompetentním autoritativně rozhodnout, jestli jde o trestnou činnost, nebo nikoliv. Tuto skutečnost je tedy potřeba mít na paměti i při interpretaci výsledků.

Respondentů jsme se tedy ptali: „*Stalo se vám v posledních 3 letech, že vás někdo opakovaně a dlouhodobě zkoušel kontaktovat, i když vy jste dal/a jasně najevo nezájem, ohradil/a jste se vůči tomuto jednání a toto jednání ve vás vzbuzovalo obavy nebo strach? Máme na mysli kontaktování osobně, nebo prostřednictvím dopisů, e-mailů, telefonátů, případně např. zasíláním zásilek s dárky.*“

Vzhledem k dlouhodobější povaze tohoto deliktu jsme se respondentů neptali na opakovanou viktimizaci ani viktimizaci v posledních 12 měsících. Oproti minulě vlně výzkumu i na otázky spojené s tímto deliktem odpovídali respondenti sami bez asistence tazatele. Reportovanou míru zasažení respondentů tímto deliktem shrnuje Tabulka 43.

Tabulka 43: Zkušenost se stalkingem v posledních 3 letech

	N	%
Ano	116	3,8
Ne	2849	92,7
Nevím, nechci odpovídat	108	3,5
Celkem	3073	100,0

Zkušenost se stalkingem uvedla necelá 4 % výzkumného souboru, což je o něco méně než v minulě vlně výzkumu, kdy bylo odhaleno 4,7 % obětí stalkingu. Za zmínku stojí, že za celý rok 2022 bylo policejní statistikou evidováno pouze 318 případů nebezpečného pronásledování (§ 354 TZ), a je tedy nepochybné, že v podobných projevech panuje extrémně vysoká latence. Tak jako u ostatních deliktů v této kategorii se mohla citlivost tématu rovněž odrazit i na relativně vysokém podílu těch, kteří na otázku neodpověděli.

I tady mezi respondenty, kteří se označili za oběti, převažovaly ženy (67 %) nad muži. Častěji se se stalkingem setkávají osoby v domácnosti, naopak méně častá je tato zkušenost u nejstarších respondentů.

V zahraničí se odehrálo 9 incidentů. Co se týče formy pronásledování, nejčastější bylo nechtěné kontaktování prostřednictvím internetu a telefonu (viz Tabulka 44).

Tabulka 44: Forma pronásledování, možnost více odpovědí (N=116)

	N	%
Obtěžující e-maily, textové zprávy, vzkazy na sociálních sítích	70	60,3
Obtěžující telefonáty	62	53,4
Vyhrožování	23	19,8
Fyzické sledování na veřejných místech	19	16,4
Fyzické sledování v místě bydliště, v zaměstnání	19	16,4
Posílání nechtěných dáreků, květin apod.	5	4,3
Ničení věcí	5	4,3
Nevím, nechci odpovídat	3	2,6

Stalking měl většinou podobu obtěžujících zpráv a telefonátů. Pětina respondentů ale zažila i vyhrožování a v téměř třetině případů se pachatel o kontakt snažil fyzickým sledováním. Oproti minulému výzkumu bylo celkově zaznamenáno více forem pronásledování.

Jelikož u stalkingu nejde o jednorázovou záležitost, zjišťovali jsme, jak dlouho se respondenti s tímto problémem potýkali. Z deklarovaných odpovědí o délce pronásledování (N=99) vyplývá, že většinou (61 %) jde o záležitost v délce do jednoho roku, v třetině případů pronásledování trvalo jeden až tři roky a 5 respondentů čelilo stalkerovi i více než tři roky.

Jelikož naše referenční období zahrnovalo i dobu spojenou s pandemií covid-19, zajímalo nás, jestli se toto pronásledování nějak změnilo kvůli opatřením souvisejícím s pandemií. Odpovědi shrnuje Tabulka 45.

Tabulka 45: Vliv covid-19 na pronásledování

	N	%
Covid situaci se stalkingem zhoršil	13	11,2
Covid na situaci se stalkingem neměl žádný vliv	79	68,1
Covid situaci se stalkingem zmírnil	6	5,2
Během covidu to celé se stalkingem začalo	8	6,9
Nevím, nechci odpovídat	10	8,6
Celkem	116	100,0

Jak je vidět, převážné většiny případů se pandemie nijak nedotkla. Téměř pětina obětí ale uvedla negativní dopad, i když byl tento vliv patrně menší než v případě domácího násilí (viz výše). Pozitivním zjištěním v perspektivě tohoto srovnání je, že oproti domácímu násilí, byl u stalkingu zaznamenán vyšší podíl odpovědí o zmírnění situace vlivem pandemie.

Co se týče osoby pachatele, ve více než třech čtvrtinách případů jej oběť znala. Z těchto známých pachatelů šlo především o bývalého partnera, dále se často jednalo o osoby, které oběť sice znala, ale ke kterým ji nutně nemusel pojit bližší vztah, například o kamaráda, kolegu, spolužáka atd. (viz Tabulka 46).

Tabulka 46: Kdo byl pachatelem stalkingu

	N	%
Můj partner/ka	6	6,8
Bývalý partner/ka	38	43,2
Jiný člen rodiny	8	9,1
Kamarád/ka, známý/známá	13	14,8
Kolega/kolegyně, soused/ka, spolužák/spolužačka apod.	16	18,2
Někdo jiný	3	3,4
Nevím, nechci odpovídat	4	4,5
Celkem	88	100,0

Výsledky výzkumu tedy nepřinesly nějak zvlášť nová nebo překvapivá zjištění ohledně těchto zvlášť citlivých deliktů, spíše jde o potvrzení dosavadních poznatků (Roubalová et al., 2019). U všech deliktů se ukázala jejich genderová podmíněnost, přičemž jako nejvíce riziková skupina se jeví ženy na mateřské/rodičovské dovolené. Zejména domácí násilí se pak taky více pojí s osobami celkově ekonomicky hůře zabezpečenými. Konvenovalo by to teorii, podle které je využívání násilí pravděpodobnější v prostředí, kde nejsou k dispozici jiné zdroje využitelné k dosažení jedincových cílů (Lawson, 2012). Otázkou ale je, jestli tady svou roli nehraje i určitá forma studu nebo stigmatizace, které můžou bránit jiným skupinám se k tématu otevřeně vyjádřit (Overstreet & Quinn, 2013). Tuto hypotézu by podporovaly i relativně vysoké podíly odpovědí nevím, nechci odpovídat. Vysoká latence je pro tyto druhy deliktů typická, proto je pravděpodobné, že ne všichni respondenti chtěli svoje skutečné zkušenosti v dotazníku sdílet. Citlivost těchto incidentů dále zvyšuje fakt, že ve většině případů šlo o známého pachatele, často osobu, se kterou měla oběť velmi blízký vztah. To bezesporu implikuje zvýšenou náročnost se se situací vyrovnat či ji řešit. U sexuálního násilí navíc tento náhled na problém mohl dále komplikovat fakt, jestli oběť aktivně kladla odpor. Naše data dále potvrdila, že zejména u domácího násilí v nemalé části případů pandemie a s ní související opatření přispěly ke zhoršení situace (Kourti et al., 2023; Nyklová & Moree, 2021; Piquero et al., 2021).

Co se týče nepřímé zkušenosti respondentů s domácím násilím, tato nebyla na rozdíl od vlastní zkušenosti ohraničena nějakým referenčním obdobím. Je tedy možné, že v této

skupině jsou i respondenti, kteří se sami stali obětmi v minulosti. Z výsledků nicméně vyplývá, že pro nejmladší a nejstarší respondenty není domácí násilí tématem, u nejstarších je to možná i důsledek tabuizace tohoto problému v minulosti. Jako bezpečnější se jeví venkovské prostředí. Na druhou stranu zde dochází k menšímu množství sociálních kontaktů, proto je méně pravděpodobné, že obyvatelé venkova budou znát oběť či pachatele domácího násilí.

Při hodnocení výroků, spojených s řešením domácího násilí, respondenti bez osobní zkušenosti měli tendenci volit spíše souhlasná stanoviska kolem středních stupňů škály. Naopak zejména vlastní zkušenost s tímto problémem se zrcadlila spíše v nesouhlasných a vyhraněnějších názorech, ale i v názorové ambivalenci. Při hodnocení modelového případu se ukázalo, že respondenti ze všech skupin považují domácí násilí za závažný odsouzeníhodný problém, na druhou stranu považují za důležité, aby se zároveň řešily i příčiny či spouštěče násilí.

U všech těchto deliktů je ale nutno zdůraznit, že kvůli nízkým četnostem nebylo možné provádět podrobnější analýzy. Většina prezentovaných signifikantních vztahů je zároveň velmi slabá. Lze tedy hovořit spíše o tendencích a náznacích vztahů, které se ve zkoumaném vzorku projevovaly.

IV.6 Následky viktimizace

Zkušenost s trestným činem představuje bezesporu závažný zásah do života oběti. Primární finanční či psychická újma rozhodně nejsou jediné následky, které si poškozený z této události nese. Viktimizace může mít na oběť širší dopady ve fyzické, psychické, emoční i ekonomické oblasti. Intenzita těchto dopadů je přitom u různých lidí různá. Neplatí, že by stejný trestný čin vyvolával stejné následky. Závažnost následků také nelze ani jednoznačně a přímo dovozovat na základě závažnosti trestné činnosti. Dopady činu na konkrétní oběť ovlivňuje vícero faktorů (Maguire et al., 2002). Oběť, která je osamělá, může pociťovat závažnější následky viktimizace z důvodu absence sociálních kontaktů, díky kterým by se s dopady lépe vyrovnala. Majetková trestná činnost dopadá hůře na ty, kdo mají omezené finanční zdroje. Dopady dále ovlivňuje pocit vlastní zranitelnosti, opakovaná zkušenost s viktimizací nebo aktuální tíživá situace. Vyšší vulnerabilita některých obětí je dána i jejich osobnostními charakteristikami, jenž je činí obzvláště zranitelnými. Viktimizaci často provází i ztráta pocitu bezpečí a kontroly nad vlastním životem (Janoff-Bulman, 1989; Válková et al., 2019). Na druhé straně jsou i jedinci, u nichž lze mluvit o vyšší míře resilience, díky specifickým okolnostem jsou schopni se poměrně dobře vyrovnat i s takovýmto negativním zážitkem (Dutton & Greene, 2010). V některých případech ale může naopak jít o takzvaný nepravý cynismus, kdy oběť může působit velmi stabilně, ačkoliv ji ve skutečnosti viktimizace může značně traumatizovat (Čírtková, 2013). V neposlední řadě trestným činem většinou není dotčen jen přímý poškozený, ale viktimizace dopadá i na jeho blízké a někdy i širší okolí.

Pojmout konsekvence viktimizace v celé jejich komplexnosti je tedy velmi obtížné. Tuto problematiku jsme nastínili v monografii k minulému kolu výzkumu (Roubalová et al., 2019). V aktuálním výzkumu jsme se pak opět pokusili v rámci našich možností alespoň v omezené míře tyto následky jednotlivých sledovaných deliktů zmapovat.

Respondentů, kteří uvedli viktimizaci některým ze sledovaných deliktů v posledních třech letech, jsme se zeptali, zda „měla tato událost pro vás nějaké další následky?“ (viz Tabulka 47 a Tabulka 48) a byla jim přitom předložena karta se seznamem obvykleji se vyskytujících obtíží. Oběti mohly označit více než jednu odpověď, a v případech, že žádná z variant odpovědi pro ně nebyla vyhovující, měly možnost volné odpovědi.

Tabulka 47: Reportované následky viktimizace u deliktů proti domácnosti (%)

Měla tato událost pro vás nějaké další následky?	Krádež auta	Krádež věcí z auta	Krádež motocyklu	Krádež kola	Vloupání do obydlí	Vloupání do chaty
N	93	204	33	252	104	182
Byla to pro mě především finanční zátěž	71	51	42	48	41	53
Byla to pro mě především administrativní zátěž	51	30	27	18	29	34
Měl/a jsem zdravotní následky	2	1	–	–	3	1
Ovlivnilo to mé fungování v práci	9	2	–	2	1	1
Ovlivnilo to moje vztahy s lidmi	1	1	6	1	4	3
Chovám se rizikověji než předtím	1	–	3	2	2	3
Chovám se opatrněji než předtím	32	30	24	34	29	36
Necítím se už v bezpečí, mám strach z opakování	13	7	6	6	20	23
Pořád se myšlenkami vracím k incidentu	6	2	3	2	6	3
Trpěl/a jsem některou z následujících obtíží (*)	4	–	–	1	7	2
Byla mi diagnostikována PTSD	–	–	3	–	–	1
Emocionální ztráta	19	11	9	7	12	17
Jiné	1	3	6	2	1	2
Nezaznamenal/a jsem žádné následky	2	12	12	19	10	14
Nevím, nechci odpovídat	4	15	27	15	29	14

* poruchy spánku, vzpomínky, zhoršení soustředění se na jiné aktivity, podrážděnost, apatie, bušení srdce, apod.

Z Tabulky 47 je patrné, že pro respondenty, kteří uvedli zkušenost s některým z majetkových deliktů, představuje největší problém především finanční a administrativní zátěž, spojená například s pořízením nových věcí, cestovní výdaje, návštěvy různých úřadů či vyřizování formalit. Častým následkem zkušenosti s majetkovým deliktem je i to, že respondenti jsou následně opatrnější, věci si lépe zabezpečují a víc si dávají pozor. U vloupání do chalupy se rovněž objevila odpověď, že v důsledku opakování incidentu se respondent nemovitosti raději zbavil. Zejména u vloupání je pak v důsledku incidentu narušen pocit bezpečí a respondenti uvádějí strach z opakování. Jeden z respondentů k tomu uvedl „*ten pocit, že tam někdo chodil, kouřil, hrabal se, vyrval zamčenou zásuvku, je strašný.*“ V souvislosti s vloupáním a krádeží auta oběti také přišly o věci, které pro ně byly velmi cenné bez ohledu na jejich skutečnou finanční hodnotu, následkem čeho pociťují i emocionální

ztrátu. Nejmenší dopad pak měla na respondenty krádež kola, u které nezaznamenala žádné následky pětina zasažených respondentů, což může být dáno i tím, že kolo bylo ukradeno někomu jinému z domácnosti. Mezi „jinými následky“ se u krádeže auta objevilo, že respondenti nebyli mobilní, což souvisí patrně i s vyšším zaznamenaným podílem vlivu na fungování v práci, kterou někteří bez auta pravděpodobně nemohli vykonávat, případně jim to minimálně způsobilo logistické problémy. U krádeže věcí z auta vedle toho ještě respondenti pociťovali jako zásadní to, že přišli o data uložená v odcizeném notebooku.

Zaznamenané následky majetkových deliktů asi nejsou příliš překvapivé a výrazně se ani neliší od poznatků z minulého výzkumu. To, co bychom asi obecně méně očekávali, jsou zaznamenané následky související s delikty proti osobě. Tyto výsledky shrnuje Tabulka 48.

Tabulka 48: Reportované následky viktimizace u deliktů proti osobě (%)

Měla tato událost pro vás nějaké další následky?	Loupež	Krádež	Fyzické napadení	Domácí násilí	Sexuální násilí	Stalking
N	48	412	147	112	52	116
Byla to pro mě především finanční zátěž	40	47	10	9	2	3
Byla to pro mě především administrativní zátěž	21	32	6	5	–	4
Měl/a jsem zdravotní následky	2	2	20	11	4	6
Ovlivnilo to mé fungování v práci	–	1	5	9	4	10
Ovlivnilo to moje vztahy s lidmi	–	4	13	18	15	18
Chovám se rizikověji než předtím	4	2	1	3	–	1
Chovám se opatrněji než předtím	35	35	36	22	44	29
Necítím se už v bezpečí, mám strach z opakování	17	8	21	15	12	14
Pořád se myšlenkami vracím k incidentu	8	3	12	22	19	17
Trpěl/a jsem některou z následujících obtíží (*)	13	3	16	24	13	19
Byla mi diagnostikována PTSD	–	–	2	1	–	–
Emocionální ztráta	8	9	5	9	10	4
Jiné	–	1	1	4	2	3
Nezaznamenal/a jsem žádné následky	10	14	24	23	21	29
Nevím, nechci odpovídat	27	14	11	12	12	9

* poruchy spánku, vzpomínky, zhoršení soustředění se na jiné aktivity, podrážděnost, apatie, bušení srdce, apod.

U loupeže a krádeže osobních věcí jsou tak jako u předchozích majetkových deliktů nejčastějšími následky finanční a administrativní zátěž a následná zvýšená opatrnost. U loupeže se přidává ještě narušení pocitu bezpečí, následné obtíže, jako jsou poruchy spánku, vzpomínky, zhoršení soustředění se na jiné aktivity, podrážděnost, apatie, bušení

srdce apod. Téměř desetina obětí loupeže se rovněž pořád myšlenkami vrací k incidentu. U deliktů proti osobě respondenta se vyskytli i jednotky těch, jež se v důsledku této zkušenosti chovají rizikověji než předtím a dělají věci, o kterých vědí, že jsou rizikové a předtím je nedělali.

Překvapivý výsledek se pojí s dalšími čtyřmi delikty proti osobě, zejména s těmi zvláště citlivými, a to konkrétně ten, že jde o delikty, u nichž viktimizovaní respondenti nejčastěji uváděli, že nezaznamenali žádné následky. Na druhé straně ti, kteří následky uvedli, volili jejich poměrně širokou paletu. Zdravotními následky trpěly nejčastěji oběti fyzického napadení a domácího násilí. Zkušenost s viktimizací měla na oběti vliv i v sociální oblasti. Téměř pětina obětí domácího násilí a stalkingu měla narušený vztah s lidmi, vyhýbají se kontaktu s lidmi, jsou citlivější na komentáře okolí, mají víc konfliktů, nebo naopak musí pořád s někým být. Tito poškození rovněž častěji uváděli vliv na jejich fungování v práci. Mezi jinými následky se u domácího a sexuálního násilí objevil také rozpad rodiny v podobě rozvodu.

Z výsledků tedy vyplývá, že zkušenost s viktimizací zasahuje do mnoha oblastí života oběti a ovlivňuje i její okolí. Širokým spektrem následků trpí zejména oběti citlivých deliktů. Poněkud překvapivým může být na druhé straně u těchto incidentů relativně vysoký zaznamenaný podíl těch, kteří v souvislosti s viktimizací nepociťují následky žádné. Jako vysvětlení se nabízí, že buď nešlo o tak závažné incidenty, například u domácího násilí může jít spíše o případy tzv. italské domácnosti než klasické případy s jasným nerovným rozdělením rolí, nebo u stalkingu již výše zmíněné případy nižší závažnosti, které se oběti až tak nedotkly. Jako pravděpodobnější se ale jeví vysvětlení, že jde o tendenci tento negativní zážitek nějak zbagatelizovat nebo vytěsnit. Tyto atypické reakce totiž nejsou u obětí závažných trestných činů nijak zřídka (Čírtková, 2013). U všech deliktů pak byla nejvýraznějším zaznamenaným následkem zvýšená opatrnost a snaha do budoucna podobným zážitkům předcházet. Je ale potřeba k těmto zjištěním vždy přistupovat i s jistou dávkou opatrnosti, dotazníkové šetření tohoto typu můžeme brát jen jako určité naznačení tendencí v tomto směru. Problematika dopadu viktimizace na oběť je velmi komplikovaná a určitě by si zasloužila bližší zkoumání i za využití dalších přístupů a metod, které poskytují širší prostor pro zkoumání individuálního prožívání jedince a zohledňují i celkový kontext a další možné intervenující faktory.

v.

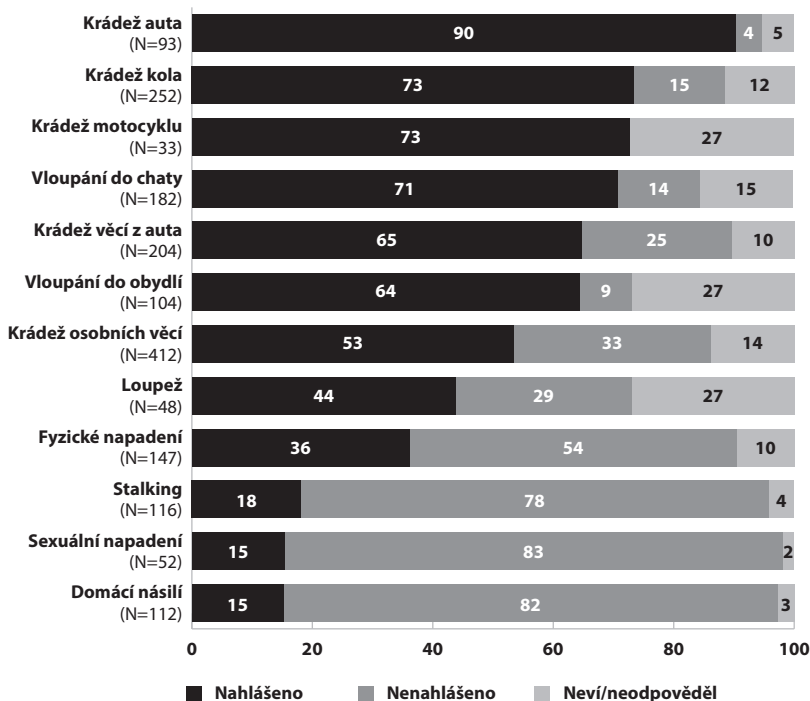
Zkušenosti s policií a využívání odborné pomoci

Hlavním cílem viktimizačních studií je tradičně snaha o poodhalení skutečné míry kriminality, tedy i té její části, která zůstala mimo vědomí orgánů činných v trestním řízení (Lynch & Addington, 2006; Maxfield & Hough, 2007; Van Dijk, 2007). Rozhodnutí trestnou činností oznámit, rozhodně není ovlivněno pouze závažností daného činu. Na to, jestli se osoba oficiálně rozhodne přijmout identitu oběti (Fohring, 2015), má vliv mnoho faktorů, které zejména v různých kombinacích působí na každého jinak. Například fakt, že se se svou zkušeností poškozený svěří svým blízkým, může na jedné straně u některých působit jako posilující faktor pro to viktimizaci oznámit, na druhé straně v některých případech může třetí osoba poškozeného od trestního oznámení odradit (Zaykowski, 2015).

V.1 Nahlášení trestného činu

Respondentů jsme se ptali, jestli incident, který se jim stal, byl nahlášen policii. Výsledky shrnuje Graf 22.

Graf 22: Podíl nahlášení viktimizace sledovanými delikty v posledních třech letech policii (%)

Tak jako v minulých výzkumech, i v této vlně šetření se potvrdilo, že viktimizovaní respondenti nemají problém policii nahlašovat majetkové delikty. Primární motivací je zřejmě pojistné plnění i fakt, že tyto delikty jsou důkazně jasné a nevzbuzují ani zvláštní pochyby, co se týče naplnění skutkové podstaty trestného činu, a tudíž, že jde o záležitost, která by se měla řešit s policií. Po krádeži auta je nejnahlašovanějším deliktem krádež kola. Vyšší podíl oznámení byl zaznamenán i u krádeže osobních věcí. Oproti minulému výzkumu jsou tyto delikty tedy nahlašovány více, a to i navzdory tomu, že do aktuálního referenčního období spadá posun hranice trestnosti pro některé takovéto krádeže. Od

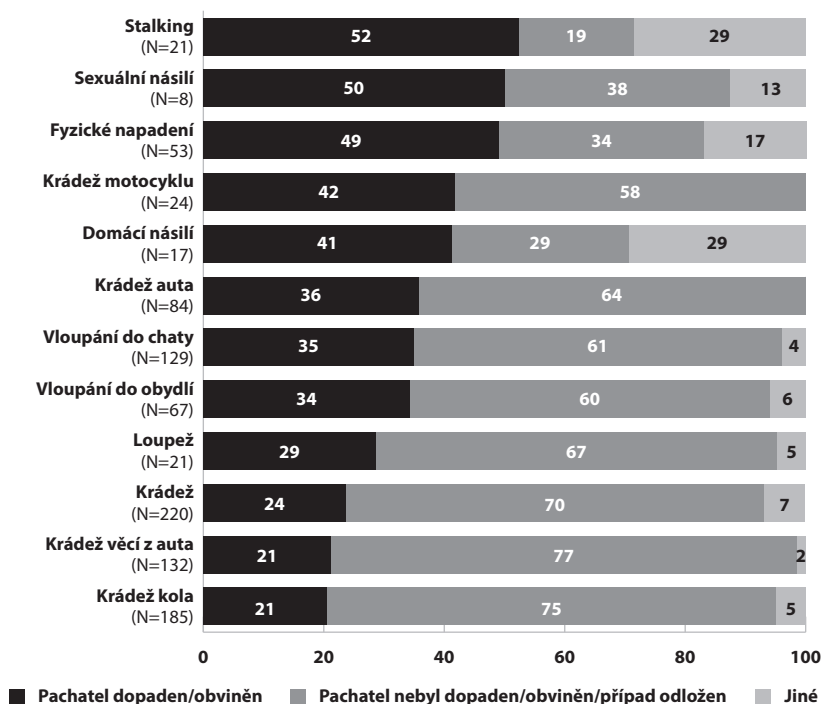

1. 10. 2020 byl totiž limitní práh pro řadu trestných činů – „škoda nikoli nepatrná“ zvýšen z 5 000 Kč na 10 000 Kč. Na druhé straně se od minulého výzkumu výrazně zvýšila i průměrná hodnota deklarované utržené škody. Zatímco v roce 2017 to bylo 10 500 Kč, v aktuálním výzkumu činila průměrná výše škody u krádeže kola 19 800 Kč. Je to dáno patrně i tím, že desetinu odcizených bicyklů tvořila elektrokola, u kterých respondenti uváděli průměrnou hodnotu 54 000 Kč. U krádeže osobních věcí se průměrná škoda zvýšila z cca 6 000 Kč na cca 9 000 Kč. Nutno ale pro úplnost zmínit, že zákon stanovuje i okolnosti, při kterých je pachatel za krádež trestně odpovědný bez ohledu na výši způsobené škody. Navíc nevíme, jaká část respondentů vůbec limitní hranici škody zná.

U deliktů proti osobě respondenta jsou podíly nahlášených incidentů výrazně nižší. Ochota obracet se na policii pak úměrně klesá s citlivostí jednotlivých protiprávních jednání. U stalkingu, sexuálního napadení a domácího násilí zůstává převážná většina incidentů latentních. Lze zmínit, že oproti minulé vlně výzkumu byly zaznamenané podíly nahlášení u domácího a sexuálního násilí a zejména u loupeže ještě o něco nižší.

Mohlo by se zdát, že na rozhodnutí, zda čin oznámit, či neoznámit policii, má vliv zejména to, jestli policie případ vyřeší. Z Grafu 23 je ale patrné, že mezi ochotou čin oznámit a šancí, že bude pachatel dopaden, není velká souvislost.

Graf 23: Výsledek případu po nahlášení policii (%)

Z Grafu 23 vyplývá, že pokud se už oběti rozhodnou nahlásit trestný čin proti jejich osobní integritě, ze sledovaných deliktů je nejvyšší šance, že pachatel bude dopaden a obviněn. I když k tomuto výsledku dojde asi jen v polovině případů. Vliv tu nepochybně má i to,

že ve většině případů oběť pachatele zná. To může částečně vysvětlovat nižší objasněnost u loupeže a krádeže. Z deliktů proti domácnosti byl pachatel usvědčen nejčastěji u krádeže motorky. S nižší závažností majetkových deliktů pak objasněnost klesá. U krádeže kol se pachatele podařilo identifikovat pouze v pětině případů. I když ale pachatel byl dopaden, odcizená věc byla navrácena nebo způsobená škoda nahrazena pouze asi v polovině případů. U majetkových deliktů se nezdá vyskytnout i případy, kdy sice pachatel odhalen nebyl, byla ale nalezena věc/nahrazena škoda. Častěji byla tato možnost uváděna u krádeže auta a motocyklu, což může souviset s pojistným plněním. Kategorie „Jiné“, uvedená v Grafu 23, v sobě zahrnuje kromě jiných uváděných řešení mimo nabízený seznam (nejčastěji, že věc je ještě stále v šetření) a respondentů, kteří na otázku nevěděli či nechtěli odpovídat, i možnost, že nešlo o trestný čin. Tuto možnost ale respondenti volili pouze v jednotkách, což může naznačovat, že čin jdou na policii oznámit, až když jsou si jisti jeho trestností.

I zde je ale potřeba upozornit na malé četnosti, které můžou zejména u méně častých a málo oznamovaných deliktů toto srovnání zkreslovat.

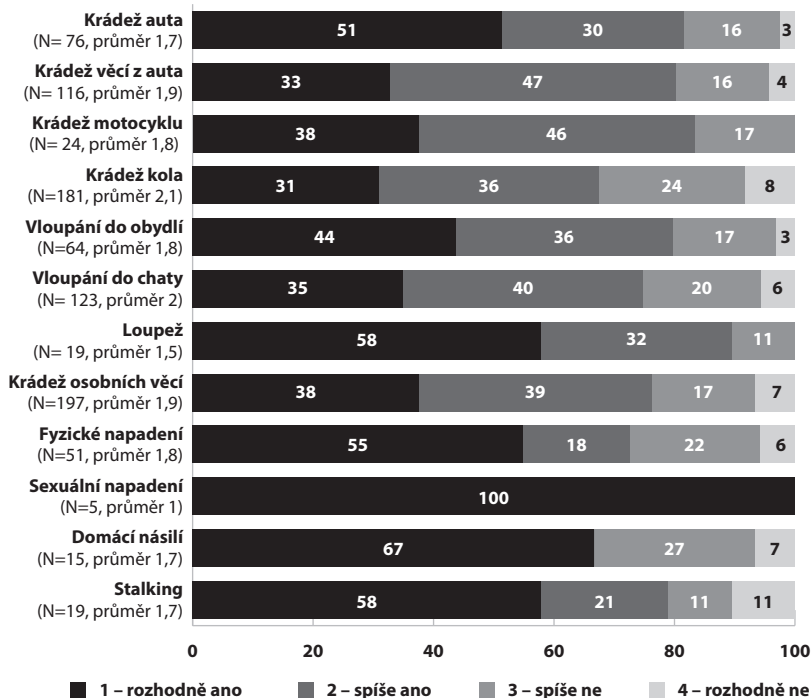
V.2 Spokojenost s prací policie

Řešení činu v rámci systému trestní justice je spojeno s rizikem sekundární viktimizace pro osobu poškozenou. Přístup orgánů činných v trestním řízení v tomto směru může pomoci, nebo naopak hodně ublížit (Velikovská, 2016).

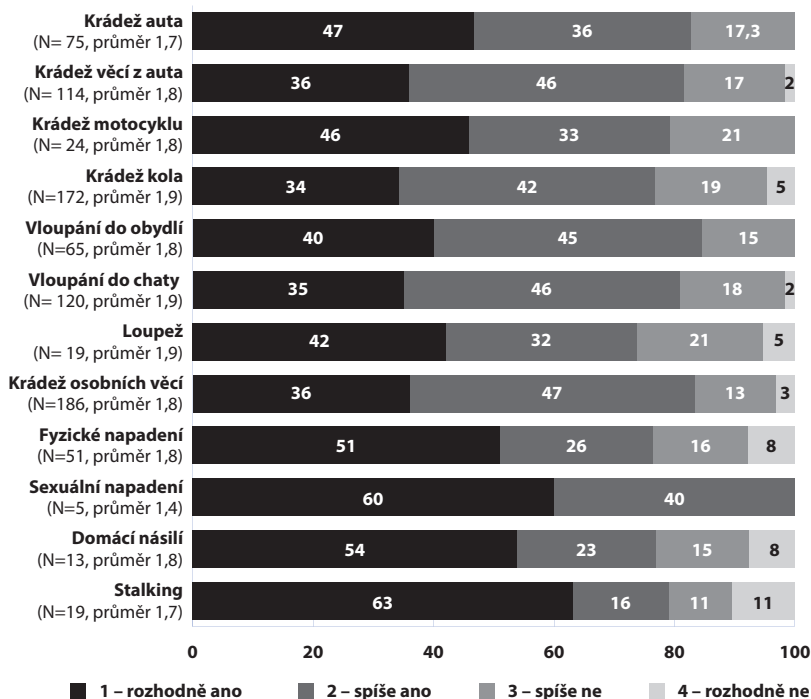
Od respondentů, kteří incident nahlásili, jsme tedy zjišťovali, jaký dojem v nich zanechalo jednání policistů. Spokojenost s tím, jak policisté při vyšetřování postupovali, měli respondenti (oproti minulému kolu výzkumu) hodnotit na čtyřstupňové škále, vyjadřující míru souhlasu se čtyřmi hodnotícími výroky. Výsledky jsou shrnuty v Grafu 24.

Graf 24: Spokojenost s tím, jak policisté při vyšetřování postupovali (%)

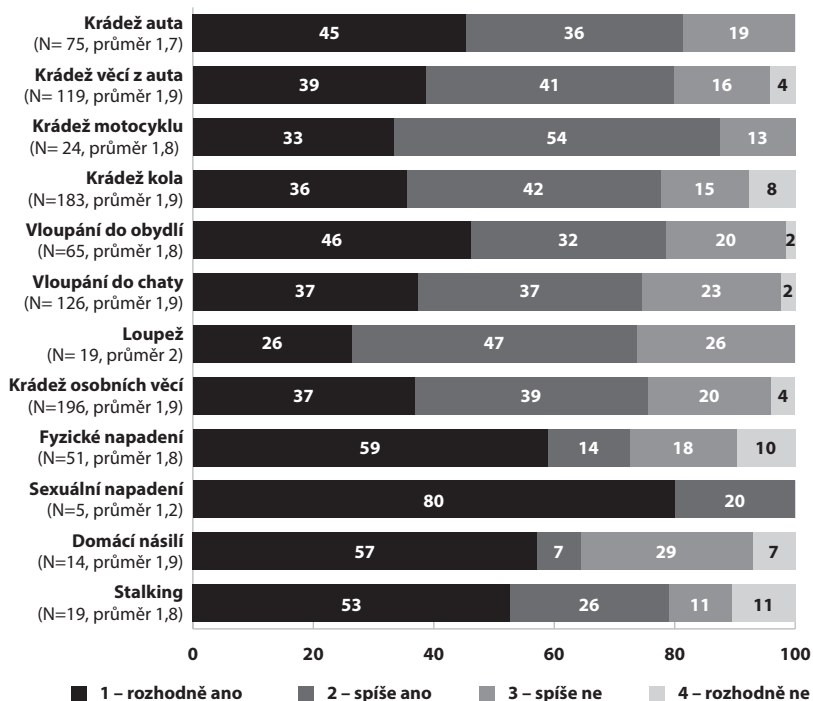
Snažili se udělat vše, co mohli, byli aktivní

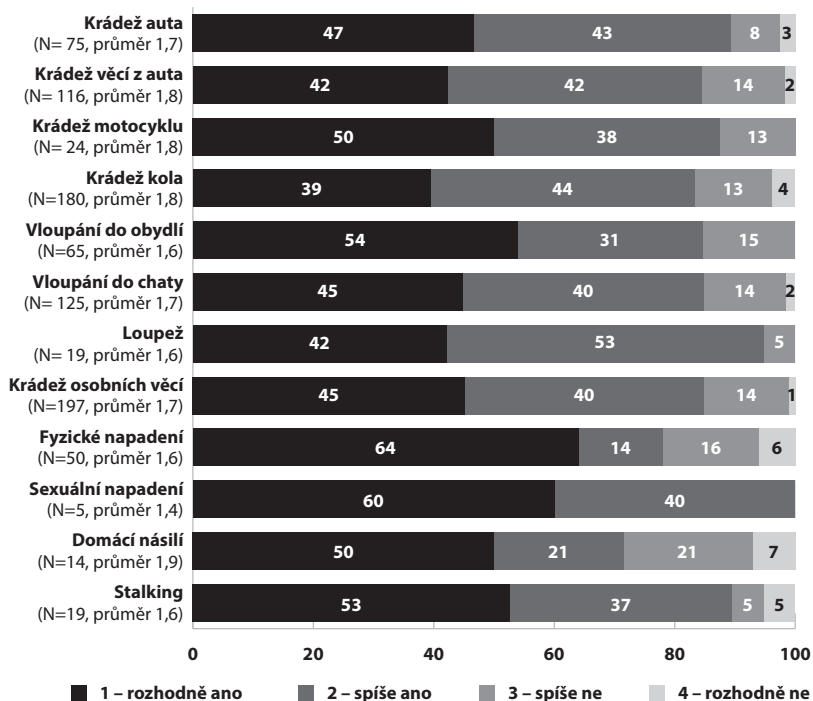
Byli odborně zdatní a zkušení

Dostatečně a srozumitelně mě informovali

Chovali se ke mně dobře, byli zdvořilí

Z Grafu 24 je patrné, že svoje zkušenosti s policií hodnotí respondenti celkem pozitivně. U všech výroků policisté dostali výrazně lepší hodnocení než v minulém výzkumu. Nejvíce oběti oceňují aktivitu a zdvořilý přístup policie, praktické aspekty, jako jsou míra informovanosti a odborná erudice, ale již mají tendenci hodnotit poněkud hůře. Zajímavé je zjištění, že právě oběti deliktů proti osobě včetně zvláště citlivých volily častěji krajní pozitivní stupně škály, na druhé straně v této skupině bylo i nejvíce těch, kteří uvedli i rozhodný nesouhlas. V porovnání se skupinou s pozitivní zkušeností jich ale bylo výrazně méně. U majetkových deliktů, které měly trochu vyšší zastoupení, se ukazují i jisté tendence, kdy jako nejkritičtější se jeví respondenti nad 60 let. Může to možná souviset s tím, že způsob komunikace policie nezohledňuje případné specifické potřeby této věkové skupiny. U vloupání aktivitu policie o něco hůře hodnotili respondenti s deklarovaným příjmem do 20 000 Kč. S jistou rezervou, související zase s malými zachycenými četnostmi, lze shrnout, že zkušenost s policií pro většinu obětí nezvyšuje riziko sekundární viktimizace, naopak policie se u obětí těší poměrně dobrému renomé i v případech, které vyžadují vyšší míru citlivého a profesionálního přístupu.

V.3 Důvody nekontaktování policie

Míru latence může osvětlit i to, proč se respondenti rozhodli čin policii neoznámit. Co se týče deliktů proti domácnosti respondenta³⁶, mezi nejčastěji uváděnými důvody bylo, že poškozený nevěřil, že by policie případ vyřešila nebo, že škoda/újma nebyla tak závažná a oznámení nestálo za námahu s ním spojenou. Druhý z uvedených důvodů byl výrazně dominantní hlavně u vloupání do chaty. U krádeže auta bylo třetím uvedeným důvodem to, že pachatel byl okamžitě zadržen, respondent tak patrně nemusel nic nahlašovat. U krádeže věcí z auta se mezi jinými důvody objevovalo i to, že čin nebyl spáchán v obvyklém místě pobytu respondenta, a nahlašování tedy představovalo značnou komplikaci (viz Tabulka 49).

36 U krádeže motorky neuvedl nikdo, že by čin policii nenahlásil.

Tabulka 49: Hlavní důvod nenahlášení policii u deliktů proti domácnosti (%)

Jaký byl hlavní důvod nenahlášení?	Krádež auta	Krádež věcí z auta	Krádež kola	Vloupání do obydlí	Vloupání do chaty
N	4	51	38	9	25
Nevěřil/a jsem, že by to policie vyřešila	25	29	34	–	24
Škoda/újma nebyla tak závažná, nestálo to za námahu s tím spojenou	25	29	24	22	56
Událost jsem vyřešil/a sám/sama	–	–	5	–	12
Nemohl/a jsem škodu uplatnit u pojišťovny (nebyl/a pojištěn/a)	–	8	5	11	–
Trestnou činnost jsem odhalil/a až za dlouhou dobu	–	4	8	11	–
Mám špatné zkušenosti s obdobnými případy v minulosti	–	2	8	–	4
Jiné	50	24	13	22	4

Jak je vidět z další Tabulky 50, u deliktů proti osobě respondenta je škála důvodů trochu pestřejší. I tady je ale nejčastěji volenou pohnutkou nedůvěra k policii, přičemž nejvíce tuto možnost udávaly oběti loupeže. Často se oběti na policii neobrátily, protože si událost vyřešily samy. Možná překvapí, že vlastní řešení před oficiálním podáním zvolila i čtvrtina obětí sexuálního napadení. Mezi dalšími důvody se objevovaly i stud, obava z pomsty pachatele, nízká újma nebo v pár případech i obecný negativní vztah k policii. Mezi jinými důvody pak často zazníval blízký vztah s pachatelem.

Mezi nabízenými odpověďmi byl i důvod neoznámení spočívající v opatřeních souvisejících s pandemií covid-19, jako jsou karanténa, omezení pohybu, omezené fungování veřejných služeb atd. Tuto možnost ale až na dva respondenty (krádež věcí z auta a krádež osobních věcí) nikdo nezvolil.

Tabulka 50: Hlavní důvod nenahlášení policii u deliktů proti osobě respondenta (%)

Jaký byl hlavní důvod nenahlášení?	Loupež	Krádež osobních věcí	Fyzické napadení	Domácí násilí	Sexuální násilí	Stalking
N	14	135	80	9	25	90
Nevěřil/a jsem, že by to policie vyřešila	36	28	16	17	12	24
Škoda/újma nebyla tak závažná, nestálo to za námahu s tím spojenou	7	34	19	3	7	11
Událost jsem vyřešil/a sám/sama	14	3	20	15	26	32
Protože jsem se styděl/a	–	1	10	25	9	11
Obával/a jsem se pomsty pachatele	–	2	13	20	28	11
Nemám rád/a policii, nevěřím jí, bojím se jí	7	1	1	2	2	1
Jiné	14	31	14	13	12	7

Aktuální kolo výzkumu tedy znovu potvrdilo vysokou latenci zejména zvláště citlivých deliktů. Primárním důvodem neoznámení činu je nedůvěra k tomu, že by policie něco vyřešila, případně pocíťovaná újma nebyla tak závažná, aby to poškozenému stálo za to absolvovat proces spojený s trestním oznámením. U zvláště citlivých deliktů, kde je možné předpokládat vyšší riziko důkazní nouze, oběti často raději volily spíše svépomocné neoficiální řešení situace. Pokud se ale oběti čin rozhodly nahlásit, hodnotily aktivitu policie vesměs pozitivně. Data přitom neukazují na to, že by ochota oznamovat čin policii ani hodnocení jednotlivých aspektů policejní práce nějak výrazně souvisely s tím, zda bude pachatel odhalen a obviněn.

V.4 Využívání odborné pomoci a služeb pro oběti

Je to už deset let, co je v účinnosti zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (ZOTČ). Cílem tohoto zákona mělo být posílení postavení a rozšíření práv obětí trestné činnosti. Mělo také dojít k zintenzivnění pomoci obětem mimo jiné i regulací vztahů mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů (Gřivna et al., 2020; Jelínek, 2014).³⁷

Opět jsme se tedy zajímali, jak oběti trestných činů využívají možnosti odborné pomoci ve smyslu § 4 ZOTČ. Poznatky z Británie dokládají, že využívání systému pomoci u obětí mimo jiné posiluje celkovou důvěru v systém trestní justice (Bradford, 2011), kterým poškozeného odborník provede a pomůže se mu v něm zorientovat a mít vůči němu realistická očekávání.

37 K tomu Viz také Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

Respondentů, kteří uvedli, že se v daném období stali obětí některého ze sledovaných deliktů, jsme se zeptali, zda v souvislosti s řešením svého případu využili služeb organizace specializované na pomoc obětem trestné činnosti či právníka poskytujícího poradenství a zastupování obětí v rámci své profesní činnosti.

Tabulka 51 ukazuje využití odborné pomoci v souvislosti s viktimizací sledovanými delikty, v prvním sloupci je uvedeno procentuální zastoupení obětí, které odbornou pomoc využili, v dalších sloupcích je pak tento podíl vyjádřen v absolutních číslech.

Tabulka 51: Využití odborné pomoci podle jednotlivých deliktů³⁸

	N	%	Právník	Organizace	Jiné
Krádež auta	93	11,8	9	2	–
Krádež věcí z auta	204	4,9	9	1	–
Krádež motocyklu	33	6,1	2	–	–
Krádež kola	252	2,4	5	–	1
Vloupání do obydlí	104	7,7	7	–	1
Vloupání do chaty	182	7,1	11	1	1
Loupež	48	12,5	6	–	–
Krádež osobních věcí	412	2,4	8	1	1
Fyzické napadení	147	6,1	5	3	1
Domácí násilí	112	4,5	1	3	1
Sexuální napadení	52	3,8	1	1	–
Stalking	116	8,6	10	–	–

Z tohoto zobrazení je patrné, že odbornou pomoc využila pouze velmi malá část obětí. Pokud se už respondenti nějakého odborníka rozhodli kontaktovat, šlo většinou o právníka. Že organizace specializované na pomoc obětem nevyhledávají osoby se zkušeností s majetkovým deliktem, asi není až tak překvapivé. Pokud i nějakou organizaci uvedli, šlo o pojišťovnu nikoliv o organizaci ve smyslu ZOTČ. Alarmující ale je, že tuto pomoc nevyužívají ani oběti závažnějších deliktů proti osobě, kde lze předpokládat zvýšenou potřebu odborné péče. Ze všech zachycených obětí se na specializovanou organizaci obrátilo pouze 7 respondentů. Konkrétně pak byly zmíněny jen dvě organizace – Rosa a Bílý kruh bezpečí. Jde tak o ještě horší výsledek než v minulém výzkumu, a tedy jistě potvrzení toho, že problémy v efektivním nastavení systému pomoci obětem stále přetrvávají (Roubalová et al., 2019).

Respondenti, kteří odbornou pomoc vyhledali, byli následně dotázáni na spokojenost s poskytnutými službami. Až na pár výjimek byli všichni respondenti, kteří odbornou pomoc vyhledali, spokojeni se službami, kterých se jim dostalo. O službách specializova-

38 „Využil/a jste v souvislosti s řešením případu služeb organizace specializované na pomoc obětem trestné činnosti nebo právníka poskytujícího poradenství a zastupování obětí v rámci své profesní činnosti?“ Na otázku bylo možné zvolit vícero odpovědí.

né pomoci se respondenti, kteří je využili, nejčastěji dozvěděli přes doporučení známého, dále jim informace poskytla policie, případně již poskytovatele znali z dřívějšíka. Někteří si informace proaktivně vyhledali na internetu. Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů Ministerstva spravedlnosti nebo registr poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí byly jako zdroj informací téměř nevyužity. Podnětem pak může být i posílení mediální propagace, žádný z respondentů totiž neuvedl, že by informaci o možnostech pomoci zaznamenal v médiích.

Zbylé části viktimizovaných respondentů jsme se zeptali: „Proč jste služeb specializovaných subjektů nevyužili?“

Důvody nevyužití pomoci jsou uvedeny v Tabulce 52.

Tabulka 52: Důvody nevyužití odborné pomoci (% , možnost více odpovědí)

	Špatné předchozí zkušenosti	Nic takového není v mém okolí dostupné	Nemyslím, že by mi mohli nějak pomoci	Nemůžu si to finančně dovolit	Žádnou organizaci/ právníka jsem neznal/a	Nepotřeboval/a jsem to
Krádež auta (N=77)	3	4	32	10	23	52
Krádež věcí z auta (N=169)	1	2	26	8	19	50
Krádež motocyklu (N=22)	0	0	14	5	23	77
Krádež kola (N=216)	1	6	29	8	24	50
Vloupání do obydlí (N=66)	0	8	26	6	26	48
Vloupání do chaty (N=143)	2	10	32	7	22	41
Loupež (N=29)	3	0	34	3	21	48
Krádež osobních věcí (N=347)	1	5	33	5	16	52
Fyzické napadení (N=123)	1	1	20	9	14	67
Domácí násilí (N=106)	0	5	21	15	13	49
Sexuální násilí (N=50)	8	4	22	12	16	56
Stalking (N=103)	1	2	23	13	14	61

U všech deliktů byla nejčastější odpověď: „nepotřeboval/a jsem to“, následovaná možností „nemyslím, že by mi mohli nějak pomoci“, přičemž o něco méně uváděly tento druhý důvod oběti závažnějších deliktů proti osobě. Oběti tedy v efekt odborné pomoci příliš nevěří. Zejména u obětí majetkových deliktů se mezi důvody vyskytovalo, že žádného poskytovatele pomoci neznali. U citlivých deliktů se víc vyskytovala i možnost „nemůžu si to finančně dovolit“. V těchto případech by přitom bylo asi namístě kontaktovat právě specializované organizace, které poskytují svoje služby bezplatně. Část respondentů uvedla i to, že bariérou byla nedostupnost služeb v jejich okolí. I když se vyskytnuly i odpovědi,

že respondenty odradily předchozí negativní zkušenosti, šlo o nejméně frekventovanou možnost. Mezi jinými důvody se hlavně u majetkových deliktů objevovalo, že respondenty prostě takováto možnost vůbec nenapadla, nebo o ní ani nevěděli. U citlivých deliktů záležitost s nikým „zvenčí“ respondenti nechtěli řešit kvůli blízkému vztahu s pachatelem. Tyto delikty většinou nenahlásili ani policii. U domácího násilí navíc svůj problém respondenti nesdíleli z pocitu spoluzavinění nebo studu.

Mezi nabízenými možnostmi bylo i nevyužití odborné pomoci kvůli opatřením souvisejícím s pandemií covid-19 (karanténa, omezení pohybu, omezené fungování veřejných služeb...). I když u osmi deliktů se tato volba vzácně vyskytla, covid-19 pravděpodobně nepředstavoval závažnější překážku pro vyhledání specializovaných služeb.

Výsledky tedy znovu potvrdily, že systém poskytování pomoci obětem trestné činnosti není nastaven příliš efektivně. Převážná část potenciálních klientů zůstává úplně mimo tento systém. Služby specializovaných subjektů jsou téměř nevyužívány, oběti mají často pocit, že odbornou pomoc nepotřebují, případně že by jim stejně nikdo nepomohl. Proto také, pokud pomoc vyhledají, se jedná spíše o právníka než neziskovou organizaci, případně potřebu pomoci saturují z úplně jiných zdrojů. Zapracovat by se určitě mělo hlavně na srozumitelných informačních kampaních. Oficiální registry se ukazují jako téměř zbytečné. Průzkum realizovaný Bílým kruhem bezpečí mezi policisty znovu potvrdil, že i informování ze strany policie má stále své značné mezery (Bílý kruh bezpečí, 2023). Smutným zjištěním je, že co se týče identifikovaných problémů v oblasti pomoci obětem v předešlé vlně výzkumu, nedošlo v podstatě k žádnému posunu a většina slabín systému stále přetrvává. Přitom jednoduchá dostupnost této podpory by mohla zmírnit široké spektrum následků viktimizace včetně prevence viktimizace sekundární.

VI.

Prevence před viktimizací a faktory zvyšující riziko viktimizace

V rámci dotazníkového šetření jsme se všech respondentů kromě samotné zkušenosti s jednotlivými trestnými činy také ptali na doplňující otázky, které se zaměřovaly na různorodé preventivní strategie respondentů před viktimizací, a naopak na faktory zvyšující riziko viktimizace. Mezi sledované preventivní strategie patří: vyhýbání se určitým ulicím, místům nebo lidem po setmění z důvodu své bezpečnosti; obezřetnost vůči lidem a užití některého z opatření ke zvýšení osobní bezpečnosti. Naopak k rizikovým faktorům jsme zařadili časté chození ven za zábavou především ve spojení s užíváním alkoholu či drog, nebo nízkou sebekontrolou.

Tyto ve větší míře nově přidané otázky vychází z obdobných viktimizačních výzkumů, které navazují na kriminologické teorie. Záměrem bylo sledovat hlubší souvislosti s reportovanou viktimizací. Nutno však podotknout, že na základě našich analýz nemůžeme určit například to, zda oběti volí některá jednání jako preventivní strategie nebo jde spíš o důsledek viktimizace, případně zjištěné odpovědi souvisí s jinými faktory na straně respondenta.

Každý z těchto potenciálně rizikových či protektivních faktorů nejprve představíme a následovně v souhrnné podkapitole otestujeme jejich vliv na viktimizaci. Pracujeme s celkovým indexem viktimizace, kdy započítáváme každého respondenta, který se stal obětí alespoň jednoho ze sledovaných deliktů. Oběti dále třídíme podle toho, zda byl útok směřován na osobu či domácnost jedince. Níže jsou díky tomu provedeny hlubší analýzy, které v předchozích Kapitolách 3 a 4 (vzhledem k nízké prevalenci dílčích deliktů) nebyly příliš vhodné.

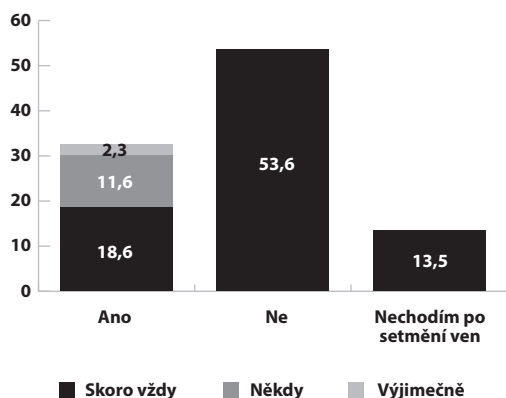
VI.1 Preventivní strategie a obavy o osobní bezpečí v souvislosti s pandemií

Stejně jako v předchozím výzkumu z roku 2017 jsme se v aktuálním šetření respondentů ptali, zda se v místě svého bydliště venku po setmění vyhýbají určitým ulicím, místům nebo lidem z důvodu své bezpečnosti. Tato otázka byla původně součástí bloku týkajícího se obav z kriminality spolu se subjektivním zhodnocením pravděpodobnosti viktimizace v následujícím roce. Původní inspirací těchto otázek je Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti (International Crime Victim Survey – ICVS), na nějž navazuje i viktimizační výzkum realizovaný IKSP (Roubalová et al., 2019). Obávám se zločinu a pocitu bezpečí v okolí bydliště se však v českém prostředí věnují i jiné výzkumy, například Holas (2019) či Krulichová, Buriánek a jejich kolegové (2020).

VI.1.1 Vyhýbavé chování

Jak už bylo zmíněno, tak v současné vlně jsme se z tohoto hlediska zaměřili pouze na vyhýbavé chování. Subjektivní vnímání obav o osobní bezpečnost jsme zkoumali pouze v obecném měřítku, a to ve vztahu k pandemii covid-19.

Graf 25: Vyhýbáte se v místě svého bydliště venku po setmění určitým ulicím, místům nebo lidem z důvodu své bezpečnosti? (% , N=2 980)

Pozn: bez odpovědi=93; 13 respondentů nevědělo nebo nechtělo odpovídat, což činí zbylých 0,4 %.

Z Grafu 25 vidíme, že třetina respondentů se určitým ulicím, místům nebo lidem vyhýbá. Přesněji řečeno téměř pětina se vyhýbá skoro vždy. Naopak více než polovina respondentů se v místě svého bydliště pohybuje volně bez obav. Na druhou stranu 13,5 % dotazovaných po setmění vůbec nechodí ven. Vyhýbavě³⁹ se tedy celkově chová 46,4 % respondentů, což je o něco více, než bylo zaznamenáno v předchozím výzkumu z roku 2017 („ano“ tehdy odpovědělo 42 %, z toho se 31 % vyhýbalo a dalších 11 % nechodilo ven). Lehké navýšení vyhýbavého chování mohla ovlivnit situace spojená s pandemií covid-19, což budeme ještě níže rozebírat.

Vyhýbavé chování je specifické především pro ženy (koeficient kontingence=0,340), což vyšlo i v předchozí vlně výzkumu. Tuto strategii dále více vykazují osoby starší 60 let, nepřekvapivě tedy i důchodci (jak pracující, tak především ti nepracující) a lidé s horším zdravotním stavem.⁴⁰ O něco slabší vztah se ukázal i v případě hůře finančně zajištěných jedinců. O tom, že se především starší jedinci mohou kvůli obavám z viktimizace sociálně izolovat ve svých domovech, hovořili výzkumníci již dříve v rámci konceptu takzvaných „vězňů strachu“ (např. Pain, 2000; Bilsky et al., 1993).

Je zajímavé, že v předchozí vlně výzkumu bylo zaznamenáno více vysokoškolsky vzdělaných respondentů, kteří se po setmění chovají vyhýbavě. Na aktuálních datech se však ukázalo, že tuto strategii naopak spíše volí respondenti se základním vzděláním, nicméně se jednalo o pouhý náznak této tendence. Dále vyhýbavé chování nejvíce vykazují respondenti ze středně velkých a největších měst, a naopak lidé z menších měst, případně respondenti žijící v rodinných či bytových domech na venkově, se takto chovají méně často. To však vzhledem k nízké koncentraci lidí na méně osídlených místech není až tak překvapivé zjištění.

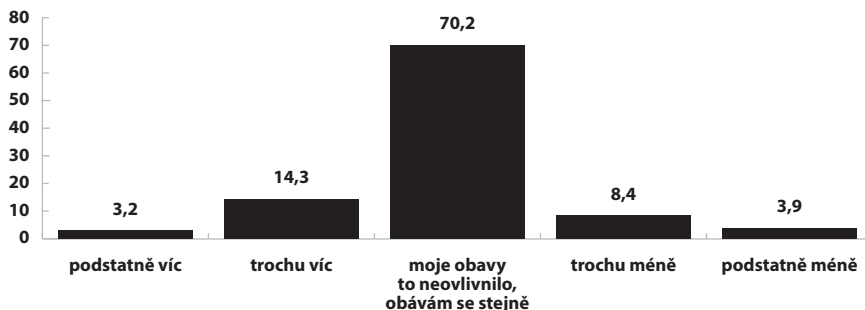
39 Odpověď „ano“ nebo „nechodím po setmění ven“.

40 Jednalo se o poměrně silné vztahy, kdy se míry asociací v těchto případech pohybovaly nad hodnotou 0,250.

VI.1.2 Vliv pandemie covid-19 na obavy o osobní bezpečnost

Jak bylo výše zmíněno, v aktuálním výzkumu jsme se dále doptávali, zda situace související s pandemií covid-19 a přijatá opatření (omezení pohybu, uzavření nebo omezení fungování služeb atp.) ovlivnily obavy o osobní bezpečnost.

Graf 26: Když se zamyslíte nad situací související s pandemií covid-19, řekl/a byste, že tato situace a přijatá opatření (omezení pohybu, uzavření nebo omezení fungování služeb...) ovlivnily vaše obavy o osobní bezpečnost? (% , N=2 714)

Pozn: bez odpovědi=359.

U více než dvou třetin respondentů pandemie covid-19 pocit bezpečí neovlivnila (viz Graf 26). Obavy se v souvislosti s pandemickou situací zvýšily u 17,5 % respondentů. Naopak menší obavy má 12,3 %.

Pokud respondent odpověděl krajní možností, že se obavy buď podstatně zvýšily, nebo podstatně snížily, pak jsme se doptávali, z jakého důvodu nastala tato změna. V případě podstatného zhoršení (N=87, 3,2 %) se respondenti vyjadřovali spíše obecně (12), případně v obecné míře uvedli, že došlo ke zhoršení situace (10). V konkretizovaných odpovědích dotazovaní zmiňovali strach z agrese či násilí (7) a majetkovou trestnou činnost (4). Zvýšené obavy se také týkaly jak lidí obecně (4), tak i konkrétních skupin osob, jako například Romů, cizinců (a to především Ukrajinců – 7) a ojedinele i „fetáků“ či „bezdomovců“. K tomu se vázala i několikrát zmíněná chudoba lidí (5).

Dále byl v této souvislosti uváděn negativní vliv konkrétních pandemických opatření, jako jsou nošení roušek či zákaz vycházení. Respondenti vyjadřovali i obecné obavy z dopadů covid-19, a to na zdraví (svoje či rodinných příslušníků – 3), psychiku a nespokojenost lidí (5). Důvodem zvýšení obav také mohlo být, že respondenti vnímali, že během pandemie zestárlí (4) nebo se stali citlivějšími (3). Jako další zdroj zvýšení obav byla ojedinele zmíněna i předchozí viktimizace nebo zprávy v médiích.⁴¹

Naopak podstatné snížení obav (N=106, 3,9 %) respondenti nejčastěji odůvodňovali omezením pohybu, ať už se to týkalo jich osobně (zůstávali doma), nebo prázdných ulic. Někteří vyzdvihovali zvýšenou přítomnost policistů v ulicích (6) a akcentovali omezování

41 Sedm respondentů nevědělo, jak odpovědět, nebo vůbec neodpovědělo na doplňující otevřenou otázku, proč se jejich obavy zvýšily.

pohybu ve večerních hodinách (5). K tomu se vázal i argument, že byly zavřené hospody a bary (10), přičemž většina respondentů ještě dodávala i menší počet „opilců“ a „feťáků“ (7). Značné množství respondentů taktéž uvedlo, že v ČR bylo během pandemie méně cizinců (12). Většina jmenovitě zmiňovala Ukrajince (9), což je s největší pravděpodobností způsobeno následným příchodem vlny ukrajinských uprchlíků, kdy tuto situaci zřejmě hodnotí z pohledu své bezpečnosti jako rizikovější.

Velké množství respondentů (28) dále uvádělo některou z obecných formulací. Většinou, že se prostě nebojí (22), případně, že během pandemie bylo méně kriminality (4), po covid-19 se nebojí už ničeho (1), nebo že je teď situace ještě horší, než byla během pandemie (1). Někteří respondenti (4) vztáhli svoji odpověď k nižším obavám o svou bezpečnost v oblasti zdraví – jsou naočkovaní, proto jsou klidnější, nebo protože se nemají, jak nakazit. Mezi další odpovědi zmíněné jednotlivci dále patřily osobní strategie prevence (venčím psa s výcvikem, nosím nůž, chodím v noci méně často ven), porovnání s jinou osobní situací (v důsledku pandemie respondent utrpěl finanční ztráty, proto pro něj obavy z kriminality nemusí hrát příliš velkou roli) a zvýšená ohleduplnost vůči ostatním.⁴²

V souvislosti s pandemickou situací se obavy zvýšily především ženám, respondentům starším 60 let, a tedy i důchodcům (jak pracujícím, tak nepracujícím) a respondentům s horším zdravotním stavem. Obdobně byla vyšší obava o vlastní bezpečí zaznamenána u jedinců s nižším příjmem, což se náznakem projevovalo i u respondentů dle míry finančního zajištění, nicméně tyto vztahy byly velmi slabé. Dále se ukázaly slabé závislosti na vzdělání (obavy se více zvýšily respondentům se základním či nedokončeným vzděláním) a na velikosti bydliště (obavy se více zvýšily obyvatelům větších obcí a středně velkých měst). Vzhledem k tomu, že tyto charakteristiky víceméně odpovídají specifikám respondentů, kteří volí vyhýbavé strategie (viz výše), tak by se dalo říct, že pokud pandemie měla na respondenty nějaký vliv, tak posílila obavy u jedinců, kteří se již dříve kriminality obávali.

Nižší obavy o vlastní bezpečnost v souvislosti s pandemií covid-19 má naopak věková skupina mladších respondentů (21–30 let), s velmi dobrým zdravotním stavem, nezaměstnaní a respondenti z malých měst do 20 tisíc obyvatel.

VI.2 Důvěra k lidem a pocit štěstí

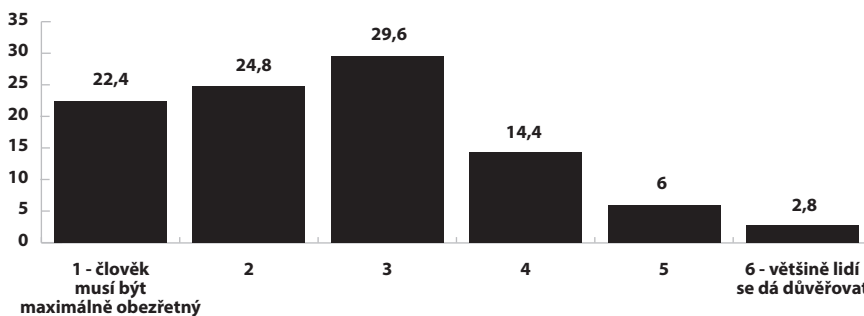
V rámci výzkumu Regionální kriminalita a její odraz v kvalitě života obyvatel (Holas et al., 2016) byly zkoumány sociálně-psychologické charakteristiky lokalit, mezi nimiž se vyskytovala i kvalita života v sousedství, měřená mimo jiné i interpersonální důvěrou a pocitem štěstí ve vztahu k viktimizaci. Tento koncept jsme částečně převzali a obecný postoj k lidem – zda musí být člověk ve vztahu k ostatním lidem obezřetný nebo lze většině lidí důvěřovat, jsme měřili na šestibodové škále,⁴³ kde byla sledovaná (ne)důvěra k lidem

42 Devět respondentů nevědělo, jak odpovědět, nebo vůbec neodpovědělo na doplňující otevřenou otázku, proč se jejich obavy snížily.

43 1=člověk musí být maximálně obezřetný, 6=většině lidí se dá důvěřovat.

průměrně hodnocena 2,7 (SD=1,3). Po redukci škály na tři body se téměř polovina respondentů ukázala být vůči lidem obezřetná,⁴⁴ zatímco pouhých 8,8 % lidem spíše důvěřuje.⁴⁵ Podrobnou distribuci odpovědí prezentuje Graf 27.

Graf 27: Řekl/a byste, že ve vztahu k ostatním lidem musí být člověk maximálně obezřetný, nebo že se většině lidí dá důvěřovat? (% , N=2959)

Pozn: bez odpovědi=114.

Ve výše uvedeném výzkumu (Holas et al., 2016) je projevovaná důvěra k lidem vnímána jako známka kvalitních sousedských vztahů, avšak zde jsme tuto otázku zařadili za dotazy ohledně obav o osobní bezpečnost. Lze tedy předpokládat, že respondenti obezřetnost mohli spíše vnímat jako protektivní faktor před viktimizací než jako nedůvěru v lidi ve svém okolí.

Pocit štěstí pak doplňuje psychosociální charakteristiky respondenta, které sice přímo nespádají mezi možné rizikové či protektivní faktory, ale přidávají nám další případný důsledek viktimizace, jelikož se ptáme na aktuální stav dotazovaných jedinců. Přímý vliv viktimizace však samozřejmě nemůžeme zaručit, vzhledem k tomu, že se ptáme na zkušenost se zkoumanými incidenty v posledních třech letech.

Tuto proměnnou měli respondenti taktéž ohodnotit na šestibodové škále,⁴⁶ kdy průměrné hodnocení subjektivního pocitu štěstí bylo 2,5 (SD=1,0). Po redukci škály na tři body se více než polovina cítí být spíše šťastná⁴⁷ oproti 3,7 %, kteří se cítí být spíše nešťastně.⁴⁸ Distribuci nezredukovaného hodnocení aktuálního pocitu štěstí uvádí Graf 28.

44 Zvolili hodnotu 1 nebo 2.

45 Zvolili hodnotu 5 nebo 6.

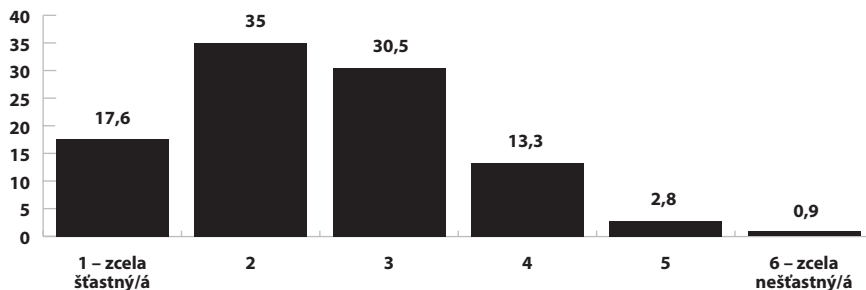
46 1=zcela šťastný a 6=zcela nešťastný.

47 Zvolili hodnotu 1 nebo 2.

48 Zvolili hodnotu 5 nebo 6.

Graf 28: Hodnocení aktuální míry pocitu štěstí (%; N=2949)

Pozn: bez odpovědi=124.

Lze tedy shrnout, že je mezi respondenty poměrně malé množství lidí, kteří si myslí, že se dá většině lidí důvěřovat, a při tom se to neodráží na pocitu štěstí. Korelace mezi těmito dvěma proměnnými je negativní (Paersonův korelační koeficient= $-0,201$).

Pokud bychom se podrobněji zaměřili na obezřetnost, tak ji nejvíce ovlivňuje špatný zdravotní stav jedince (Gamma= $-0,256$). To samozřejmě souvisí i s věkem. Lze tedy říct, že čím je člověk starší, tím je spíše obezřetný (Gamma= $-0,225$). Na obezřetnost má relativně silný vliv i chudoba, ať už reprezentovaná vyšší příjmu domácnosti či osobním pocitem nedostatečné zajištěnosti.

Je tedy očekávatelné, že nejvíce obezřetnou skupinou budou lidé v důchodu, kteří nepracují, oproti například studentům, kteří jsou naopak nejvíce důvěřivá skupina respondentů. Více důvěřiví jsou taktéž i zaměstnanci bez podřízených. Náznakem jsou více obezřetné i ženy a lidé, kteří nemají děti. Slabý vztah se také ukázal u velikosti obce, kdy více obezřetní jsou obyvatelé středně velkých měst (od 50 do 100 000 obyvatel).

Většina sociodemografických ukazatelů charakteristická pro „obezřetné jedince“ relativně odpovídá respondentům, kteří volí vyhýbavou strategii (viz Podkapitola VI.1.1). Není tedy překvapivé, že tyto dvě proměnné spolu souvisí (Cramerovo $V=0,266$).

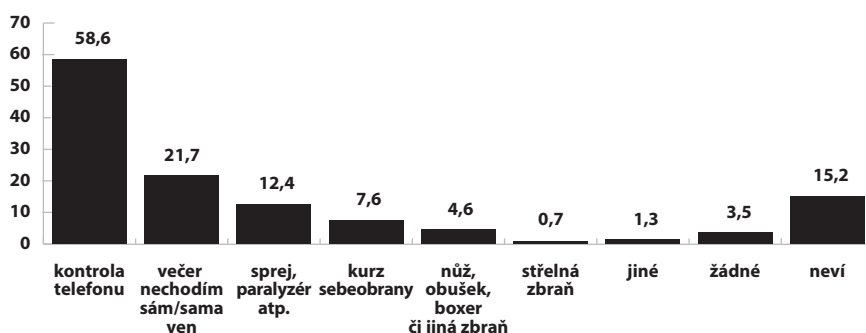
V rámci analýzy aktuálního pocitu štěstí se taktéž ukázaly poměrně očekávatelné výsledky. Nejvíce jej ovlivňuje zdravotní stav respondenta: čím horší zdravotní stav, tím méně šťastní respondenti jsou (Gamma= $0,560$). Pocit štěstí tedy klesá i s věkem (Gamma= $0,394$), což se odráží i na menším pocitu štěstí důchodců (ať už jsou zaměstnaní, či nezaměstnaní) spolu s nezaměstnanými jedinci. Naopak šťastnější bývají lépe zajištění lidé (Gamma= $0,385$), což může ovlivňovat i to, že o něco šťastnější jsou respondenti, kteří žijí buď v rodinném domě či v novostavbě, nebo například lidé s vyšším vzděláním. Dále se ukázala slabší tendence, že lidé s dětmi jsou šťastnější než lidé bez dětí.

VI.3 Opatření ke zvýšení osobní bezpečnosti

Zatímco v předchozích výzkumech realizovaných IKSP, vycházejících z tradice ICVS (např. Martinková, 2002; Večerka et al., 2007), bylo sledováno především zabezpečení obydlí respondenta, tak tato vlna se zaměřovala na opatření ke zvýšení osobní bezpečnosti. Konkrétně se jednalo o tyto položky:

- vždy si zkontroluji, jestli mám u sebe nabitý mobil, abych si mohl/a v případě potřeby přivolat pomoc;
- jsem připraven/a použít to, co jsem poznal/a na kurzu sebeobranu;
- nosím s sebou obranný slzný sprej, paralyzér nebo jiné podobné zařízení;
- nosím s sebou nůž, obušek, boxer nebo jinou věc, kterou lze použít jako zbraň;
- nosím s sebou střelnou zbraň
- nikdy nechodím večer ven sám/sama.

Graf 29: Typy využívaných opatření pro zajištění osobní bezpečnosti (%; N=3 073)

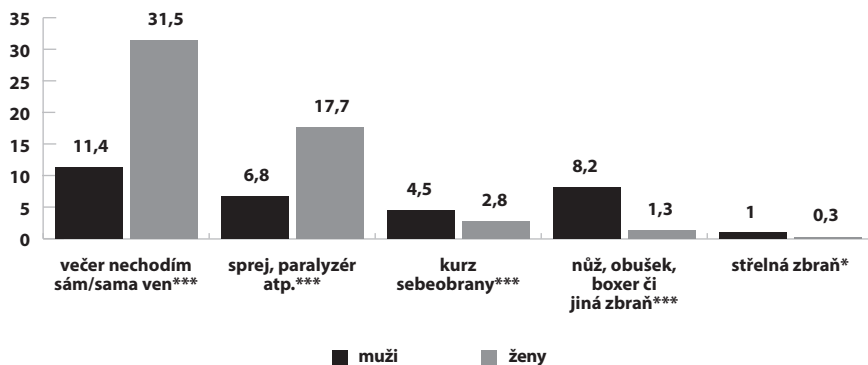

Pozn: Respondenti mohli odpovědět vícero možnostmi. Součet procentuálních zastoupení je tedy více než 100.

Naprostá většina respondentů (81,4 %) uvedla alespoň jednu formu bezpečnostního opatření. Více než polovina respondentů si vždy zkontroluje stav baterky na telefonu (viz Graf 29). Silnější formu opatření (některou ze sledovaných vyjma kontroly telefonu) volí 44 % respondentů. Z těch, co některé opatření uvedli (N=2 492), téměř dvě třetiny (72,8 %) zmínily pouze jednu z možností, čtvrtina (24,0 %) kombinaci dvou opatření a 3 % kombinaci tří. Několik jedinců uvedlo dokonce kombinaci čtyř (N=5) či pěti (N=2) možností. Nejběžnější kombinací odpovědí, kterou respondenti volili nejčastěji s kontrolou telefonu je nechození večer ven o samotě a nošení např. pepřového spreje (14,8 %). Kontrola telefonu je pak dále častěji kombinovaná s připraveností z kurzu sebeobranu (6,1 %), případně s nošením „zbraně“ (jako jsou nůž, obušek, boxer či jiná „zbraň“, 4,2 %). Nechození večer ven o samotě se taktéž poměrně často vyskytovalo v kombinaci s nošením např. pepřového spreje (7,3 %) či „zbraně“ (6,3 %).

Respondenty jsme rozdělili na dvě skupiny dle míry užívání opatření ke zvýšení osobní bezpečnosti: 44 % respondentů, kteří volí některou ze silnějších strategií (viz Graf 30), oproti zbytku – kdy 56 % respondentů buď pouze zkontroluje stav baterie telefonu, nebo nevolí žádnou preventivní strategii (případně neví).

Graf 30: Genderové rozdíly v užívání jednotlivých forem silnější sebeochrany

Pozn: *p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001.

Nebude překvapivé, že silnější formu sebeochrany o něco více využívají ženy. Pokud bychom se však zaměřili na jednotlivé formy, pak se navíc u případné sebeochrany ukazují rozdílné strategie mužů a žen. Zatímco pro ženy je specifické, že nechodí ven samy a případně s sebou nosí některý z nástrojů k jednoduché sebeobraně (pepřový sprej, paralyzátor atp.), tak muži jsou spíše připraveni se bránit fyzicky, ať už díky znalosti z kurzů sebeobrany či „zbrani“, kterou mají u sebe (viz Graf 30). Z ostatních sociodemografik lze zmínit potřebu volit silnější formy sebeochrany respondenty s vyšší pociťovanou chudobou a z větších měst⁴⁹. Tato uvedená zjištění byla již ale velmi slabá.

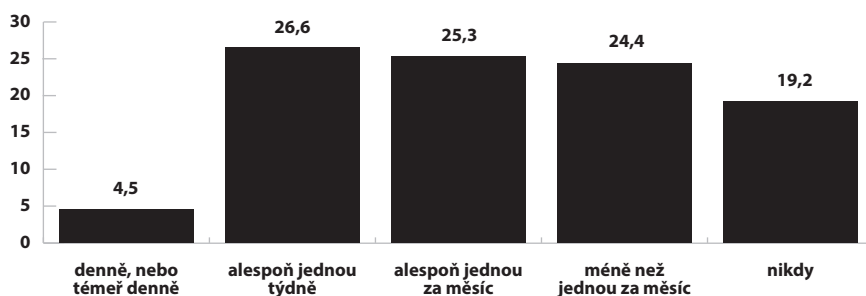
VI.4 Večerní život respondentů

Mezi rizikové faktory jsme zařadili večerní život respondentů a s tím spojené užívání návykových látek, které je běžně považováno za kriminogenní faktor jak odborníky (Marešová et al., 2015), tak i obecnou populací (Holás et al., 2016). Zjišťovali jsme tedy, jak často respondenti chodí večer za zábavou.⁵⁰ Ukázalo se, že většina si alespoň někdy během roku vyrazí někam se pobavit, přičemž více než polovina tak činí alespoň jednou za měsíc. Podrobněji viz Graf 31. Necelá pětina však večer nikam za zábavou nechodí.

49 S 50.000–99.999 obyvateli.

50 „Jak často chodíte večer ven za zábavou, například do baru, restaurace, klubu nebo za přáteli?“

Graf 31: Chození ven za zábavou – frekvence (% , N=2956)

Pozn: bez odpovědi=117.

Za večerní zábavou chodí spíše muži, a to především ve věku 21–30 let. Nicméně by se dalo říci, že čím jsou respondenti starší, tím chodí večer ven za zábavou méně (Gamma=0,474). To pak samozřejmě souvisí i se zdravotním stavem, kde existuje podobně silný vztah (Gamma=0,427). Takto strávený čas samozřejmě i něco stojí. Proto si jej mohou spíše dovolit lidé s vyššími příjmy (Gamma=-0,309). Nebude tedy překvapivé, že za večerní zábavou sotva kdy vyrazí nepracující důchodci. Na druhou stranu poměrově nejvýraznější podíl respondentů, kteří chodí večer ven za zábavou denně, nebo téměř denně, jsou nezaměstnaní jedinci.

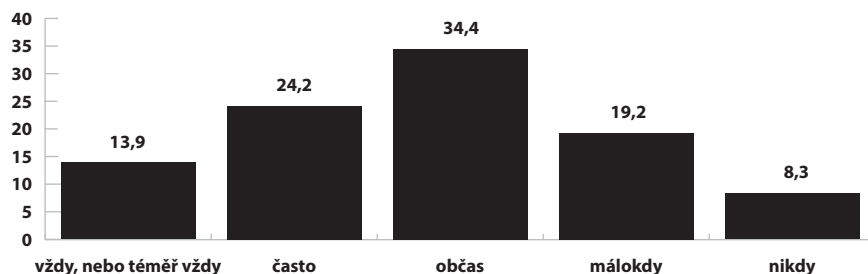
To, zda mají respondenti dítě⁵¹, se na večerních aktivitách odráží relativně specificky. Bezdětní buď nikam nechodí (zde hraje velkou roli podíl respondentů v důchodovém věku), nebo naopak vyráží za večerní zábavou denně nebo téměř denně. Oproti tomu jedinci, kteří děti mají, tak ze dvou třetin chodí jednou až čtyřikrát za měsíc večer za zábavou, ale oproti bezdětným méně často vyráží večer ven denně či téměř denně.

Večerní zábava silně koreluje s užíváním alkoholu či drog⁵² (Gamma=0,530), kdy se ukazuje, že čím více chodí respondenti večer ven za zábavou, tím častěji ji mají spojenou s užíváním alkoholu či drog. Pouze 8,3 % respondentů při večerní zábavě od legálních či nelegálních návykových látek abstinuje (více viz Graf 32).

51 Žijí s alespoň jednou osobou mladší 18 let.

52 Z otázky: „Jak často užíváte při večerní zábavě alkohol nebo drogy?“

Graf 32: Užívání alkoholu a drog při večerní zábavě – frekvence (%; N=2361)

Pozn: bez odpovědi=712

Vyšší míra užívání drog a alkoholu je opět spíše specifická pro muže (Cramerovo $V=0,285$), nicméně závislost na věku už není tak silná ($\text{Gamma}=0,157$), jako to bylo v případě testování samotného večerního chození za zábavou ($\text{Gamma}=0,474$). Tedy, když už se respondenti vypravují za večerní zábavou, tak je to obvykle spojováno s užíváním alkoholu či drog v ne tak velké závislosti na věku. Nižší míra byla zaznamenána u nejmladší věkové skupiny (15–20 let, pravděpodobně kvůli věkové hranici 18 let) a naopak u té nejstarší (60 a více let). Nejvíce si s večerní zábavou alkohol a drogy spojují respondenti ve věkové kategorii 21–30 let. Dále opět ti, kteří mají vyšší příjem a těší se lepšímu zdravotnímu stavu. Nicméně i zde síly vztahů poklesly.

V datech se například ukazuje poměrně výrazná skupina respondentů se špatným zdravotním stavem, která vždy, nebo téměř vždy při večerní zábavě užívá alkohol či drogy. Zde můžeme uvažovat nad alkoholem či drogami i jako nad příčinou špatného zdravotního stavu. Dále je specifická již zmíněná skupina nezaměstnaných, která kromě toho, že výrazně častěji vyráží ven za zábavou, tak i ze třetiny vždy, nebo téměř vždy ve spojení s alkoholem či drogami. Přičemž taktéž můžeme polemizovat o směru kauzality nezaměstnanosti a tohoto nepříznivého životního stylu.

VI.5 Sebekontrola

Míru sebekontroly jsme měřili prostřednictvím baterie otázek převzaté z výzkumu zaměřeného na partnerské násilí (Buriánek & Podaná, 2023), který využívá již výrazně zredukovanou verzi z mezinárodního výzkumu delikvence mládeže (např. Marshall & Enzmann, 2012). Faktor nízké sebekontroly se sice původně vztahoval k páčání od delikvence po trestnou činnost, ale minimálně v případě domácího násilí signifikantně ovlivňuje i viktimizaci (Buriánek, 2015; Paloušová & Malvotová, 2023; Pratt et al., 2014).

Nízkou sebekontrolu jsme tedy měřili z převzaté baterie čtyř výroků, měřených na šestibodové škále míry souhlasů. Průměrné hodnoty u jednotlivých výroků zobrazuje Tabulka 53, kdy respondenti v průměru nejvíce souhlasili s tím, že neřeší budoucnost. Nejsilnější nesouhlas vyjádřili u výroku, že je pro ně důležitější vzrušení a dobrodružství oproti bezpečí. Obecně se však respondenti pohybovali především v druhé polovině hodnotící škály, tedy s danými výroky spíše nesouhlasili.

Tabulka 53: Hodnocení jednotlivých položek indexu sebekontroly na škále 1= rozhodně souhlasím až 6 = rozhodně nesouhlasím

	M	SD	N
Když se opravdu naštvu, je pro ostatní lepší se mi vyhnout.	3,9	1,6	2905
Snažím se brát ohled v první řadě na sebe, i kdyby to mělo působit jiným lidem potíže.	3,7	1,5	2938
Vzrušení a dobrodružství jsou pro mě důležitější než bezpečí.	4,7	1,4	2945
Zabývám se hlavně přítomností a neřeším to, co se může přihodit v budoucnu.	3,5	1,5	2951

Pozn: M=mean (průměr), SD=standard deviation (směrodatná odchylka).

Prostřednictvím indexu nízké sebekontroly⁵³ můžeme respondenty rozdělit v podstatě na dvě poloviny: 48,4 % s identifikovanou nízkou sebekontrolou a 51,6 % zbylých respondentů. Sociodemografická specifika sebekontroly však nebyla příliš výrazná. Můžeme tedy hovořit pouze o určitých náznacích, které se v datech ukázaly.

Nízká sebekontrola je například specifická pro muže. Dále by se dalo říci, že s věkem respondentů s nízkou sebekontrolou ubývá, což souvisí i s největším zastoupením u respondentů, kteří se po zdravotní stránce cítí velmi dobře. Velmi slabá tendence se ukazuje i u vzdělání, kdy nejvyšší podíl respondentů s nízkou sebekontrolou je mezi těmi, kteří mají dokončenou pouze základní školu. To může souviset i s vyšším podílem respondentů s nízkou sebekontrolou u studentů a zaměstnanců bez podřízených. Naopak u lidí v domácnosti a nepracujících důchodců je tento podíl signifikantně nižší. Na druhou stranu velmi slabá, ale signifikantní tendence se ukázala u vyššího podílu respondentů s nízkou sebekontrolou, kteří mají děti.

53 Otázka zněla: „Zkuste prosím ohodnotit sám/sama sebe. Do jaké míry souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícími výroky? a) Když se opravdu naštvu, je pro ostatní lepší se mi vyhnout. b) Snažím se brát ohled v první řadě na sebe, i kdyby to mělo působit jiným lidem potíže. c) Vzrušení a dobrodružství jsou pro mě důležitější než bezpečí. d) Zabývám se hlavně přítomností a neřeším to, co se může přihodit v budoucnu“. Hodnocení těchto výroků bylo možné na škále 1=rozhodně souhlasím až 6=rozhodně nesouhlasím. Případně měli možnost „nevím“ potažmo neodpovědět. Respondenti, kteří odpověděli alespoň jednou hodnotou 1 nebo 2, byli zařazeni do indexu nízké sebekontroly.

VI.6 Vzájemné asociace rizikových a protektivních faktorů

U sledovaných rizikových a protektivních faktorů jsme testovali míry asociací dle jejich úrovně měření.

Tabulka 54: Míry asociací rizikových a protektivních faktorů (Phi/Cramerovo V/Gamma)

	vyhýbavé chování (B)	obežřetnost (O)	silnější opatření (B)	več. chození ven (O)	več. alko./drogy (O)	nízká sebek. (B)
vyhýbavé chování (B)		0,266***	0,174***	-0,374***	-0,229***	-0,131**
obežřetnost (O)			0,165***	-0,285***	-0,075**	0,067*
silnější opatření (B)				0,111***	0,020	-0,015
več. chození ven (O)					0,530***	0,203***
več. alko./drogy (O)						0,164**
nízká sebek. (B)						

Pozn: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$ B=binární; O=ordinální proměnná.

Z Tabulky 54 je zřejmé, že spolu souvisí především proměnné, které byly zařazeny pod rizikové chování a obdobně ty, které jsme označili jako protektivní strategie. Jak jsme již zmiňovali, chození večer ven za zábavou většinou znamená užívání alkoholu či drog. A zároveň za večerní zábavou chodí spíše lidi s nižší sebekontrolou, která souvisí i s častějším užíváním alkoholu, ale zde již není rozdíl tak silný.

Vyhýbavé chování jde častokrát ruku v ruce s obežřetností či užíváním silnějších opatření k sebeochraně. Tito lidé zároveň méně často chodí večer ven za zábavou a v případě, že někam jdou, pak méně často užívají alkohol či drogy. Mezi respondenty, kteří volí vyhýbavé strategie, se vyskytuje méně jedinců s nízkou sebekontrolou. Obezřetní jedinci taktéž volí spíše silnější opatření za účelem sebeochrany a méně často chodí večer ven za zábavou. Na druhou stranu, ale ani ne tak překvapivě, volí silnější opatření sebeochrany ti respondenti, kteří chodí častěji večer za zábavou ven. S ostatními rizikovými faktory však nebyl nalezen žádný signifikantní vztah.

VI.7 Oběti a jejich strategie

V předchozích kapitolách se ukázalo, že sledované rizikové a protektivní strategie mají dílčí sociodemografická specifika, které se nikterak nevymykají obecným předpokladům. Nyní se zaměříme na to, zda se projevují nějaké signifikantní rozdíly i v závislosti na viktimizaci. Otestovali jsme hypotézy, vycházející z kriminologických teorií a výzkumné praxe o existenci vztahu mezi rizikovými či protektivními faktory právě s viktimizací. Sledovali jsme především rozdíly mezi skupinou respondentů, kteří mají zkušenost s viktimizací některým ze sledovaných trestných činů oproti zbytku populace. Dále jsme oběti

dělili na skupinu (a), kde byla zasažena domácnost viktimizovaného respondenta⁵⁴ a (b), kde byl útok směřován proti osobě samotného respondenta.⁵⁵ Pokud se prokázal nějaký vztah s rizikovým či protektivním faktorem u jedné či druhé skupiny obětí, pak jsme ještě zjišťovali, zda není specifický pouze pro některý ze sledovaných deliktů, abychom zamezili neoprávněné generalizaci. Dále je nutné brát v potaz, že námi měřené rizikové faktory lze vztahovat spíše vůči viktimizaci delikty mířenými proti osobě než proti domácnosti. Ty jsou stěžejní ovlivnitelné povahou či chováním respondenta, pokud se nejedná o rutinní aktivity či míru zabezpečení domácnosti, které do aktuálního dotazníku zahrnuté nebyly.

Z výsledků analýzy tedy můžeme obecně říct, že lidé, kteří se stali obětí alespoň jednoho ze sledovaných dvanácti deliktů, jsou více obezřetní (Cramerovo $V=0,134$), což ukazuje i T-test v Tabulce 55. Nicméně se to spíše projevuje u viktimizace mířené proti osobě ve srovnání s viktimizací proti domácnosti (Tabulka 56) – zde jsou signifikantně více obezřetní pouze ti respondenti, kteří mají zkušenost s vloupáním do obydlí či rekreačního zařízení. Lze tedy shrnout, že se to týká především těch obětí, kterým byla výrazněji narušena integrita.

Tabulka 55: Porovnávání průměrných hodnot vybraných proměnných viktimizovaných a neviktimizovaných respondentů (T-test)

	viktimizace			
	ano (M)	SD	ne (M)	SD
obezřetnost	2,4***	1,2	2,8***	1,3
večerní chození za zábavou ⁵⁶	3,2***	1,2	3,4***	1,2
užívání alkoholu při večerní zábavě ⁵⁷	2,8	1,1	2,8	1,2

Pozn: * $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$; M=průměr (mean), SD=směrodatná odchylka (standard deviation)

Tabulka 56: Porovnávání průměrných hodnot vybraných proměnných viktimizovaných pouze delikty proti osobě (n=539) a pouze delikty proti domácnosti (n=592) (T-test)

	viktimizace			
	proti osobě (M)	SD	proti domácnosti (M)	SD
obezřetnost	2,3*	1,3	2,5*	1,2
večerní chození za zábavou	3,2	1,2	3,2	1,1
užívání alkoholu při večerní zábavě	2,8	1,1	2,9	1,0

Pozn: * $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$; M=průměr (mean), SD=směrodatná odchylka (standard deviation)

54 Jednalo se o krádeže dopravních prostředků od auta po kolo, vykradení auta či vloupání do běžného či rekreačního obydlí.

55 Jednalo se o citlivé delikty, jako jsou domácí násilí, sexuální násilí či stalking, dále pak o fyzické násilí, krádež osobních věcí a loupežné přepadení.

56 Ordinální pětibodová škála (denně-nikdy) byla transformovaná na číselné hodnoty 1–5.

57 Ordinální pětibodová škála (vždy, téměř vždy-nikdy) byla transformovaná na číselné hodnoty 1–5.

Oběti dotazníkem sledovaných dvanácti trestných činů se taktéž signifikantně více vyhýbají určitým místům, situacím či lidem (39,4 % oproti 28,3 % respondentů bez viktimizace, koeficient kontingence=0,117). Na druhou stranu, respondenti, kteří nemají zkušenost s viktimizací, o něco častěji vypovídali, že vůbec nechodí po setmění ven (14,9 % oproti 11,6 % obětem). Tento model se náznakem projevuje především u testování obětí kriminality mířené proti domácnostem. V případě dílčích deliktů (nehledě na typ viktimizace) se jedná především o drobnější krádeže, a to věci z auta a osobních věci.

Vyhýbavou strategií, kdy se respondent buď aktivně vyhýbá, nebo nechodí vůbec ven, je specifická spíše pro oběti trestné činnosti mířené proti osobě. To dlouhodobě potvrzují i zahraniční studie (např. Norris et al., 1997), které vyhýbavé chování řadí mezi jednu ze zmiňovaných následků obětí násilných trestných činů. Z našeho výzkumu však nemůžeme kauzalitu vyhýbavého chování ověřit. Na druhou stranu jako nejčastěji zmiňovaný následek těchto deliktů bylo, že se viktimizovaní chovají opatrněji než předtím a že se jim narušil vztah s lidmi (viz Kapitola IV.6). To, zda má respondent zkušenost s viktimizací, nemělo vliv na to, zda se respondentovi v souvislosti s pandemií zvýšila, či snížila obava o vlastní bezpečnost.

Využívání silnějších forem sebeochrany je sice statisticky významným, ale taktéž poměrně slabým ukazatelem viktimizace. Zároveň se to celkem logicky projevilo pouze u těch obětí, které mají zkušenost s viktimizací proti vlastní osobě. Týká se to zejména obětí fyzického, sexuálního a domácího násilí.

Náznakem se dále ukazuje, že lidé, kteří se stali obětí některého ze sledovaných dvanácti deliktů, spíše chodí večer ven za zábavou než respondenti, kteří s viktimizací zkušenost nemají, což dokládá i Tabulka 55. Přesněji řečeno oběti častěji uváděly možnost, že alespoň jednou týdně chodí ven oproti respondentům bez zkušeností s viktimizací, kteří naopak častěji odpovídali, že večer ven za zábavou nechodí vůbec. To se projevuje především u obětí krádeží (auta, věci z auta a kola) a vloupání do rekreačního objektu. Při testování sociodemografik (viz výše) se zároveň ukázalo, že chození večer ven za zábavou výrazně ovlivňuje subjektivní míra ekonomického zajištění. Lze tedy uvažovat nad tím, že oběti krádeží a vloupání jsou jakožto vlastníci těchto ukradených věcí či vykradených objektů relativně dobře zajištěni. Vysvětlující tedy spíše bude tato ekonomická proměnná než fakt, že se stali obětí majetkové trestné činnosti. Navíc je samozřejmé, že primárním předpokladem pro to být vhodným cílem útoku takové trestné činnosti, je vlastnictví vhodných předmětů krádeže či nemovitosti v případě vloupání.

Oběti fyzického napadení jsou však specifické v tom, že výrazně více chodí večer ven za zábavou denně, nebo téměř denně. Patří sem především skupina nezaměstnaných, kterou jsme při předchozí analýze již výše zmiňovali. Je tedy pravděpodobné, že se více vystavují rizikovým situacím fyzického napadení. Ve všech popsanych případech je však opět nutné upozornit, že se jedná o pouhé tendence, které se projevují ve velmi slabých vztazích, jelikož vycházíme z nízkých absolutní četností dotazníkem zjištěných obětí.

Intenzita užívání drog a alkoholu má pouze slabý vliv na viktimizaci proti domácnosti a na fyzické napadení. Na obecnou viktimizaci dokonce vůbec, což dokládá i Tabulka 55. Lze tedy usoudit, že fyzické napadení může být relativně specifické pro nezaměstnané

jedince, kteří při častých večerních zábavách užívají alkohol či drogy a během toho se dostanou do nějaké potyčky končící napadením. Jedná se opět o úvahu založenou na nízkém počtu takto viktimizovaných respondentů.

Obdobně slabý, ale signifikantní vliv má na viktimizaci i nízká sebekontrola. To se projevuje především u obětí domácího násilí, krádeže motocyklu a podobných zařízení, kola a osobních věcí. Vliv nízké sebekontroly jak na viktimizaci, tak i páchání domácího násilí ukázal také nedávný specializovaný výzkum zaměřený na partnerské násilí (Paloušová & Malvotová, 2023). Souvislost nízké sebekontroly s krádeží jednostopých dopravních prostředků lze možná vysvětlit tím, že jejich uživatelé mohou vykazovat známky nižší sebekontroly zahrnující například i položku preference vzrušení a dobrodružství nad jistotou a bezpečím. Všechny tyto tendence však byly, jak už bylo řečeno, velmi slabé.

Ukazuje se tedy, že viktimizace se nejvíce odráží na obezřetnosti a vyhýbavém chování. Z dat však nelze určit kauzalitu těchto jevů – zda se obezřetnými a vyhýbavými stali respondenti v důsledku viktimizace, nebo patří do skupiny vysoce ohrožených jedinců, kteří se stali obětí trestné činnosti, byť se jí snažili předejít. Na druhou stranu v rámci analýz dílčích deliktů se ukázalo, že nejčastějším následkem viktimizace je, že se oběti chovají opatrněji než předtím a v kontextu útoku proti osobě se jim navíc narušil vztah s lidmi. Některé další faktory sice projevily určité signifikantní tendence, ale na základě chí-kvadrát statistiky se ukázalo, že jejich asociace jsou velmi slabé.

Z analýzy dat zároveň vyplývá, že sledované proměnné, nad kterými jsme v návaznosti na teorii uvažovali jako o rizikových a protektivních faktorech viktimizace, se spíše vztahují k dílčím sociodemografickým charakteristikám než k samotné viktimizaci. Na druhou stranu mohou tyto faktory vztah mezi sociodemografikami a viktimizací mediovat. Obecně lze shrnout ne příliš překvapivé zjištění, že předpokládané „protektivní“ faktory jsou spíše charakteristické pro ženy a starší generace respondentů, oproti „rizikovým“ faktorům, které jsou naopak přisuzovány více mužům a mladším respondentům. V mnoha ohledech hraje roli i ekonomický status nebo typ bydliště či velikost obce, z něhož respondent pochází. Nicméně, jako specifická se ukázala být například skupina nezaměstnaných mužů, kteří při častých večerních výpravách za zábavou obvykle užívají alkohol, a mohou se tak vystavovat vyššímu riziku fyzického napadení.

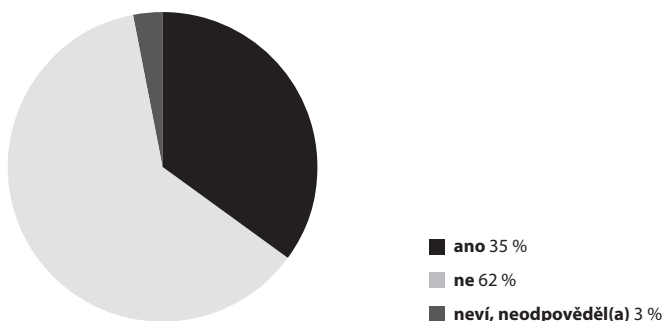
VII.

Kriminalita jako téma rozhovorů

V úvodu dotazníkového šetření jsme se i v aktuálním výzkumu respondentů zeptali, zda někdy v posledních dvou týdnech mluvili se svými rodinnými příslušníky, přáteli či kolegy o kriminalitě. Cílem této otázky bylo účastníky výzkumu naladit na celkovou atmosféru dotazníku. Zároveň jsme se z ní dozvěděli témata, která se v kontextu kriminality v době sběru dat řešila a jak společností rezonovala. Do rozhovorů se dále promítaly názory a postoje k tématům spojeným s kriminalitou. V našem výzkumu šlo tedy spíše o okrajové téma. Hluběji se touto problematikou zabývají jiné specializované výzkumy veřejného mínění o kriminalitě a její prevenci (např. Buriánek 2000; Večerka et al. 2007).

Obdobně jako v předchozím výzkumu z roku 2017 se o kriminalitě bavila přibližně třetina dotázaných (viz Graf 33), konkrétně 34 % mužů a 36 % žen (N=1 074).

Graf 33: Mluvil/a jste někdy v posledních dvou týdnech s rodinnými příslušníky, přáteli nebo kolegy o kriminalitě? (% , N=3 073)

Stejně jako v předchozím výzkumu, o kriminalitě signifikantně častěji⁵⁸ hovořili jedinci, kteří za poslední tři roky měli zkušenost s některým ze sledovaných deliktů. Přesněji se o kriminalitě bavila polovina všech viktimizovaných respondentů (N=1 294) oproti ne celé čtvrtině (24 %) těch, kteří se obětí žádného ze sledovaných kriminálních činů nestali (N=1 779).

Následující otevřená otázka, kde byli respondenti dotazováni na témata, čeho se rozhovory o kriminalitě týkaly, ukázala některé srovnatelné tendence s rokem 2017, ale i rozdílnosti ovlivněné atmosférou ve společnosti. Do rozhovorů se oproti minulé vlně promítla například válka na Ukrajině a s ní i přišedší ukrajinští uprchlíci, několik aktuálních kauz ze Slovenska, jmenovitě střelba před Gay barem (např. Hovorková, 2022) a nehoda, při které zemřelo pět lidí na zastávce autobusu (Vilček, 2022) a obecné zdražování či chudoba, které dle respondentů mohou vést ke zvyšování kriminality (především ke krádežím).

⁵⁸ $P < 0,001$, Cramerovo $V = 0,267$.

Následující Tabulka 57 pracuje s totožnými kategoriemi, které byly využity v předchozím výzkumu z roku 2017 při obsahové analýze otevřené otázky. Jsou zde srovnána procentuální zastoupení dílčích témat v jednotlivých letech realizace výzkumu a uvedenými šipkami je naznačena míra růstu, či poklesu jejich výskytu.⁵⁹

Tabulka 57: Téma rozhovorů o kriminalitě – srovnání let 2017 (N=1 148) a 2022 (N=1 074)⁶⁰

Téma	2017 (%)		2022 (%)	N 2022
Podvody/krádeže	24	↑	46	490
Násilná kriminalita	11	↑	21	223
Nárůst kriminality	10	↘	7	79
Obavy o osobní bezpečí/varování blízkých před kriminalitou*	9	↘	5	59
Kriminalita páchaná cizinci/migranty	8	↘	5	54
Kriminalita v médiích	6	→	5	57
Korupce a kriminalita páchaná v politice	5	→	5	51
Kriminalita spojená s návykovými látkami	5	↗	8	86
Vraždy	4	↗	7	74
Terorismus/atentáty	2	↓	0	1
Vandalismus	2	↗	4	41
Romové	2	↗	4	39
Bezdomovci	1	→	1	6
Nepřízpůsobiví/sociálně či duševně slabší občané			1	13
Kriminalita spojená s dopravou			5	52
Děti a mládež v roli pachatele			2	24
Obtěžování: hlucení/rušení nočního klidu/výtržnosti			2	18
Prevence			2	17

Vysvětlivky: ↑ výrazný nárůst; ↓ výrazný pokles; ↗ mírný nárůst; ↘ mírný pokles; → stagnace výskytu tématu.

*v roce 2022 se objevovala také obecná témata o bezpečnostní situaci, potřebě se zabezpečit atp., které jsou do této položky taktéž zahrnuty.

Stejně jako v roce 2017 se nejvíce mluvilo o podvodech a krádežích, avšak v aktuálním výzkumu se rozhovory na toto téma vedly téměř dvojnásobně častěji, konkrétně u téměř poloviny respondentů (46 %, N=490) oproti předchozí čtvrtině (24 %). Z toho se nejvíce jednalo o krádeže (69 %), vykrádání nemovitostí či aut (24 %) a zpronevěry či podvody (17 %), které se částečně týkaly kriminality páchané v politice. Obdobný nárůst byl i v případě rozhovorů o násilné kriminalitě, o níž se bavila více než pětina respondentů (21 %,

59 Rozdíly mezi prevalencemi v jednotlivých letech nebyly statisticky testovány, jelikož srovnávání dvou obsahových analýz skýtá mnoho metodologických limitů.

60 Odpovědi v kumulativním součtu nedávají 100 %, neboť jsou zmíněna pouze vybraná témata. Navíc v rámci jedné odpovědi se mohlo vyskytovat více témat.

N=223) oproti předchozím 11 %. Nejčastěji se bavili o napadení (přepadení či loupežích, 48 %) a agresi či násilí (35 %). Každý desátý rozhovor v rámci tématu násilné kriminality byl o znásilnění či jiném sexuálním násilí.

Na druhou stranu lze pozorovat určitý pokles v tématech týkajících se nárůstu kriminality, obav o osobní bezpečí (5 % oproti 9 % v roce 2017) a kriminalitě páchané cizinci (5 %, N=54 oproti 8 % v roce 2017). Migrační vlnu spojenou s válkou v Sýrii nahradila válka na Ukrajině. Konkrétní zmínka o ukrajinských uprchlících, jako (potenciálních) pachatelích, se vyskytla ve dvou třetinách rozhovorů o kriminalitě či obavách z kriminality páchané cizinci. Dalších 12 respondentů se se svými blízkými bavilo o změně bezpečnostní situace v návaznosti na válku na Ukrajině a Ukrajincích v pozici obětí ruské okupace (vraždění, znásilňování a jiná kriminalita).

Tato témata svým zastoupením oproti minulému výzkumu nahradila kriminalita spojená s návykovými látkami (včetně alkoholu, 8 % oproti 5 % v roce 2017) a vraždy (7 % oproti 4 % v roce 2017). V podstatě stejně frekventované byly rozhovory o kriminalitě prezentované v médiích (5 %) a o korupci či další kriminalitě páchané v politice (5 %). Respondenti vypovídali buď obecně, nebo o tématech týkajících se konkrétních kauz například spojených s Andrejem Babišem nebo s kauzou Dozimetr. O něco vyšší podíl rozhovorů byl zaznamenán i v případě témat spojených s vandalismem (4 %), romskými spoluobčany (4 %) či bezdomovci (2 %). Na druhou stranu ohledně terorismu se v letošní vlně bavil pouze jeden respondent.

Mezi nová témata bychom mohli zařadit kriminalitu spojenou s dopravou (5 %, N=52), a to především v souvislosti s řízením pod vlivem alkoholu a kvůli konkrétní kauze slovenského řidiče, který zabil 5 lidí na autobusové zastávce. To se týkalo 27 % všech rozhovorů o dopravě. Dále se respondenti bavili o dětech a mládeži v roli pachatelů trestné činnosti či delikvence (2 %) a o obtěžování spoluobčanů v různých formách od hlucení přes rušení nočního klidu až po výtržnosti (2 %). Hovory se také týkaly prevence kriminality (2 %), ať už ve formě preventivních přednášek na školách, v rámci kurzů, nebo doporučení, jak kriminalitě předcházet. Dále se objevovala témata ohledně chudoby a zdražování, nespravedlnostech, či (ne)činnosti policie (vše do 1 %).

Necelá pětina rozhovorů (18 %) byla vedena na základě vlastní zkušenosti, zkušenosti někoho blízkého či vycházela ze situací, které se odehrály v okolí respondenta. Poměrně často bylo zmíněno i prostředí, kde se kriminalita odehrávala, a to především ve veřejném prostoru (10 % všech rozhovorů) či v obchodech, obchodních centrech a jiných podnicích (8 %). Jak již bylo zmíněno, tak v období sběru dat očividně rezonovalo několik kauz na Slovensku (4 %) a občas byla zmíněna témata týkající se rodinného (2 %), online (2 %) či školního (1 %) prostředí. Respondenti taktéž poměrně často v rámci témat zmiňovali i oběti trestné činnosti (7 %), a to zejména staré lidi, děti a ženy v roli obětí. Některá sdělení (4 %) ohledně rozhovorů o kriminalitě měla emoční zatížení – výpovědi vyznívaly jako povzdechy, bědování či rozhořčení nad stávající situací.

Rozhovory o kriminalitě jsou stále poměrně běžnou součástí našich životů a z logiky věci ještě častější u těch jedinců, kteří sami mají zkušenost s viktimizací některou z forem trestné činnosti. I přesto, že obecným trendem je pokles evidované kriminality (Scheinost et al., 2022), tak rozhovory, vztahující se k majetkové a násilné trestné činnosti, se téměř zdvojnásobily. Při interpretaci tohoto jevu lze uvažovat nad tím, že během pandemie covid-19 došlo k propadu těchto typů trestné činnosti, ale poté k opětovnému výraznému nárůstu.⁶¹ U ostatních sledovaných položek nebyl nárůst, či pokles až tak markantní, nebo nebyl zaznamenán žádný rozdíl.

V rozhovorech se však objevila i některá nová témata, přičemž se především jednalo o kriminalitu spojenou s dopravou. Diskuze nepřekvapivě často reflektovaly konkrétní události, jako byly aktuálně řešené případy, jako například již zmíněné incidenty na Slovensku, válečný konflikt na Ukrajině nebo kauzy veřejného zájmu. Některé výpovědi měly emoční náboj a vyjadřovaly frustraci nad současnou situací týkající se kriminality.

61 V roce 2022 byl zaznamenán markantní meziroční nárůst registrované majetkové kriminality +29,2 % a +10,2 % u násilné kriminality. Zdroj: (Moravčík, 2023)

VIII.

Respondentovo vlastní porušení zákona

Self-report je výzkumná technika, při které jednotlivci popisují na své vlastní postoje, názory, chování, zkušenosti nebo vnímání pomocí dotazníků, rozhovorů nebo deníků. V kriminologii se self-reportové metody často používají k získání informací o kriminálním chování jednotlivců, které nebylo zachyceno policejními záznamy ani jinými oficiálními statistikami.

Použití self-reportu v kriminologii má několik předností. Zaprvé umožňuje získat informace o kriminálním chování, které nebylo odhaleno a zaznamenáno oficiálními zdroji. Může odhalit skrytou trestnou činnost, která je často podhlašována nebo zůstává nepovšimnuta. Self-reportové metody také umožňují zkoumat souvislosti mezi různými faktory a kriminálním chováním, jako jsou sociální podmínky, osobnostní charakteristiky nebo motivace. Nicméně self-reportové metody mají také svá omezení, která jsou velmi podobná limitům zkoumání viktimizace (Roubalová et al., 2019). „Nevýhodou self-reportu je jeho dost nízká validita. Dotázaný může úmyslně zkreslovat skutečnosti ve svůj prospěch nebo ve prospěch někoho jiného tak, aby se prezentoval v příznivém světle nebo aby byly zohledněny jeho osobní zájmy. Respondent se může dopouštět chyb, mít zkreslený neobjektivní pohled, může mít sníženou schopnost analyzovat situaci. Vzhledem k tomu, že self-report je vždy retrospektivní, je validita závislá na tom, do jaké míry si respondent všechny okolnosti pamatuje.“ (Cejp, 2011) Respondenti mohou poskytovat nepřesné nebo zkreslené informace buď záměrně (např. kvůli strachu z trestu) nebo nevědomky. Existuje také rozdíl mezi závažností kriminálního jednání, které je respondent ochoten přiznat. Někteří respondenti mohou být ochotni přiznat menší přestupky, zatímco mohou být opatrnější při přiznávání závažnějších trestných činů. Vliv můžou mít i osobnostní charakteristiky respondenta, jako jsou věk, etnicita, frekvence páchání trestné činnosti, předchozí zkušenosti s represivními orgány. Obecně je například validita self-reportů vyšší u mladistvých respondentů než u respondentů z řad dospělých. Mohou také existovat problémy s reprezentativností vzorku, jelikož ne všichni jedinci budou ochotni nebo schopni odpovídat na dotazníky či rozhovory. V neposlední řadě může zkreslení způsobovat i proces sběru dat či zvolená administrace výzkumného nástroje.

Procentuální úroveň kriminality, nahlášené pomocí self-reportu, se tedy může lišit – a také liší – v závislosti na konkrétním výzkumu a vzorku respondentů.

Asi nejznámějším self-reportovým výzkumem v České republice je International Self-Report Delinquency Study (ISRD) (Podaná et al., 2007). V rámci tohoto výzkumu kriminality mládeže byly využity self-reportové dotazníky k zjištění rozsahu a charakteristik závadového jednání mládeže včetně kriminality v České republice. Výzkum se zaměřil na různé formy delikventního chování, jako jsou krádež, rvačky, poškozování majetku atd. Self-reportové metody jsou ale využívány i v rámci dalších výzkumů z oblasti kriminologie.

I vzhledem na výše uvedené se ale většina self-reportových studií orientuje na respondenty z řad dětí a mládeže⁶². Poznatky o kriminálním či jinak problémovém chování této

62 Je však třeba dodat, že ani realizace ve školním prostředí není bez nesnází. Problematické například je, že vzorek dotazovaných žáků většinou nezahrnuje děti z různých typů speciálních škol, u nichž by se vyšší míra delikvence mohla vyskytovat. Navíc větší pravděpodobnost delikventního chování je také u žáků, kteří jsou v době dotazování „za školou“, a jejich výpovědi tak chybí.

věkové skupiny jsou velmi cenné, neboť od nich lze odvozovat vhodná preventivní či jiná opatření, jejichž účinnost právě u mládeže předpokládáme vyšší než u pachatelů dospělých. Tomuto specifickému zaměření většiny self-reportů nahrává také možnost oslovit díky spolupráci se školami a školskými zařízeními relativně snadno velký a reprezentativní vzorek respondentů. Přesto je nutno konstatovat, že studie, zkoumající delikventní chování dospělých, by kriminologické bádání obohatily obdobným způsobem. S dotazováním se na trestnou činnost u těchto skupin pachatelů se zatím setkáváme jen výjimečně, a spíše než o studie na reprezentativních vzorcích populace, jde o šetření menšího rozsahu, často zaměřená na účinnost určitého trestu či opatření (self-reporty zde slouží jako alternativní zdroj informací o případné recidivě pachatelů) (Tomášek, 2013).

V našem viktimizačním výzkumu jsme se rozhodli uvedenou mezeru – tedy absenci self-reportových výzkumů, zaměřených na dospělou populaci – překlenout. Prostor, vyčleněný v dotazníku pro „speciální modul otázek“ (viz Kapitola IV.1) jsme využili právě pro krátký blok self-reportových otázek⁶³. Při tvorbě dotazníku jsme dospěli k rozhodnutí neponechat popis deliktu na samotném informantovi, protože zde hrozilo značné riziko toho, že do podobných podrobností nebude chtít dotyčný zabíhat, a tím se ztratí podstatná informace o typu vzpomínaného jednání. Proto jsme možná provinění kategorizovali na osm základních typů, které jsme v závorce doplnili krátkým popisem s cílem zajistit co možná jednotné chápání. Rozlišovali jsme tedy činy:

- majetkové (např. krádež, podvod, vloupání...)
- násilné (např. fyzické napadení, loupež...)
- výtržnost, vandalismus
- domácí násilí (např. fyzické, psychické či sexuální napadení partnera/ky...)
- drogové (např. výroba / pěstování / přechovávání / distribuce drog...)
- mravnostní /sexuální (např. styk s osobou pod 15 let či sexuální napadení dospělé či nezletilé osoby...)
- daňové (např. úmyslné krácení nebo neodvedení daně či pojistného...)
- nedbalostní (např. dopravní nebo jiná nehoda...)

Respondent měl možnost uvést i jiný typ jednání a popsat ho. Z této kategorie „jiné“ jsme při následné analýze vyčlenili dalších 13 skutků, které se dle jejich popisu týkaly porušení zákonů v dopravě.

V self-reportových výzkumech nejsou obvykle cílem dotazování určité speciální, citlivé oblasti. „Naproti tomu ovšem platí, že některé oblasti kriminality, které jsou ve společnosti do jisté míry tabu (domácí násilí, sexuální násilí vůči partnerovi, zneužívání dětí, určité formy ekonomické kriminality), zůstávají bohužel tabu i pro self-reportové studie“ (Tomášek, 2013). Kromě nejběžnějších typů protizákonného jednání jsme proto po úvaze zařadili i problematiku domácího násilí, které je objektem našeho podrobnějšího zkoumání v jiných částech dotazníku, a rovněž otázku sexuálního napadení.

63 „Ptali jsme se vás na to, zda jste se stal/a obětí některých z trestných činů. Mohlo se ale stát, že jste se ve svém životě, ať už úmyslně, či neúmyslně dopustil/a nějakého protiprávního jednání. Pokud se tak stalo, o jaký typ skutku/deliktu šlo?“

Otázka na samotné případné provinění byla doplněna dotazem, zda byl za toto jednání informant nějakým způsobem řešen policií, a to buď jednorázově, nebo ve více případech. Po pečlivém zvážení jsme se rozhodli nedotazovat se na případné postihy za spáchané skutky.

Otázky je samozřejmě v takovém dotazování třeba klást velmi opatrně, s důrazem na co možná neutrální, nestigmatizující znění. Cílem je dosáhnout u respondenta takové důvěry, aby v rozhovoru s tazatelem pokud možno otevřeně zodpověděl i takto osobní dotaz. Self-reportové otázky proto byly ve viktimizačním dotazníku součástí bloku „citlivých otázek“ (ten zahrnoval dále otázky na domácí násilí, sexuální násilí a stalking), kdy respondent vyplňoval odpovědi sám a poté je vložil do obálky a zalepil; zodpovězení se tedy odehrálo bez interakce s tazatelem.

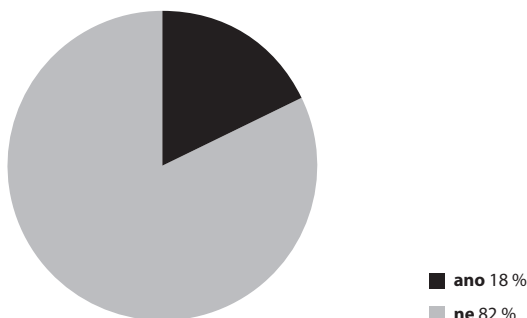
Zdůrazněme, že se otázka týkala **celoživotní prevalence** nějakého nezákonného jednání. Dále je třeba brát v potaz, že se nepochybně zdaleka nejednalo vždy o takové jednání, které by dosahovalo závažnosti trestného činu. Jak i z níže uvedených výsledků vyplývá, nejčastějším typem zaznamenaného jednání je nedbalostní jednání, kam spadají obvykle nehody, ať dopravní nebo jiné. Dalším často uváděným typem deliktu je výtržnost či vandalismus, tedy obvykle méně závažné jednání, kterého se často dopouštějí osoby pod vlivem alkoholu.

VIII.1 Základní prevalence

Alespoň jednu zkušenost s porušením zákona ve svém životě uvádí 559 lidí z výzkumného vzorku, což představuje 18,2 %. Někteří z nich se dopustili vícero typů deliktu – proto se celkově ve statistice na těchto 559 osob objevuje 675 spáchaných činů (1,2 deliktu na osobu, která se něčeho dopustila).

Odpověď „*Nikdy se nic podobného nestalo*“ zvolilo 2 284 osob, tedy 74,3 % výzkumného vzorku. 230 oslovených (7,5 %) na tuto citlivou otázku odmítlo poskytnout odpověď („*nevím, nechci odpovídat*“). Lze předpokládat, že v této skupině, která nedala jednoznačnou zápornou odpověď na vlastní provinění proti zákonu, by bylo možno najít další „pachatele“. V takovém hypotetickém případě by zastoupení provinilců dosahovalo rozsahu až čtvrtiny výzkumného vzorku.

Graf 34: Zastoupení pachatelů ve vzorku (% , N=559)

Co se týče typu spáchaných deliktů, ty nejčastější již byly zmíněny. Celých 37 % ze všech self-reportem zachycených deliktů představují jednání, která respondent zařadil mezi **nedbalostní**. Dopustilo se jich 8 % ze všech respondentů. Na místě druhém jsou jednání charakteru výtržnictví nebo vandalského počínání, ta představují čtvrtinu z nahlášených deliktů (a necelých 6 % výzkumného vzorku).

Majetkového deliktu se podle vlastního vyjádření dopustila 3 % dotázaných (jednalo se o 13 % reportovaných deliktů), kolem 1,5 % pak činů, souvisejících s platbou daní nebo obdobných poplatků, podobný počet pak skutků, souvisejících s drogami. Pokud jde o přiznané násilné činy, k násilnému jednání se hlásilo jedno procento dotázaných (šlo tedy o necelých 5 % ze všech uvedených deliktů, spáchaných respondenty). Citlivá je nepochybně otázka na domácí násilí, které připustilo 18 respondentů. Půl procenta specifikovalo své přestoupení zákona jako dopravní (byť velká část takových deliktů je nepochybně obsažena mezi nedbalostními). Pouze jeden respondent referoval o činu mravnostního charakteru.

Tabulka 58: Typy spáchaných deliktů (%)

typ činu	N	% z výzkumného vzorku	% z reportovaných deliktů
Nedbalostní	251	8,2	37,2
Výtržnost, vandalismus	173	5,6	25,6
Majetkový	90	2,9	13,3
Daňový	49	1,6	7,3
Drogový delikt	44	1,4	6,5
Násilný	32	1,0	4,7
Domácí násilí	18	0,6	2,7
Porušení zákona v dopravě	13	0,4	1,9
Jiné	4	0,1	0,6
Mravnostní/sexuální	1	0,03	0,2
Celkem činů	675		100

VIII.2 Pachatelé podle sociodemografických a dalších parametrů

Z mužů přiznalo nějaký delikt 25 % vzorku, z žen pouze 11 %. Z hlediska vzdělání nejčastěji přestoupení zákona přiznávají lidé se středním vzděláním bez maturity, obvykle pracující jako zaměstnanci bez podřízených, jichž se něčeho dopustilo více než 21 % ze vzorku. Vysokoškoláci naopak takovou zkušenost udávají pouze ve 13 %.

Nejméně přestoupení zákona uvádí věková skupina nad 65 let. Jde o poměrně paradoxní výsledek, neboť jsme se ptali na časově neohrazenou zkušenost, tedy by nejstarší respondenti měli mít takových „škraloupů“ nejvíce. Zde narážíme na jedno ze slabých míst self-reportové metody, kdy starší delikty (v řádu mnoha let či desítek let) buď již nejsou informantem vůbec vybaveny, nebo se vzhledem ke svému věku více ostýchá takovou „trapnou“ zkušenost přiznat. Nejvíce přiznaných deliktů pochází od věkové skupiny 31–45 let. S uvedenými věkovými kategoriemi souvisejí i důchodci, kde se incidence pohybuje pouze

kolem 11 %, ovšem pozor – to platí pouze pro důchodce nepracující. Pracující důchodci se průměru souboru vymykají jen nepatrně. Studenti a učni se, vzhledem k nízkému věku, rovněž dopouštějí nezákonného jednání méně často. Lze to vysvětlit především tím, že velkou část přestoupení předpisů představují činy, k nimž dojde za volantem, a takto mladí lidé ještě nejsou držiteli řidičského oprávnění na automobil.

Sociální postavení je signifikantním faktorem při vlastní zkušenosti s delikvencí (v širším slova smyslu). Nejzasazenější skupinou jsou nezaměstnaní, z nichž deklaruje nějaké přestoupení zákona celých 44 %. V souvislosti s tím nepřekvapí, že lidé, kteří se označili⁶⁴ za „v zásadě chudé“, signalizují i podstatně častěji vlastní přestoupení zákona, konkrétně 37 % z nich. Mírně pod průměrem reportované delikvence jsou naopak osoby, které se řadí mezi „solidně zajištěné“, uvádějí překročení zákona jen v 16 %. Ti nejbohatší („velmi dobře zajištění“) však nijak nevystupují z průměru.

Položka „Počet osob ve společné domácnosti“ naznačuje, že ve vícečetných domácnostech, konkrétně takových, kde přebývá 6–7 osob, je delikventní jednání častější. Je ovšem třeba chápat toto zjištění s ohledem na nízké zastoupení respondentů z podobných domácností v našem vzorku. Naopak dvojlenné domácnosti vykazují nejnižší tendenci k delikventní zkušenosti (opět jde často o respondenty v důchodovém věku).

Velikost místa bydliště nehraje žádnou roli, snad kromě nejmenších sídel, kde byl však počet respondentů natolik malý, že to neumožnilo relevantní statistickou analýzu. **Typ zástavby** byl další sledovanou kategorií. Zde se ukázalo, že signifikantně vyšší podíl osob, jež přiznaly nezákonné jednání, žije v bytě na sídlišti. Velmi málo zastoupenou kategorií bydlení je takzvaně „jiný typ zástavby“; ze zde žijících respondentů uvádí protizákonné jednání 28 %. To ostatně koresponduje i s dalšími sociálně demografickými znaky, jako jsou příjem či sociální postavení. Naopak rodinný dům na venkově je typem bydlení, kde pouhých 9 % obyvatel uvádí vlastní nezákonné jednání v minulosti (podobně také nejmenší obce).

Můžeme ze self-reportu vytipovat nějaké typické rysy pachatelů jednotlivých typů deliktů? V závorce uvádíme vždy pro připomenutí podíl konkrétního typu deliktu na počtu všech respondentů z výzkumného vzorku.

U **majetkových činů** (2,9 % vzorku) je typickým pachatelem „chudý“ (dle vlastního zařazení), nejčastěji nezaměstnaný respondent. Takového deliktu se dopustilo 8 % ze všech nezaměstnaných a 14 % z těch, kdo se označili za chudé. Pohlaví/gender v těchto činech nehraje roli.

Výtržnosti a vandalské jednání (5,6 % vzorku) jsou výraznou doménou mužů (tři čtvrtiny všech těchto deliktů spáchali muži), zejména těch do 24 let (12 % z této věkové kohorty má takové jednání na svědomí). Častěji jde o zaměstnance bez podřízených, chudé a nezaměstnané – celá čtvrtina nezaměstnaných se doznala k výtržnictví nebo vandalismu.

64 Z otázky: „Zvážíte-li velikost příjmů a majetku ve vaší domácnosti, řekl(a) byste, že jste: velmi dobře zajištěni, solidně zajištěni, průměrně zajištěni, špatně zajištěni, v zásadě chudí“

Násilí (1 % vzorku) se dopouštějí nejčastěji opět muži (78 % z reportovaných skutků tohoto charakteru), z věkových kategorií ti mezi 25–34 roky a mezi 55–64 roky. Podobně jako u majetkové delikvence se častěji objevují lidé nezaměstnaní (5,5 % z nich se doznalo k násilnému incidentu) a špatně finančně zajištění (3 % z nich).

U **domácího násilí** (0,6 % vzorku) je mírně překvapující fakt, že se ho sice dopouštějí častěji muži, leč pouze ze dvou třetin, zbytek tedy připadá na ženy. Opět je častější výskyt v chudých domácnostech (více než 3% výskyt DN).

Drogové delikty (1,4 % vzorku) jsou nadproporčně páčány mladšími muži (necelá 3 % ze všech mužů výzkumného vzorku ve věku 25–34 let), jen minimálně jde o vysokoškoláky, opět se objevují nezaměstnaní a špatně finančně zabezpečení (7–8 % z těchto podmnožin).

O **daňových deliktech** (1,6 % vzorku) lze pouze říci, že se až na naprosté výjimky netýkají respondentů se základním vzděláním, nepřihlásilo se k nim ale ani významněji vyšší množství vzdělanějších či sociálně silnějších informantů.

Dopravním deliktům (0,4 % vzorku) opět vévodí muži (85 % reportovaných deliktů), nejvíce ve středním věku 35–44 let. Logicky (vzhledem k hustotě provozu i policejního dohledu) jde častěji o obyvatele velkých měst nad 100 tisíc obyvatel, kteří se dopustili 46 % všech uvedených dopravních deliktů.

Zaměříme-li se na vliv **indexu snížené sebekontroly** (složený index z baterie čtyř otázek), zjišťujeme mírně zvýšenou celkovou delikvenci (20 % takto disponovaných respondentů signalizuje spáchání protiprávního jednání). Záleží ovšem na typu deliktu – vliv snížené sebekontroly se nejvíce projevuje v případech reportovaného vandalismu a výtržnictví, ke kterému se hlásí nadproporčních 7,3 % osob se sníženou sebekontrolou. Méně silnou, byť existující vazbu, vidíme i u drogových činů a násilných deliktů. Zde je ovšem třeba zdůraznit, že nikoli u případů reportovaného domácího násilí.

Celá tato vazba ale pravděpodobně souvisí s tím, že samotný index snížené sebekontroly jsme naměřili mnohem častěji u mužů. Ti jej vykazují v 58 %, zatímco v ženské části vzorku je takto disponovaných osob pouze 39 %. Toto zjištění je v souladu s obecnou teorií kriminality, kde se deklaruje, že nízká sebekontrola mediuje vliv např. genderu na kriminalitu. Proto vidíme vyšší podíl výtržností, které jsou, pokud jde o delikventní jednání, mužskou doménou.

Položme si ještě otázku, zda může korelovat fakt, že byl respondent v posledních třech letech obětí, s pozitivní odpovědí v self-reportu (tedy, že přiznal spáchání deliktu v průběhu života). Tedy: jsou pachatelé častěji oběťmi, a naopak? Můžeme prohlásit, že u viktimizace majetkovými činy takovou souvislost nenacházíme (nesmíme zapomínat, že u tohoto typu viktimizace většinou hovoříme o napadení majetku celé domácnosti). Odlišná je však situace u násilných deliktů. Nejvíce tato vazba vyniká u domácího násilí, kde je průměrná míra viktimizace 3,6 % vzorku, avšak mezi pachateli libovolného deliktu dosahuje 9,5 % – tedy téměř každý desátý „pachatel“ byl zároveň (dle vlastního vyjádření) obětí domácího násilí. Tuto vazbu můžeme výrazně pozorovat také u fyzického napadení, kde namísto 4,8 % obětí (celý výzkumný vzorek) nacházíme mezi self-reportovanými pachateli 9,8 %

napadených. Podobně je tomu také u loupeže a sexuálního napadení (shodně 3,4 % obětí mezi „pachatelí“ nějakého deliktu), kde je stejně jako u fyzického útoku podíl obětí z řad pachatelů přibližně dvojnásobný oproti výzkumnému vzorku jako celku.

VIII.3 Byl provinilec v souvislosti s činem řešen policií?

Celkově 249 (8,1 %) dotázaných uvedlo, že byli řešeni jednou v životě policií pro porušení zákona, dalších 115 (3,7 %) bylo řešeno vícekrát⁶⁵. Celkově tedy 11,8 % respondentů z výzkumného vzorku má zkušenost s policií při řešení jejich přestoupení zákona.

Stejně jako tomu je u samotného dopuštění se prohřešku, tak i u podílu policií řešených respondentů je významné **pohlaví**. Šest procent žen bylo jednou v životě řešeno policií, další necelá dvě procenta pak opakovaně, celkem tedy 7,5 %. U mužů je tento podíl více než dvojnásobný a přesahuje 16% hranici. Jinak řečeno, ve skupině vícekrát přicházející do kontaktu s policií je 77 % mužů.

Nejčteněji uvádí kontakt s policií věková skupina 35–44 let (15 % z nich ano jedenkrát + vícekrát). Z hlediska vzdělání bylo mírně více zastoupeno střední vzdělání bez maturity. Podle sociálního statusu vedou nezaměstnaní – 18 % z nich bylo řešeno policií jednou, 15,5 % pak opakovaně. S tím úzce souvisí fakt, že vícekrát řešeni byli ti, kdo se deklarují jako chudí (ve vzorku jich jsou 3 %, mezi opakovaně řešenými 11 %).

Nejčastěji nechtějí odpovídat „velmi dobře“ zajištění – ve vzorku jich nalzáme 5 %, avšak mezi neodpovídajícími 22 %.

Zajímavostí také je, že na drogové delikty, co se týče jejich policejní dohry, nechce odpovídat 11 % z provinilců (u ostatních prohřešků cca 4 %, tedy 1–2 respondenti).

Tabulka 59: Řešen/a alespoň jednou policií v souvislosti s některým z činů

Pohlaví	Jednou %	Opakovaně %	Celkem %
Muž	10,5	5,9	16,4
Žena	5,8	1,7	7,5
Celkem	8,1	3,7	11,8

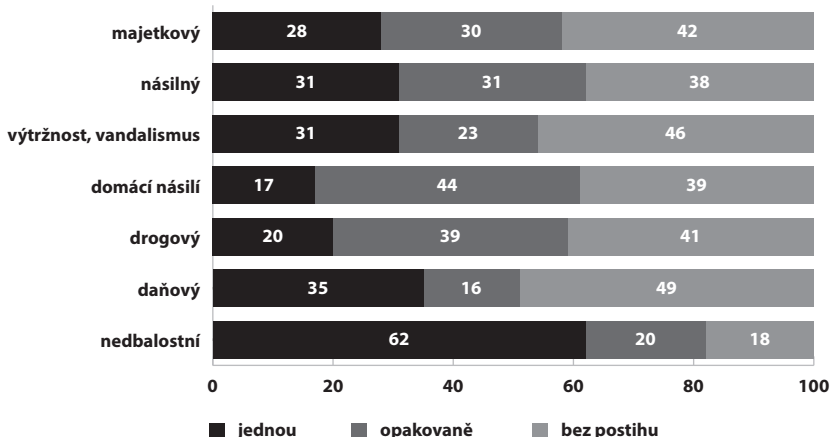
65 „Řešila vás osobně – alespoň jednou – v souvislosti s některým z těchto činů policie? Neuvažujte situace, kdy jste v jednání s policií figuroval/a jako svědek/svědkyň nebo jako poškozený/á nebo kdy vás pouze zastavila jako řidiče dopravní hlídky.“

Tabulka 60: Řešen policíí podle skutku

	Jednou %	Opakovaně %	N
majetkový	28	30	90
násilný	31	31	32
výtržnost, vandalismus	31	23	173
domácí násilí	17	44	18
drogový	20	39	44
daňový	35	16	49
nedbalostní	62	20	251

Graf 35: Podíl deliktů řešených policíí (%)

Graf 35 nám vizualizuje některé zajímavé skutečnosti. Například „opakovaně řešení“ pachatelé se nejčastěji objevují mezi domácími násilníky (kde je opakovanost jednání jedním z jeho základních znaků). Na druhém místě pak nalézáme osoby, dopouštějící se drogových deliktů – i zde je jednání nejednou opakováno, navzdory riziku opětovného policejního zásahu. Opakovaný kontakt s policisty se naopak nejméně často vyskytuje u daňových deliktů a nedbalostního jednání. To je zároveň nejčastěji odhaleným jednáním, kdy jen necelá pětina nedbalostních činů zůstane neodhalena; plyne to z faktu, že se pravděpodobně obvykle jedná o různé typy nehod.

Podíl neodhalené nezákonné činnosti je nejvyšší u daňových věcí („úspěšně“ krácená daň), na druhém místě pak jsou jednání spojená s výtržnictvím. Bezmála polovina všech, kdo se k takovým skutkům přihlásili, se v té souvislosti nedostala do kontaktu s policíí.

IX.

Oběti v perspektivě poskytovatelů sociálních služeb

Jak již bylo uvedeno výše, cílem dílčího výzkumu bylo získání informací o zkušenostech s viktimizací a kriminalitou u dalších vybraných cílových skupin obětí trestné činnosti nepokrytých hlavním dotazníkovým šetřením, a to z pohledu odborníků, kteří s touto klientelou pracují. Cílem bylo také získání informací z pohledu odborníků o praxi poskytovatelů služeb pro vybrané skupiny obětí, včetně dopadů pandemie na práci s touto klientelou. Dalším cílem bylo zjistit, jak poskytovatelé služeb hodnotí úroveň péče o oběti trestné činnosti v České republice a jaké jsou zkušenosti s viktimizací podle jednotlivých cílových skupin obětí (viz též Kapitola III.).

IX.1 Metodologie a výzkumný soubor studie

Respondenty v tomto dílčím šetření byli poskytovatelé služeb, tj. pracovníci – odborníci, kteří se, ať již speciálně či v rámci své další pracovní činnosti, věnují práci s klienty (oběťmi trestné činnosti) a poskytují jim pomoc.

V dílčím výzkumu jsme se zaměřili na zkoumání praxe poskytování služeb osobám zasaženým kriminalitou, kterou:

1. realizují organizace, které poskytují primárně **bezplatné služby obětem trestné činnosti**. Do dotazníkového šetření tedy byly zahrnuty subjekty poskytující sociální služby obětem trestné činnosti a subjekty akreditované podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů⁶⁶. Dále v textu pro tuto skupinu budeme používat jednotné označení: akreditovaní poskytovatelé služeb pro oběti trestné činnosti.
2. provádí **Probační a mediační služba** (dále též PMS). Jednalo se o pracovníky středisek a ředitelství PMS, kteří pracují s oběťmi.
3. poskytují subjekty zapsané v registru poskytovatelů sociálních služeb zaměřených na **osoby bez přístřeší**. Zaměřili jsme se přitom na provozovatele terénních programů, pracovníky azylových domů a další sociální pracovníky a sociální kurátory.
4. realizují organizace pracující s **problémovými uživateli drog**. Do šetření jsme zahrnuli provozovatele specializovaných terénních programů a kontaktních center, kteří mají s touto cílovou skupinou nejbezprostřednější kontakt⁶⁷.
5. poskytují obětem kriminality **psychoterapeuti**. Základní soubor pro tuto skupinu jsme stanovili podle internetového registru České asociace pro psychoterapii (ČAP). Členství v asociaci totiž zabezpečuje kromě homogenity souboru i možnost identifikace respondentů podle krajů.

Výběr konkrétních poskytovatelů služeb pro výzkum byl proveden za pomoci odborníků z praxe (konzultantů). Zvolili jsme vždy jednoho konzultanta pro každou z pěti sledovaných skupin poskytovatelů služeb. Vycházejíc z výše uvedených registrů, jsme

66 Jednalo se o vybrané organizace vedené v Registru poskytovatelů sociálních služeb (s cílovou skupinou oběti trestné činnosti) a v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů obsahuje i kontakty na zapsané advokáty, kteří poskytují v jisté míře i bezplatnou právní pomoc obětem trestných činů, ale vzhledem k tomu, že z registru nelze zjistit reálnou zkušenost konkrétních advokátů s klientelou obětí trestné činnosti ani jaká část služeb v konkrétních případech je poskytována bezplatně, nebyla tato skupina do tohoto šetření zahrnuta.

67 Tyto poskytovatele jsme identifikovali na základě Mapa pomoci (uvedené na stránkách Národní monitorovací střediska pro drogy a závislosti – NMS) – kontaktní centra; terénní programy a registru poskytovatelů sociálních služeb.

každého z těchto konzultantů požádali o identifikaci poskytovatelů v dané skupině, které považoval za relevantní pro oslovení za účelem dotazníkového šetření. Požadavkem přitom bylo, aby poskytovatelé služeb působili nejen ve velkých městech, ale také v menších obcích po celé ČR. Záměrným výběrem, vedeným konzultanty, jsme chtěli zčásti i korigovat rozdíly v počtech subjektů identifikovaných prostřednictvím registrů. I navzdory tomu byly základní soubory oslovených poskytovatelů rozdílně velké.

Dílčí výzkum proběhl během období března až dubna 2022 formou krátkého on-line **dotazníkového šetření**. Pilotáž dotazníků, připravených v IKSP, provedli zmínění konzultanti z praxe. Použité dotazníky byly specificky zacílené na jednotlivé, pro výzkum vybrané skupiny poskytovatelů služeb, ale kladené otázky byly obdobné, s cílem možnosti porovnání dat. Odlišnou podobu měl pouze dotazník pro psychoterapeuty, proto údaje o charakteristikách souboru psychoterapeutů a data od nich získaná, uvádíme v textu dále zvlášť.

Návratnost dotazníků byla od akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti kriminality 58 % (velikost souboru N=22), od pracovníků Probační a mediační služby 100 % (N=80), od poskytovatelů služeb pro osoby bez přístřeší 25 % (N=97), od poskytovatelů služeb pro osoby drogově závislé 32 % (N=53), od psychoterapeutů 24 % (N=220). Celkově bylo do analýzy zahrnuto 472 dotazníků.

Respondenti – poskytovatelé služeb pro osoby bez přístřeší, pro osoby drogově závislé, akreditovaní specialisté na práci s oběťmi kriminality a pracovníci Probační a mediační služby tvořili **soubor 252 osob**. Odpovědi respondentů z řad psychoterapeutů, kterých bylo 220, jsou analyzovány samostatně dále v textu.

Bezmála polovina (47 %) z výše zmíněného souboru 252 osob měla více jak 10letou praxi v oblasti poskytování služeb, 41 % souboru mělo praxi v rozsahu 3 až 10 let. Zkušeností v této činnosti v trvání tří, případně méně jak tří let, se vyznačovala zhruba desetina zmíněných odborníků (12 %).

Nejvíce jedinců z řad 252 respondentů pracovně působil, pokud jde o kraje republiky, v Praze (15 % respondentů), dále v Moravskoslezském kraji (13 % respondentů), Středočeském kraji (11 %), kraji Jihomoravském (9 %) a Ústeckém (8 %). V ostatních krajích respondenti pracovně působili méně často než v 8 %.

Získaná data byla zpracována pomocí třídění prvního stupně. Volné odpovědi/komentáře byly podrobeny tematické kvalitativní analýze.

IX.2 Situace před vypuknutím pandemie

Abychom mohli posoudit vliv pandemie covid-19 na poskytování péče obětem kriminality, což bylo jedním z cílů dílčího výzkumu, zjišťovali jsme nejprve, jak tato péče vypadala před vypuknutím pandemie.

V těchto souvislostech nás vedle samotného využívání různých služeb pomocí oběťmi kriminality zajímaly také některé další skutečnosti spojené s viktimizací obětí. Zjišťovali

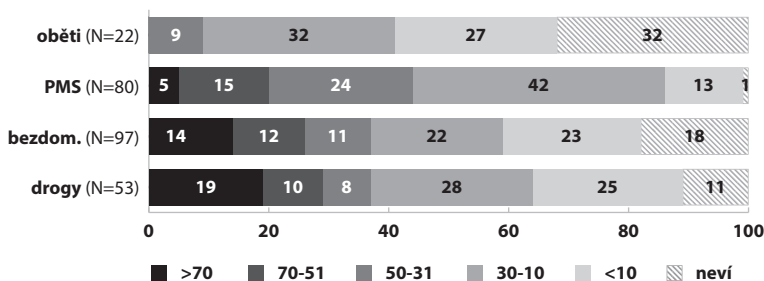
jsme, zda tyto viktimizované osoby, které se obrátily na pomáhající organizace, oznámily zasažení trestnou činností policii, jaký byl přístup policie k nahlášenému případu, jaká trestná činnost nebyla příliš často oběťmi oznamována policii, jaké byly příčiny případného neoznámení viktimizace policii. V neposlední řadě jsme sledovali výskyt obětí jednotlivých typů kriminality mezi klienty zkoumaných skupin poskytovatelů služeb.

IX.2.1 Oběti trestné činnosti mezi klienty poskytovatelů služeb

Pokud jde o naposledy zmíněný výskyt obětí různých druhů kriminality v klientele čtyř sledovaných skupin poskytovatelů služeb, požádali jsme respondenty o kvalifikovaný procentní odhad množství osob, které byly zasaženy různými typy kriminality (majetková, násilná, domácí násilí, stalking, mravnostní, nedbalostní a jiná respondenty specifikovaná) mezi klienty, se kterými pracovali – a to v období cca tří let před vypuknutím pandemie.

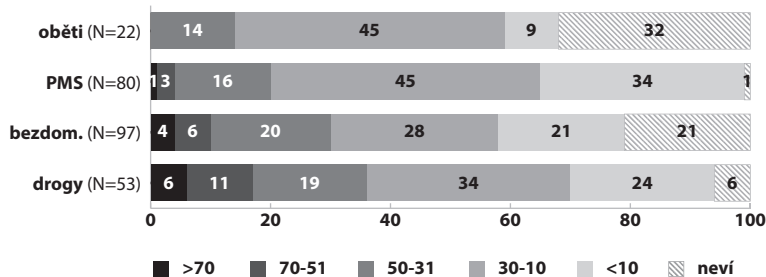
Ze získaných údajů je zřejmé (viz Graf 36), že zasažení většího počtu klientů (v rozsahu 30 % a více) **majetkovou kriminalitou** uvedly zhruba dvě pětiny respondentů mezi poskytovateli služeb osobám bez přístřeší (37 %), mezi poskytovateli služeb osobám drogově závislým (37 %) i mezi pracovníky PMS (44 %). Naopak akreditovaní specialisté na práci s oběťmi kriminality se ze zkoumaných čtyř skupin poskytovatelů služeb s oběťmi majetkové kriminality během sledovaného období ve své praxi až tak často nesetkávali v této míře. Na druhou stranu třetina z nich odpověděla, že neví, jaký je podíl takových obětí.

Graf 36: Odhad čtyř skupin poskytovatelů služeb, kolik jejich klientů bylo zasaženo majetkovou kriminalitou v období cca tři let před vypuknutím pandemie (%)

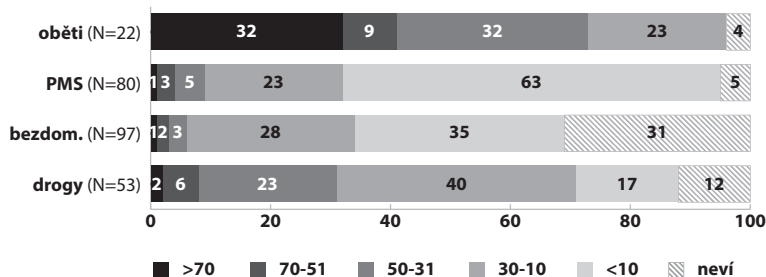
Zasažení většího množství klientů (v rozsahu 30 % a více) **násilnou kriminalitou** (nejednalo se o domácí násilí) konstatovala přibližně třetina poskytovatelů služeb jedincům drogově závislým a pracovníků pomáhajících osobám bez přístřeší. V případě PMS více jak 30% zásah svých klientů kriminalitou násilnou uváděla pětina respondentů, mezi akreditovanými specialisty na práci s oběťmi kriminality 14 % z nich. Bylo tedy evidentní, že obě skupiny poskytovatelů služeb pro osoby marginalizované odhadovaly mezi svými klienty poněkud vyšší zastoupení obětí násilných deliktů než zbývající dvě zkoumané skupiny poskytovatelů služeb, viz Graf 37. Opět přibližně třetina akreditovaných specialistů na oběti kriminality nedokázala podíl takových obětí odhadnout.

Graf 37: Odhad čtyř skupin poskytovatelů služeb, kolik jejich klientů bylo zasaženo násilnou kriminalitou v období cca tří let před vypuknutím pandemie (%)

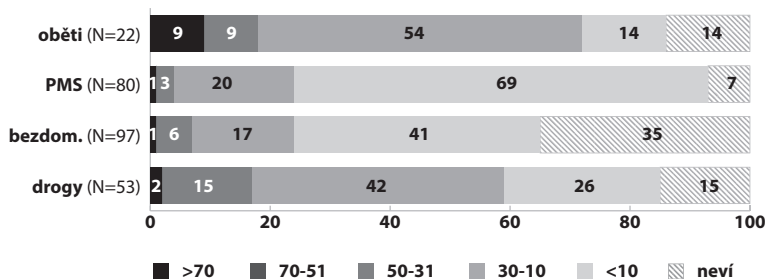
Naopak viktimizaci **domácím násilím**, v objemu vyšším jak 30 % klientů, uvedly zhruba tři čtvrtiny respondentů z řad akreditovaných pracovníků pro pomoc obětem trestné činnosti a dále pak přibližně třetina poskytovatelů služeb pro drogově závislé jedince. Podle odhadu asi desetiny pracovníků PMS a 6 % poskytovatelů služeb osobám bez přístřeší se oběti domácího násilí ve výše uvedeném množství (více jak 30 % případů) nacházely také mezi jejich klienty, viz Graf 38. Vyšším počtem obětí domácího násilí se tedy zabývali především akreditovaní pracovníci pro práci s oběťmi trestné činnosti, a pak také, ale již v poněkud méně případech, pracovníci pomáhající osobám závislým na drogách. V tomto případě ale měli s tímto odhadem největší problém právě pracovníci ze služeb určených pro osoby bez přístřeší.

Graf 38: Odhad čtyř skupin poskytovatelů služeb, kolik jejich klientů bylo zasaženo domácím násilím v období cca tří let před vypuknutím pandemie (%)

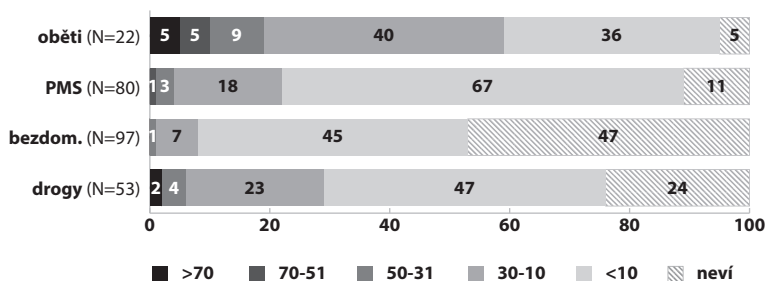
Výskyt většího množství obětí **sexuálně motivované trestné činnosti**, v rozsahu vyšším než 30 % klientely, konstatovala zhruba pětina respondentů z řad poskytovatelů pomoci drogově závislým osobám, a obdobně se vyjádřilo přibližně totéž množství pracovníků akreditovaných pro práci s oběťmi kriminality. Výše uvedený rozsah výskytu obětí sexuálně motivovaných deliktů mezi klienty uvedlo jen poměrně málo pracovníků orientovaných na práci s osobami bez přístřeší (uvedlo 7 % poskytovatelů) a pracovníků Probační a mediační služby (4 %) – viz Graf 39. Přičemž třetina pracovníků ze služeb zaměřených na osoby bez přístřeší opět nedokázala tento podíl odhadnout.

Graf 39: Odhad čtyř skupin poskytovatelů služeb, kolik jejich klientů bylo zasaženo sexuálně motivovanou trestnou činností v období cca tři let před vypuknutím pandemie (%)

Odhad výskytu obětí **nebezpečného pronásledování** mezi klienty v objemu vyšším než 30 % uvedla bezmála pětina pracovníků z organizací akreditovaných pro péči o oběti trestné činnosti. Mezi klienty zbývajících tří skupin poskytovatelů služeb se oběti nebezpečného pronásledování ve výše uvedeném množství (tj. více jak 30 % klientely) vyskytovaly minimálně (viz blíže Graf 40). Tento podíl však nedokázala odhadnout téměř polovina respondentů z řad pracovníků, jejichž klientela jsou osoby bez přístřeší.

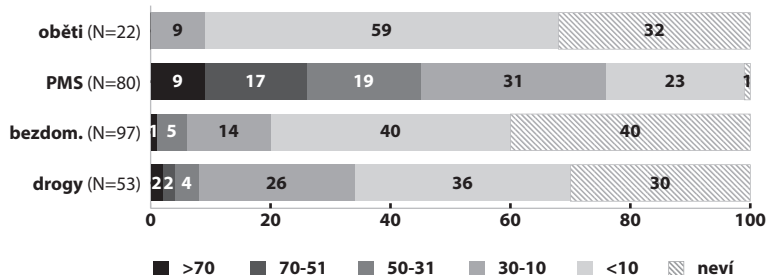
Graf 40: Odhad čtyř skupin poskytovatelů služeb, kolik jejich klientů bylo zasaženo nebezpečným pronásledováním v období cca tři let před vypuknutím pandemie (%)

Více jak 30% výskyt obětí **nedbalostní trestné činnosti** (lze předpokládat, že šlo zejména o dopravní delikty) mezi klienty byl konstatován téměř polovinou pracovníků PMS. Ostatní tři skupiny poskytovatelů služeb konstatovaly více jak 30% výskyt obětí uvedeného typu trestné činnosti mezi osobami, se kterými řešily jejich problémy, jen poměrně zřídka (viz Graf 41). Zároveň velký podíl z nich ani nedokázal podíl těchto klientů odhadnout.

Graf 41: Odhad čtyř skupin poskytovatelů služeb, kolik jejich klientů bylo zasaženo nedbalostní trestnou činností v období cca tří let před vypuknutím pandemie (%)

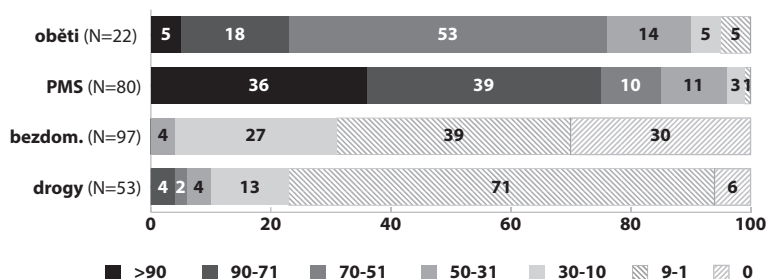
Z výše uvedených údajů je zřejmé (pokud bereme v úvahu více jak 30% výskyt mezi klientelou), že v období zhruba tří let před pandemií se poskytovatelé služeb pro osoby bez přístřeší a pro osoby drogově závislé setkávali mezi svými klienty především s oběťmi majetkové a násilné kriminality. Mezi klienty drogově závislími se pak poskytovatelé služeb navíc také nikoli okrajově setkávali s oběťmi domácího a sexuálního násilí. Akreditovaní poskytovatelé služeb pro oběti trestné činnosti pak pracovali převážně s osobami viktimizovanými domácím násilím, méně pak nebezpečným pronásledováním, násilnou a sexuálně motivovanou trestnou činností. Pracovníci PMS se zabývali především osobami zasaženými nedbalostní, majetkovou a násilnou trestnou činností, méně oběťmi domácího násilí.

IX.2.2 Oznamování viktimizace policii klienty služeb

Množství obětí kriminality mezi klienty poskytovatelů služeb, které hlásily svoji viktimizaci v období před vypuknutím pandemie policii, lze sledovat v Graf 42. Zhruba 70 až 80 % poskytovatelů služeb pro dvě sledované marginalizované skupiny osob odhadlo, že **viktimizace trestnou činností byla hlášena policii méně než desetinou jejich kriminalitou zasažených klientů.**

Na druhou stranu 85 % pracovníků PMS a 76 % akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti trestné činnosti konstatovalo, že 51 až téměř 100 % jejich trestnou činností zasažených klientů viktimizaci policii nahlásila. Policie u posledně jmenovaných dvou skupin klientů poskytovatelů služeb byla tedy informována o jejich zasažení kriminalitou v mnohem větší míře než u dvou před tím zmíněných skupin osob.

Graf 42: Množství klientů-obětí trestné činnosti, kteří oznámili svoji viktimizaci policii v období před vypuknutím pandemie. Odhad čtyř skupin poskytovatelů služeb (%)

Mezi tři nejčastější příčiny neoznámení viktimizace policii patřila podle názoru pracovníků ze všech čtyř skupin poskytovatelů služeb skutečnost, že jejich klienti (oběti kriminality) *nevěřili, že by policie případ vyřešila*. S výjimkou akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti kriminality pak mezi další nejčastější důvody neoznamování viktimizace patřilo podle názoru poskytovatelů přesvědčení, že *oběti nestálo za to se s událostí obracet na policii, protože škoda nebyla vysoká/závažná, dále, že oběť nevěřila policii a bála se jí, a rovněž oběť měla špatné zkušenosti s případy nahlašování událostí z minula*.

Vedle výše uvedené pochybnosti, že by policie případ vyřešila, akreditovaní specialisté na poskytování služeb pro oběti trestné činnosti (oproti zbývajícím třem sledovaným skupinám poskytovatelů) uváděli mezi třemi nejčastějšími důvody neoznámení viktimizace jednak *stud oběti* a jednak *strach z pomsty pachatele*. Přitom strach z pomsty pachatele figuroval také mezi dalšími nejvýznamnějšími důvody neoznamování události u klientů ostatních tří zkoumaných skupin poskytovatelů služeb.

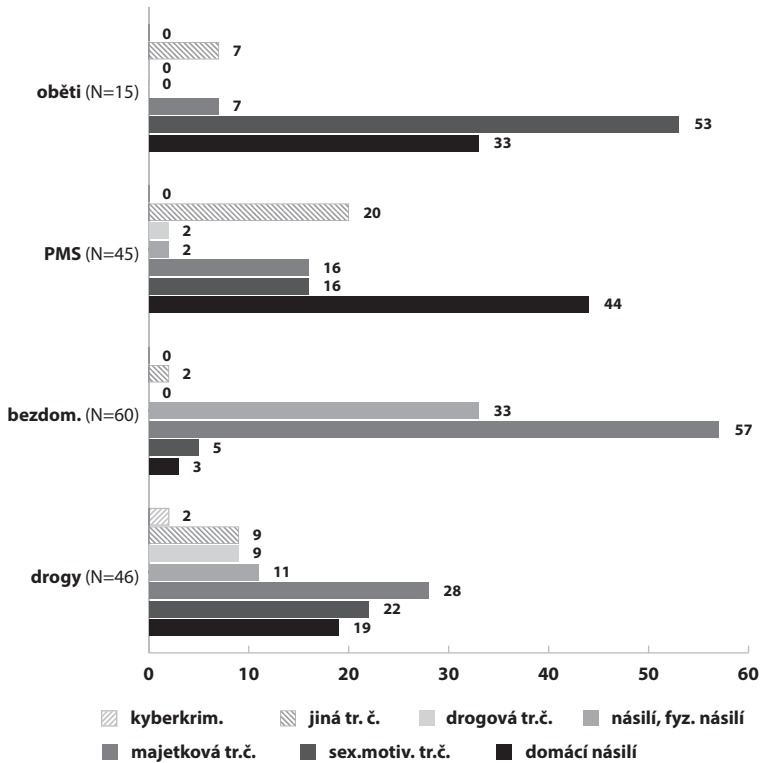
Zvláštní pozornost jsme věnovali neohlašování viktimizace policii z důvodu tzv. „kolegiality“ (viktimizaci oběť nehlásí policii, protože sama páchá trestnou činnost, a tudíž nechce na sebe zbytečně policii upozorňovat). Tento důvod byl uváděn především pracovníky zaměřenými na poskytování služeb pro marginalizované skupiny osob. Uvedlo ho téměř 40 % poskytovatelů služeb pro osoby drogově závislé a zhruba třetina poskytovatelů služeb pro osoby bez přístřeší.

Pokud jde o **typ trestné činnosti, který klienti viktimizovaní kriminalitou hlásí policii méně často než jiný** (viz Graf 43), akreditovaní pracovníci na pomoc obětem kriminality měli zkušenost, že jejich klienti neoznamují především sexuální násilí (53 % odpovědí) a domácí násilí vůči nim páchané (33 % odpovědí). Viktimizaci domácím násilím mají tendenci policii neoznamovat ve značné míře rovněž klienti pracovníků PMS (44 % odpovědí).

Pracovníci, poskytující služby marginalizovaným skupinám osob, uváděli zkušenosti poněkud odlišné. Respondenti pracující s jedinci bez přístřeší konstatovali, že nejčastěji jejich klienti nehlásí policii svoje poškození majetkovou trestnou činností (57 % odpovědí) a trestnou činností násilnou (33 % odpovědí). Pracovníci, zabývající se drogově závislými

jedinci, měli za to, že jejich klienti nejčastěji nehlásí na policii vedle viktimizace majetkovou kriminalitu (28 % odpovědí), také viktimizaci sexuálním násilím (22 % odpovědí), případně násilím domácím (19 % odpovědí).

Graf 43: Typ trestné činnosti, kterou viktimizovaní klienti hlásí policii méně často než jiný druh kriminality. Poznátky čtyř skupin poskytovatelů služeb (%)

Názor poskytovatelů služeb na **přístup policie k řešení klientova případu po nahlášené viktimizaci** byl zjišťován pomocí stupnice. Poskytovatelé hodnotili přístup policie na šestistupňové stupnici (stupeň 1=velmi pozitivní přístup...6=velmi negativní přístup).

Z celkových průměrných hodnot posouzení přístupu policie k řešení případů obětí různých typů kriminality mezi viktimizovanými klienty čtyř skupin poskytovatelů služeb (viz Tabulka 61) bylo zřejmé, že výše hodnot se pohybovala ještě na kladné části stupnice u pracovníků PMS (2,89) a u pracovníků akreditovaných pro práci s oběmi kriminality (2,71). Naopak tomu bylo u pracovníků poskytujících služby jedincům z řad marginalizovaných skupin obyvatel, kdy se celkový průměr hodnocení přístupu policie pohyboval na negativní části stupnice (u poskytovatelů služeb pro osoby bez přístřeší měl hodnotu 4,18, u pracovníků zabývajících se drogově závislými 4,09).

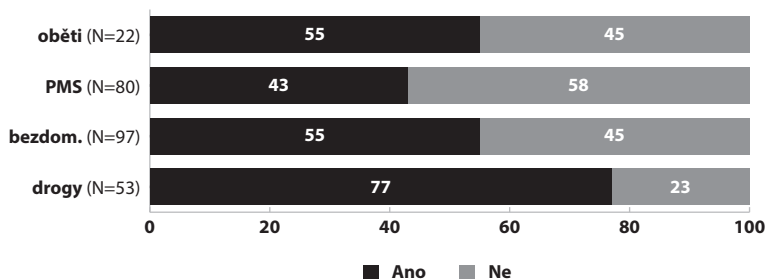
Tabulka 61: Poznanky poskytovatelů služeb, jak jejich klienti hodnotili přístup policie k řešení případu viktimizace kriminalitou, který nahlásili (průměry hodnocení na škále 1=velmi pozitivní...6=velmi negativní)

Trestná činnost	Oběti (N=22)	PMS (N=80)	Bezdomovci (N=97)	Drogy (N=53)
majetková	2,81	2,72	4,54	4,44
násilná	2,50	2,46	4,11	4,12
domácí násilí	3,15	2,95	4,03	4,06
nebezpečné pronásledování	3,50	3,20	4,40	4,15
sexuálně motivovaná	3,18	2,88	4,30	4,17
nedbalostní	2,20	2,07	3,71	3,59
celkový průměr	2,89	2,71	4,18	4,09

Z dat poskytovatelů služeb pro obě marginalizované skupiny obyvatel je zřejmé, že jejich klienti u všech sledovaných typů trestné činnosti (uvedených v Tabulce 59) hodnotili přístup policie k řešení oznámeného případu viktimizace policii o poznání negativněji než pracovníci PMS a akreditovaní poskytovatelé služeb pro oběti trestné činnosti.

Následující Graf 44 znázorňuje zkušenosti jednotlivých sledovaných poskytovatelů služeb s **přístupem policie k různým typům obětí kriminality**⁶⁸. Z údajů z Grafu 44 je zřejmé, že především pracovníci orientovaní na práci s drogově závislými jedinci vnímají nejvíce rozdíly v přístupu policie k různým kriminalitou zasaženým osobám.

Graf 44: Názor čtyř skupin poskytovatelů služeb, zda se liší přístup policie k různým typům obětí trestné činnosti (pokud jde např. o jejich socioekonomický status, příslušnost k minoritám apod.) (%)

IX.2.3 Využívání poskytovaných služeb oběmi kriminality

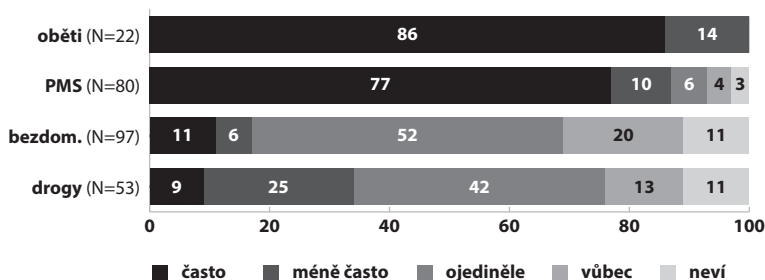
Frekvenci využívání nabízených služeb oběmi kriminality, které se vyskytnuly mezi klienty čtyř skupin poskytovatelů pomoci, a to v období před vypuknutím pandemie (cca do jara 2020), lze sledovat v následujících grafech. Zajímali jsme se přitom jak o služby nabízené našimi respondenty-poskytovateli služeb či organizacemi, ve kterých pracovali, tak o služby jiných subjektů, na které respondenti svoje klienty odkazovali. Celkově jsme

68 „Liší se podle vás nějak přístup policie podle typu oběti? Máme na mysli charakteristiky jako socioekonomický status, příslušnost ke společenským minoritám a podobně.“

zkoumali využívání sedmi druhů služeb – právní poradenství, právní zastoupení, doprovázení k institucím, zdravotní pomoc, náhradu škody, mediaci a rovněž psychologickou a terapeutickou pomoc.

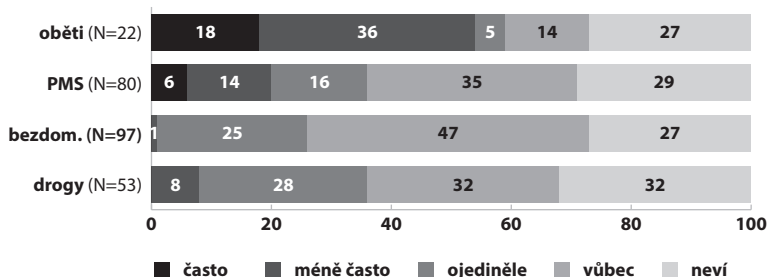
„Časté“ využívání **právního poradenství** svými klienty – oběťmi kriminality uváděli (jak je zřejmé z Grafu 45) především akreditovaní poskytovatelé služeb obětem (časté využívání této služby uvedlo 86 % poskytovatelů) a pracovníci PMS (uvedlo 77 % respondentů). Jen zhruba desetina poskytovatelů služeb pro klienty obou sledovaných marginalizovaných skupin zmínila využívání právního poradenství oběťmi ve frekvenci často (uvedlo 11 % poskytovatelů služeb pro osoby bez přístřeší a 9 % pro drogově závislé jedince).

Graf 45: Frekvence využívání služeb právního poradenství klienty-oběťmi kriminality v období před pandemií. Poznanky čtyř skupin poskytovatelů služeb (%).

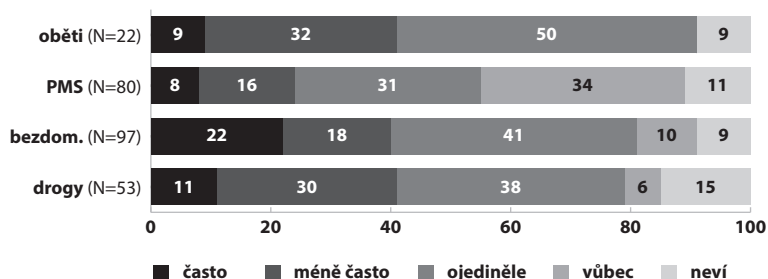
Z údajů v Grafu 46 je zřejmé, že asi pětina akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti trestné činnosti (18 %) uvedla „časté“ využívání **právního zastoupení** klienty. Zbývající tři skupiny poskytovatelů služby právního zastoupení poskytovaly či zprostředkovaly obvykle ojedinele nebo vůbec.

Graf 46: Frekvence využívání služeb právního zastoupení klienty-oběťmi kriminality v období před pandemií. Poznanky čtyř skupin poskytovatelů služeb (%).

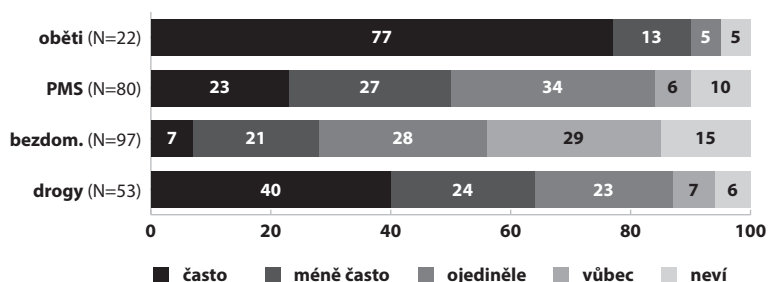
Službu **doprovázení k institucím** využívaly „často“ především oběti kriminality mezi klienty pracovníků zabývajících se osobami bez přístřeší. Sdělila to, jak je zřejmé z Grafu 47, více jak pětina těchto pracovníků (22 %). Ze zbývajících tří výzkumem sledovaných skupin poskytovatelů pomoci využívání služby doprovázení k institucím oběťmi ve frekvenci „často“ zmínila jen zhruba desetina pracovníků každé z nich.

Graf 47: Frekvence využívání služby doprovázení k institucím klienty-oběťmi kriminality v období před pandemií. Poznanky čtyř skupin poskytovatelů služeb (%).

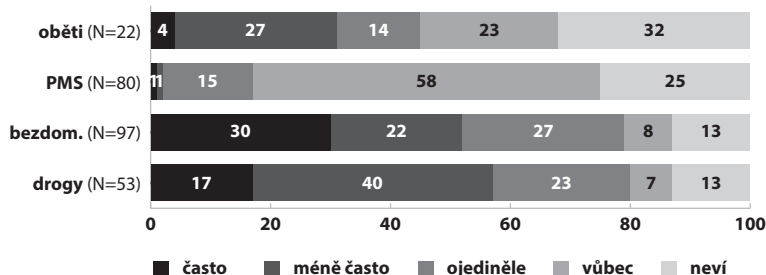
Psychologickou, intervenční a terapeutickou pomoc využívali ve frekvenci „často“ především klienti akreditovaných pracovníků pro pomoc obětem trestné činnosti (uvedlo 77 % poskytovatelů) a kriminalitou viktimizovaní klienti pracovníků, zaměřených na práci s drogově závislými osobami (uvedlo 40 % respondentů). „Časté“ využívání této služby oběťmi pak zmínila také téměř čtvrtina pracovníků PMS (23 %). Vedle toho jen minimum pracovníků, zaměřených na práci s osobami bez přístřeší, uvedlo „časté“ vyžívání psychologické pomoci kriminalitou poškozenými klienty (uvedlo 7 % poskytovatelů), viz Graf 48.

Graf 48: Frekvence využívání psychologické, intervenční a terapeutické pomoci klienty-oběťmi kriminality v období před pandemií. Poznanky čtyř skupin poskytovatelů služeb (%).

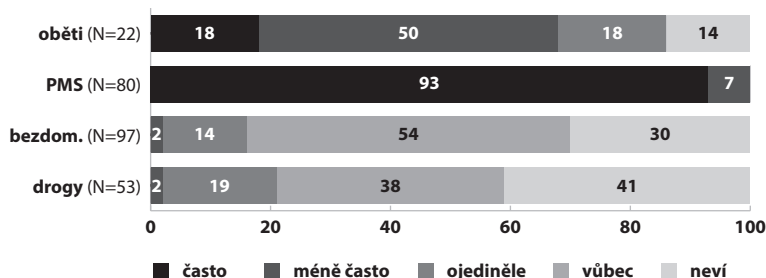
Pokud jde o **zdravotní pomoc** (např. ošetření zranění, doprovod k lékaři apod.) tu naopak „často“ využívali především právě kriminalitou poškození bezdomovci (uvedlo 30 % poskytovatelů) a vedle toho také kriminalitou poškozené osoby závislé na drogách (uvedlo 17 % poskytovatelů). „Časté“ využívání služeb zdravotní pomoci oběťmi mezi svými klienty zmínilo (viz Graf 49) minimum pracovníků PMS a akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti.

Graf 49: Frekvence využívání zdravotní pomoci klienty-oběťmi kriminality v období před pandemií. Poznatky čtyř skupin poskytovatelů služeb (%)

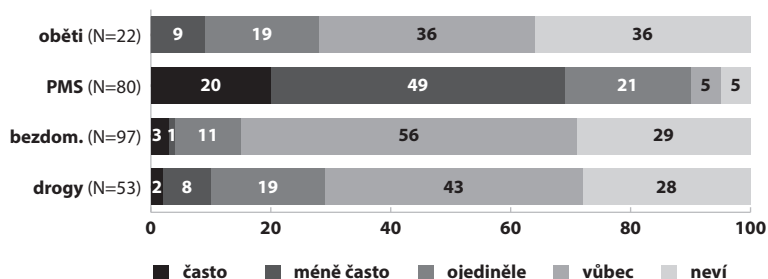
Poradenství vedoucí k „náhradě škody“, která byla způsobena v důsledku trestné činnosti spáchané vůči jednotlivci, bylo ve frekvenci „často“ využíváno především kriminalitou poškozenými klienty pracovníků PMS (uvedlo 93 % pracovníků). Výrazně méně pak ho využívali klienti akreditovaných poskytovatelů pomoci obětem trestné činnosti, kdy „časté“ využívání tohoto poradenství uvedla zhruba pětina poskytovatelů (18 %, viz Graf 50). Oběti kriminality mezi klienty bezdomovci a uživateli drog uvedenou službu využívali minimálně.

Graf 50: Frekvence využívání náhrady škody klienty-oběťmi kriminality v období před pandemií. Poznatky čtyř skupin poskytovatelů služeb (%)

„Časté“ využívání **mediace** viktimizovanými klienty bylo logicky, vzhledem k náplni práce zkoumané organizace, uvedeno pětinou pracovníků PMS. Oběti trestné činnosti z řad klientů zbývajících tří skupin poskytovatelů služeb využívaly ve frekvenci „často“ mediaci, jak lze vyčíst z Grafu 51, minimálně či vůbec ne.

Graf 51: Frekvence využívání mediace klienty-oběťmi kriminality v období před pandemií. Poznanky čtyř skupin poskytovatelů služeb (%)

Akreditovaní poskytovatelé služeb pro oběti trestné činnosti poskytovali klientům ve frekvenci „často“ především právní poradenství (uvedlo to 86 % poskytovatelů) a psychologickou, intervenční a terapeutickou pomoc (77 %). V menší míře pak zajišťovali právní zastoupení a poradenství k získání náhrady škody (v obou případech se takto vyjádřilo 18 % poskytovatelů).

Probační a mediační služba ve frekvenci „často“ poskytovala obětem trestné činnosti zejména poradenství k získání náhrady škody (uvedlo to 93 % pracovníků), právní poradenství (77 % pracovníků), méně psychologické a terapeutické služby (23 %) a mediaci (20 %).

Oběti z řad klientů poskytovatelů služeb zaměřených na práci s jedinci bez přístřeší využívaly „často“ především nabízenou zdravotní pomoc (uvedlo 30 % poskytovatelů), doprovázení k institucím (22 %) a také právní poradenství (11 %).

Oběti kriminality mezi drogově závislými osobami využívaly podle sdělení poskytovatelů služeb, obdobně jako jedinci bez přístřeší, „často“ zdravotní pomoc (uvedlo 17 % poskytovatelů), doprovázení k institucím (11 % poskytovatelů), právní poradenství (9 %). Na rozdíl od obětí kriminality, vyskytujícími se mezi osobami bez přístřeší, oběti z řad drogově závislých se zejména ve frekvenci „často“ na odborné pracovníky obracely zejména se žádostí o psychologickou, intervenční a terapeutickou pomoc (uvedlo to 40 % poskytovatelů).

IX.3 Dopad pandemie na zkoumané oblasti

Při zjišťování, zda došlo ke změně ve využívání nabízených služeb oběťmi kriminality mezi klienty čtyř skupin poskytovatelů služeb (a to během pandemie oproti období před ní), bylo patrné, že námi předpokládané méně časté využívání nabízených služeb nebylo nijak výrazné. Z dat, sdělených respondenty z řad poskytovatelů služeb, bylo zřejmé, že jednotlivé **služby**, o které jsme se při výzkumu zajímali⁶⁹, byly podle názoru největší části těchto odborníků obvykle **využívány** jejich klienty-oběťmi kriminality **zhruba stejně často** jako před pandemií.

69 Právní poradenství; právní zastoupení; zdravotní pomoc; doprovázení k institucím; náhrada škody; mediace; psychologická, intervenční a terapeutická pomoc.

Využívání jednotlivých služeb ve frekvenci „méně často“ uváděla zpravidla jen zhruba desetina a méně poskytovatelů z každé zkoumané skupiny odborníků. Výjimkou bylo poskytování **mediace** pracovníky PMS, kdy její používání bylo podle těchto pracovníků během pandemie značně nižší.

Na druhou stranu je třeba říci, že v některých případech během pandemie **vzrostla poptávka** klientů-obětí kriminality po některých službách. Mezi „častější“ oběti používané služby (o nichž se zmínila cca třetina až pětina poskytovatelů) patřila **psychologická, intervenční a terapeutická pomoc**, a to především drogově závislími osobami a klienty akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti trestné činnosti. Také **právní poradenství** bylo častěji než před pandemií využíváno právě klienty uvedených akreditovaných pracovišť pro práci s oběťmi. **Zdravotní pomoc** byla během pandemie, ve vyšší frekvenci než před ní, využívána kriminalitou poškozenými klienty obou sledovaných marginalizovaných skupin obyvatel. U obětí kriminality mezi osobami bez přístřeší zvýšení zájmu o tuto službu konstatovala pětina poskytovatelů, u drogově závislých obětí cca čtvrtina poskytovatelů. Zhruba pětina poskytovatelů služeb pro drogově závislé také uváděla větší zájem svých klientů-obětí kriminality o využívání služby **doprovázení k institucím** během pandemie.

Zkoumání **vlivu pandemie covid-19 na počty obětí různých typů kriminality⁷⁰ mezi klienty čtyř skupin poskytovatelů služeb**, ukázalo, že tyto počty pandemie nějak výrazně neovlivnila (tj. jejich množství zůstalo obvykle podle odhadů největší části poskytovatelů služeb u každého typu kriminality zhruba „stejně“ jako před pandemií).

Výpovědi některých pracovníků PMS nicméně poukazovaly rovněž na skutečnost (ve srovnání se zbývajících třemi skupinami poskytovatelů služeb), že došlo také k nezanedbatelnému úbytku kriminalitou zasažených osob mezi jejich klienty. Pokles konstatovalo u všech námi sledovaných typů kriminality mezi cca 30–55 % pracovníků PMS. Odráží to nejspíše jistou specifčnost obětí kriminality mezi klienty pracovníků PMS oproti zbývajícím třem skupinám poskytovatelů služeb.

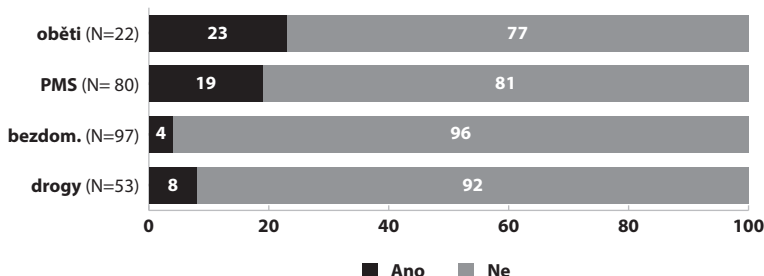
Na druhou stranu, vedle nejčastěji prezentovaného názoru, že počty obětí sledovaných druhů kriminality zůstaly přibližně stejné, bylo možné sledovat i určité **zvýšení počtu viktimizovaných osob** mezi klientelou dvou ze čtyř zkoumaných poskytovatelů služeb. Navýšení počtu obětí mezi klienty uvedli poskytovatelé služeb pro drogově závislé, a to u domácího násilí (uvedlo 36 % poskytovatelů), u násilné a u sexuálně motivované kriminality (v prvním případě to uvedlo 17 % poskytovatelů, v druhém 15 %). Rovněž akreditovaní poskytovatelé služeb pro oběti kriminality konstatovali mezi klienty vyšší výskyt osob viktimizovaných domácím násilím (uvedlo 36 % poskytovatelů), stalkingem a sexuálně motivovanou trestnou činností (po 23 % poskytovatelů).

Rozbor odpovědí na otázku týkající se **vlivu pandemie na ohlašování policii případů viktimizace** ukázal na jedné straně (viz Graf 52), že drtivá většina poskytovatelů služeb pro jedince z řad obou zkoumaných marginalizovaných skupin obyvatel se domnívala, že pandemie neměla vliv na ohlašování případů zasažení jejich klientů kriminalitou. Vyjád-

70 Trestná činnost majetková, násilná, sexuálně motivovaná, nedbalostní, stalking, domácí násilí.

řilo se tak více jak 90 % poskytovatelů služeb jak pro osoby drogově závislé (92 %), tak pro osoby bez přístřeší (96 %). Obdobně se vyjádřilo na 80 % pracovníků PMS a pracovníků akreditovaných pro práci s oběťmi trestné činnosti. Vedle toho asi pětina pracovníků PMS (19 %) a téměř čtvrtina pracovníků akreditovaných pro pomoc obětem kriminality (23 %) se domnívala, že pandemie a s ní spojená opatření na ohlašování případů viktimizace policii vliv měla. Většinou tito pracovníci uváděli, že více případů zůstávalo skryto, oběti měly větší obavu situaci řešit.

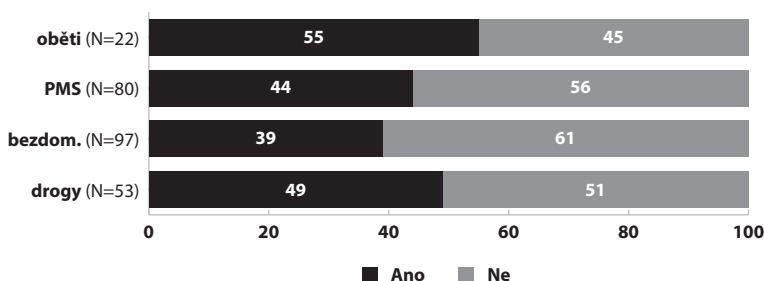
Graf 52: Názor čtyř skupin poskytovatelů služeb, zda měla pandemie vliv na ohlašování policii případů viktimizace klienty (%)

IX.3.1 Vliv pandemie na poskytování služeb

Bezmála 40 % pracovníků zabývajících se osobami bez přístřeší a 44 % pracovníků PMS konstatovalo, že **pandemie a s ní související epidemiologická opatření měly vliv na poskytování služeb klientům** (nejen osobám zasaženým kriminalitou). Tuto skutečnost potvrdila také zhruba polovina akreditovaných specialistů na pomoc obětem trestné činnosti (55 %) a poskytovatelů služeb drogově závislým jedincům (49 %), viz Graf 53.

Graf 53: Názor čtyř skupin poskytovatelů služeb, zda pandemie a s ní související epidemiologická opatření měly nějaký vliv na poskytování služeb klientům (nejen obětem kriminality) (%)

Pracovníky, kteří zaznamenali změny v poskytování služeb vlivem pandemie, jsme požádali o volné vyjádření, v čem podle jejich názoru tyto změny spočívaly. Z jejich odpovědí vplynuly následující poznatky.

Pracovníci služeb **pro osoby bez přístřeší** uváděli většinou negativní změny. Často byla zmíněna snížená dostupnost služeb pro klienty (např. byly omezeny terénní služby, pobytové služby měly sníženou kapacitu pro cílovou skupinu, protože musela být připravena lůžka pro nemocné s covid-19 apod.). Podle jejich názoru byla horší dostupnost

úřadů pro klienty (např. se prodloužily termíny pro objednání), byla ztížena komunikace s úřady, které často fungovaly pouze online, což je činilo těžko dostupné pro jedince bez přístřeší, kteří nepoužívají e-mail apod. Vyskytovaly se např. problémy s řízením o dávkách hmotné nouze nebo omezení dodávek potravinové pomoci. Někdy docházelo k nárůstu počtu klientů, což ubíralo čas na sociální práci. Častěji než dříve byla poskytována materiální pomoc klientům – obvykle formou vydávání roušek a dezinfekce, více bylo klienty využíváno hygienické zázemí i charitativní šatník. Omezený osobní kontakt s klienty byl uváděn jako negativum pro možnost poskytování potřebných služeb.

Mezi pozitivy bylo pracovníky poskytujícími pomoc osobám bez přístřeší zmíněno zřízení „covidových hotelů“ a dalších podobných zařízení, která klientům oproti období před pandemií přinesla střechu nad hlavou a bylo možno řešit zde s nimi jejich zdravotní stav, následné bydlení a další potřebné záležitosti.

Pracovníci služeb pro **osoby zneužívající drogy**, kteří formulovali změny ve své práci v souvislosti s epidemiologickými opatřeními, uváděli podobně jako poskytovatelé služeb pro bezdomovce zhoršený přístup klientů ke službám (služby byly zrušeny či omezeny). Docházelo k vynucené změně způsobu poskytování služeb z osobního na online (skype, telefon, korespondence), nebylo možné klienty testovat na infekčně přenosná onemocnění, častěji byly poskytovány krizové intervence. Protože na přechodné období došlo k uzavření věznic, i zde se přecházelo nuceně na distanční formu práce s klienty (Skype apod.), což zmiňovali často i pracovníci PMS a pracovníci zaměřeni na pomoc osobám bez přístřeší. Na druhou stranu jako jisté plus dopadů epidemiologických opatření byla uváděna poskytovateli služeb drogově závislým možnost anonymity pro klienty, která vznikla pandemickým „nouzovým“ online poradenstvím.

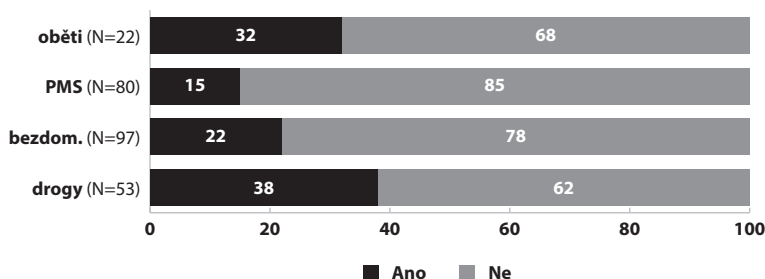
Většina pracovníků **PMS**, která uvedla detailnější údaje o změnách v souvislosti s poskytováním služeb během pandemie, uváděla jako negativum omezení osobních kontaktů a konzultací s klienty. To vedlo podle jejich názoru v některých případech k poklesu využívání restorativních programů. Pracovníci konstatovali obavy klientů z nákazy, a tudíž pokles zájmu o spolupráci. Několik respondentů zmínilo i horší součinnost s ostatními institucemi.

Akreditovaní **poskytovatelé služeb pro oběti** trestné činnosti za nejčastější vliv pandemických opatření na poskytování služeb označili zvýšené nároky na poskytování podpory klientů distanční formou.

Na dotaz, týkající se případných **změn v typech problémů**, se kterými se klienti (nejen oběti trestné činnosti) obraceli na poskytovatele služeb během pandemie oproti období před jejím vypuknutím, většina respondentů uvedla, že se problémy jejich klientů nezměnily. Přesto někteří poskytovatelé služeb měli za to, že problémy, které s klienty během pandemie řešili, byly přece jen poněkud odlišné.

Změnu problémů klientů konstatovaly téměř dvě pětiny poskytovatelů služeb pro drogově závislé osoby a bezmála třetina akreditovaných specialistů poskytujících služby obětem trestné činnosti. Změnu také konstatovala v daném směru asi pětina pracovníků, zabývajících se osobami bez přístřeší a 15 % pracovníků PMS (viz Graf 54).

Graf 54: Změna typu problémů, se kterými se klienti (nejen oběti kriminality) obraceli na poskytovatele služeb během pandemie. Zkušenosti čtyř skupin poskytovatelů služeb (%)

Z odpovědí poskytovatelů služeb, kteří upřesnili změny problémů svých klientů, vyplynuly následující poznatky.

Poskytovatelé služeb pro **osoby bez přístřeší** uváděli, že během pandemie, oproti době před ní, s klienty řešili častěji finanční problémy kvůli nemožnosti přivýdělku (hůře se sháněla práce, kterou mnoho klientů vidí jako klíčovou k řešení své situace, často docházelo k omezení možnosti výkonu krátkodobých brigád). Mnohdy pomáhali se zajišťováním očkování a testování na covid-19. Přibýly žádosti o potravinovou pomoc. Někteří pracovníci se setkávali s větším množstvím klientů trpících psychickými problémy. Bylo konstatováno i více prvokontaktů.

Poskytovatelé služeb pro **uživatele drog** uváděli, obdobně jako pracovníci zaměřeni na pomoc osobám bez přístřeší, zvýšení zájmu svých klientů o řešení finanční situace a ekonomických problémů, dále o řešení různých psychických problémů (úzkosti a deprese, řešily se dřívější relapsy, strach o zdraví, samota, izolace, vyskytlo se více psychotických klientů). Častěji se u klientů objevovaly problémy s alkoholem, někdy se více řešily krádeže drogově závislých v obchodech, ke kterým docházelo kvůli jejich finančním problémům.

Akreditovaní specialisté na práci s **oběťmi kriminality** uváděli větší složitost případů, které řešili během pandemie, kdy se kombinovaly různé problémy. Projevovalo se více psychických potíží klientů. Hlavně na počátku pandemie se na tyto specialisty obraceli jedinci v nejrůznějších osobních krizích. Zmíněny byly případy dlouhodobého setrvávání obětí v tíživé situaci, také byl uváděn mírný nárůst domácího a sexuálního násilí.

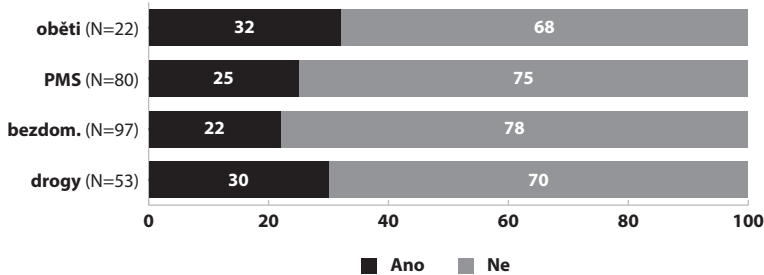
Poskytovatelé služeb z řad pracovníků **PMS**, kteří komentovali změny v problémech svých klientů, sdělili, že se častěji zabývali finanční situací klientů (což bylo obdobné jako u klientů z marginalizovaných skupin obyvatel). Více řešili dluhovou problematiku, exekuce, neplacení alimentů (poslední uvedené často kvůli ztrátě zdroje výdělku u alimenty hradících pachatelů trestné činnosti). Byl též zmíněn nárůst počtu řešených případů domácího násilí.

Vliv pandemie na spolupráci čtyř zkoumaných skupin poskytovatelů služeb s **jinými institucemi** (např. s policií, se soudy, jinými sociálními službami atd.) znázorňují data

v Grafu 55. Z tohoto grafu je patrné, že většina respondentů (v rozmezí cca 70 až 80 %) se vyjádřila v tom smyslu, že jejich kooperace s jinými institucemi během pandemie nějak zásadně ovlivněna nebyla. Přesto část poskytovatelů uvedla k této spolupráci připomínky.

Názor, že pandemie tuto spolupráci ovlivnila, vyjádřilo cca 30 % pracovníků z řad poskytovatelů služeb pro drogově závislé a z řad akreditovaných specialistů na poskytování služeb obětem. Stejného mínění byla čtvrtina pracovníků Probační a mediační služby a více jak pětina pracovníků, zabývajících se pomocí osobám bez přístřeší (22 %).

Graf 55: Vliv pandemie a s ní spojených epidemiologických opatření na spolupráci poskytovatelů služeb s jinými institucemi. Názor čtyř skupin poskytovatelů služeb (%)

Poskytovatelé služeb pro **osoby bez přístřeší**, kteří se blíže vyjádřili ke změnám spolupráce s jinými institucemi během pandemie, na jednu stranu uváděli omezení a horší dostupnost služeb pro klienty (např. úřadů práce apod.), kdy se na snížené dostupnosti některých úřadů podílela částečně i nutnost „dálkového“ kontaktu, který klienti neměli jak realizovat, protože nepoužívají e-maily, nemají mobilní telefony apod. Několikrát byl zmíněn zamezený přístup ke klientům do věznic. Na druhou stranu byla konstatována některými poskytovateli snaha o intenzivnější multidisciplinární spolupráci během pandemie („Některé subjekty byly ochotny činit nadstandardní kroky, často nad rámec svých povinností, aby pomohly klientovi“.)

Mezi upřesňujícími vyjádřeními ke změnám kooperace poskytovatelů služeb pro **osoby zneužívající drogy** s různými institucemi zaznělo, že ke změnám této spolupráce patřilo celkově méně kontaktů s nimi (některé služby a úřady omezovaly provoz či nefungovaly, docházelo k prodlužování lhůt), přibýly ale kontakty na dálku. Byly komplikovanější doprovody klientů. V jiné rovině pohledu byla zmíněna i větší spolupráce s podobnými zařízeními a s městskými úřady.

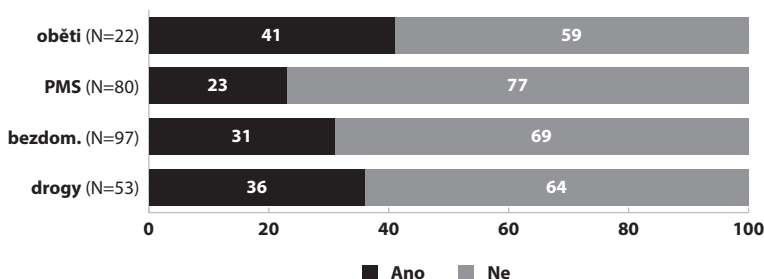
Pracovníci **PMS**, kteří pocítili vliv pandemie na svoji práci, uváděli, že změna ve spolupráci s jinými institucemi během pandemie tkvěla v celkové utlumenosti spolupráce (omezeny osobní kontakty a jednání). Byla náročnější komunikace s orgány činnými v trestním řízení, docházelo k prodlužování lhůt, bylo zmíněno časté odročování soudů, někdy chyběl osobní kontakt se soudci na veřejných zasedáních. Docházelo k omezení vzdělávacích a přednáškových aktivit, terapeutických skupin. Na druhou stranu byla ale v některých případech konstatována zvýšená snaha o spolupráci.

Akreditovaní odborníci, pomáhající **obětem kriminality**, uváděli omezení možnosti komunikace s veřejnými institucemi během pandemie, chyběla možnost osobních setkání. Bylo zmíněno, že orgány činné v trestním řízení se více obracely na některé organizace (Bílý kruh bezpečí /BKB/) se žádostmi o písemné zprávy ohledně kontaktu s poškozenými. Došlo k přerušení kontinuálního vzdělávání policie BKB. Vedle toho bylo, byť ojediněle, zmíněno, že spolupráce napříč institucemi byla intenzivnější, v mnoha případech nadstandardní.

Z výše uvedeného je zřejmé, že většina našich respondentů (cca 70–80 % z každé sledované skupiny poskytovatelů) měla za to, že protipandemická opatření neměla na jejich spolupráci s dalšími institucemi nějaký zásadní dopad. Část z poskytovatelů služeb ale konstatovala, že jejich spolupráce s jinými institucemi ovlivněna byla. V případech kladných vyjádření byla obvykle zdůrazňována intenzivnější spolupráce, nadstandardní pracovní výkon, snaha o větší multidisciplinární součinnost. Většinou však byl dopad pandemie v této oblasti hodnocen pracovníky, kteří změnu v daném směru konstatovali, jako negativní (viz výše).

O případné **kladné přínosy pandemie pro práci s klienty** čtyř zkoumaných skupin poskytovatelů služeb, jsme se zajímali zvláště – viz Graf 56. Některé pozitivní přínosy byly již zmíněny v textu výše v rámci rozboru odpovědí na otázky týkající se vlivu pandemie na poskytování služeb. Níže uvádíme další pozitiva zmíněná jednotlivými skupinami poskytovatelů služeb.

Graf 56: Pozitivní přínos pandemie pro práci s klienty (nejen s oběmi kriminality). Názor čtyř skupin poskytovatelů služeb (%)

Část poskytovatelů služeb pro **osoby bez přístřeší**, která uvedla některé pozitivní dopady pandemie na svoji práci a specifikovala je, zmiňovala především zjištění, že mnoho záležitostí se dá s dalšími organizacemi vyřešit opravdu kontaktem online (nikoli však, pokud se jedná o kontakt s klienty). Poskytovatelé kladně hodnotili, že se v některých případech v době pandemie podařilo více osob bez přístřeší přemluvit k nástupu do ubytoven a k řešení jejich bezdomovecké situace (zejména v Praze, kde se rozšířily služby pro osoby bez přístřeší – humanitární ubytovací centra). Dále vnímali někteří tito pracovníci jako pozitivum, že např. práce v ochranných prostředcích nebyla vnímána klienty jako odpor k nim, že docházelo k užší spolupráci s některými institucemi a neziskovými organizacemi a že i s klienty ve věznicích měli možnost kontaktu přes Skype. Mnohdy byl konstatován kreativnější přístup k řešení problémů klientů. Jeden z respondentů uvedl: „zjistili jsme, že jsme schopnější mnohem pružněji reagovat, než jsme si před pandemií mysleli, odhalili jsme mezery v systému sociální práce obecně, a to díky specifickým případům, takže vnímáme pandemii i jako příležitost k aktualizaci a zdokonalování celého systému sociálních služeb.“

Poskytovatelé služeb pro **drogově závislé jedince**, obdobně jako pracovníci zaměřeni na práci s osobami bez přístřeší, se během pandemie ujistili, že lze využívat efektivně kontakty online také v poradenské, terapeutické a další práci. Zmínili schopnost pracovníků pružně řešit problémy, hledat nové cesty jejich řešení. Uváděli častější sdílení zkušenosti s obdobnými službami napříč republikou. Jako pozitivní byl zmíněn výdej harm reduction materiálu bez limitu. Vedle toho zdůraznili větší ocenění osobního kontaktu klienty po uvolnění restrikcí. Specialisté na práci s **oběťmi trestné činnosti** vyhodnotili mezi kladnými dopady pandemie, vedle využívání nových forem distanční pomoci klientům v případě domácího násilí (např. krátkodobé podpůrné terapie online, online konzultace), také větší využívání institutu zmocněnce.

Pracovníci **PMS** uváděli, že zesílila mezioborová komunikace a spolupráce s neziskovými organizacemi. Potvrdila se akceschopnost pracovníků hledat během pandemie, obdobně jako v případech výše uvedených tří skupin poskytovatelů služeb, alternativní řešení problémů. Klienti se naučili více využívat online kontakty (včetně klientů ve věznicích). Byla větší možnost poskytovat online terapie od odborných psychoterapeutů. Na druhou stranu bylo uváděno, že si klienti začali více vážit osobního kontaktu s poskytovateli služeb.

Ve všech sledovaných skupinách poskytovatelů služeb byla hodnocena jako určitý přínos pandemie (vedle většího využívání online kontaktů) také zkušenost, že poskytovatelé služeb dovedou být pružní a vynalézaví při hledání řešení problémů klientů v dosud neobvyklých obtížných podmínkách.

IX.4 Souhrn

K tématu **množství obětí různých typů kriminality**⁷¹ **mezi klienty** čtyř skupin poskytovatelů služeb bylo zjištěno (pokud bereme v úvahu více jak 30% odhad výskytu obětí určitého typu kriminality mezi klientelou), že v období zhruba tří let před vypuknutím pandemie se poskytovatelé služeb pro **osoby bez přístřeší** a pro **osoby drogově závislé** setkávali mezi svými klienty především s oběťmi majetkové a násilné kriminality. Mezi klienty drogově závislémi se poskytovatelé služeb navíc, nikoli okrajově, rovněž setkávali s oběťmi sexuálního a domácího násilí. Na akreditované poskytovatele služeb pro **oběti trestné činnosti** se pak se svými problémy obracely především osoby viktimizované domácím násilím, méně pak nebezpečným pronásledováním a násilnou a sexuálně motivovanou trestnou činností. Pracovníci **Probační a mediační služby** se zabývali především osobami zasaženými nedbalostí, majetkovou a násilnou trestnou činností, méně oběťmi domácího násilí.

Pandemie covid-19 **množství obětí** sledovaných druhů kriminality **mezi klienty** čtyř skupin poskytovatelů služeb **nějak výrazně neovlivnila** (tj. jejich množství mezi ostatními klienty zůstalo obvykle podle odhadů největší části poskytovatelů služeb u každého typu kriminality zhruba stejné jako před pandemií).

Nicméně o zvýšení počtu viktimizovaných osob mezi klienty během pandemie se zmínila cca pětina až třetina poskytovatelů služeb pro drogově závislé, a to u domácího násilí

71 Trestná činnost – majetková, násilná, sexuálně motivovaná, nedbalostní, stalking, domácí násilí.

a u násilné a sexuálně motivované kriminality. Rovněž cca pětina až třetina akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti kriminality konstatovala mezi klienty vyšší výskyt obětí domácího násilí, stalkingu a sexuálně motivované trestné činnosti. Na druhou stranu nezanedbatelný úbytek obětí kriminality mezi svými klienty u všech sledovaných typů trestné činnosti konstatovalo mezi třetinou až polovinou pracovníků PMS.

Zkoumání frekvence využívání nabízených služeb⁷² obětem kriminality čtyřmi skupinami poskytovatelů pomoci – v období před vypuknutím pandemie – ukázalo, že viktimizovaní klienti **Probační a mediační služby** využívali ve frekvenci „často“ zejména poradenství k získání náhrady škody (uvedlo to 93 % pracovníků PMS), právní poradenství (77 %), méně psychologické a terapeutické služby (23 %) a mediaci (20 %). Klienti akreditovaných poskytovatelů **služeb obětem** žádali „často“ především právní poradenství (uvedlo to 86 % poskytovatelů) a psychologickou, intervenční a terapeutickou pomoc (77 %), v menší míře pak právní zastoupení a poradenství k získání náhrady škody (v obou případech se takto vyjádřilo 18 % poskytovatelů). Oběti z řad klientů poskytovatelů služeb zaměřených na práci s **jedinci bez přístřeší** využívali „často“ podle sdělení poskytovatelů hlavně zdravotní pomoc (uvedlo 30 % poskytovatelů), doprovázení k institucím (22 %), případně také právní poradenství (11 %). Oběti kriminality mezi **drogově závislými osobami** využívaly ve frekvenci „často“ především psychologickou, intervenční a terapeutickou pomoc (uvedlo 40 % poskytovatelů) a obdobně jako oběti mezi jedinci bez přístřeší též „často“ žádaly zdravotní pomoc (uvedlo 17 % poskytovatelů), doprovázení k institucím (11 %), právní poradenství (9 %).

Využívání nabízených služeb během pandemie bylo obvykle podle názoru největší části poskytovatelů u každé ze služeb zhruba **stejně časté** jako před jejím vypuknutím. Námi předpokládané „méně časté“ využívání nabízených služeb oběti během pandemie nebylo nijak výrazné.

„Méně časté“ využívání jednotlivých typů služeb oběti uváděla zpravidla jen zhruba desetina a méně jak desetina poskytovatelů z každé zkoumané skupiny poskytovatelů. Výjimkou bylo značně omezené využívání mediace během pandemie, což uváděli pracovníci Probační a mediační služby (uvedlo 35 % poskytovatelů).

V některých případech během pandemie, oproti období před ní, vzrostl zájem klientů-obětí kriminality některých skupin poskytovatelů o některé služby. Mezi „častější“ oběti používané služby během pandemie (o nichž se zmínila cca pětina až třetina poskytovatelů služeb) patřila **psychologická, intervenční a terapeutická pomoc, právní poradenství, zdravotní pomoc, doprovázení k institucím.**

Většina poskytovatelů služeb pro osoby bez přístřeší a drogově závislé jedince měla zkušenost, že **viktimizace trestnou činností byla před pandemií hlášena policii** maximálně

72 Služby: Právní poradenství; právní zastoupení; zdravotní pomoc; doprovázení k institucím; náhrada škody; mediace; psychologická, intervenční a terapeutická pomoc.

zhruba 10 % jejich kriminalitou zasažených klientů. Na druhou stranu pracovníci PMS a akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti trestné činnosti ve velké míře uváděli, že více jak polovina jejich viktimizovaných klientů policii zasažení trestnou činností nahlásila.

Poskytovatelé služeb pro obě marginalizované skupiny obyvatel uvedli, že v období před pandemií jejich klienti **hodnotili přístup policie k řešení jimi oznámeného případu** viktimizace všemi sledovanými typy trestné činnosti negativněji, než jak přístup policie k případům viktimizace svých klientů tou samou kriminalitou hodnotili pracovníci PMS a akreditovaní poskytovatelé služeb pro oběti trestné činnosti. Obecně nejhůře byl poskytovateli služeb hodnocen přístup policie k případům obětí majetkové trestné činnosti mezi osobami bez přístřeší a mezi drogově závislými jedinci.

Pandemie podle názoru většiny pracovníků čtyř skupin poskytovatelů služeb **zásadně neovlivnila ohlašování případů viktimizace** jejich klienty. Konstatovala to naprostá většina poskytovatelů služeb pro jedince ze dvou marginalizovaných skupin obyvatel (tuto skutečnost uvedlo více jak 90 % poskytovatelů), což znamená, že míra ohlášených případů viktimizace zůstala i o pandemii většinou stejná – tedy nízká. Vedle toho ale asi pětina pracovníků PMS (19 %) a téměř čtvrtina pracovníků akreditovaných pro pomoc obětem kriminality (23 %) se domnívala, že pandemie a s ní spojená opatření vliv na ohlašování případů viktimizace policii měla. Podle jejich názoru více případů zůstávalo skryto, oběti měly větší obavu situaci řešit.

Skutečnost, že **pandemie a s ní související epidemiologická opatření měla vliv na poskytování služeb klientům (nejen osobám zasaženým kriminalitou)**, konstatovalo v jednotlivých zkoumaných skupinách poskytovatelů pomoci na 40 % pracovníků zabývajících se osobami bez přístřeší a pracovníků PMS. Tuto skutečnost potvrdila také zhruba polovina akreditovaných specialistů na práci s oběti trestné činnosti a poskytovatelů služeb drogově závislým jedincům.

Většina pracovníků čtyř zkoumaných skupin poskytovatelů služeb uvedla, že během pandemie, ve srovnání s obdobím před ní, **se nezměnily typy problémů**, se kterými se na ně klienti (nejen oběti kriminality) obraceli.

Menší část poskytovatelů služeb však měla za to, že problémy, které s klienty během pandemie řešila, byly přece jen odlišné. Změnu problémů klientů tak konstatovalo téměř 40 % poskytovatelů služeb pro drogově závislé osoby a bezmála třetina akreditovaných specialistů poskytujících služby obětem trestné činnosti. Změnu v daném směru také uvedla asi pětina pracovníků, zabývajících se osobami bez přístřeší a každý sedmý pracovník PMS (15 %).

Většina námi zkoumaných poskytovatelů služeb (cca 70–80 % z každé ze čtyř sledovaných skupin poskytovatelů) vyjádřila názor, že pandemie a opatření s ní spojené neměly nějaký zásadní dopad na **jejich spolupráci s dalšími institucemi**.

Menší část z poskytovatelů služeb ale konstatovala, že jejich spolupráce s jinými institucemi ovlivněna byla. Většinou byl dopad pandemie v této oblasti hodnocen pracovníky,

kterí změnu v daném směru konstatovali, jako negativní. V případě kladných vyjádření ke změně spolupráce byla obvykle zdůrazňována intenzivnější kooperace, nadstandardní pracovní výkon, snaha o větší multidisciplinární součinnost.

Ve všech čtyřech zkoumaných skupinách poskytovatelů služeb byla hodnocena jako určitý **přínos pandemie** – vedle většího využívání online kontaktů – také zkušenost, že poskytovatelé služeb dovedou být pružní a vynalézaví při hledání řešení problémů klientů v dosud neobvyklých obtížných podmínkách.

IX.5 Psychoterapie během pandemie a oběti mezi klienty psychologů

IX.5.1 Cíl výzkumu, soubor respondentů

Psychoterapeuti⁷³, ve srovnání se zbývajícími námi zkoumanými čtyřmi skupinami poskytovatelů služeb obětí trestné činnosti, tvořili, vzhledem k specifčnosti svého odborného působení, soubor odborníků, kterému jsme v dílčím výzkumu věnovali pozornost zvlášť. Odpovídaly tomu i cíle šetření, mezi něž patřilo:

1. ověřit, zda pandemie covid-19 měla vliv na poskytování psychoterapie,
2. podrobněji se seznámit s případy, kdy se psychoterapeuti během své praxe setkali s klienty, jež se stali obětmi trestné činnosti (jejich množství mezi ostatními klienty, jejich zasažení různými typy kriminality apod.),
3. zjistit, jak psychoterapeuti hodnotí úroveň péče o oběti trestné činnosti v ČR.

Výzkum proběhl v rámci krátkého online dotazníkového šetření (podrobně k provedení dílčího výzkumu, viz Kapitola IX.1). Návržnost dotazníků byla, jak jsme již uvedli, 24 %.

Soubor psychologů byl tvořen 220 osobami, členy České asociace pro psychoterapii. Většina respondentů (82 %) měla praxi v psychoterapii delší než pět let. Z nich bezmála polovina (48 %) působila v psychoterapii déle jak 11 let. Praxi v délce do čtyř let mělo 18 % respondentů.

Naprostá většina respondentů (91 %) provozovala soukromou psychologickou praxi, téměř třetina pak také pracovala v sociálních službách (29 %), po asi pětině působili psychologové rovněž ve zdravotnictví (18 %) a ve školství (17 %). Další 6 % respondentů pracovalo ještě v jiných oblastech, z nich nejvíce ve vězeňství.

Plně dvě třetiny respondentů uvedly, že poskytují vedle psychoterapie rovněž psychologické poradenství a zhruba 60 % respondentů poskytovalo také krizovou intervenci. Jiné oblasti působení byly zastoupeny méně často.

Téměř 60 % psychologů (při možnosti uvést více míst působnosti) působilo v Praze, 19 % ve Středočeském kraji, 9 % v Jihomoravském kraji, 7 % v Moravskoslezském kraji, 6 % v kraji Ústeckém. V ostatních krajích působilo méně jak 6 % respondentů – psychologů.

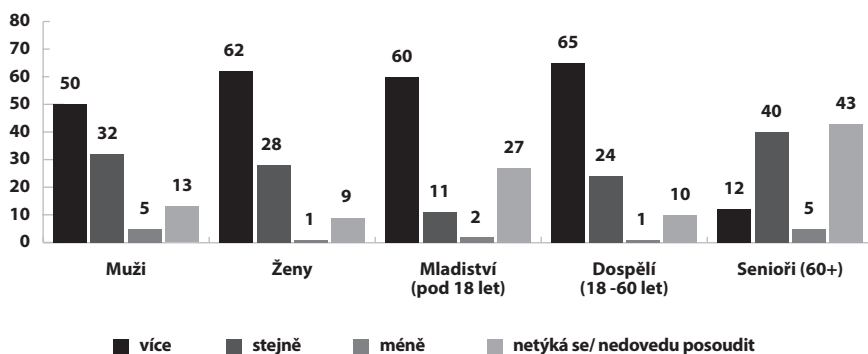
73 V textu je používán pro zjednodušení výraz „psycholog“ jako generické maskulinum; byli mezi nimi samozřejmě zastoupeni muži i ženy.

IX.5.2 Psychoterapie a období pandemie

Abychom navázali lepší kontakt s psychoterapeuty, dříve, než jsme přešli v dotazníku speciálně k tématu obětí kriminality mezi jejich klienty, zajímali jsme se o vybrané osobnostní charakteristiky klientů, se kterými terapeuti pracují. Protože jedním z cílů výzkumu bylo zachycení vlivu pandemie na klientelu a poskytované služby, ptali jsme se terapeutů, zda epidemie ovlivnila frekvenci vyhledávání jejich služeb, tj. především psychoterapie, různými typy klientů – nejen oběťmi kriminality, a **zda pandemie ovlivnila množství klientů** (různých charakteristik), kteří se na psychoterapeuty obracejí se svými problémy.

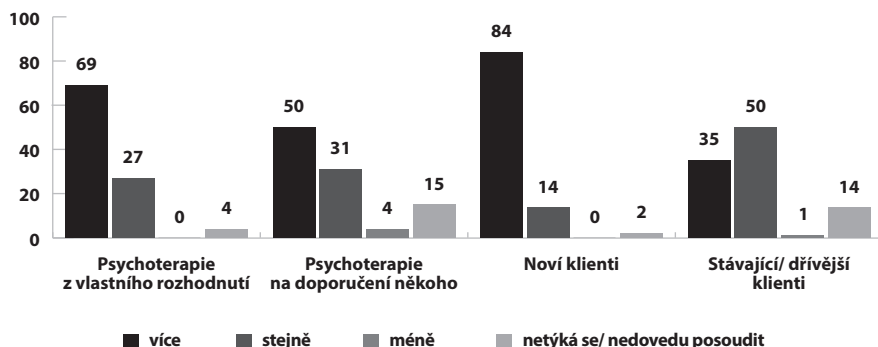
Ze získaných dat bylo zřejmé (viz Graf 57), že během pandemie více klientů – mužů (uvedla polovina terapeutů) i žen (uvedlo 62 % terapeutů) vyhledalo služby těchto odborníků. Pokud se jedná o věk klientely, s výjimkou seniorů, se na psychoterapeuty obrátilo se svými potížemi během pandemie jak více jedinců do 18 let věku, tak dospělých osob (v obou případech to uvedlo cca 60 % terapeutů). Seniori, podle názoru největší části terapeutů (40 %), terapeutickou pomoc vyhledávali během pandemie ve zhruba stejném počtu jako před ní.

Graf 57: Množství klientů, kteří vyhledali služby psychoterapeutů během pandemie, ve srovnání s obdobím před ní. Poznatzky psychoterapeutů (% , N=220)

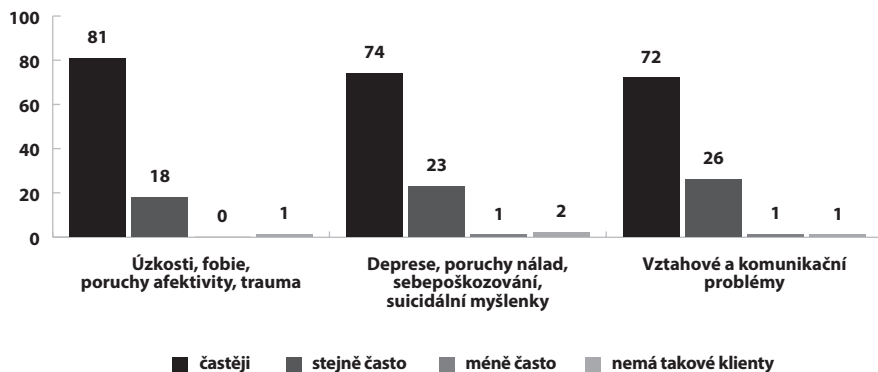
Z údajů, uvedených v Grafu 58, je patrné, že během pandemie, oproti období před jejím vypuknutím, většinu psychoterapeutů (84 % z nich) kontaktovali ve zvýšeném počtu noví klienti. Jen 35 % terapeutů uvedlo, že se na ně obraceli ve větším množství dřívější/stávající klienti. Podle vyjádření cca 70 % terapeutů se vyskytli během pandemie mezi klienty ve větší míře jedinci, kteří vstoupili do terapie z vlastního popudu. Vedle toho vyšší výskyt osob, které se ve sledovaném období dostaly do léčby na doporučení např. lékaře, známých, přátel apod., konstatovala „jen“ polovina psychoterapeutů.

Graf 58: Množství klientů, kteří vyhledali služby psychoterapeutů během pandemie, ve srovnání s obdobím před ní. Poznátka psychoterapeutů (% , N=220)

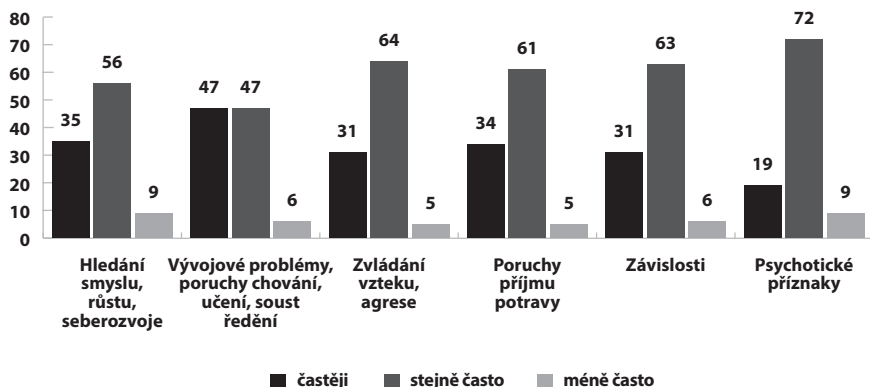
Následující dva grafy ukazují, jak psychoterapeuti hodnotili **vliv pandemie na frekvenci vyhledávání psychoterapie klienty** s různými typy problémů. Z Grafu 59 je zřejmé, že terapeuti zaznamenali především častější kontakty jedinců, kteří trpěli úzkostmi, poruchami afektivity, fobiemi a různými traumaty (uvedlo to 81 % z nich). Asi 70 % terapeutů pak mělo za to, že je během pandemie častěji vyhledávaly také osoby, trpící depresemi, poruchami nálad, sebepoškozováním, suicidálními myšlenkami, a dále pak také osoby, které měly potíže v oblasti vztahů a komunikace.

Graf 59: Frekvence vyhledávání psychoterapeutů klienty s uvedenými typy problémů během pandemie, ve srovnání s obdobím před ní. Poznátka psychoterapeutů (% , N= 220)

Frekvenci kontaktování terapeutů klienty s některými dalšími námi vtipovanými problémy v průběhu pandemie zachycuje Graf 60. Graf ukazuje, že na terapeuty se obraceli během pandemie, oproti období před ní, klienti trpící uvedenými potížemi převážně stejně často jako před pandemií, což uvádělo obvykle kolem 60 % psychoterapeutů, kteří se zabývali léčbou klientů se znázorněnými druhy obtíží. Vedle toho na poněkud častější kontakty svých klientů poukázali psychoterapeuti, kteří se věnovali jedincům s vývojovými problémy, poruchami chování, soustředění či učení, což obvykle bývají klienti dětského věku a dospívající jedinci.

Graf 60: Frekvence vyhledávání psychologů klienty s různými typy problémů během pandemie, ve srovnání s obdobím před ní. Poznanky psychologů, na které se obraceli klienti s takovými problémy (%)

IX.5.3 Oběti trestné činnosti mezi klienty psychologů

Při zjišťování údajů o obětech trestné činnosti mezi klienty psychologů jsme nejdříve zjišťovali, jak často se setkávají psychologové při své práci s klienty, u nichž viktimizace trestnou činností přispěla (podle poznámek terapeutů) ke vstupu do psychoterapie.

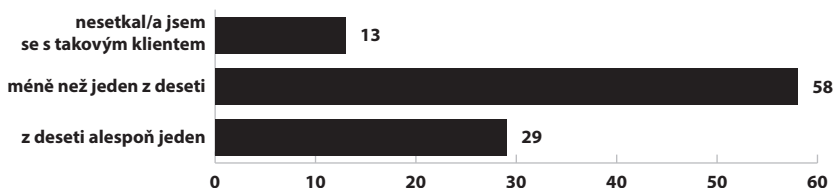
Požádali jsme proto jednotlivé psychologové o kvalifikovaný odhad výskytu takových jedinců mezi jejich klienty.

Z Grafu 61 je zřejmé, že 29 % terapeutů mělo za to, že viktimizace trestnou činností se podílela alespoň u jednoho z deseti jejich klientů na tom, že vyhledali psychologickou pomoc. Ostatní uváděli nižší zastoupení.

Je tak zřejmé, že bezmála 30 % našich respondentů-psychologů se setkávalo nikoli okrajově s klienty, u nichž viktimizace kriminalitou ovlivnila skutečnost, že se obrátili se svými problémy na psychoterapeuta.

Jen asi každý osmý psycholog prohlásil, že během své praxe neměl klienty, jejichž problémy související se zasažením trestnou činností nějak přispěly k jejich vstupu do psychoterapie.

Graf 61: Názor psychologů na to, kolik jejich klientů přichází do psychoterapie s problémy souvisejícími s jejich viktimizací trestnou činností (%; N=220)

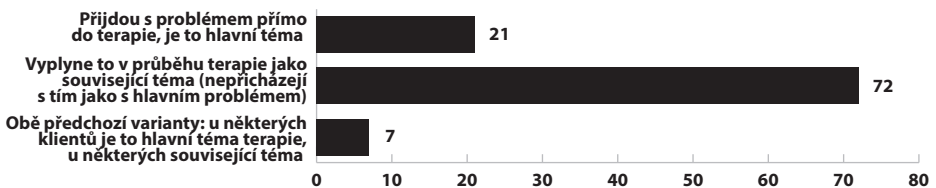

Pokud jde o způsob, kterým se terapeuti dozvěděli, že se klienti stali oběťmi trestné činnosti, bezmála tři čtvrtiny terapeutů (72 %) uvedly, že viktimizace klientů trestnou činností vyplynula až v průběhu terapie jako související s problémem, se kterým tito klienti do terapie nastoupili.

Zhruba pětina psychoterapeutů však uvedla (21 %), že klienti svoje zasažení trestnou činností přicházeli do terapie řešit cíleně jako hlavní téma.

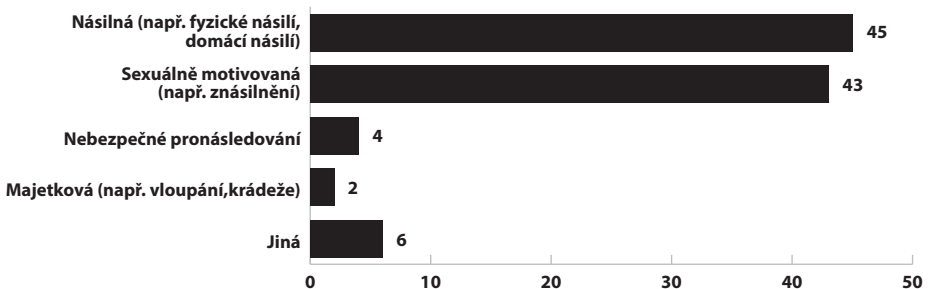
Necelá desetina terapeutů (7 %) se vyjádřila v tom smyslu, že část obětí trestné činnosti mezi jejich klienty přišla do terapie s následky viktimizace jako s hlavním problémem, a naopak u jiné části klientů zasažení trestnou činností vyšlo najevo až postupně během léčby. Viz Graf 62.

Graf 62: Způsob, kterým se psychoterapeuti dozvídají, že se klienti stali oběťmi trestné činnosti (% , N=191)

Jak ukazuje Graf 63, trestnou činností viktimizovaní klienti psychoterapeutů byli zasaženi nejčastěji delikty násilnými (uvedlo 45 % terapeutů) a sexuálně motivovanými (uvedlo 43 % terapeutů). Ostatní trestnou činností, na kterou jsme se dotazovali, nebyli klienti, podle poznatků psychoterapeutů, příliš často poškozeni. Mezi delikty zařazenými pod označení „jiná“ trestná činnost, která zasáhla klienta, bylo psychoterapeuty zvlášť zmíněno psychické násilí a týrání, šikana, zanedbávání a ojedinele také drogová kriminalita.

Graf 63: Druh trestné činnosti, kterým bývají klienti psychoterapeutů (oběti trestné činnosti) nejčastěji zasaženi. Poznanky psychoterapeutů (% , N=191)

Z údajů v Grafu 64 je zřejmé, že plná polovina psychoterapeutů, na náš dotaz, jak klienti většinou reagovali na zasažení trestnou činností, sdělila, že tito klienti svoji viktimizaci obvykle delší dobu nijak neřešili (tj. nenahlásili, že se stali obětí trestné činnosti na policii a/nebo ani nevyhledali nějakou odbornou pomoc). Psychoterapii pak vyhledali až s časovým odstupem.

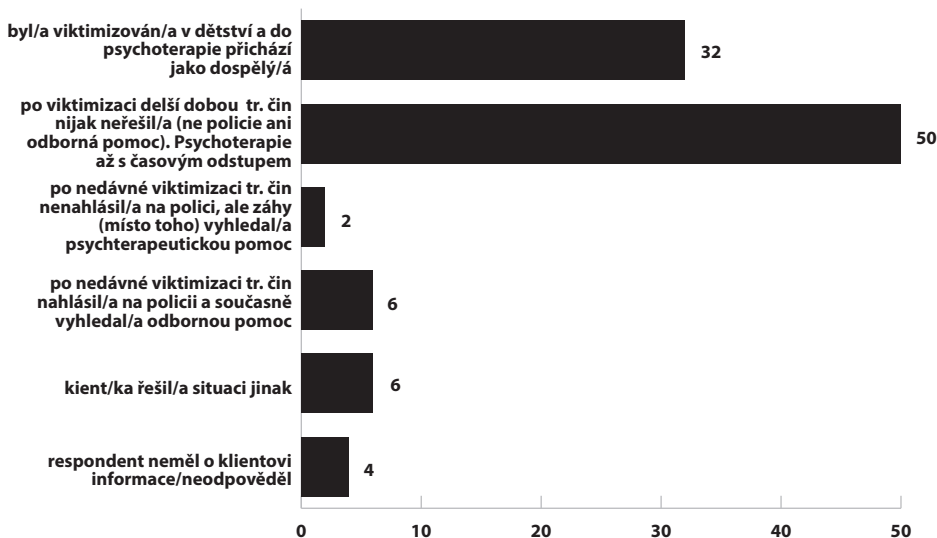
Bezmála třetina terapeutů (32 %) se setkávala s takovými oběťmi, které byly zasaženy trestnou činností v dětství a které se do psychoterapie dostaly až v dospělosti.

Řešení nedávné viktimizace klienty tak, že zasažení trestnou činností nenahlásili policii a místo toho vyhledali odbornou psychoterapii, uvedla jen 2 % terapeutů. Dalších 6 % terapeutů mělo poznatek, že jejich klienti obvykle po nedávné viktimizaci nahlásili událost jak policii, tak současně vyhledali odbornou psychoterapeutickou pomoc.

Mezi odpověďmi, popisujícími řešení svojí situace po zasažení kriminalitou jiným způsobem, se zhruba v polovině případů objevila informace psychologů, že klienti většinou různě kombinovali uvedené možnosti řešení situace.

V upřesňujících odpovědích na otázku, týkající se reakce na viktimizaci, rovněž zazněl názor, že řešení viktimizace záleží také na věku klientů. Např. byl uveden poznatek, že u mladistvých viktimizovaných jedinců, kteří přicházejí za psychoterapeutem, většinou dochází k nahlášení incidentu policii a souběžně či brzy následně je vyhledána psychoterapie. U dospělých klientů podle některých psychologů platí, že viktimizace není nahlášena a psychoterapie je vyhledávána až s odstupem času.

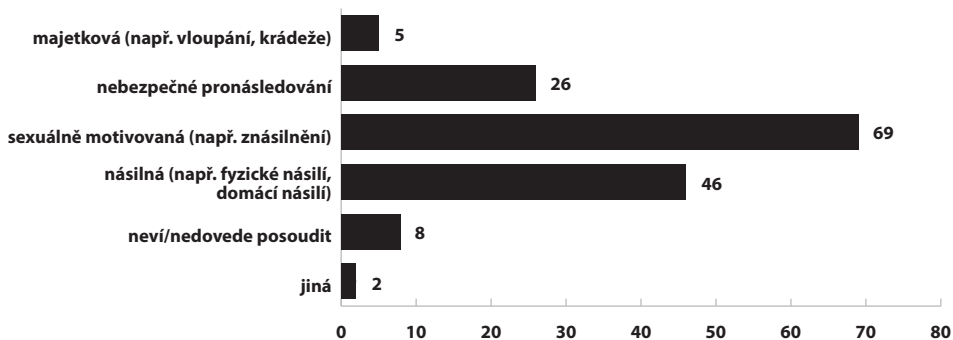
Graf 64: Poznátky psychologů, jak většinou jejich klienti řeší skutečnost, že se stali oběťmi trestné činnosti (% , N=191)

K tématu **méně policii hlášených případů** viktimizace trestnou činností uvedlo 69 % psychologů zkušenost, že jejich klienti – oběti trestné činnosti – hlásí policii ve srovnání s jiným typy kriminality méně často, především viktimizaci sexuálně motivovanými delikty (viz Graf 65). Téměř polovina terapeutů v této souvislosti zmínila také nehlášení policii zasažení násilnou trestnou činností (uvedlo 46 % terapeutů). Podle asi čtvrtiny terapeutů není policii hlášeno příliš často ani nebezpečné pronásledování.

Výše uvedené údaje dokládají, že ani viktimizace kriminalitou s možnými závažnými následky, jakou je ta násilná a sexuálně motivovaná, nebývá podle poznatků psychologů obětí zveřejňována, zůstává skryta a obvykle dlouho neřešena.

Graf 65: Méně často policii hlášené typy kriminality, kterých se klienti stali obětmi, než ostatní typy kriminality. Poznátky psychologů, kteří mohli uvést více odpovědí. (% , N=191)

Na otázku, zda si psychologové myslí, že jejich práce s oběťmi trestné činnosti má nějaká specifika ve srovnání s jejich prací s klienty kriminalitou nezasaženými, se jich více než polovina vyjádřila, že tato práce specifika má (55 %). Pokud se respondenti vyjádřili, že se tato práce s oběťmi liší, ptali jsme se, v čem tyto zvláštnosti spočívají.

Z odpovědí psychologů ke specifikaci práce s oběťmi trestné činnosti bylo možné vyčlenit zhruba následující hlavní oblasti.

Jednak terapeuti uváděli, že obětem poskytují krizovou intervenci (s cílem rychle jedince stabilizovat) anebo uváděli, že obětem poskytují péči jako traumatizovaným jedincům (což znamená, že s nimi pracují většinou dlouhodobě na řešení problému, obvykle odborným způsobem, který vyplývá z psychologické školy či směru, ve kterém jsou terapeuti vzděláni).

Dále terapeuti zmiňovali, že do příběhu a psychologické terapie klienta – oběti trestné činnosti – vstupuje téma institucí a jejich přístupu k oběti trestné činnosti (bagatelizace, sekundární traumatizace, retraumatizace apod.). V těchto souvislostech rovněž konstatovali pomáhání klientům k praktickým úkonům (např. ke kontaktování policie, OSPODu apod.) a hledání pro klienta širší sítě odborné podpory u specifických organizací (např. intervenčních center apod.). Někteří vyjádřili názor, že v případech práce s oběťmi trestné činnosti se jedná o multioborový přístup.

Část psychologů uvedla, že během práce s oběťmi trestné činnosti absolvují supervizi (tj. konzultují své postupy při psychologické terapii se specialistou na problematiku – supervizorem).

IX.5.4 Souhrn

Z výzkumu provedeného mezi psychoterapeuty, členy České asociace pro psychoterapii, vyplynuly níže uvedené poznatky. Výzkum byl proveden krátkým online dotazníkem (návratnost dotazníku byla 24 %). Soubor byl tvořen 220 psychoterapeuty. Více jak čtyři pětiny respondentů (82 %) měly praxi v psychoterapii delší než pět let a z nich bezmála polovina (48 %) působila v psychoterapii déle jak 11 let.

- Během pandemie, ve srovnání s obdobím před jejím vypuknutím, více klientů – mužů (uvedlo to 50 % dotázaných psychoterapeutů) i žen (uvedlo to 62 % psychoterapeutů), vyhledalo psychoterapeutickou pomoc. Pokud se jedná o věk klientely, tak s výjimkou seniorů se na psychoterapeuty obrátilo se svými potížemi jak více jedinců dospělých, tak osob do 18 let věku (v obou případech to uvedlo cca 60 % terapeutů).
- Psychoterapeuti zaznamenali během pandemie, oproti období před ní, kontakty více jedinců, kteří trpěli úzkostmi, poruchami afektivity, fobiemi a různými traumaty (uvedlo to 81 % psychoterapeutů). Asi 70 % psychoterapeutů pak mělo za to, že je během pandemie vyhledávalo také větší množství osob trpících depresemi, poruchami nálad, sebepoškozováním, suicidálními myšlenkami a dále pak také osob, které měly potíže v oblasti vztahů a komunikace.
- V rámci kvalifikovaného odhadu uvedlo 29 % psychoterapeutů, že viktimizace trestnou činností se podílela alespoň u jednoho z deseti jejich klientů na tom, že vyhledali psychoterapeutickou pomoc. Ostatní psychoterapeuti uváděli nižší zastoupení obětí kriminality mezi svými klienty. Více než desetina psychoterapeutů (13 %) prohlásila, že se během své praxe nesetkala s jedinci, jejichž potíže souvisejí se zasažením trestnou činností by nějak přispěly k jejich vstupu do psychoterapie.
- Zhruba pětina psychoterapeutů konstatovala (21 %), že klienti-oběti svoje zasažení trestnou činností přicházeli do terapie řešit cíleně jako hlavní téma. Bez mála tři čtvrtiny psychoterapeutů (72 %) ale sdělily, že viktimizace klientů trestnou činností vyplynula až v průběhu terapie jako související s problémem, se kterým tito jedinci do terapie nastoupili. Necelá desetina psychoterapeutů (7 %) pak konstatovala, že část obětí trestné činnosti mezi jejich klienty přišla do terapie s následky viktimizace jako s hlavním problémem, a naopak viktimizace jiných jejich klientů vyšla najevo až postupně během léčby.
- Klienti psychoterapeutů byli zasaženi nejčastěji delikty násilnými (uvedlo 45 % terapeutů) a sexuálně motivovanými (uvedlo 43 % psychoterapeutů). Ostatní trestnou činností, na kterou jsme se dotazovali, nebyli jejich klienti podle výpovědí psychoterapeutů zasaženi příliš často.
- Podle poznatků plné poloviny psychoterapeutů jejich klienti-oběti trestné činnosti svoji viktimizaci obvykle po události delší dobu nijak neřešili (tj. nenahlásili, že se stali obětí trestné činnosti na policii a/nebo ani nevyhledali nějakou odbornou pomoc). Psychoterapii pak vyhledali až s časovým odstupem. Zhruba třetina psychoterapeutů (32 %) se setkávala s oběťmi, které byly zasaženy trestnou činností v dětství, a do

psychoterapie se dostaly až v dospělosti. Řešení nedávné viktimizace klienty tak, že zasažení trestnou činností nenahlásili policii a místo toho vyhledali odbornou psychoterapii, uvedla jen 2 % psychoterapeutů. Asi 6 % psychoterapeutů sdělilo, že jejich klienti obvykle po nedávné viktimizaci jak nahlásili událost policii, tak současně vyhledali odbornou psychoterapeutickou pomoc a totéž množství psychoterapeutů (6 %) uvedlo, že klienti řešili situaci ještě jinak než námi vytipovanými způsoby.

- Klienti psychoterapeutů – oběti trestné činnosti – hlásili policii méně často, ve srovnání s jiným námi vytipovanými typy kriminality, především viktimizaci sexuálně motivovanými delikty, což konstatovalo 69 % psychoterapeutů. Téměř polovina terapeutů v této souvislosti zmínila také klienty policii neoznámené zasažení násilnou trestnou činností (uvedlo 46 % terapeutů). Podle asi čtvrtiny terapeutů (26 %) není policii hlášeno příliš často ani nebezpečné pronásledování.
- Zhruba polovina psychoterapeutů (55 %) se domnívá, že jejich práce s oběťmi trestné činnosti má svoje specifika a liší se v některých ohledech od práce s klienty, kteří kriminalitou zasažení nebyli.

IX.6 Názory poskytovatelů služeb na úroveň péče o oběti v ČR

Úroveň péče o oběti trestné činnosti jsme sledovali ze čtyř hledisek, která jsou v přehledu uvedena v Tabulce 62, a to již z pohledu všech pěti sledovaných skupin respondentů. Znění otázky bylo převzato z výzkumu viktimizace obyvatel ČR, realizovaného v roce 2017 (viz blíže Roubalová et al., 2019).

Respondentů jsme se ptali, co si myslí o úrovni péče o oběti trestných činů v ČR. Na 6bodové škále (1=vůbec nesouhlasím...6=zcela souhlasím) měli označit míru souhlasu se čtyřmi výroky:

- Péče o oběti ze strany státu je dle mého názoru dostatečná
- V ČR funguje dostatek neziskových organizací na pomoc obětem trestné činnosti a tato péče je pro každého lehko dostupná
- U soudu se s obětí trestné činnosti jedná citlivě, všichni se jí snaží pomoci/ulehčit situaci
- Pokud se někdo stane obětí trestného činu, je pro něj lehké dohledat potřebné informace

Z údajů v Tabulce 62 je zřejmé, že ze všech pěti skupin poskytovatelů služeb, které jsme zkoumali (viz též předcházející Podkapitoly), právě psychoterapeuti nejméně pozitivně hodnotili úroveň péče o oběti trestné činnosti ve všech zkoumaných aspektech. Průměr hodnocení jednotlivých pohledů na zkoumanou péči se pohyboval u psychoterapeutů na negativní části šestibodové stupnice (v rozsahu hodnot 2,3 až 2,9). Pravděpodobně se tak na těchto údajích odrazila možnost psychoterapeutů do hloubky během procesu terapie klientů poznat systém péče o oběti kriminality s jeho klady i nedostatky, a to i na základě sdělených zkušeností samotných obětí trestné činnosti.

Bezproblémové/lehké dohledání potřebných informací poté, co se jedinec stal obětí trestné činnosti, jako jeden ze zkoumaných aspektů péče o oběti kriminality, byl hodnocen všemi pěti skupinami poskytovatelů služeb – vedle výroku zjišťujícího citlivý/pomáhající

přístup k obětem – nejméně pozitivně (celkový průměr 2,8). Tento nedostatek systému péče o oběti kriminality byl pak také často zmiňován ve volných komentářích poskytovatelů služeb k tématu péče o oběti trestné činnosti u nás, kterými se zabýváme dále v textu.

Při porovnání průměrných hodnot názorů poskytovatelů služeb na jednotlivé aspekty péče o oběti trestné činnosti v ČR a průměrných hodnot názoru obecné populace na totéž v roce 2017 je zřejmé, že dotázaní poskytovatelé služeb v současnosti vnímají oproti situaci zachycené na obecné populaci v roce 2017, především jako poněkud horší možnost lehkého dohledání informací, když se jedinec stane obětí kriminality a také hodnotí trochu negativně citlivost zacházení s viktimizovaným jedincem u soudu.

Tabulka 62: Názory sledovaných pěti skupin poskytovatelů služeb na úroveň péče o oběti trestné činnosti v ČR obecně (nejen o oběti kriminality z řad jejich klientů) a názory obecné populace obyvatel ČR v roce 2017. Průměrná známka na 6bodové škále (1=vůbec nesouhlasím...6=zcela souhlasím)

	Péče o oběti ze strany státu	Dostupnost neziskových organizací	Jednání u soudu	Dohledání informací
Psychoterapeuti	2,35	2,90	2,30	2,28
PMS	3,49	3,65	3,23	3,21
Oběti	3,23	3,64	2,86	2,82
Bezdomovci	3,45	3,54	3,32	2,98
Drogy	2,96	3,21	2,70	2,55
Celkový průměr pěti poskytovatelů služeb v roce 2022	3,1	3,39	2,88	2,77
Celkový průměr obecné populace ČR v roce 2017	3,22	3,47	3,27	3,23

IX.6.1 Komentáře odborníků k systému péče o oběti kriminality v ČR

Názory odborníků na systém péče o oběti trestné činnosti jsme získali i z odpovědí všech pěti skupin poskytovatelů služeb prostřednictvím závěrečné otázky, kdy dotázané osoby mohly uvést cokoli dalšího, co považovaly za důležité v souvislosti s problematikou obětí kriminality.

Komentář k závěrečné otázce poskytlo z akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti trestné činnosti 7 respondentů, ze souboru pracovníků PMS 26 respondentů a ze souboru psychoterapeutů 82 respondentů. Z poskytovatelů služeb pro drogově závislé uvedlo komentář 14 respondentů, z poskytovatelů služeb pro osoby bez přístřeší 20 respondentů. (Údaje získané od dvou skupin poskytovatelů služeb pro marginalizované osoby jsou uvedeny v následujícím textu zvlášť.)

Prostřednictvím rozboru odpovědí na zmíněnou závěrečnou otázku jsme identifikovali témata, která většinou směřovala k hodnocení postavení obětí a aplikaci práv obětí.

Níže uvedené poznatky vycházejí z kvalitativního přístupu k výpovědím respondentů na závěrečnou otázku. Ten se zaměřil především na identifikaci spektra témat, jež odborníci zmínili a která popisovala a hodnotila současnou situaci kolem poskytování pomoci obětem kriminality u nás.

Při přístupu k poznatkům uvedeným níže v textu je třeba brát v potaz skutečnost, že námi dotázané skupiny poskytovatelů služeb pracují s různými typy obětí kriminality nacházejících se v různých životních podmínkách, a tudíž problematika, kterou akcentuje jedna skupina poskytovatelů v souvislosti s oběťmi, nemusí být povšimnuta poskytovateli jinými. I proto v následujícím textu prezentované poznatky nejsou řazeny podle frekvence výskytu. Kurzívou jsou v textu uváděny pro ilustraci výroky respondentů.⁷⁴

K systému péče o oběti trestné činnosti v ČR analýza přinesla následující poznatky a hodnocení.

- Z výpovědí respondentů vyplynul názor, že **legislativní nastavení je dobré, avšak aplikační praxe má stále své rezervy**. „Myslím si ale, že přijetí zákona o obětech byl obrovský krok k lepšímu a možnosti obětí jsou úplně jinde, než byly před pár lety a situace se průběžně zlepšuje.“ (PMS) „Legislativa je v ČR z hlediska práv obětí, postavení poškozeného a ochrany svědků na vysoké úrovni. Praxe ze strany orgánů činných v trestním řízení však stále pokulhává. Chybí pochopení pro zásadní změnu trestněprávní filozofie, ke které z hlediska obětí došlo. Největší rezervy jsou u soudců, státních zástupců a znalců“ (APSO).
- Podle respondentů nejsou dostatečně využívány možnosti, které zákon nabízí. **Celkově je povědomí o právech obětí nedostatečné**. Stát by měl posílit mediální kampaně, provádět především edukaci zaměřenou na mládež a rodiny. „Každý občan by měl vědět, že je zde instituce, kde a za jakých podmínek dostane oběť trestného činu jaké služby, stejně automaticky jako např., že k řešení daní se chodí na finanční úřad a pro rodný list na matriku, což se učí již ve škole. Tohle praxe nenabízí.“ (PMS) Je třeba dát osvětou také jasně najevo, že „...oběť nenese vinu na trestném činu, který byl na ní spáchán“ (PSY). Nedostatek pochopení odborníci stále ale evidují i mezi orgány aplikujícími právo, které ne vždy akceptují změnu perspektivy ve prospěch obětí.
- Jako největší slabina je stále vnímána **úroveň policie**. Přetrvávají nedostatky v předávání informací obětem. Mezery jsou i ve školení policistů v jednání s oběťmi. S oběťmi se přitom policisté často setkávají jako první, a mají tedy klíčovou roli „mohou hodně pomoci, ale taky dost ublížit“ (PMS). Např. jako nikoli ojedinělá závažná negativní zkušenost obětí – žen s policií byla uváděna nepřítomnost ženy policistky při nahlašování viktimizace sexuálně motivovanou trestnou činností.
- Problém je ale i v **celkovém nastavení systému**. Jednotlivé subjekty, které s oběťmi pracují, nejsou dostatečně propojeny ve spolupráci a nefunguje mezi nimi výměna zkušeností. Chybí ucelená státní koncepce pomoci obětem trestné činnosti. Mimo jiné „chybí propojení psychologické, medicínské a právní pomoci.“ (PSY) Vždy to ale bude o konkrétních lidech „Systém nedokáže ochránit oběť, pokud v něm selhávají jednotliv-

74 Za ilustrativními výroky jsou v textu uváděny zkratky poskytovatelů služeb, od nichž výroky pocházejí: PMS (Probační a mediační služba), PSY (psychoterapeuti), (APSO) akreditovaní poskytovatelé služeb obětem trestné činnosti, OBP (poskytovatelé služeb pro osoby bez přístřeší), DZ (poskytovatelé služeb osobám drogově závislým).

ci.“(APSO) Aktuálně se zkušenosti obětí liší podle toho, „na koho narazí“. Někde mají oběti dobré zkušenosti a oceňují citlivý přístup, jinde jsou zkušenosti negativní.

- Jako problém byla hodnocena i **dostupnost pomoci**. Ve velkých městech funguje dostatek služeb, horší je to ale mimo tato místa, kde oběti nevědí, kam se obrátit pro pomoc a jak situaci řešit. Regionální rozložení služeb není dostatečné. Poskytovatelů pomoci je málo a často pokulhává i kvalita. Celorepublikové pokrytí má Probační a mediační služba, která ale nemá dostatečné kapacity pro práci s oběťmi. Nedostatečná je i bezplatná psychologická a právní pomoc.
- **Pomoc obětem je ze strany státu podfinancovaná**. Bylo by vhodné přehodnotit i nastavení způsobu financování. Neziskové organizace musejí každoročně žádat o dotace a ani poskytovatelé kvalitních služeb nemají jistotu pravidelného přísunu peněz.
- Jako zcela nedostačující byly hodnoceny kapacity pro pomoc dětem, které se staly obětí trestného činu nebo mu přihlížely. **Chybí dostupná psychologická a psychiatrická pomoc, zejména pro dětské oběti**. Nejsou dostupné následné terapeutické služby, které by byly pro děti zdarma. Psychoterapie by měla být hrazena z veřejného zdravotního pojištění. Chybí vzdělávání pedagogů v tom, jak poznat dítě zasažené trestnou činností.
- Situaci obětí komplikují i dlouhé lhůty pro vyřizování žádostí o **peněžitou pomoc** nebo častá nevyhovitelnost odškodnění. „*Velmi mě mrzí to, že se ve své práci ve většině případů potýkám s tím, že oběť nemá možnost vymáhat si od pachatele náhradu škody exekučně, protože se jedná o osoby nemajetné a předlužené a nepracující.*“ (PMS) Z řad pracovníků Probační a mediační služby navíc zaznívaly požadavky na posílení prvků restorativní justice.
- V komentářích se objevovala i **problematika domácího násilí**. Přístup k domácímu násilí přitom respondenti uváděli jako určitý příklad dobré praxe, jak by se mohlo přistupovat i k jiným skupinám obětí. Například posílením specializovaných služeb, které by lépe adresovaly specifické potřeby různých typů obětí. Rovněž se odborníci kloní k tomu, aby se o pomoci oběti pouze nepoučovaly, ale aktivně se jim nabízel. A to i opakovaně, s časovým odstupem, podobně jako je tomu u domácího násilí, kdy po vykazání intervenční centrum oběť kontaktuje s nabídkou pomoci. Avšak ani situace obětí domácího násilí není ideální, i na ně dopadají systémové problémy, zejména regionální nedostatky v nabídce služeb.
- Dále bylo negativně hodnoceno, že pachatelům jsou ukládány za závažnou trestnou činnost, páchanou při domácím násilí, **nízké tresty**, včetně za týrání dětí. Totéž platí v souvislosti s trestní sazbou za sexuálně motivované činy (např. pedofilii a sadismus). Bylo negativně hodnoceno promlčení trestné činnosti v případě zneužití v dětství, které bývá „*naprosto osobnost devastující zkušeností... zneužití dítěte by měl být čin nepromlčitelný, někdy může trvat dalších dvacet, třicet let, než člověk najde v sobě dost zdravé integrity, aby mohl čin ohlásit*“ (PSY).
- Problém představuje i **necitlivý přístup soudů ve sporech souvisejících s péčí o děti**. Problémem je též častá nefunkčnost péče o děti v násilných vztazích u domácího násilí.
- Jako velmi nežádoucí a potřebná k řešení se v souvislosti se zacházením s oběťmi kriminality jeví podle odborníků **sekundární viktimizace obětí**. Její výskyt bývá dosud častý nejen během trestního řízení, ale i v kontaktu s různými institucemi (OSPOD, škola apod.) a v neposlední řadě také v rodinném prostředí obětí (např. sekundární viktimizace adolescentních obětí působená rodiči/rodinou).
- Nepříznivě byla hodnocena **tendence obětí** některých typů kriminality (násilné, sexuálně motivované, spáchané na jedinci v dětství) **nezveřejňovat/nehlásit svoji vik-**

timizaci, což v mnoha případech ztěžuje eliminaci následků viktimizace a ukazuje na rezervy v celém systému péče o oběti trestné činnosti. „Většina klientů sice někde ví, že se jedná o trestnou činnost, ale nechťejí nikoho udávat, nechťejí někomu ublížit, bojí se... Nedůvěřují policii a soudům...“ *Stud a pocit viny a nedostatek podpory z okolí jsou nejčastějšími důvody, proč oběť trestný čin nenahlásí, plus pocit, že to zapomene, a až po letech zjišťuje, jak hluboký to byl zásah do celého jejího života“ (PSY).*

Poskytovatelé služeb obětem kriminality z řad osob bez přístřeší a z řad osob zneužívajících drogy, uváděli v rámci volných odpovědí následující názory a hodnocení systému **péče o oběti trestné činnosti** týkající se jejich klientů.

- Odborníci, zaměřeni na práci s osobami bez přístřeší, upozornili na velké rozdíly mezi regiony v **dostupnosti služeb** pro oběti z této marginalizované skupiny. Uváděli, že většinou se jedná jen o městské aglomerace. Také přístup policie se liší podle místa působnosti a velikosti aglomerace.
- Jako jeden z důvodů, proč osoby z obou výše zmíněných marginalizovaných skupin obyvatel neoznamují, že se staly oběťmi trestné činnosti, odborníci označili **neznalost svých práv**. Jeden poskytovatel služeb pro jedince bez přístřeší uvedl: „Nemají jinou vhodnou možnost, než trestnou činnost na nich páchanou strpět.“... „Někdy ani oni sami nevědí, že jsou zneužití, tedy že jsou oběťmi trestné činnosti. Když se rozhodnou sdělit, co se jim stalo, většinou mají málo informací, neznají svoje práva, situaci nechťejí hlásit na policii, protože do toho šli dobrovolně, např. poskytli za úplatu svoji identitu, nechali se zneužít“ (OBP).
- **Strach** je však podle odborníků také příčinou nízké míry zveřejňování viktimizace kriminalitou jedinci z obou sledovaných výše zmíněných skupin. Tyto osoby totiž samy často páchají trestnou činnost, bojí se kontaktu s policií a prozrazení. U viktimizovaných drogově závislých osob se k tomu přidává velká nedůvěra v podporu a pomoc v důsledku kriminalizace drog a stigmatizace jejich uživatelů.
- Dochází rovněž k **bagatelizaci problémů** obětí kriminality z řad sledovaných marginalizovaných skupin obyvatel, i když „empatických lidí přibývá i mezi PČR“ (DZ). Ke zlepšení přístupu policie k obětem kriminality mezi osobami bez přístřeší by podle odborníků přispělo školení policistů a provádění kontrolní činnosti v jejich řadách k trestným činům a přestupkům, kde se oběťmi staly právě osoby bez přístřeší. Zazněl návrh, aby po nahlášení viktimizace na policii doprovázela oběť z řad osob bez přístřeší během trestního řízení kvalifikovaná osoba (např. tzv. důvěrník).
- Důležité je **zlepšování informovanosti** osob z obou marginalizovaných skupin, alespoň prostřednictvím krátkých informačních letáků s důležitými telefonními čísly a kontakty, kam se mohou obrátit v případě viktimizace o pomoc. Letáky by měly být volně dostupné na chodbách úřadů, azylových domů, nocleháren a podobných zařízení.
- Odborníky byla vyjádřena potřeba **zvýšit celkově zájem o podporu osob na okraji společnosti**. Zatím se „tito klienti považují za okraj společnosti... a na nich stejně nezáleží...“ (DZ).

IX.7 Celkové shrnutí

I navzdory limitům prezentované dílčí studie, které pramení zejména z rozdílných velikostí souborů, rozdílech v návratnosti a konstrukci dotazníku, přináší toto šetření mnoho zajímavých a nových poznatků. Hlavní přínos vyplývá zejména z možnosti srovnání mezi jednotlivými poskytovateli služeb. Srovnatelné uzavřené otázky pak v kontextu doplňujících otevřených odpovědí přináší inovativní pohled na problematiku obětí trestné činnosti. Výsledky tohoto dotazníkového šetření lze pak s využitím principů zakotvené teorie (Novotná et al., 2019; Řiháček et al., 2013) dále analyzovat a hledat společné i rozdílné rysy mezi zúčastněnými skupinami respondentů.

Studie v této komparativní perspektivě potvrdila vyšší zatížení viktimizací a téměř úplnou latenci u marginalizovaných skupin obyvatel. Klienti služeb pro uživatele drog a osob bez domova se v mnohém překrývají, v některých aspektech však byly zaznamenány i podstatné rozdíly, například co se týče využívání psychologické pomoci v souvislosti s viktimizací. Vyjádření respondentů naznačují, že v drogových službách existuje jiný charakter vztahů mezi klienty a pracovníky. Klienti jsou otevřenější, řeší i svoje další traumata, a je tady snaha řešit i problémy, které drogovou závislost zapříčinili. Naproti tomu ve službách určených pro bezdomovce se řeší už spíše důsledky situace klientů. Je zde možná méně klientů, kteří chtějí něco změnit. Jedná se o uzavřenou komunitu typickou celkovou nedůvěrou ke všem, pracovníci často vědí jen to, co je navenek vidět. To v souvislosti s viktimizací může dále prohlubovat i tak vysokou latenci. Jako hlavní důvod latence lze u obou skupin označit již zmiňovaný protiklad s profilem „ideální oběti“. Příslušnost ke skupinám zatíženým vyšším pácháním trestné činnosti a fakt, že i samy tyto osoby trestnou činností často páchají, způsobuje, že jsou vnímáni primárně jako pachatelé a a priori se k nim nedůvěřivě staví i příslušníci orgánů vymáhajících právo. Speciální potřeby těchto osob, upozornění na množství bariér, kterým čelí a problémy s upíráním statusu oběti, byla proto i hlavní témata, která respondenti pracující s těmito skupinami klientů řešili v doplňujících komentářích.

Proti těmto dvěma skupinám pak stojí poskytovatelé služeb pro „běžné“ oběti. Probační a mediační službu lze s jistým zjednodušením charakterizovat jako nejvíc „prosystemového“ poskytovatele, což vyplývá již z toho, že tato organizace je součástí resortu justice. Na PMS se zřejmě i z tohoto důvodu obrací spíše oběti méně „zraňujících“ trestných činů, jako je nedbalostní či majetková kriminalita. Tyto oběti chtějí prostřednictvím PMS dosáhnout hlavně náhrady škody, případně mají zájem o právní poradenství. Nemají problém svou viktimizaci řešit oficiálně, orgánům činným v trestním řízení důvěřují a jejich práci hodnotí pozitivně. Naproti tomu na akreditované poskytovatele se obrací specifická klientela vyžadující více různorodé podpory. Je to ale dáno i tím, že v našem vzorku bylo více poskytovatelů specializovaných na zvláště zranitelné oběti, jako jsou oběti domácího a sexuálního násilí. Pro tyto oběti je pak před náhradou škody důležitější zpracovat tento traumatický zážitek a minimalizovat riziko sekundární viktimizace, proto častěji žádají o právní zastoupení a terapeutickou pomoc. Citlivost a důkazní náročnost této trestné činnosti má zřejmě často za následek, že oběti se rozhodnou situaci neřešit oficiální cestou a podstupovat náročný proces trestního řízení. Vyšším výskytem klientů viktimizovaných citlivou trestnou činností a důvěrnějším vztahem jsou si akreditovaní poskytovatelé služeb pro oběti podobnější s poskytovateli služeb pro uživatele drog než s PMS.

Trochu mimo tyto čtyři skupiny pak stojí respondenti z řad psychologů. Ti se totiž s oběťmi setkávají nezářídka až po delším časovém odstupu od samotné primární viktimizace. Poukazuje to na fakt, že viktimizace se zřejmě často neřeší hned. Oběti mají spíš tendenci zážitek potlačovat a bagatelizovat. Zřejmě i z toho důvodu, že nevyužívají včasnou odbornou pomoc. Navzdory tomu, jak se ukazuje, může mít tato zkušenost přetrvávající negativní následky, které si oběť s sebou nese celý život. Kromě následků primární viktimizace ale psychologové řeší i následky viktimizace sekundární, nejčastěji ve smyslu negativních zkušeností s různými institucemi.

Není proto s podivem, že všechny tři posledně zmíněné skupiny respondentů řešily ve svých volných komentářích zejména nedostatky systémového nastavení péče o oběti trestné činnosti.

Co se týče vlivu pandemie na poskytování služeb, studie potvrdila zhoršení v oblasti domácího násilí a částečně i jiné citlivé trestné činnosti. Vzrostla poptávka po psychologických službách. Pandemická situace u některých klientů prohloubila dosavadní problémy, případně přinesla problémy nové, související například se zhoršenou finanční situací, které více či méně mohly ovlivňovat i jejich viktimnost. Potvrdil se rovněž předpoklad, že pandemie nejvíce dopadla na marginalizované skupiny obyvatel, tyto osoby měly větší problém s přechodem na distanční formy kontaktu (nevyužívají běžně prostředky elektronické komunikace), často bojovaly s existenčními problémy, poklesly jim možnosti příjmu a s touto situací se hůře vyrovnávaly i po psychické stránce. Logicky byla během pandemie ztížena i spolupráce s jinými institucemi, na druhé straně byla patrná snaha o hledání řešení. Pandemie dala podnět k hledání efektivnějších řešení přetrvávajících problémů a v důsledku toho jdou některé věci řešit jednodušeji i po pandemii.

Závěr a diskuze

Úvodní část této publikace přinesla přehled výběru výzkumů realizovaných v ČR, které se zaměřovaly na problematiku viktimizace různých částí populace. Z prezentovaných výsledků mimo jiné vyplývá, že především výzkumy, orientované na specifické cílové skupiny, jako jsou například senioři, děti, osoby žijící ve vyloučených lokalitách, osoby bez domova nebo osoby hlásící se ke komunitě LGBT+, odhalují jejich vyšší zasažení kriminalitou v porovnání s výzkumy na obecné populaci. To nepochybně naznačuje, že těmto rizikovějším populacím by měla být věnována zvýšená pozornost a na místě je určitě i zvážení specificky zacílených přístupů, které by napomohly snížit vysokou latenci u těchto v zásadě zranitelnějších obětí. Vyšší zatížení násilím a obtěžováním mezi mladými lidmi nebo neheterosexuálními a jinak znevýhodněnými jedinci potvrdil i komparativní výzkum agentury FRA. V porovnání s naším výzkumem vyšlo v tomto šetření i celkově výrazně vyšší zatížení násilnými incidenty. Je tedy na druhé straně potřebné upozornit, že odhalené zasažení viktimizací záleží do velké míry na formulacích konkrétních otázek. Často právě může jít o incidenty, které by nenaplňovaly skutkovou podstatu nějakého trestného činu. Vesměs se v případech prezentovaných výzkumů navíc jednalo o tematicky různorodá šetření, prováděná často rozdílnou metodologií na nejrůznějších souborech respondentů, což výrazně komplikuje pokusy o jakékoliv vzájemné srovnávání. Z přehledu výzkumů tedy nelze usuzovat na nějaký souhrnný obraz o viktimizaci obyvatel republiky. Spíše informují o některých jejích výsecích. Jakkoli ale poznatky z prezentovaných výzkumů vytvářejí neúplnou mozaiku, přesto informují o aktuálních sociálně patologických jevech, které obyvatele ČR zasahují, a v rámci hlavního výzkumného proudu se jim často nedostává pozornost.

Co se týče hlavní části našeho aktuálního výzkumu, věnující se viktimizaci obyvatel ČR, šetření odhalilo, že zkušenost s některým ze sledovaných incidentů mělo v určeném období 42 % respondentů, což je oproti minulému kolu vyšší záchyt. Na první pohled možná překvapí vysoký podíl viktimizace v posledním roce. Vysvětlovat ho ale částečně může zkreslení, plynoucí z omezeného sledovaného období, v kombinaci s nepřesnou pamětí respondentů. Ti mají tendenci incidenty v posledním roce – ať již úmyslně, nebo neúmyslně – nadhodnocovat a nesprávně je přiřazovat do posledního prožitého roku. I z tohoto důvodu je namístě větší opatrnost při srovnávání výsledků s výzkumy s jiným referenčním obdobím, zejména s těmi, které se zaměřovaly pouze na viktimizaci za poslední rok.

Nicméně lze říct, že výsledky šetření, provedeného v roce 2022, potvrzují zjištění z minulých obdobných výzkumů ohledně struktury frekvencí sledovaných deliktů, kdy nejvyšší riziko viktimizace tradičně dopadá na majitele a uživatele rekreačních objektů. V porovnání s rokem 2017 lze největší nárůst viktimizace pozorovat v aktuálním výzkumu u krádeže motocyklu. Podíl poškozených jsme zde určovali pouze z vlastníků těchto jednotlivých vozidel se spalovacím motorem, přičemž lze říct, že užívání těchto dopravních prostředků v populaci není příliš rozšířené. Ve výzkumu z roku 2022 jsme ale ani navzdory stoupajícímu trendu, který udává BESIP, podle kterého počet nově registrovaných motorek rok od roku stoupá, nezaznamenali zvýšení podílu těchto vlastníků. Relativně vzrostly i krádeže aut a kol. U kol může vyšší zastoupení okradených respondentů vysvětlovat zvýšený podíl elektrokol, která jsme nově zařadili pod otázku, zaměřenou na tento typ viktimizace. V menší míře se navýšil ve výzkumu z roku 2022 oproti šetření z roku 2017 podíl fyzického napadení a domácího násilí. U fyzického napadení ale ve velké většině zachycených případů incidenty neměly za následek závažnější újmu na zdraví, a pravdě-

podobně by je tedy nebylo možno definovat jako ublížení na zdraví. V případě domácího násilí se na tomto nárůstu mohla podílet i specifická situace, související s pandemií covid-19, která v některých případech přispěla k eskalaci problému. I když většina viktimizovaných respondentů na přímou otázku o vlivu pandemie uvedla, že covid-19 na domácí násilí neměl žádný vliv, v téměř třetině případů byl tento vliv označen za negativní, tedy, že se situace během tohoto období zhoršila nebo právě v souvislosti s ním tento problém začal. Mírný pokles výskytu byl naopak zaznamenán v aktuálním výzkumu u stalkingu a vloupání do obydlí. I tady lze uvažovat o jistém vlivu pandemie, která na druhé straně omezila příležitosti k páčání určitých forem kriminality. V tomto smyslu se pandemie zřejmě projevila i ve změnách v dobách spáchání deliktů. Zaznamenali jsme pokles počtu krádeží ve dne (krádež motorky, věcí z auta, prostá krádež). Příčinou může být právě to, že během pandemie byli lidé během dne doma a více fungoval i tzv. přirozený dohled nad lokalitou. Relativně nezměněná míra viktimizace pak byla zachycena výzkumem z roku 2022 oproti výzkumu z roku 2017 u zbylých čtyř deliktů, tedy krádeže osobních věcí, krádeže věcí z auta, loupeže a sexuálního násilí. Právě prostá krádež je deliktem s celkově nejvyšším výskytem v celé populaci.

K dalším poznatkům o bližších okolnostech viktimizace z šetření v roce 2022 lze říct, že se například nepotvrdilo, se že by se oběťmi různých druhů deliktů proti majetku stávali spíše majetnější lidé. Na druhé straně u všech deliktů s majetkovou motivací byl oproti minulému kolu terénního šetření zaznamenán nárůst utrpených škod, u většiny deliktů výrazně převyšující nárůst průměrné mzdy za toto období. V této souvislosti lze ještě zmínit, že od 1. 10. 2020 byl limitní práh pro řadu majetkových trestných činů – „škoda nikoli nepatrná“ zvýšen z 5 000 Kč na 10 000 Kč. Z výzkumných dat ale nevíme, jaká část respondentů vůbec limitní hranici škody zná, a jestli měl tento fakt tedy nějaký vliv na reportování viktimizace nebo její oznamování policii.

Viktimizace některými sledovanými delikty se ukázala ve výzkumu provedeném v roce 2022 jako genderově podmíněná. Muži více reportovali zasažení delikty, jako je krádež auta a motocyklu, fyzické napadení nebo loupež, i když je nutné zmínit, že u prvních dvou jmenovaných deliktů mohl být kromě respondenta viktimizován kdokoliv z jeho domácnosti. Ženy byly naopak více ohroženy delikty, které jsme označili jako zvláště citlivé, přičemž jako nejvíce riziková skupina se jeví ženy na mateřské/rodičovské dovolené. Zejména domácí násilí se pak také více pojí s osobami celkově ekonomicky hůře zabezpečenými. U fyzického napadení můžeme, možná překvapivě, pozorovat silnější vazbu na některé socioekonomické parametry, než je tomu u majetkových útoků. Významně častěji se oběť takového útoku stávají mladší muži ve věku 15–30 let, lidé se základním vzděláním, studenti, nezaměstnaní, osoby označující se za „chudé“ a žijící na sídlištích. S jistým zjednodušením lze říci, že u tohoto násilného deliktu se profil „typické“ oběti shoduje s profilem pravděpodobného pachatele. Bližší pozornost by si v tomto směru zasloužilo i zkoumání návykových látek jako kriminogenního faktoru. U některých deliktů jsme totiž zaznamenali nemalou přítomnost ovlivnění nejen pachatele, ale i oběť během incidentů.

Co se týče části, věnované názorům všech respondentů na problematiku domácího násilí, při hodnocení modelového případu se ukázalo, že respondenti považují domácí násilí za závažný odsouzeníhodný problém; na druhou stranu považují za důležité, aby se zároveň řešily i příčiny či spouštěče násilí. V porovnání s českými soudy, kdy více než

polovině pachatelů je za takovou trestnou činnost ukládán podmíněný trest odnětí svobody a v převážné většině jde o tzv. prostou podmínku bez dohledu probačního úředníka, by respondenti kladli větší důraz na přísné potrestání. Přibližně třetina respondentů by pachatele poslala rovnou do vězení. Na straně druhé by podle jejich názoru měly trest doprovázet i efektivní preventivní intervence, které by zabránily opakování domácího násilí v budoucnu. Při rozdělení respondentů do skupin podle zkušeností s domácím násilím je ale potřeba upozornit na to, že co se týče nepřímé zkušenosti (znají někoho...), tato nebyla, na rozdíl od vlastní zkušenosti, ohraničena nějakým referenčním obdobím.

U viktimizovaných respondentů jsme se v rámci možností snažili ve výzkumu z roku 2022 zmapovat i následky, které na nich zkušenost s kriminalitou zanechala. Z výsledků vyplývá, že primární újmou záležitostí pro oběť rozhodně nekončí, naopak viktimizace zasahuje do mnoha oblastí jejího života a ovlivňuje i její okolí. U všech deliktů byla nejvýraznějším zaznamenaným následkem zvýšená opatrnost a snaha do budoucna podobným zážitkům předcházet. Širokým spektrem následků trpí zejména oběti citlivých deliktů. Poněkud překvapivým může být na druhé straně u těchto incidentů relativně vysoký zaznamenaný podíl těch, kteří v souvislosti s viktimizací nepocítují následky žádné. Tendence tento negativní zážitek nějak zbagatelizovat nebo vytěsnit, se ale u obětí závažných trestných činů vyskytují poměrně často. Omezený prostor dotazníku ale neumožňoval u těchto případech identifikovat skutečnou příčinu těchto reakcí.

Hlavním cílem výzkumů obětí je tradičně snaha o poodhalení latentní kriminality tím, že se zkoumá, jaká část viktimizovaných respondentů svou zkušenost nechala mimo vědomí orgánů činných v trestním řízení. Tak jako v minulých výzkumech, i v aktuální vlně šetření v roce 2022 se potvrdilo, že viktimizovaní respondenti nemají problém policii nahlašovat majetkové delikty. Primární motivací je zřejmě pojistné plnění i fakt, že tyto delikty jsou důkazně jasné a nezbuzují ani zvláštní pochyby, co se týče naplnění skutkové podstaty trestného činu, a tudíž, že jde o záležitost, která by se měla řešit s policií. Po krádeži auta je nejnahlašovanějším deliktem krádež kola. Vyšší podíl oznámení byl oproti minulému výzkumu z roku 2017 zaznamenan i u krádeže osobních věcí. U ostatních deliktů proti osobě respondenta jsou podíly nahlášených incidentů výrazně nižší. Ochota obracet se na policii pak úměrně klesá s citlivostí jednotlivých protiprávních jednání. U stalkingu, sexuálního napadení a domácího násilí zůstává převážná většina incidentů latentních. Lze zmínit, že oproti minulé vlně výzkumu byly zaznamenané podíly nahlášení u domácího a sexuálního násilí a zejména u loupeže ještě o něco nižší. U stalkingu a sexuálního násilí může hrát určitou roli i fakt, že ve většině případů šlo o známého pachatele, často osobu, se kterou měla oběť velmi blízký vztah. To bezesporu implikuje zvýšenou náročnost se se situací vyrovnat či ji řešit. Výzkum ale nepotvrdil, že by rozhodnutí, zda čin oznámit, či neoznámit policii, bylo nějak výrazněji ovlivněno tím, jestli policie nakonec případ vyřeší. U krádeže prosté, věcí z auta nebo kola byl pachatel dopaden a obviněn jen asi v pětině případů. Naopak, pokud se už oběti rozhodnou nahlásit trestný čin proti jejich osobní integritě (s výjimkou loupeže a zmíněné krádeže), ze sledovaných deliktů je nejvyšší šance, že případ skončí s tímto výsledkem, tj., že pachatel bude dopaden.

Celkově respondenti, kteří se rozhodli viktimizaci řešit oficiální cestou, hodnotí svoje zkušenosti s policií pozitivně. U všech sledovaných výroků policisté dostali v aktuálním výzkumu výrazně lepší hodnocení než v minulém výzkumu z roku 2017. Nejvíce oběti

oceňují aktivitu a zdvořilý přístup policie. Praktické aspekty, jako jsou míra informovanosti a odborná erudice, již ale mají tendenci hodnotit poněkud hůře. Zajímavé je zjištění, že právě oběti deliktů proti osobě (včetně zvláště citlivých) volily u hodnocení sledovaných aspektů práce policie častěji krajní pozitivní stupně škály, na druhé straně v této skupině bylo i nejvíce těch, kteří uvedli i rozhodný nesouhlas.

Mezi důvody, proč se respondenti policii rozhodli nekontaktovat, u deliktů proti domácnosti dominovala nedůvěra ke schopnosti policie případ vyřešit a dále vyhodnocení, že způsobená škoda nestojí za to, aby respondent podstupoval komplikovaný proces, spojený s trestním oznámením. U deliktů proti osobě respondenta byla škála zaznamenaných důvodů trochu pestřejší, objevovalo se vyřešení případu vlastní cestou, stud, obava z pomsty pachatele, malá utrpená újma nebo v pár případech i obecný negativní vztah k policii. I tady ale nejčastěji volenou pohnutkou byla nedůvěra ke schopnostem policie případ vyřešit.

Jeden z nejvíce alarmujících poznatků, který z našeho výzkumu vyplynul, je ten, že i deset let od účinnosti zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který měl posílit postavení a rozšířit práva obětí, je využívání odborné pomoci mezi viktimizovanými respondenty stále spíše raritní záležitostí. Výsledky tedy znovu potvrdily, že systém poskytování pomoci obětem trestné činnosti není nastaven příliš efektivně. Převážná část potenciálních klientů zůstává úplně mimo tento systém. Služby specializovaných subjektů jsou téměř nevyužívány, oběti mají často pocit, že odbornou pomoc nepotřebují, případně že by jim stejně nikdo nepomohl. Proto také, pokud pomoc vyhledají, jedná se spíše o právníka než neziskovou organizaci, případně potřebu pomoci saturují z úplně jiných zdrojů. Zapracovat by se určitě mělo hlavně na srozumitelných informačních kampaních. Oficiální registry se ukazují jako téměř zbytečné. Smutným zjištěním je, že co se týče identifikovaných problémů v oblasti pomoci obětem v předešlé vlně výzkumu z roku 2017, nedošlo během pěti let v podstatě k žádnému posunu a většina slabín systému stále přetrvává. Přitom jednoduchá dostupnost této podpory by mohla zmírnit široké spektrum následků viktimizace a přispět k prevenci viktimizace sekundární. Zlepšení ve vyhledávání specializovaných služeb oběti by možná mohlo pomoci obecné odstigmatizování statusu oběti a znormalizování toho, požádat o pomoc, včetně odstranění případných překážek a bariér v dostupnosti této podpory.

Z analýzy dat ke sledovaným proměnným, o kterých jsme v návaznosti na teorii uvažovali jako o rizikových a protektivních faktorech viktimizace, vyplynulo, že se více vztahují k dílčím sociodemografickým charakteristikám respondentů než k samotné viktimizaci. Předpokládané „protektivní“ faktory jsou spíše charakteristické pro ženy a starší generaci, oproti „rizikovým“ faktorům, které jsou naopak přisuzovány více mužům a mladším respondentům. V mnoha ohledech hraje roli i ekonomický status nebo typ bydliště či velikost obce, z níž respondent pochází. Nicméně, jako specifická se ukázala být například skupina nezaměstnaných mužů, kteří při častých večerních výpravách za zábavou obvykle užívají alkohol, a mohou se tak vystavovat vyššímu riziku fyzického napadení. Celkově analýzy ukázaly, že viktimizace nejvíce souvisí s obezřetností a vyhýbavým chováním respondentů. Z dat však nelze určit kauzalitu těchto jevů – zda se obezřetnými a vyhýbavými stali respondenti v důsledku viktimizace, nebo patří do skupiny vysoce ohrožených jedinců, kteří se stali obětí trestné činnosti, byť se jí snažili předejít.

Dotaz na debaty o kriminalitě, který otevíral celý rozhovor, byl v našem výzkumu spíš okrajovým tématem a měl zejména naladit respondenty na celkovou atmosféru dotazníku. Ukázalo se ale, že zájem o téma se zachycenou viktimizací souvisí. Stejně jako v předchozím výzkumu, o kriminalitě signifikantně častěji hovořili jedinci, kteří za poslední tři roky měli zkušenost s některým ze sledovaných deliktů. Lze říci, že kromě obecných témat, spojených s nejčastějšími druhy trestné činnosti, diskuze ve velké míře reflektovaly i konkrétní aktuálně řešené případy a události (jako například incidenty na Slovensku, válečný konflikt na Ukrajině nebo řešené kauzy veřejného zájmu). Některé výpovědi respondentů měly emoční náboj a vyjadřovaly frustraci nad současnou situací, týkající se kriminality.

Novinkou v našem viktimizačním šetření bylo zařazení self-reportové části. Vlastní porušení zákona v dotazníku připustila téměř pětina respondentů. Častěji se tedy lidé nacházejí v roli oběti než pachatele. Tento rozdíl bude patrně ještě větší, zvážíme-li, že viktimizaci jsme sledovali jen pro určité delikty za omezené časové období, zatímco u self-reportu byl rejstřík jednání širší s možností jeho doplnění, navíc se zkoumala celoživotní prevalence. Námi zjištění pachatelé závažnějších provinění, jako jsou násilná a mravnostní kriminalita nebo domácí násilí, tvořili jen nižší jednotky procent vzorku. Více než polovina reportovaných porušení zákona jde na vrub nedbalostní kriminalitě, výtržnictví a vandalismu. Výrazně častěji spáchání nějakého deliktu přiznávali muži. Ukázalo se, že přiznaná delikvence souvisí i s nižším sociálním postavením respondenta. Co se týče možné korelace zjištěné viktimizace s pozitivní odpovědí v self-reportu o spáchání deliktu, u majetkových činů jsme takovou souvislost nenašli. Největší vazba byla identifikována u domácího násilí, dále u fyzického napadení, loupeže a sexuálního napadení. Narážíme zde ale na limit nízkých četností, proto nelze tyto výsledky nějak blíže interpretovat. Přibližně třetina těchto přiznaných porušení zákona zůstala policií neodhalena. Nejčastěji byly z přiznané trestné činnosti policií řešeny nedbalostní delikty respondentů, latentní naopak zůstávala především daňová kriminalita. U domácího násilí a drogové trestné činnosti jsme zase zaznamenali nejvyšší podíly opakovaných kontaktů s orgány činnými v trestním řízení.

Informace o viktimizaci z poněkud jiného úhlu pohledu přináší doplňková dílčí studie, zařazená do závěrečné části publikace. I navzdory limitům, které pramení zejména z rozdílných velikostí souborů, rozdílůch v návratnosti a konstrukce dotazníku, přináší toto šetření mnoho zajímavých a nových poznatků. Z nich lze zmínit například to, že i naše studie potvrdila výrazně vyšší zatížení viktimizací a téměř úplnou latenci u marginalizovaných skupin obyvatel – v našem případě u uživatelů drog a osob bez domova. Příslušnost ke skupinám, zatíženým vyšším pácháním trestné činnosti, a fakt, že i samy tyto osoby trestnou činnost často páchají, způsobuje, že jsou vnímány primárně jako pachatelé a a priori se k nim nedůvěřivě staví obvykle i příslušníci orgánů, vymáhajících právo. Speciální potřeby těchto osob, upozornění na množství bariér, kterým čelí, a problémy s upíráním statusu oběti, byla proto i témata, která respondenti, pracující s těmito skupinami, považují za nejzásadnější v souvislosti s problematikou viktimizace svých klientů. Zajímavý byl i identifikovaný rozdíl mezi klientelou a charakterem poskytovaných/zprostředkovaných služeb u reprezentantů organizací, přímo zacílených na oběti trestné činnosti. Na Probační a mediační službu se obracejí spíše oběti méně „zraňujících“ trestných činů, jako je nedbalostní či majetková kriminalita. Tyto oběti chtějí prostřednictvím PMS dosáhnout hlavně náhrady škody, případně mají zájem o právní poradenství. Nemají

problém svou viktimizaci řešit oficiálně, orgánům činným v trestním řízení důvěřují a jejich práci hodnotí pozitivně. Naproti tomu na akreditované poskytovatele pomoci obětem se obrací specifická klientela, vyžadující více různorodou podporu. Pro tyto oběti je pak před náhradou škody důležitější zpracovat tento traumatický zážitek a minimalizovat riziko sekundární viktimizace. Na oběti z trochu jiné perspektivy jsme měli možnost nahlédnout prizmatem praxe psychoterapeutů. Ti se totiž s oběťmi setkávají nezdědka až po delším časovém odstupu od samotné primární viktimizace. Psychoterapeuti také často řeší i následky viktimizace sekundární, nejčastěji ve smyslu negativních zkušeností s různými institucemi. Ve spojení s poznatky z dalších částí výzkumu o následcích viktimizace a nevyužívání odborné pomoci oběťmi lze tento poznatek považovat za další argument směrem k nutnosti zefektivnění systému péče o oběti u nás. Že je co zlepšovat, mimo jiné dokládá i fakt, že reprezentanti všech třech posledně zmíněných profesních skupin řešili ve svých volných komentářích zejména právě nedostatky aktuálního systémového nastavení. Co se týče vlivu pandemie na poskytování služeb, studie potvrdila zhoršení v oblasti domácího násilí a částečně i jiné citlivé trestné činnosti. Potvrdil se rovněž předpoklad, že pandemie nejvíce dopadla na marginalizované skupiny obyvatel. Za pozitivní zjištění lze považovat, že na druhé straně pandemie dala podnět k hledání efektivnějších řešení přetrvávajících problémů, a v důsledku toho jdou některé věci řešit jednodušeji i po zrušení „covidových“ omezení.

Výzkumy obětí mají potenciál přinést mnoho unikátních poznatků k tématu viktimizace a zatížení osob kriminalitou. V ČR jejich význam navíc stoupá vzhledem k absenci komplexnějších oficiálních statistických dat o obětech kriminality. Při interpretaci výzkumných dat ale vždy musíme mít na paměti i jejich specifické limity. I když je skvělé, že se podařilo realizovat tento reprezentativní a poměrně nákladný výzkum na národní úrovni, viktimizace naštěstí nepředstavuje v populaci až tak častý jev; proto jsou primárním omezením, znemožňujícím realizovat komplikovanější statistické analýzy, právě nízké zachycené četnosti zkoumaných jevů. Jak již bylo zmíněno, ambicí je, pokud to možnosti dovolí, realizovat tento typ výzkumu opakovaně a se stejnou metodologií. To by na jedné straně umožnilo zkoumání vývojových trendů, na straně druhé bychom právě agregovaná data mohli podrobit důkladnějším analýzám. Dále jsou tyto výzkumy limitovány svým charakterem „sociálního průzkumu“. Můžeme polemizovat nad tím, do jaké míry je výzkumný soubor skutečně reprezentativní, jaká zkreslení způsobuje, že z hlediska viktimizace velmi relevantní skupiny (jak potvrzují specializované viktimizační projekty) šetření na obecné populaci v podstatě úplně opomíjí, do jaké míry jsou výpovědi respondentů validní, jak účast ve výzkumu ovlivňuje celková únava ze všudypřítomných dotazníků, do jaké míry se liší od účastníků výzkumu ti, kteří odmítli/nechtěli odpovídat apod. K tomu přidejme závratný technologický pokrok v posledních letech a další výzvy s tím spojené ohledně technik dotazování, a musíme asi k výsledkům uskutečněných dotazníkových šetření přistupovat s jistou dávkou opatrnosti. Faktem ale zůstává, že nemáme k dispozici jiný nástroj, který by měl potenciál přinést obdobně komplexní data k problematice viktimizace obyvatelstva kriminalitou. Proto by před již více než 30 lety započatá tradice realizace výzkumů obětí trestné činnosti v Čechách měla určitě pokračovat.

Věříme, že monografie byla pro čtenáře obohacujícím čtením. Ještě víc ale doufáme, že výzkumná zjištění napomohou ke zlepšení situace obětí trestné činnosti i v praktické rovině.

Resumé

Výzkumy, zaměřené na oběti kriminality, známé také jako viktimizační výzkumy, začaly být prováděny poprvé v 60. letech 20. století. Postupem času se rozšířily na širší spektrum témat, spojených s kriminalitou. Jejich hlavní výhoda spočívá v tom, že mohou poskytnout různorodé informace o kriminalitě a její podobě, které nejsou omezeny limity oficiálních statistik. Mezi význačné studie tohoto druhu patří například Americký národní výzkum obětí, Britský národní výzkum a Mezinárodní výzkum obětí (ICVS). Česká republika se do těchto studií pravidelně zapojovala od devadesátých let prostřednictvím výzkumných akcí, prováděných Institutem pro kriminologii a sociální prevenci. V roce 2017 byla zahájena nová etapa těchto výzkumů, kdy byl na základě osvědčených zahraničních výzkumných nástrojů vytvořen viktimizační dotazník, zamýšlený pro opakované zkoumání této problematiky. Aktuální projekt je tak druhým počinem, založeným na stejné metodologii i instrumentáriu, s cílem vytvořit pravidelný cyklus výzkumů a z nich vyplývajících časových řad.

Primárním cílem studie bylo zjistit míru zasažení obyvatel prostřednictvím sledovaných trestných činů, a poskytnout tak dodatečný zdroj informací o rozsahu kriminality v České republice, včetně její skryté části. Sekundárním cílem bylo získat podrobnější informace ohledně prožité viktimizace, jako například podíl trestných činů, nahlášených policii a důvody případného nehlášení, druhotnou viktimizaci a širokou škálu dopadů viktimizace, stejně jako názory obyvatel na otázky spojené s kriminalitou. Prostřednictvím sebehodnotících škál a otázek na životní styl respondentů jsme se dále snažili identifikovat možné rizikové a protektivní faktory, související s viktimizací. Poprvé v českém viktimizačním výzkumu byla součástí dotazníku i self-reportová část, zaměřená na mapování případného respondentova vlastního porušování zákona.

Samostatnou pozornost jsme věnovali problematice domácího násilí; kromě toho, že bylo zahrnuto v základní baterii dotazovaných viktimizačních jednání, zajímaly nás i nepřímé zkušenosti respondentů s tímto společenským problémem, jakož i názory na možnosti zacházení s pachateli domácího násilí. Záměrem bylo doplnění poznatků projektu IKSP „Zlepšení v oblasti zacházení s pachateli a v oblasti podpory obětí v případech domácího a genderově podmíněného násilí v ČR“ o pohled obecné populace. Vzhledem k tomu, že do stanoveného referenčního období spadalo i období pandemie covid-19, zajímalo nás i to, zda zmíněná situace nějak ovlivnila viktimizaci obyvatel.

V plné verzi byl dotazník značně rozsáhlý, nicméně reálná délka rozhovoru se odvíjela podle míry viktimizace daného respondenta. Pro všechny respondenty byla určena jen jeho menší část. Výzkum byl zaměřen na viktimizaci respondentů vybranými delikty. Dotazník je složen z několika tematických modulů, které lze v případě potřeby v budoucnu flexibilně modifikovat. Jádrem šetření je tzv. „viktimizační screener“, mapující viktimizaci respondenta v posledních třech letech předcházejících dotazování, což představovalo období zhruba od podzimu 2019. U incidentů, kde to jejich povaha nevyučovala (domácí násilí, stalking), byly oběti dále tázány, jestli se incident stal v posledním roce.

Celkově bylo sledováno 12 deliktů. U krádeže auta, krádeže věcí z auta, krádeže motocyklu, krádeže kola, vloupání do obydlí a vloupání do chaty/chalupy jsme sledovali viktimizaci respondenta nebo členů jeho domácnosti. Další sledované delikty – loupež,

krádež osobních věcí a fyzické napadení, se už týkaly pouze osoby respondenta. Odpovědi na otázky ohledně citlivých deliktů (domácí násilí, sexuální násilí a stalking) respondenti navíc vyplňovali sami, tedy bez asistence tazatele.

Bližší okolnosti reportované viktimizace (místo, čas, typ použitého násilí, charakteristiky pachatele a řada dalších okolností podle konkrétního typu deliktu) byly zjišťovány v následující části dotazníku. Na tyto otázky odpovídali pouze ti respondenti, kteří se v posledních třech letech stali obětí některého ze sledovaných trestných činů. Pokud se stali vícekrát oběťmi stejného trestného činu, vypovídali o posledním z nich. Část doplňujících otázek k jednotlivým incidentům byly otázky specifické vzhledem k charakteru konkrétní trestné činnosti, část byla společná pro všechny delikty. Šlo především o nahlášení události policii (a důvody nenahlášení), výsledek tohoto nahlášení, v neposlední řadě pak hodnocení postupu policie a jejího přístupu k oběti.

Dotazovali jsme se rovněž, zda byly do případu zapojeny specializované subjekty poskytující podporu obětem, jaké byla spokojenost s jejich pomocí; dále důvody nevyužití jejich služeb. Důležitým faktorem pro vyrovnání se oběti s incidentem jsou rovněž následky viktimizace, překračující rámec primární újmy.

Pro lepší využití faktu, že byl shromážděn rozsáhlý výzkumný soubor, obsahoval dotazník (stejně jako v minulé vlně) také otázky určené pro všechny respondenty, bez ohledu na jejich reportovanou viktimizaci. Všem respondentům (tedy i těm, kteří se obětí žádného incidentu ve sledovaném období nestali) jsme kromě otázek ohledně obav o osobní bezpečnost položili otázky, u kterých není primárně zamýšleno jejich periodické opakování. Otázky byly vybrány tak, aby v co nejvyšší míře umožnily zkoumání rozdílů mezi oběťmi a respondenty bez zkušenosti s viktimizací. Jedna část se týkala různých sebehodnotících škál, stejně jako rizikového a protektivního jednání respondenta. Specifický modul zařazený do „samovypíňovací části“ se týkal zkušeností a názorů na problematiku domácího násilí. Premiérou bylo vytvoření modulu, zabývajícího se respondentovým případným vlastním porušením zákona. Samozřejmou součástí byly sociodemografické proměnné, na jejichž základě byla získaná data tříděna.

Terénní fázi zajišťovala externí agentura, která vyhrála ve výběrovém řízení. Sběr dat proběhl na podzim (září-říjen) roku 2022 a byl realizovaný metodou face to face (F2F).

Základním souborem byli obyvatelé ČR ve věku 15 a více let. Výzkumný vzorek je reprezentativní pro danou věkovou skupinu populace České republiky. Soubor respondentů byl rekrutován na základě kvótního výběru, vycházejícího z podkladů Českého statistického úřadu. Zohledňované kvóty byly pohlaví, věk, vzdělání, kraj a velikost bydliště respondenta. Po vyřazení chybně nebo neúplně vyplněných archů bylo do finálního zpracování zařazeno 3 073 dotazníků.

Stejně jako v minulé vlně výzkumu, i tentokrát jsme usilovali o doplnění poznatků celopopulačního výzkumu viktimizace další výzkumnou technikou. V rámci výzkumného úkolu proto byla uskutečněna (i s ohledem na v té době právě končící pandemickou situaci) výzkumná sonda mezi specialisty, věnujícími se práci s oběťmi trestné činnosti. Záměrem bylo především zjistit, jaká jsou specifika viktimizace některých okrajových

skupin populace, které obvykle nejsou zahrnuty v demoskopických výzkumech. Cílem tohoto dílčího výzkumu, který doplnil hlavní viktimizační výzkum, tak bylo především získání informací o současné praxi poskytování služeb pro vybrané skupiny obětí kriminality a získání informací o dopadech pandemie covid-19 na práci poskytovatelů služeb s jejich klientelou pohledem pracovníků poskytujících služby. Výzkum byl proveden v období únor-březen 2022 formou krátkého online dotazníkového šetření a zaměřil se na zkoumání praxe poskytování služeb osobám zasaženým kriminalitou, kterou realizuje pět skupin subjektů: vybrané organizace vedené v registrech poskytovatelů služeb pro oběti kriminality (akreditovaní poskytovatelé služeb), Probační a mediační služba (PMS), specialisté na pomoc osobám bez přístřeší, specialisté na práci s drogově závislými jedinci; zajímalo nás rovněž poskytování pomoci obětem kriminality ze strany psychologů. Dílčím výzkumem byla získána data od 472 odborníků.

V první části dotazníku, zaměřené na některé majetkové delikty, jsme se respondentů ptali nejen na vlastní viktimizaci, ale i zkušenosti jiných členů jejich domácnosti. Důvodem je fakt, že řadu nemovitých i movitých věcí užívají všichni členové domácnosti, bez ohledu na to, kdo věc zaplatil nebo je na jeho jméno oficiálně vedena. Pokud jde o útoky proti domácnosti, během posledních třech let byl respondentovi nebo jinému členovi jeho domácnosti ukraden automobil ve 4,5 % případů. Další sledovaný delikt, vykradení auta, může mít několik podob – cílem útoku mohou být předměty, ponechané uvnitř vozu, nebo odcizení doplňků a výbavy automobilu zvnějšku, včetně pohonných hmot. Podobnému deliktu byla vystavena desetina domácností uživatelů aut, což je jen mírný jednocentní nárůst oproti poslednímu výzkumu. U domácností, kde někdo používal v posledních třech letech motocykl (libovolného typu), však pozorujeme masivní nárůst krádeží (4 % oproti 13 %), když navíc čtvrtině z nich byla motorka zcizena během tří let opakovaně. Pojem „jízdni kolo“ byl v aktuálním šetření rozšířen o elektrifikované jednostopé prostředky. Krádež kola (či obdobného prostředku) v dotazníku připustilo přes 18 % dotázaných (členů domácnosti majitelů takového prostředku), zatímco v roce 2017 to bylo pouze 13 %. Pokud přepočítáme relativní četnost krádeže pouze na klasická jízdní kola, dostáváme hodnotu necelých 14 %, z čehož plyne, že úroveň jejich odcizování je konstantní, zvýšení tohoto typu delikvence padá na vrub právě elektrických variant těchto dopravních prostředků.

Počet vloupání do obydlí oproti minulé vlně výzkumu poněkud poklesl, z pěti procent domácností (postížených za tři roky) na současných 3,4 %. Za poslední rok vloupání postihlo 1,2 % domácností. Pokles má poměrně jednoduché vysvětlení, pandemie covid-19. V čase masivního omezení společenského života a cestování se snížilo i množství příležitostí ke vloupání do prázdných obydlí, neboť většina obyvatel byla nucena se zdržovat doma. Více než 21 % respondentů uvedlo, že jsou vlastníky nebo uživateli rekreačního objektu. Vloupání do takových objektů je také nejčastějším typem deliktu (bereme-li za výzkumný soubor uživatele takové stavby) – za poslední tři roky má jednu takovou zkušenost téměř čtvrtina „chalupářů“, 4 % dokonce opakovanou, celkově 28 %. Celkově pozorujeme nárůst oproti minulému výzkumu, kde se obětí stalo 20 % respondentů z řad uživatelů rekreačního bydlení.

Další sledované delikty směřovaly přímo proti osobě respondenta. Základním typem majetkové trestné činnosti je krádež. Ukazuje se, že přes 13 % respondentů se během tří let stalo obětí krádeží, přičemž se jedná o krádeže bez použití násilí; z tohoto počtu po-

lovina respondentů uvádí, že se jim tato situace stala v průběhu posledního roku. Častěji jsou terčem tohoto typu krádeží obyvatelé menších měst a nejmladší respondenti z řad studentů a učňů, na rozdíl od minulých výzkumů se neprojevovalo větší zasažení žen touto kriminalitou.

Loupež je trestný čin, který zahrnuje použití fyzického násilí nebo hrozby násilí vůči oběti v úmyslu zmocnit se její věci. V našem současném výzkumu se oběti takového útoku stalo v posledních třech letech 48 respondentů, což představuje 1,6 % výzkumného vzorku. V souladu s minulou vlnou výzkumu jsme do dotazu zahrnuli nejen dokonanou loupež, ale i pokus o ni. Budoucí výzkumy mohou ukázat, zda pokles oproti roku 2017 je předzvěstí trendu, nebo šlo opět o výsledek specifické společenské situace v průběhu protipandemických opatření. Loupež si v polovině případů nevyžádala žádná zranění, drobná bez nutnosti ošetření v 15 %. Vážnější zranění s hospitalizací a/nebo pracovní neschopností neutrpěl z dotázaných nikdo. Tomu odpovídá i zjištění, že třetina pachatelů prokazatelně nebyla nijak ozbrojena, desetina disponovala zbraní typu nože, stejná část pak úderným nástrojem. Velká část obětí si není jistá, zda měl pachatel nějakou zbraň či podobný nástroj.

Fyzické napadení od neznámé osoby, které nemělo za cíl krádež, deklaroval za tříleté období asi každý dvacátý respondent. Třetina těchto případů se udála během posledního roku. Můžeme pozorovat silnější vazbu na některé socioekonomické parametry, než je tomu u majetkových útoků. Mezi významně častější oběti fyzického násilí patří především skupina nezaměstnaných, mladších mužů ve věku 15–30 let, se základním vzděláním a studenti. Oběti fyzického napadení jsou také specifické v tom, že výrazně více chodí večer ven za zábavou denně, nebo téměř denně. Asi 55 % obětí fyzického napadení neutrpělo buď žádné zranění, nebo pouze lehké, nevyžadující ošetření. Více než čtvrtina napadených byla ošetřena ambulantně s drobnými zraněními. Přibližně každý desátý účastník podobného incidentu však utrpěl zranění, vyžadující omezení běžného života. Tři pětiny obětí znaly pachatele, jménem nebo alespoň podle vidění. Podobně jako v předchozím výzkumu necelá desetina obětí fyzického útoku (13 respondentů) má za to, že jejich napadení bylo zapříčiněno nějakým typem předsudku.

Stejně jako v předešlém kole výzkumu jsme se zaměřili i na zvláště citlivé delikty proti osobě. Konkrétně jsme se respondentů ptali na jejich zkušenosti s domácím násilím, sexuálním násilím a stalkingem. V aktuálním výzkumu 3,6 % respondentů uvedlo, že se v posledních třech letech stali oběťmi domácího násilí, přičemž 4,8 % dotázaných nevědělo nebo nechtělo na tuto otázku odpovědět. Oběťmi byly ve shodě s jinými výzkumy významně častěji ženy (71 %) než muži, více ohroženi jsou respondenti, kteří jsou nezaměstnaní nebo v domácnosti, bydlící v bytě na sídlišti a kteří považovali svoji domácnost za špatně ekonomicky zajištěnou. Pokud jde o formy domácího násilí, ve třetině případů docházelo k bití, v další třetině k vyhrožování; dále oběti uváděly vynucování sexuálních aktivit, ponižování, nebo jiné psychické týrání (7,1 %). Co se týče vztahu mezi pachatelem a obětí, dominuje partnerské násilí, které tvořilo téměř 60 % zachycených případů. Výzkum potvrdil i častou koincidenci intoxikace návykovými látkami a násilím, kdy téměř polovina respondentů uvedla, že podle jejich názoru byl pachatel v době událostí obvykle pod vlivem alkoholu nebo drog.

V bloku dotazníku, věnovaném domácímu násilí, jsme se zaměřili i na názory veřejnosti na práci s pachatelem takového násilí. Při hodnocení modelového případu se ukázalo, že respondenti ze všech skupin považují domácí násilí za závažný odsouzeníhodný problém a pachatele by poslali za toto jednání primárně do vězení, na druhou stranu považují za důležité, aby se zároveň řešily i příčiny či spouštěče násilí.

Dalším deliktem, zařazeným do kategorie zvláště citlivých, bylo sexuální násilí. Tím se obecně označuje jednání, které se týká nežádoucího sexuálního konání vůči jiné osobě bez jejího souhlasu. Zkušenost se sexuálním násilím deklarovalo v posledních třech letech 52 respondentů z výzkumného souboru (1,7 %), zatímco v minulém kole tento podíl činil 1,3 %. Zde jsme zaznamenali ještě silnější genderovou podmíněnost tohoto deliktu, kdy ženy tvořily 83 % obětí. Častěji rovněž viktimizaci uváděli mladší respondenti do 30 let. Osoby v domácnosti a respondenti, kteří se hodnotili jako v zásadě chudí, měli častěji i opakovanou zkušenost s tímto deliktem.

Stalking, neboli nebezpečné pronásledování, je formou obtěžování a pronásledování jednotlivce, která se projevuje opakovaným nežádoucím sledováním, kontaktováním a obtěžováním. Definice není přesně ustálená, respondentům jsme poskytli v rámci otázky stručný popis takového jednání, přesto jsme odkázáni pouze na subjektivní zhodnocení situace respondentem. Zkušenost se stalkingem uvedla necelá 4 % výzkumného souboru, což je o něco méně než v minulém vlně výzkumu, kdy bylo odhaleno 4,7 % obětí stalkingu. I zde mezi respondenty, kteří se označili za oběti, převažovaly ženy (67 %) nad muži. Za zmínku stojí, že za celý rok 2022 bylo policejní statistikou evidováno pouze 318 případů nebezpečného pronásledování (§ 354 TZ), a je tedy nepochybné, že u podobných projevů panuje obrovská latence. Co se týče osoby pachatele, ve více než třech čtvrtinách případů jej oběť znala – šlo především o bývalého partnera, dále se často jednalo o osoby, které oběť sice znala, ale se kterými neměla bližší vztah, například o kamaráda, kolegu či spolužáka.

Důležitou oblastí v aktuálním i minulém výzkumu jsou následky viktimizace. Ukazuje se, v souladu s předpoklady, že pro oběti majetkových deliktů představuje největší problém především finanční a administrativní zátěž. Častým následkem zkušenosti s majetkovým deliktem je i to, že respondenti jsou následně opatrnější, věci si lépe zabezpečují a víc si dávají pozor. Zejména u vloupání do obydlí je pak v důsledku incidentu narušen pocit bezpečí a respondenti uvádějí strach z opakování události.

U loupeže a krádeže osobních věcí jsou tak jako u předchozích majetkových deliktů nejčastějšími následky finanční a administrativní záležitosti, ale i zvýšená opatrnost. U loupeže se přidává ještě narušení pocitu bezpečí a následné psychické obtíže. Širokým spektrem následků trpí zejména oběti citlivých deliktů. Poněkud překvapivým může být na druhé straně u těchto incidentů relativně vysoký zaznamenaný podíl těch, kteří v souvislosti s viktimizací nepocitují následky žádné. Častým psychologickým vysvětlením je tendence tento negativní zážitek zbagatelizovat nebo vytěsnit.

Nahlášení trestného činu policii je obvyklou položkou všech viktimologických výzkumů. Stejně jako v předchozím výzkumu se ukazuje, že viktimizovaní respondenti nemají problém policii nahlašovat majetkové delikty. Po krádeži auta je nejvíce nahlašovaným deliktem krádež kola. Vyšší podíl oznámení byl zaznamenan i u krádeží osobních věcí.

Oproti minulému výzkumu jsou tyto delikty nahlašovány častěji. U deliktů proti osobě respondentů jsou podíly nahlášených incidentů výrazně nižší. Ochota obracet se na policii úměrně klesá s citlivostí jednotlivých protiprávních jednání. U stalkingu, sexuálního napadení a domácího násilí zůstává převážná většina incidentů latentních, nahlášeno je 15–18 % těchto jednání.

Aktuální kolo výzkumu tedy potvrdilo vysokou latenci zejména zvláště citlivých deliktů. Primárním důvodem neoznámení činu je podle respondentů nedůvěra k tomu, že by policie něco vyřešila, případně jimi pocitovaná újma nebyla tak závažná, aby to poškozenému stálo za to absolvovat proces spojený s trestním oznámením. U zvláště citlivých deliktů, zřejmě z obavy před sekundární viktimizací, oběti často raději volily spíše svépomocné neoficiální řešení situace.

Řešení činu v rámci systému trestní justice je spojeno s rizikem sekundární viktimizace pro osobu poškozenou. Od respondentů, kteří incident nahlásili, jsme proto zjišťovali, jaký dojem v nich zanechalo jednání policistů. Zkoumáno bylo na čtyřech výrocích, vztahujících se k odborné zdatnosti, aktivitě, chování a kvalitě informování poškozeného. Svoje zkušenosti s policií hodnotí respondenti celkem pozitivně, a u všech výroků policisté dostali výrazně lepší hodnocení než v minulém výzkumu. Nejvíce oběti oceňují aktivitu a zdvořilý přístup policie; praktické aspekty, jako jsou dostatečné a srozumitelné informování a odborná erudice ale již mají tendenci hodnotit poněkud hůře.

Respondentů, kteří se v daném období stali obětí některého ze sledovaných deliktů, jsme se zeptali, zda v souvislosti s řešením svého případu využili služeb organizace specializované na pomoc obětem trestné činnosti, případně právníka poskytujícího v rámci své profesní činnosti poradenství a zastupování obětí. Faktem zůstává, že odbornou pomoc využila pouze velmi malá část obětí. Pokud se už respondenti nějakého odborníka rozhodli kontaktovat, šlo většinou o právníka. Osoby se zkušeností s majetkovým deliktem uvedli maximálně pojišťovnu, nikoli organizaci ve smyslu Zákona o obětech. Alarmující je, že tuto pomoc nevyužívají ani oběti závažnějších deliktů proti osobě, kde lze předpokládat zvýšenou potřebu odborné péče. Ze všech zachycených obětí se na specializovanou organizaci obrátilo pouze 7 respondentů. Oběti mají často pocit, že odbornou pomoc nepotřebují, případně že by jim stejně nikdo nepomohl. Proto také, pokud pomoc vyhledávají, jedná se spíše o právníka než neziskovou organizaci. Lze tedy shrnout, že co se týče problémů, identifikovaných v oblasti pomoci obětem v předešlé vlně výzkumu, nedošlo v podstatě k žádnému posunu a většina slabin systému stále přetrvává.

Stejně jako v roce 2017 jsme se v aktuálním šetření respondentů ptali, zda se v místě svého bydliště venku po setmění vyhýbají určitým ulicím, místům nebo lidem z důvodu své bezpečnosti. Stejným směrem mířila i otázka na používání určitých opatření ke zvýšení osobní bezpečnosti. Cílem bylo nalézt případné odlišné vzorce chování u osob s různým socioekonomickým zázemím, typy osobnosti z hlediska sebekontroly a především u osob viktimizovaných.

Třetina respondentů se určitým ulicím, místům nebo lidem vyhýbá, přičemž téměř pětina se jim vyhýbá skoro vždy. Naopak více než polovina respondentů se v místě svého bydliště pohybuje volně a bez obav. Na druhou stranu 14 % dotazovaných po setmění vůbec

nechodí ven. Vyhýbavě se tedy celkově chová 46 % respondentů, což je o něco více, než bylo zaznamenáno v předchozím výzkumu (42 %). Lehké navýšení vyhýbavého chování mohla ovlivnit situace spojená s pandemií covid-19.

Opatření ke zvýšení osobní bezpečnosti byla definována od základních (kontrola nabití telefonu), přes nevycházení večer bez doprovodu až po nošení střelné zbraně. Naprostá většina respondentů (81 %) uvedla alespoň jednu formu bezpečnostního opatření. 56 % respondentů ale buď pouze zkontroluje stav telefonu, nebo nevolí žádnou preventivní strategii. Využívání silnějších forem sebeochrany je sice statisticky významným, ale poměrně slabým ukazatelem předchozí viktimizace.

Ukazuje se, že viktimizace se nejvíce odráží na obezřetnosti a vyhýbavém chování. Z dat však nelze určit kauzalitu těchto jevů – zda se obezřetnými a vyhýbavými stali respondenti v důsledku viktimizace, nebo patří do skupiny vysoce ohrožených jedinců, kteří se stali obětí trestné činnosti, byť se jí snažili předejít. Nejčastějším následkem viktimizace je, že se oběti chovají opatrněji než před ní, a v kontextu útoků proti osobě se jim navíc narušil vztah s lidmi. Sledované proměnné, nad kterými jsme v návaznosti na teorii uvažovali jako o rizikových a protektivních faktorech viktimizace, se spíše vztahují k dílčím socio-demografickým charakteristikám než k samotné viktimizaci. Obecně lze vyslovit nepříliš překvapivé zjištění, že předpokládané „protektivní“ faktory jsou spíše charakteristické pro ženy a starší generace respondentů. Jak již bylo zmíněno, jako specifická se ukázala být například skupina nezaměstnaných mužů, kteří při častých večerních výpravách za zábavu obvykle užívají alkohol, a mohou se tak vystavovat vyššímu riziku fyzického napadení.

Poprvé byla do viktimologického šetření v ČR zařazena oblast self-reportového šetření, zaměřeného na dospělou populaci. Prostor, vyčleněný v dotazníku pro „speciální modul otázek“ jsme využili právě pro krátký blok self-reportových otázek. Při tvorbě dotazníku jsme dospěli k rozhodnutí, neponechat popis deliktu na samotném informantovi, protože zde hrozilo značné riziko toho, že se ztratí podstatná informace o typu vzpomínaného jednání. Proto jsme možná provinění kategorizovali na osm základních typů, které jsme v závorce doplnili krátkým popisem s cílem zajistit co možná jednotné chápání.

Nutno předeslat, že otázky se týkaly celoživotní prevalence nějakého nezákonného jednání. Dále je třeba brát v potaz, že se nepochybně zdaleka nejednalo vždy o takové jednání, které by dosahovalo závažnosti trestného činu. Alespoň jednu zkušenost s porušením zákona ve svém životě uvádí 559 lidí z výzkumného vzorku, což představuje 18 %. Reportovaná delikvence u mužů dosahuje 25 %, u žen 11 %. Nejčastějším typem zaznamenaného jednání je nedbalostní jednání (37 % z přiznaných deliktů), kam spadají obvykle nehody, ať dopravní nebo jiné. Dalším často uváděným typem deliktu je výtržnost či vandalismus – 26 % výpovědí. Na třetím místě jsou majetkové delikty s 13% zastoupením. Někteří z respondentů se samozřejmě dopustili vícero typů deliktu.

Podobně, jako je tomu u obětí kriminality (viz výše), je sociální postavení signifikantním faktorem při vlastní zkušenosti s delikvencí (v širším slova smyslu). Nezasazenější skupinou jsou nezaměstnaní, z nichž deklaruje nějaké přestoupení zákona celých 44 %. V souvislosti s tím nepřekvapí, že lidé, kteří se označili za „v zásadě chudé“, signalizují i podstatně častěji vlastní přestoupení zákona, konkrétně 37 % z nich. Index snížené sebe-

kontroly se nejvíce projevuje v případech reportovaného vandalismu a výtržnictví; vazbu vidíme i u drogových činů a násilných deliktů. Ne všichni z podskupiny „provinilců“ byli v souvislosti se svým jednáním řešeni policií. Vzhledem k tomu, že velkou část tvořily činy nedbalostní, tedy vesměs dopravní nehody, je ale podíl policií řešených respondentů poměrně vysoký. Celkově 12 % respondentů z výzkumného vzorku má zkušenost s policií při řešení vlastního přestoupení zákona, zhruba třetina z nich opakovaně.

Dílčí výzkum, který doplnil hlavní viktimizační šetření, přinesl následující poznatky:

K tématu množství obětí různých typů kriminality mezi klienty čtyř skupin poskytovatelů služeb – tedy mimo psychologů, jejichž poznatky uvádíme v závěru – bylo zjištěno (pokud bereme v úvahu více jak 30% odhad výskytu obětí určitého typu kriminality mezi klientelou), že v období zhruba tří let před vypuknutím pandemie, se poskytovatelé služeb pro osoby bez příštěří a pro osoby drogově závislé setkávali mezi svými klienty především s oběťmi majetkové a násilné kriminality. Mezi klienty drogově závislími se poskytovatelé služeb rovněž setkávali s oběťmi sexuálního a domácího násilí. Na akreditované poskytovatele služeb pro oběti trestné činnosti se se svými problémy obracely především osoby viktimizované domácím násilím, méně pak nebezpečným pronásledováním a násilnou a sexuálně motivovanou trestnou činností. Pracovníci Probační a mediační služby se zabývali především osobami zasaženými nedbalostní, majetkovou a násilnou trestnou činností, méně oběťmi domácího násilí.

Pandemie covid-19 množství obětí sledovaných druhů kriminality mezi klienty čtyř skupin poskytovatelů služeb nějak výrazně neovlivnila (tj. jejich množství mezi ostatními klienty zůstalo obvykle podle odhadů největší části poskytovatelů služeb u každého sledovaného typu kriminality zhruba stejně jako před pandemií).

Nicméně o zvýšení počtu viktimizovaných osob mezi klienty během pandemie se zmínila cca pětina až třetina poskytovatelů služeb pro drogově závislé, a to u domácího násilí a u násilné a sexuálně motivované kriminality. Rovněž cca pětina až třetina akreditovaných poskytovatelů služeb pro oběti kriminality konstatovala mezi klienty vyšší výskyt obětí domácího násilí, stalkingu a sexuálně motivované trestné činnosti. Na druhou stranu nezanedbatelný úbytek obětí kriminality mezi svými klienty u všech sledovaných typů trestné činnosti konstatovalo mezi třetinou až polovinou pracovníků PMS.

Využívání nabízených služeb – během pandemie – bylo podle názoru největší části poskytovatelů u každé z poskytovaných služeb obvykle zhruba stejně časté jako před jejím vypuknutím. Námi předpokládané „méně časté“ využívání nabízených služeb oběťmi během pandemie nebylo nijak výrazné.

V některých případech během pandemie, oproti období před ní, ale poptávka klientů-obětí kriminality některých skupin poskytovatelů po některých službách vzrostla. Mezi „častějšími“ oběťmi používané služby během pandemie (o nichž se zmínila cca pětina až třetina poskytovatelů služeb) patřila psychologická, intervenční a terapeutická pomoc, právní poradenství, zdravotní pomoc, doprovázení k institucím.

Skutečnost, že pandemie a s ní související epidemiologická opatření měly vliv na poskytování služeb klientům obecně (nejen osobám zasaženým kriminalitou), konstatovalo v jednotlivých zkoumaných skupinách poskytovatelů pomoci na 40 % pracovníků zabývajících se osobami bez přístřeší a pracovníků Probační a mediační služby. Tuto skutečnost potvrdila také zhruba polovina specialistů na práci s oběťmi trestné činnosti a poskytovatelů služeb drogově závislým jedincům.

Většina zkoumaných poskytovatelů služeb (cca 70–80 % z každé ze čtyř sledovaných skupin poskytovatelů) vyjádřila názor, že pandemie a opatření s ní spojené neměly nějaký zásadní dopad na jejich spolupráci s dalšími institucemi. Menší část z poskytovatelů služeb ale konstatovala, že jejich spolupráce s jinými institucemi ovlivněna byla. Většinou byl dopad pandemie v této oblasti hodnocen těmito pracovníky jako negativní. V případě kladných vyjádření ke změně spolupráce byla obvykle zdůrazňována intenzivnější kooperace, nadstandardní pracovní výkon, snaha o větší multidisciplinární součinnost.

Z výzkumu provedeného mezi psychoterapeuty, členy České asociace pro psychoterapii, vyplynuly např. tyto poznatky:

Viktimizovaní klienti psychoterapeutů (se kterými se během celé své praxe někdy setkalo 87 % z 220 psychoterapeutů) byli nejčastěji zasaženi delikty násilnými (uvedlo 45 % terapeutů) a sexuálně motivovanými (uvedlo 43 % psychoterapeutů). Ostatní trestnou činností, na kterou jsme se dotazovali, nebyli klienti psychoterapeutů zasaženi příliš často.

Polovina psychoterapeutů uvedla, že jejich klienti – oběti trestné činnosti, se kterými se během své praxe setkali, svoji viktimizaci obvykle po incidentu delší dobu nijak neřešili (tj. nenahlásili, že se stali oběťmi trestné činnosti na policii a/nebo nevyhledali žádnou odbornou pomoc). Psychoterapeutickou pomoc pak vyhledali až s časovým odstupem. Zhruba třetina psychoterapeutů se setkala s oběťmi, které byly zasaženy trestnou činností již v dětství, a do psychoterapie se dostaly až v dospělosti.

Zhruba 30 % psychoterapeutů uvedlo v rámci kvalifikovaného odhadu, že viktimizace trestnou činností se podílela alespoň u jednoho z deseti jejich klientů, se kterými se během své psychoterapeutické praxe setkalo, na tom, že vyhledal psychoterapeutickou pomoc. Ostatní psychoterapeuti uváděli nižší zastoupení obětí kriminality mezi svými klienty během své psychoterapeutické praxe; 13 % psychoterapeutů se s klienty zasaženými kriminalitou během svého profesního působení neseťkalo.

Summary

Victimization surveys have been carried out since the 1960 s. Over time, they have expanded to cover a wide range of crime-related topics. Their main advantage is that they can provide a variety of information on crime and its patterns that is not limited by the confines of official statistics. The best known studies of this type are, for example, the American National Crime Victimization Survey, the Crime Survey for England and Wales (previously called the British Crime Survey) and the International Crime Victims Survey (ICVS). The Czech Republic has regularly participated in these studies since the 1990 s through the research activities of the Institute of Criminology and Social Prevention. In 2017, a new version of this research was launched, when a victimisation questionnaire was created on the basis of proven foreign research tools. The intention was to repeat this survey on a regular basis. The current project is therefore a second sweep, based on the same methodology and instruments, with the aim of creating a regular cycle of surveys and the resulting time series.

The primary objective of the study was to determine the extent to which the population is affected by the crimes under study, thus providing an additional source of information on the extent of crime in the Czech Republic, including its latent part. The secondary aim was to obtain more detailed information regarding the victimisation experienced, such as the proportion of crimes reported to the police and reasons for non-reporting, secondary victimisation and the wide range of impacts of victimisation, as well as respondents' views on crime-related issues. We also sought to identify potential risk and protective factors associated with victimisation through self-assessment scales and questions about respondents' lifestyles. For the first time in Czech victimisation survey, the questionnaire included a self-report section, aimed at capturing the respondent's own potential violations of the law.

Special attention was paid to the issue of domestic violence; in addition to the fact that it was included in the basic battery on victimisation, we were also interested in respondents' indirect experiences with this social problem, as well as their views on the options for dealing with perpetrators of domestic violence. The intention was to complement the findings of the IKSP project "Improvement of perpetrators treatment and victims support in cases of domestic and gender-based violence in the Czech Republic" with the perspective of the general population. As the reference period included the period of the covid-19 pandemic, we were also interested in whether the situation had any impact on the victimisation of the population.

The full version of the questionnaire was quite long, but the actual length of the interview depended on the level of victimisation of the respondent. Only a small part of the interview was intended for all respondents. The research focused on respondents' victimisation by selected offences. The questionnaire consists of several thematic modules which can be flexibly modified in the future if necessary. The core of the survey is a 'victimisation screener', mapping the respondent's victimisation in the three years preceding the interview, which represented the period roughly from autumn 2019. For incidents where their nature did not preclude this (domestic violence, stalking), victims were further asked if the incident had occurred in the last year.

A total of 12 offences were surveyed. For car theft, theft of items from a car, theft of a motorcycle, theft of a bicycle, residential burglary, and cottage burglary, we mapped the victimisation of the respondent or members of the respondent's household. The other offences observed – robbery, theft of personal property and physical assault – were only related to the respondent's person. In addition, responses to questions on sensitive offences (domestic violence, sexual violence and stalking) were completed by the respondents themselves, i.e. without the assistance of an interviewer.

The more detailed circumstances of the reported victimisation (place, time, type of violence used, characteristics of the perpetrator and many other circumstances according to the specific type of offence) were collected in the following section of the questionnaire. These questions were only answered by respondents who had been victims of one of the reported offences in the last three years. If they had been victims of the same offence more than once, they reported on the most recent one. Some of the supplementary questions for each incident were specific to the nature of the particular offence, while others were common to all offences. These were mainly about reporting the incident to the police (and reasons for not reporting), the outcome of this reporting, and last but not least, an assessment of the police work and their approach to the victim.

We also asked whether specialised victim support services were involved in the case, how satisfied victims were with the support they received or the reasons for not using these services. Consequences of victimisation beyond the primary harm are also an important factor in how the victim copes with the incident.

In order to take advantage of the fact that a large research sample was being collected, the questionnaire (as in the previous wave) also included questions designed for all respondents, regardless of their reported victimisation. In addition to questions about personal safety concerns, all respondents (i.e., even those who had not been victimised during the reference period) were asked questions that were not primarily intended to be repeated periodically. The questions were chosen to allow, as far as possible, the exploration of differences between victims and respondents with no experience of victimisation. A section addressed various self-assessment scales as well as respondents' risk-taking and protective behaviours. A specific module included in the 'self-completion section' dealt with experiences and views on domestic violence. For the first time, a module dealing with the respondent's own possible violation of the law was included. Of course, socio-demographic variables were used to sort the data.

The fieldwork was carried out by an external agency that won the tender. Data collection took place in the autumn (September-October) 2022 and was carried out using the face-to-face (F2F) method.

The population of the Czech Republic aged 15 years and older was the base population. The research sample is representative for this age group of the population of the Czech Republic. The sample of respondents was recruited using quota sampling, based on data from the Czech Statistical Office. The quotas taken into account were gender, age, education, region and size of the respondent's residence. After discarding incorrectly or incompletely completed sheets, 3 073 questionnaires were included in the final processing.

As in the previous wave of research, we sought to complement the findings of the population-wide victimisation survey with an additional research technique. Therefore, as part of the research task (also taking into account the pandemic situation that was just ending at the time), a research probe was conducted among professionals working with victims of crime. The intention was, first of all, to find out about the particularities of the victimisation of some marginalised groups that are not usually included in demoscopic research. Thus, the aim of this sub-research, which complemented the main victimisation survey, was primarily to obtain information about current service delivery practices for selected groups of crime victims and to obtain information about the impact of the covid-19 pandemic on the work of service providers with their clientele from the perspective of service providers. The research was carried out in the form of a short online questionnaire survey in February-March 2022 and focused on examining the practice of service provision to people affected by crime by five groups of subjects: selected organisations listed in the registers of service providers for victims of crime (accredited service providers), the Probation and Mediation Service (PMS), specialists in helping homeless people, specialists in working with drug addicts; we were also interested in the provision of assistance to victims of crime by psychotherapists. The sub-survey collected data from 472 professionals.

In the first part of the questionnaire, which focused on certain property offences, respondents were asked not only about their own victimisation but also about the experiences of other members of their household. This is because many immovable and movable assets are used by all members of the household, regardless of who paid for the item or whether it is officially in their name. Among these household offences, 4.5% of respondents or another member of their household had a car stolen in the last three years. The next offence surveyed, theft from a car, can take several forms – items left in the car may be targeted, or theft of car accessories and equipment can be stolen from outside the car, including fuel. A tenth of car-using households have been victims of such offence, a slight increase of one per cent since the last survey. However, for households where someone has used a motorcycle (of any type) in the last three years, we observe a massive increase in theft (4% compared to 13%), with a quarter of them having had their motorbike stolen repeatedly within three years. In the current survey, the term ‘bicycle’ has been extended to include electrified single-track vehicles. More than 18% of respondents (household members of the owners of such a vehicle) admitted in the questionnaire to having stolen a bicycle (or a similar device), while in 2017 this figure was only 13%. If we recalculate the relative frequency of theft for conventional bicycles only, we get a value of just under 14%, which shows that the level of theft in this type of delinquency is constantly increasing due to inclusion of electric variants of these means of transport.

The number of residential burglaries has fallen slightly since the last wave of the survey, from five per cent of households (affected over three years) to the current 3.4 per cent. In the past year, 1.2% of households have experienced a burglary. There is a relatively simple explanation for this decline: the covid-19 pandemic. At a time of massive restrictions on social life and travel, the opportunities for burglary in empty dwellings have also decreased as most residents have been forced to stay at home. Over 21% of respondents said they owned or used a holiday home. Burglary to such properties is also the most common type of offence (taking the users of such a building as the research sample), with almost a quar-

ter of 'cottage dwellers' having one such experience in the last three years, and 4% having experienced it repeatedly, giving a total of 28%. Overall, there has been an increase since the last survey, when 20% of respondents from holiday home users had been victimised.

Other offences observed were against the person of the respondent. The main type of property crime is theft. It appears that over 13% of respondents have been victims of theft (i.e. non-violent theft) in the last three years; of these, half of the respondents report that this happened to them in the last year. Residents of smaller towns and the youngest respondents, students and trainees, are more likely to be victims; unlike in previous surveys, women are not more likely to be affected by this type of crime.

Robbery is a crime that involves the use of physical violence or the threat of violence against the victim with the intention of taking his or her property. In our current research, 48 respondents, representing 1.6% of the research sample, have been victims of such an attack in the last three years. In line with the previous wave of research, we included not only completed robberies but also attempted robberies in the questionnaire. Future research may show whether the decrease compared to 2017 is a harbinger of a trend or whether it was again the result of a specific social situation during the anti-pandemic measures. Half of the robberies resulted in no injuries, and 15% resulted in minor injuries without the need for medical attention. None of the respondents suffered a serious injury with hospitalization and/or disability. This is consistent with the finding that a third of the perpetrators were unarmed, a tenth had a knife-type weapon and the same proportion had a striking instrument. A large proportion of victims were not sure whether the perpetrator had a weapon or similar instrument.

Physical assault by an unknown person, other than theft, was reported by around one in twenty respondents over a three-year period. A third of these incidents occurred in the last year. We can observe a stronger link to some socio-economic parameters than is the case for property offences. Victims of physical violence are significantly more likely to be unemployed, younger males aged 15–30, with primary education and students. Victims of physical assault are also specific in that they are significantly more likely to go out for entertainment on a daily or almost daily basis. Around 55% of victims of physical assault suffered either no injuries or only minor injuries requiring no treatment. Over a quarter of those assaulted received outpatient treatment for minor injuries. However, approximately one in ten people suffered injuries that required them to restrict their normal life. Three-fifths of the victims knew the perpetrator by name or at least by sight. Similar to previous research, just under a tenth of victims of physical assault (13 respondents) felt that the assault was caused by some form of prejudice.

As in the previous round of research, we also focused on particularly sensitive offences against the person. Specifically, we asked respondents about their experiences of domestic violence, sexual violence and stalking. In the current survey, 3.6% of respondents said they had been a victim of domestic violence in the last three years, while 4.8% of respondents did not know or did not want to answer this question. In line with other research, women were significantly more likely to be victims (71%) than men, with respondents who were unemployed or housebound, living in a flat on a housing estate and who considered their household to be economically deprived being more at risk. In terms of forms of domestic

violence, a third of cases involved beatings, another third involved threats; victims also reported being forced to engage in sexual activities, humiliation or other psychological abuse (7.1%). In terms of the relationship between the perpetrator and the victim, partner violence dominated, accounting for almost 60% of the cases recorded. The research also confirmed the frequent coincidence of substance intoxication and violence, with almost half of the respondents indicating that, in their opinion, the perpetrator was usually under the influence of alcohol or drugs at the time of the events.

In the section of the questionnaire devoted to domestic violence, we also focused on the public's views on working with perpetrators of such violence. The assessment of the model case showed that respondents from all groups considered domestic violence to be a serious problem worthy of condemnation and would primarily send the perpetrator to prison for this behaviour; on the other hand, they considered it important to address the causes or triggers of violence at the same time.

Another offence categorised as particularly sensitive was sexual violence. This generally refers to behaviour involving unwanted sexual conduct towards another person without their consent. Fifty-two respondents in the study population (1.7%) reported having experienced sexual violence in the last three years, compared to 1.3% in the previous round. There was a strong gender bias in this offence, with women making up 83% of the victims. Victimization was also more frequently reported by younger respondents under 30 years of age. Housewives and respondents who rated themselves as essentially poor were also more likely to have repeated experience of this offence.

Stalking is a form of harassment and persecution of an individual that manifests itself in repeated unwanted following, contact and harassment. The definition is not exactly settled, and respondents were provided with a brief description of such behaviour as part of the question, but we can only rely on the respondent's subjective assessment of the situation. Less than 4% of the research population reported experience of stalking, which is slightly less than in the last wave of research, when 4.7% of stalking victims were identified. Again, women (67%) outnumbered men among the respondents who identified themselves as victims. It is worth noting that in the entire year 2022, only 318 cases of stalking (Section 354 of the Penal Code) were recorded by the police statistics, and thus there is no doubt that there is a huge latency in this behaviour. As regards the person of the perpetrator, in more than three-quarters of the cases the victim knew the perpetrator – this was mainly a former partner, and often it was a person whom the victim knew but did not have close relationship with, such as a friend, colleague or classmate.

An important area of current and past research is the consequences of victimisation. Consistent with the assumption, the financial and administrative burdens appear to be the biggest problem for victims of property offences. A frequent consequence of the experience of a property offence is that respondents become more cautious; secure their belongings better and take more care. Particularly in the case of residential burglaries, the feeling of security is undermined as a result of the incident and respondents report a fear of recurrence.

In the case of robbery and theft of personal belongings, the most common consequences are financial and administrative, but also increased caution. In the case of robbery, the

victim's sense of security is disturbed, leading to psychological difficulties. Victims of sensitive offences in particular suffer a wide range of consequences. Somewhat surprising, however, is the relatively high proportion of those who experience no consequences in relation to their victimisation in these incidents. A common psychological explanation is the tendency to trivialise or displace the negative experience.

Reporting a crime to the police is a common item in all victimisation surveys. As in previous research, it appears that victimised respondents have no problem reporting property offenses to the police. After car theft, the most reported offence is bicycle theft. A higher proportion of reports was also recorded for theft of personal belongings. Compared to the previous survey, these offences are reported more frequently. For offences against the person of the respondent, the proportions of reported incidents are significantly lower. The willingness to contact the police decreases proportionally with the sensitivity of the individual offences. For stalking, sexual assault and domestic violence, the vast majority of incidents remain latent, with 15–18% of these acts being reported.

The current round of research has therefore confirmed the high latency of particularly sensitive offences. According to the respondents, the main reason for not reporting a crime is a lack of confidence that the police would solve anything, or that the harm felt by the victim was not so serious that it would be worth going through the process associated with a criminal report. For particularly sensitive offences, perhaps out of concern for secondary victimisation, victims often preferred to opt for a more self-help, unofficial resolution of the situation.

Dealing with the offence within the criminal justice system carries the risk of secondary victimisation for the victim. We therefore sought to find out from respondents who had reported the incident what impression the actions of the police had left on them. Four statements relating to the professional proficiency, activity, behaviour and quality of information provided to the victim were examined. Respondents rated their experiences with the police quite positively, and for all statements, police officers received significantly better ratings than in previous research. Victims are most appreciative of the activity and courteous attitude of the police; however, they tend to rate practical aspects such as sufficient and understandable information and professional erudition somewhat lower.

We asked respondents who had been victims of any of the offences surveyed during the period in question whether they had used the services of an organisation specialising in helping victims of crime or a lawyer providing counselling and representation to victims as part of their professional activities. The fact remains that only a very small number of victims have used professional help. If the respondents had already decided to contact a professional, it was usually a lawyer. Persons with experience of a property offence mentioned at most an insurance company, not an organisation within the meaning of the Victims Act. Alarming, even victims of more serious offences against the person, where a greater need for professional care can be assumed, do not make use of this assistance. Of all the victims captured, only 7 respondents had contacted a specialized organization. Victims often feel that they do not need professional help or that no one would help them anyway. Therefore, when they do seek help, it is more likely to be from a lawyer than an NGO. It

can be summarised that there has been virtually no change in the problems identified in the area of victim assistance in the previous wave of research and most of the weaknesses in the system still remain.

As in 2017, in the current survey we asked respondents whether they avoid certain streets, places or people in their place of residence after dark for their own safety. Respondents were also asked about the use of certain measures to increase their personal safety. The aim was to identify possible differences in behaviour between people from different socio-economic backgrounds, personality types in terms of self-control and, above all, among those who have been victimised.

A third of respondents avoid certain streets, places or people, while almost a fifth almost always avoid them. On the other hand, more than half of the respondents move freely and without fear in their place of residence. On the other hand, 14% of respondents do not go out at all after dark. Overall, 46% of respondents are avoidant, which is slightly higher than the 42% recorded in the previous survey. The slight increase in avoidant behaviour may have been influenced by the situation related to the covid-19 pandemic.

Measures to increase personal safety ranged from the basic (checking the phone charge), to not going out in the evening without a company, to carrying a firearm. The vast majority of respondents (81%) reported taking at least one form of safety measure. However, 56% of respondents either only check the status of their phone or do not choose any preventive strategy. The use of stronger forms of self-protection, while statistically significant, is a relatively weak indicator of prior victimization.

Victimisation seems to be mainly reflected in vigilance and avoidance behaviour. However, it is not possible to determine the causality of these phenomena from the data – whether the respondents have become cautious and avoidant as a result of victimisation, or whether they belong to a group of high-risk individuals who have been victims of crime even though they have tried to prevent it. The most common consequence of victimisation is that victims behave more cautiously than they did before victimisation and, in the context of attacks against the person, their relationships with people have been further disrupted. The observed variables that we have thought of as risk and protective factors for victimisation in relation to theory are related to partial socio-demographic characteristics rather than to the victimisation itself. In general, it is not very surprising to find that the presumed ‘protective’ factors are more likely to be characteristic of women and older generations of respondents. As already mentioned, there is also a specific group of unemployed men, who usually consume alcohol during their frequent evening outings and may therefore be at a higher risk of physical assault.

For the first time in the Czech Republic, a self-report survey focusing on the adult population was included in the victimization survey. The space reserved in the questionnaire for this “special module” was used for a short block of self-report questions. When designing the questionnaire we decided not to leave the description of the offence to the informant himself, as there was a considerable risk of losing important information about the na-

ture of the recalled behaviour. Therefore, we categorised the possible offences into eight basic types, to which we added a short description in brackets to ensure as uniform an understanding as possible.

It should be noted that the questions concerned the lifetime prevalence of an illegal act. It should also be borne in mind that the behaviour in question was by no means always of a kind that amounted to a criminal offence. At least one experience of breaking the law in their lifetime was reported by 559 people in the research sample, representing 18%. Reported delinquency among men is 25%, among women 11%. The most common type of recorded offence is negligent behaviour (37% of reported offences), which usually includes accidents, whether road traffic or otherwise. The next most common type of offence is disorder or vandalism, with 26% of reports. Property offences come in third place with 13%. Of course, some of the respondents had committed more than one type of offence.

Similar to the victims (see above), social status is a significant factor in the actual experience of delinquency (in the broader sense). The most affected group is the unemployed, of whom a full 44% reported having broken the law. In this context, it is not surprising that people who describe themselves as 'basically poor' are also significantly more likely to report having broken the law, namely 37% of them. The index of reduced self-control is most pronounced in cases of reported vandalism and disorderly conduct; we also see a link with drug offences and violent crime. Not all of the 'perpetrators' subgroup were dealt with by the police in relation to their behaviour. However, given that a large proportion were negligent acts, i.e. mostly traffic accidents, the proportion of respondents dealt with by the police is relatively high. Overall, 12% of respondents in the research sample had experience of the police dealing with their own law-breaking, about a third of them repeatedly.

The sub-study, which complemented the main victimization survey, yielded the following findings:

Regarding the number of victims of different types of crime among the clients of the four groups of service providers (excluding psychotherapists), it was found (taking into account the estimated prevalence of more than 30% of victims of a certain type of crime among the clientele) that in the three years before the pandemic, providers of services for the homeless and for drug addicts encountered mainly victims of property and violent crime among their clients. Among drug-dependent clients, service providers also encountered victims of sexual and domestic violence. Accredited service providers for victims of crime were primarily contacted by those victimized by domestic violence, and to a lesser extent by dangerous stalking and violent and sexually motivated crime. Probation and Mediation Service staff dealt mainly with persons affected by negligence, property and violent crime, and less with victims of domestic violence.

The covid-19 pandemic did not significantly affect the number of victims of the monitored crime types among clients of the four service provider groups (i.e., the number of victims among other clients usually remained roughly the same as before the pandemic, according to the estimates of the largest proportion of service providers for each monitored crime type).

However, around one fifth to one third of drug service providers mentioned an increase in victimisation among their clients during the pandemic, for domestic violence and violent and sexually motivated crime. Similarly, around a fifth to a third of accredited crime victim service providers noted a higher incidence of victims of domestic violence, stalking, and sexually motivated crime among their clients. On the other hand, between a third and a half of PMS staff reported a significant decrease in the number of victims among their clients for all types of crime surveyed.

Use of the services offered – during the pandemic – was typically about the same as before the pandemic, according to the majority of providers for each of the services offered. Our predicted “less frequent” use of the services offered by victims during the pandemic was not significant.

In some cases, however, the demand for some services by client-victims of crime from some provider groups increased during the pandemic, compared to the period before. Among the “more frequently” used services by victims during the pandemic (mentioned by about one fifth to one third of service providers) were psychological, intervention and therapeutic support, legal counselling, medical assistance, and accompaniment to institutions.

The fact that the pandemic and the related epidemiological measures have had an impact on the provision of services to clients in general (not only to those affected by crime) was noted by 40% of homelessness workers and Probation and Mediation Service staff in each of the provider groups surveyed. This was also confirmed by about half of professionals working with victims of crime and service providers working with drug users.

The majority of service providers surveyed (approximately 70–80% of each of the four groups of providers surveyed) expressed the view that the pandemic and related measures had not had a major impact on their cooperation with other institutions. However, a minority of service providers stated that their cooperation with other institutions had been affected. In most cases, the impact of the pandemic in this area was perceived as negative by these staff. In the case of positive comments on the change in collaboration, more intensive cooperation, better work performance, and efforts to increase multidisciplinary interaction were usually highlighted.

A survey conducted among psychotherapists, members of the Czech Association of Psychotherapy, revealed the following findings:

Victimised clients of psychotherapists (whom 87% of the 220 psychotherapists encountered at some point in their practice) were most commonly affected by violent (reported by 45% of psychotherapists) and sexually motivated offenses (reported by 43% of psychotherapists). The other offences we asked about were not frequently experienced by psychotherapists’ clients.

Half of the psychotherapists reported that their clients – victims of crime, whom they had met in the course of their practice – usually did not address their victimisation until a long time after the incident (i.e. did not report their victimisation to the police and/or

did not seek any professional help). They then sought psychotherapeutic help only after a delay. About a third of the psychotherapists had met victims who had been affected by crime in childhood and had only sought psychotherapy in adulthood.

Approximately 30% of psychotherapists estimated that at least one in ten of their clients seeking psychotherapeutic help during their psychotherapy practice was a victim of crime. Other psychotherapists reported a lower proportion of crime victims among their clients during their psychotherapy practice; 13% of psychotherapists had not encountered clients affected by crime during their professional practice.

Použité prameny

- Amiri, S., Brooks, K. R., Vila, B. J., & Daratha, K. B. (2019). Natural surveillance characteristics of building openings and relationship to residential burglary. *Applied Geography*, 102, 99–108. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2018.12.010>
- Analytický Ústav STEM. (2006). *Reprezentativní výzkum o domácím násilí 2006 – pro BKB a PM ČR, společnost STEM*. https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2015/12/1146_861.pdf
- BESIP. (2023). *BESIP – Česko je motorkářskou velmocí, z hlediska nehodovosti motocyklistů však patří v evropském srovnání m* [Tisková zpráva]. <https://besip.cz/Clanky/Cesko-je-motorkarskou-velmoci-z-hlediska-nehodovos#>
- Bilsky, W., Pfeiffer, C., & Wetzels, P. (1993). *Fear of crime and criminal victimization* ([Electronic ed.]). Enke.
- Bílý Kruh Bezpečí. (2001). *Reprezentativní výzkum 2001 – STEM. Závěry reprezentativního sociologického výzkumu doplněné o výsledky dotazníkového šetření BKB z let 1999–2001 a údaje z provozu DONA linky v letech 2001–2005*. <https://www.domacinasili.cz/reprezentativni-vyzkum-2001-stem/>
- Bílý kruh bezpečí. (2023). *Zpravodaj 1/2023*. BKB.
- Bosák, V., Pavlíková, K., & Sdružení Linka bezpečí dětí a mládeže. (2004). *Retrospektivní studie fyzického a psychického týrání v dětství u dospělé populace ČR* [Grantová zpráva]. IGA MZ ČR. <http://invenio.nusl.cz/record/121374>
- Bradford, B. (2011). Voice, neutrality and respect: Use of Victim Support services, procedural fairness and confidence in the criminal justice system. *Criminology & Criminal Justice*, 11(4), 345–366. <https://doi.org/10.1177/1748895811408832>
- Buriánek, J. (2001). Bezpečnostní rizika a jejich percepce českou veřejností. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, 37(1), 43–64. <https://doi.org/10.13060/00380288.2001.37.1.08>
- Buriánek, J. (2007). Vývoj obav ze zločinu v české společnosti. In *Společenské podmínky vzniku sociálních deviací. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS. Kašperské Hory 18.–20. dubna 2007* (s. 226–234). Masarykova česká sociologická společnost.
- Buriánek, J. (2015). Sebekontrola a partnerské konfigurace. In *Ženy jako oběti partnerského násilí*. Sociologické nakladatelství (SLON). <https://knihovna-opac.tul.cz/records/fc23a351-2fd8-4551-a9f6-e57497b81f57?locale=cs>
- Buriánek, J., Pikálková, S., & Podaná, Z. (2014). *Násilí na mužích: Sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- Buriánek, J., & Podaná, Z. (Ed.). (2023). *Násilí tváří v tvář: Zkoumání kalamitních podob partnerských vztahů*. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.
- Cejp, M. (2011). *Aplikace výzkumných metod a technik v kriminologii: Obecná část*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Čírtková, L. (2013). *Forenzní psychologie* (3., upr. vyd.). Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Dutton, M.A., & Greene, R. (2010). Resilience and crime victimization. *Journal of Traumatic Stress*, n/a-n/a. <https://doi.org/10.1002/jts.20510>
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2015). *Violence against women: An EU-wide survey. Main results*. Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14-en.pdf

- European Union Agency for Fundamental Rights. (2021). *Crime, safety and victims' rights – Fundamental Rights Survey*. Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights_en.pdf
- Fohring, S. (2015). An integrated model of victimization as an explanation of non-involvement with the criminal justice system. *International Review of Victimology*, 21(1), 45–70. <https://doi.org/10.1177/0269758014547993>
- Garofalo, J., & Hindelang, M. J. (1977). *An Introduction to the National Crime Survey*. U.S. Department of Justice, Law Enforcement Assistance Administration, National Criminal Justice Information and Statistics Service.
- Gau, J. M. (2019). *Statistics for Criminology and Criminal Justice*. SAGE Publications.
- Gřivna, T., Scheinost, M., & Zoubková, I. (2019). *Kriminologie* (5. aktualizované vydání). Wolters Kluwer. <https://obchod.wolterskluwer.cz/cz/kriminologie-5-aktualizovane-vydani.p5225.html>
- Gřivna, T., Šámal, P., & Válková, H. (2020). *Oběti trestných činů: Komentář* (2. vydání). C.H. Beck.
- Havlíková, M., & Kolář, M. (2001). *Sociální klima v prostředí základních škol ČR*. IDM Praha – MŠMT ČR. <https://docplayer.cz/3068861-Socialni-klima-v-prostredi-zakladnich-skol-cr.html>
- Holas, J. (2019). *Bezpečí, kriminalita a prevence*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Holas, J., Krulichová, E., Háková, L., & Scheinost, M. (2016). *Regionální kriminalita a její odraz v kvalitě života obyvatel*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Holas, J., & Večerka, K. (2013). *Stát a občan v prevenci kriminality*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Hovorková, E. (2022, říjen 14). Za střelbou u gaybaru je nenávisť kvůli sexuální orientaci, míní policie [Zpravodajský web]. *iDNES.cz*. https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/slovensko-strelba-bar-lgbt-sebevrazda.A221014_125511_zahranicni_hovo
- Hronová, Z. (2022, leden 2). Chataření a chalupaření zažívá kvůli pandemii novou éru, říká sociální geografka [Zpravodajský portál]. *Aktuálně.cz – Víte, co se právě děje*. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/pandemie-zacala-psat-zcela-novou-eru-chatareni-a-chalupareni/r~1f0fe5e0ea1a11eb8a900cc47ab5f122/>
- Humphreys, C., Regan, L., River, D., & Thiara, R. K. (2005). Domestic Violence and Substance Use: Tackling Complexity. *British Journal of Social Work*, 35(8), 1303–1320. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bch212>
- Christie, N. (1986). The ideal victim. In *From Crime Policy to Victim Policy: Reorienting the Justice System*. Springer.
- Janků, J. (2021, březen 30). V Česku se prodal rekordní počet elektrokol – emovio.cz [Zpravodajský web]. *Emovio.cz*. <https://emovio.cz/2021/03/30/v-cesku-se-prodal-rekordni-pocet-elektrokol/>
- Janoff-Bulman, R. (1989). Assumptive Worlds and the Stress of Traumatic Events: Applications of the Schema Construct. *Social Cognition*, 7(2), 113–136. <https://doi.org/10.1521/soco.1989.7.2.113>
- Javaid, D. A. (2019). The Haunting of Hate: Rape as a Form of Hate Crime. *Sexuality & Culture*, 24. <https://doi.org/10.1007/s12119-019-09650-2>
- Jelínek, J. (2014). *Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou* (2., dopl.rozš. vyd.). Leges.

- Johnston, L. (1996). What is Vigilantism? *The British Journal of Criminology*, 36(2), 220–236. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a014083>
- Kalibová, K., Houžvová, M., & Kaňovská, E. (2017). *Předsudečné trestné činy: Příručka pro soudce a státní zástupce*. In Iustitia, o. p. s.
- Kopecký, K., Szołkowski, R., & Krejčí, V. (2013). *Nebezpečí internetové komunikace IV*.
- Kourti, A., Stavridou, A., Panagouli, E., Psaltopoulou, T., Spiliopoulou, C., Tsolia, M., Sergeantanis, T. N., & Tsitsika, A. (2023). Domestic Violence During the covid-19 Pandemic: A Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(2), 719–745. <https://doi.org/10.1177/15248380211038690>
- Králičková, Z. (Ed.). (2011). *Právo proti domácímu násilí* (Vyd. 1). C.H. Beck.
- Krulichová, E. (2016). Kdo se obává kriminality a jak tyto obavy ovlivňují důvěru ve vybrané společenské instituce v České republice? *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, 52(2), 131–156. <https://doi.org/10.13060/00380288.2016.52.2.244>
- Krulichová, E., & Buriánek, J. (2020). *Obavy ze zločinu: Mýty a realita*. Univerzita Karlova, Karolinum.
- Kudrlová, K., Kutil, L., & Vlach, J. (2022). Zkušenosti obyvatel České republiky s vybranými jevy v online prostředí. Výzkumné šetření IKSP. *Kriminalistika*, 2022(2), 139–152.
- Kudrlová, K., Vlach, J., & Paloušová, V. (2023). *Kyberkriminalita z pohledu justiční praxe a každodenních uživatelů*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Kunc, K., Poláková, J., Hradecká, S., Hurychová, E., Budinová, A., & Klusáčková, M. (2012). *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR*. profem. https://www.profem.cz/shared/clanky/103/profem-studie2b-web_1.pdf
- Lawson, J. (2012). Sociological Theories of Intimate Partner Violence. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 22(5), 572–590. <https://doi.org/10.1080/10911359.2011.598748>
- Lynch, J. P., & Addington, L. A. (2006). *Understanding Crime Statistics: Revisiting the Divergence of the NCVS and the UCR*. Cambridge University Press.
- Maguire, M., Morgan, R., & Reiner, R. (2002). *The Oxford handbook of criminology* (3rd ed). Oxford University Press. <http://catdir.loc.gov/catdir/enhancements/fy0613/2002074282-t.html>
- Malvotová, P. (2020). Měření závislosti na zdrojích ve vztahu v kontextu výzkumu partnerského násilí. *Česká kriminologie*, 2020(2). <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2020-2-specialni-cislo-na-tema-partnerskeho-nasili/mereni-zavislosti-na-zdrojich-ve-vztahu-v-kontextu-vyzkumu-partnerskeho-nasili/Attachment>
- Marešová, A. (2011). *Resortní statistiky. Základní zdroj informací o kriminalitě v České republice*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Marešová, A., Havel, R., Martinková, M., & Tamchyna, M. (2015). *Násilná kriminalita v nejisté době*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Marešová, A., & Martinková, M. (2007). *Informační podpora pro návrh informačních systémů za účelem předcházení trestné činnosti a odhalování latentní kriminality. Projekt výzkumu*. MV ČR. <https://starfos.tacr.cz/cs/projekty/VE20072007001>
- Marshall, I. H., & Enzmann, D. (2012). The Generalizability of Self-Control Theory. In J. Junger-Tas, I. H. Marshall, D. Enzmann, M. Killias, M. Stekete, & B. Gruszczynska (Ed.), *The Many Faces of Youth Crime: Contrasting Theoretical Perspectives on Juvenile Delinquency across Countries and Cultures* (s. 285–325). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-9455-4_11

- Martinková, M. (1995). *Výskyt některých forem násilného a sociálně nežádoucího jednání rodičů vůči dětem při výchově v rodině*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Martinková, M. (2002). *Mezinárodní výzkum obětí trestné činnosti v Praze v roce 2000*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Martinková, M. (2006). *Oběti některých kriminálních deliktů v České republice v roce 2004*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Martinková, M. (2007). *Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty: Výsledky viktimologického výzkumu*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Martinková, M. (2012). K současnému stavu poznávání zasažení obyvatel České republiky kriminalitou. *Trestně právní revue*, 2012(4), 88–92.
- Martinková, M. (2015). K problematice obětí kriminality v České republice – výsledky výzkumné sondy. *Kriminalistika – Ministerstvo vnitra České republiky*, 2015(3), 161–174.
- Martinková, M., & Biedermanová, E. (2019). *Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Maxfield, M. G., & Hough, J. M. (2007). *Surveying Crime in the 21st Century*. Criminal Justice Press.
- Moravcová, E., Podaná, Z., & Buriánek, J. (2015). *Delikvence mládeže: Trendy a souvislosti*. Triton.
- Moravčík, O. (2023). *Vývoj registrované kriminality v roce 2022. Policie České republiky*. <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>
- Nešporová, O., & Holpuch, P. (2020). *Populace osob bez domova v České republice: Osoby přespávající venku, v noclehárnách, v azylových domech a v obecních ubytovnách* (1. vydání). VÚPSV, v. v. i.
- Norris, F. H., Kaniasty, K., & Thompson, M. P. (1997). The psychological consequences of crime: Findings from a longitudinal population-based study. In *Victims of crime*, 2nd ed (s. 146–166). Sage Publications, Inc. https://doi.org/10.1007/978-1-137-29723-5_13
- Novotná, H., Špaček, O., & Šfovíčková, M. (Ed.). (2019). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. FHS UK.
- Nyklová, B., & Moree, D. (2021). *Násilí na ženách v souvislosti s covid-19: Výzkumná zpráva*. Sociologický ústav AV ČR, Fakulta humanitních studií UK. https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf
- Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí. (2022). *Zaostřeno na ženy a muže, 2022*. Český statistický úřad. <https://www.czso.cz/csu/czso/zaostreno-na-zeny-a-muze-2022>
- Overstreet, N. M., & Quinn, D. M. (2013). The Intimate Partner Violence Stigmatization Model and Barriers to Help Seeking. *Basic and Applied Social Psychology*, 35(1), 109–122. <https://doi.org/10.1080/01973533.2012.746599>
- Pain, R. (2000). Place, Social Relations and the Fear of Crime: A Review. *Progress in Human Geography*, 24(3), 365–387. <https://doi.org/10.1191/030913200701540474>
- Paloušová, V. (2020). Partnerské násilí mezi studenty vysokých škol: Genderové rozdíly v páchání a viktimizaci. *Česká kriminologie*, 2020(2). <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2020-2-specialni-cislo-na-tema-partnerskeho-nasili/partnerske-nasili-mezii-studenty-vysokych-skol-genderove-rozdily-v-pachani-a-viktimizaci>
- Paloušová, V., & Malvotová, P. (2023). Partneři jako pachatelé a oběti. In *Násilí tváří v tvář: Zkoumání kalamitních podob partnerských vztahů*. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

- Petruželka, B., Walach, V., & Kalibová, K. (2020). Diskriminace a násilí motivované sexuální orientací nebo genderovou identitou: Online šetření mezi LGBT+ lidmi v Česku. *Česká kriminologie*, 2020(1). <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2020-1/diskriminace-a-nasili-motivovane-sexualni-orientaci-nebo-genderovou-identitou-online-setreni-mezi-lgbt-lidmi-v-cesku/Attachment>
- Pikálková, S. (ed.). (2004). *Mezinárodní výzkum násilí na ženách, Česká republika, 2003: Příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Sociologický ústav Akademie věd České republiky.
- Pikálková, S., Podaná, Z., & Buriánek, J. (2015). *Ženy jako oběti partnerského násilí: Sociologická perspektiva*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Piquero, A. R., Jennings, W. G., Jemison, E., Kaukinen, C., & Knaul, F. M. (2021). Domestic violence during the covid-19 pandemic. Evidence from a systematic review and meta-analysis. *Journal of Criminal Justice*, 74, 101806. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2021.101806>
- Podaná, Z., Buriánek, J., & Daphne, P. (2007). *Česká mládež v perspektivě delikvence: Výsledky mezinárodního výzkumu ISRD-2*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- Podaná, Z., & Okolie, D. (2019). Viktimizace a vícenásobná viktimizace dětí. *Česká kriminologie*, 2019.
- Pöthe, P. (2005). Sexuální zneužívání dítěte v rodině. In P. Weiss & et al, *Sexuální zneužívání dětí* (s. 95 – 125). Grada Publishing. <https://www.grada.cz/sexualni-zneuzivani-deti-3358/>
- Pratt, T. C., Turanovic, J. J., Fox, K. A., & Wright, K. A. (2014). Self-control and victimization: A meta-analysis. *Criminology: An Interdisciplinary Journal*, 52(1), 87–116. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12030>
- Přesličková, H., Grohmannová, K., Malvotová, P., Novopacká, M., Paloušová, V., & Roubalová, M. (2023). *Zacházení s pachatelí domácího násilí I*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Roubalová, M. (2021). *Co ze statistik (ne)víme o obětech kriminality*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z., & Pešková, M. (2019). *Oběti kriminality: Poznatky z viktimizační studie*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Rychtářík, J. (2011). *K metodologickým otázkám viktimizačního výzkumu. Propojení teorie a praxe při studiu sociálních deviací: Sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie MČSS: Blansko, Skalní Mlýn, 27.–29. dubna 2011*. Masarykova česká sociologická společnost.
- Řiháček, T., Čermák, I., & Hytych, R. (2013). *Kvalitativní analýza textů: Čtyři přístupy*. Masarykova univerzita.
- Scheinost, M., Biedermanová, E., Blatníková, Š., & Diblíková, S. (2022). *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf
- Soudková, Š., & Bartoš, F. (2012). *Narcismus: Skrytá dimenze soudobé společnosti*. Národohospodářský ústav Josefa Hlávky.
- Stevens, A., Berto, D., Frick, U., Kersch, V., McSweeney, T., Schaaf, S., Tartari, M., Turnbull, P., Trinkl, B., Uchtenhagen, A., Waidner, G., & Werdenich, W. (2007). The Victimization of Dependent Drug Users: Findings from a European Study, UK. *European Journal of Criminology*, 4(4), 385–408. <https://doi.org/10.1177/1477370807080719>

- Ševčík, D., & Špatenková, N. (2011). *Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence*. Portál.
- Štěchová, M. (2008). Vitkimizace bezdomovců. In *Trendy sociálně patologických jevů: Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS: Kašperské Hory, 23.–25. dubna 2008* (s. 134–138). Masarykova česká sociologická společnost.
- Thomová, J., & Stočesová, S. (2002). Zkušenosti žáků a studentů s násilím v Plzni. *Sborník příspěvků ze seminářů sekce sociální patologie, MČSS, 2002*, 176–194.
- Tomášek, J. (2013). *Self-reportové studie kriminálního chování*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Topinka, D. (Ed.). (2016). *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: Základní fakta a výsledky*. SocioFactor, s. r. o. <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivy-aplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016.pdf>
- Toušek, L., Walach, V., Kupka, P., Tvrdá, K., Brendzová, A., Lupták, L., Dvořáková, T., Plachý, O., & Vanková, K. (2018). *Labyrintem zločinu a chudoby: Kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučených lokalitách*. Doplněk.
- UNODC-UNECE. (2010). *Manual on crime victimization surveys*. United Nations. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Crime-statistics/Manual_on_Victimization_surveys_2009_web.pdf
- Válková, H., Kuchta, J., & Hulmáková, J. (2019). *Základy kriminologie a trestní politiky* (3. vydání). C.H. Beck.
- Válková, J. (1998). *Výzkum obětí trestného činu v České republice*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Van Dijk, J. (2007). *The World of Crime: Breaking the Silence on Problems of Security, Justice and Development Across the World*. SAGE Publications.
- Večerka, K., Holas, J., Tomášek, J., Přesličková, H., & Blatníková, Š. (2007). *Občané o kriminalitě a prevenci: Závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. <http://www.ok.cz/iksp/docs/332.pdf>
- Večerka, K., Štěchová, M., & Holas, J. (1994). *Hodnocení kriminální situace ve městě z pohledu občana*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Velikovská, M. (2016). *Psychologie obětí trestných činů*. Grada.
- Vilček, I. (2022). Pět mrtvých, pět zraněných. Opilý řidič v Bratislavě smetl lidi na zastávce autobusu—Novinky. *Zpravodajský web*. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-v-bratislave-najelo-auto-do-zastavky-mhd-ctyri-mrtvi-sedm-zranenych-40410359>
- Voňková, J., & Spoustová, I. (2017). *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. profem.
- Vymětalová, S. (2001). Domácí násilí: Přirozený jev? K postojům české veřejnosti k problematice domácího násilí. *Sociologický časopis*, 37(1), 103–122.
- Walach, V., Petruželka, B., & Kalibová, K. (2020). *Násilí a předsudečné násilí proti lidem se zdravotním postižením z pohledu organizací pracujících s touto cílovou skupinou* [Výzkumná zpráva]. In IUSTITIA, o. p. s. <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/nasili-a-predsudecne-nasili-proti-lzp-final.pdf>
- Walach, V., Petruželka, B., & Kalibová, K. (2023). *Zkušenosti lidí se zdravotním postižením s násilím a předsudečným násilím* [Factsheet z kvantitativního výzkumu]. In IUSTITIA, o. p. s. <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/nasili-a-predsudecne-nasili-proti-lzp-final.pdf>
- Weiss, P. (2005). Sexuální zneužití v dětství. Pachatelé a oběti. In P. Weiss & et al., *Sexuální zneužívání dětí* (s. 11–30). Grada Publishing.

Zaykowski, H. (2015). Reconceptualizing Victimization and Victimization Responses. *Crime & Delinquency*, 61(2), 271–296. <https://doi.org/10.1177/001128711398022>

Přílohy

Příloha č. 1: Průměrné škody u trestných činů s majetkovou motivací 2017/2022

Delikt	Rok	Průměrná škoda (Kč)	Medián (Kč)	rozdíl %
Krádež automobilu	2017	205 000	150 000	
	2022	274 000	200 000	+34
Krádež věcí z automobilu	2017	12 000	5 000	
	2022	15 700	10 000	+31
Krádež motocyklu / skútru	2017	25 000	20 000	
	2022	83 900	55 000	+236
Krádež kola	2017	10 500	7 000	
	2022	19 800	12 000	+89
Vykradení domu / bytu	2017	27 000	8 000	
	2022	65 400	25 000	+142
Vykradení rekreačního objektu	2017	20 000	10 000	
	2022	43 000	20 000	+115
Krádež	2017	6 000	2 000	
	2022	9 000	4 000	+50
Loupež	2017	6 500	3 500	
	2022	14 900	5 000	+129

Průměrná mzda (Český statistický úřad)**2017: 29 504 Kč****2022: 38 858 Kč (+ 31,7 %)**

Příloha č. 2: Dotazník k průzkumu viktimizace

SCREENING

OTÁZKA	ODPOVĚĎ
Začali bychom obecně na téma kriminalita. Mluvil/a jste někdy v posledních dvou týdnech s rodinnými příslušníky, přáteli nebo kolegy o kriminalitě?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)
A o čem jste mluvili?	
Nyní se vás chci zeptat na trestné činy, se kterými jste se mohl(a) setkat vy nebo člen vaší domácnosti během posledních 3 let. Posledními třemi lety přitom myslíme tři roky předcházející tomuto dotazování. Tedy dobu zhruba od podzimu 2019 doteď.	
<i>POKYN PRO TAZATELE: Za členy domácností považujeme osoby, které žijí s respondentem ve společné domácnosti a mají s nimi rodinnou nebo přátelskou vazbu. V případě, že bydlí respondent střídavě ve více domácnostech, zvolte jednu, se kterou má respondent nejbližší vazbu.</i>	
Nejprve se zaměříme na krádeže aut . Používal/a jste vy nebo někdo z vaší domácnosti během posledních 3 let pro soukromé účely automobil, ať již osobní, dodávkový nebo nákladní? Mám na mysli jak auta v osobním vlastnictví, tak i např. auta, která jsou firemní, ale někdo z vaší domácnosti je používal také k soukromým účelům.	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)
Bylo během posledních 3 let vám nebo jinému členovi vaší domácnosti ukradeno takovéto auto?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Stalo se to během posledních 12 měsíců ?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Dále se zaměříme na krádeže věcí z auta . Bylo během posledních 3 let vám nebo členům vaší domácnosti z takového auta něco odcizeno? (např. něco z výbavy auta, věci ponechané v autě apod.)?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Stalo se to během posledních 12 měsíců ?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Dále se zaměříme na krádež motocyklu, skútru či mopedu . Používal/a jste vy nebo někdo z vaší domácnosti během posledních 3 let motocykl, skútr nebo moped?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)
Byl během posledních 3 let vám nebo jinému členovi vaší domácnosti tento motocykl, skútr nebo moped ukraden?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)

Stalo se to během posledních 12 měsíců ?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Nyní se budeme věnovat krádežím kol a jiných obdobných dopravních prostředků. Používal/a jste vy nebo někdo z vaší domácnosti během posledních 3 let jízdní kolo nebo jiný obdobný dopravní prostředek, jako jsou koloběžka nebo jednokolka včetně jejich elektrických variant?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)
Byl během posledních 3 let vám nebo jinému členovi vaší domácnosti tento dopravní prostředek ukraden?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Stalo se to během posledních 12 měsíců ?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Dále se budeme věnovat vloupáním . Vloupal se někdo během posledních 3 let do vašeho obydlí? Vezměte v úvahu i vloupání do sklepa a dalších objektů, které u obydlí máte (např. do garáže, kůlny). Nezahrnujte vloupání do chat/chalup a k nim patřících objektů.	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Stalo se to během posledních 12 měsíců ?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Nyní budeme hovořit o chatách a chalupách . Máte rekreační chatu nebo chalupu? Jde nám nejen o takovou chatu/chalupu, která je ve vašem vlastnictví či spoluvlastnictví, ale i o takovou, jejíž nejste vlastníky, ale trvaleji ji používáte.	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)
Vloupal se někdo během posledních 3 let do vaší rekreační chaty nebo chalupy? Vezměte v úvahu i vloupání do sklepa a dalších objektů, které u chaty/chalupy máte (např. do garáže, kůlny, stodoly apod.).	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Stalo se to během posledních 12 měsíců ?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
V další části rozhovoru se vás budu ptát na to, co se stalo vám osobně . Prosím, neuvažujte již o případech, které se staly ostatním členům vaší domácnosti. Začali bychom loupeží . Oloupil vás osobně někdo o něco během posledních 3 let za použití násilí nebo pod pohrůžkou násilí nebo se o to pokusil?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
Stalo se to během posledních 12 měsíců ?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)

<p>Dále se budeme věnovat krádežím.</p> <p>Bylo během posledních 3 let vám osobně něco ukradeno bez použití násilí či hrozby násilím – např. došlo ke kapesní krádeži nebo ke krádeži nějakých vašich věcí – např. v práci, ve škole, v dopravním prostředku, na ulici apod.? Neuvádějte zde případné krádeže věcí z vašeho auta a krádeže osobních věcí při vloupání do obydlí či chaty/chalupy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
<p>Stalo se to během posledních 12 měsíců?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
<p>Další otázka se bude týkat fyzického napadení.</p> <p>Došlo během posledních 3 let k tomu, že vás osobně někdo (kdo není členem vaší domácnosti) fyzicky napadl a nebylo to z důvodu snahy vám něco odcizit?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)
<p>Stalo se to během posledních 12 měsíců?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - neví, neodpověděl(a)

INFORMACE O PROŽITÉ VIKTIMIZACI	
Respondenti, kteří v části 1 – Screening uvedli zasažení některým ze sledovaných typů kriminality ve stanoveném období, následně odpovídali na následující baterii otázek:	
OTÁZKA	ODPOVĚĎ
Kde se stal tento čin?	<ul style="list-style-type: none"> - v ČR - v zahraničí - neví, neodpověděl(a)
Jaká byla zhruba hodnota způsobené škody?	<ul style="list-style-type: none"> ... Kč - neví, neodpověděl(a)
Stal se tento čin během dne, večer nebo v noci?	<ul style="list-style-type: none"> - během dne (6.00–18.00) - večer (18.00–23.00) - během noci (23.00–6.00) - neví, neodpověděl(a)
Nahlásil/a jste vy nebo někdo jiný tento čin na policii?	- ano
	- ne
	- neví, neodpověděl(a)
Jaký byl výsledek vašeho nahlášení?	<ul style="list-style-type: none"> - pachatel byl dopaden, odcizené věci se vrátily/škoda byla nahrazena - pachatel byl dopaden, věci se nevrátily/škoda nebyla nahrazena - věci byly nalezeny, pachatel nebyl dopaden - případ byl odložen, pachatel nezjištěn - nešlo o trestný čin - jiné (napište)... - neví, neodpověděl(a)
<p>Byl/a jste spokojen/a s tím, jak policisté při vyšetřování postupovali? Ohodnoťte přístup Policie ČR k vzniklé situaci.</p> <p>Pro svoje hodnocení použijte stupnici od 1 – rozhodně ano, 2 – spíše ano, 3 – spíše ne, 4 – rozhodně ne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - snažili se udělat vše, co mohli, byli aktivní - byli odborně zdatní a zkušení - dostatečně a srozumitelně mě informovali - chovali se ke mně dobře, byli zdvořilí - jiné důvody ne/spokojenosti (napište)...

<p>Jaký byl hlavní důvod NEnahlášení?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pachatel byl okamžitě zadržen - nevěřil/a, že by to policie vyřešila - škoda/újma nebyla tak závažná, nestálo to za ná- mahu s tím spojenou - událost vyřešil/a sám (sama) - měl/a moc práce a bylo mu/jí líto času - protože se styděl/a - obával/a se pomsty pachatele - trestnou činnost odhalil/a až za dlouhou dobu - má špatné zkušenosti s obdobnými případy v mi- nulosti - nemohl/a škodu uplatnit u pojišťovny (nebyl/a po- jištěn/a) - nemá rád/a policii, nevěří jí, bojí se jí - opatření související s pandemií covid-19 (karan- téma, omezení pohybu, omezené fungování veřej- ných služeb...) - měl/a jiný důvod – jaký: vypište... - neví, neodpověděl/a
<p>Využil/a jste v souvislosti s řešením případu služeb organizace specializované na pomoc obětem trestné činnosti nebo právníka poskytujícího poradenství a zastupování obětí v rámci své profesní činnosti?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano, právníka - ano, organizace – jaké... - jiné, vypište... - ne - neví, neodpověděl/a
<p>Byl/a jste s poskytnutými službami spokojen/a?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne, proč... - neví, neodpověděl/a
<p>Jak jste se o pomoci dozvěděl/a?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - informace mi poskytla policie - z internetu - z registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů Ministerstva spravedlnosti - z registru poskytovatelů sociálních služeb Mini- sterstva práce a sociálních věcí - zaznamenal/a v médiích (TV, časopis apod.) - doporučení známého - již jsem znal/a z dřívějšíka - jiné, vypište... - neví, neodpověděl/a
<p>Proč jste služeb specializovaných subjektů nevyu- žil/a?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nepotřeboval/a jsem to - žádnou organizaci/právníka jsem neznal/a - nemůžu si to finančně dovolit - nemyslím, že by mi mohli nějak pomoci - nic takového není v mém okolí dostupné - špatné předchozí zkušenosti - kvůli opatřením souvisejícím s pandemií covid-19 (karantéma, omezení pohybu, omezené fungování veřejných služeb...) - jiné, vypište... - neví, neodpověděl/a

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY PRO KRÁDEŽ OSOBNÍCH VĚCÍ.

OTÁZKA	ODPOVĚĎ
S jakým časovým odstupem jste krádež zjistil/a?	<ul style="list-style-type: none"> - během činu nebo ihned po něm, pachatele jsem viděl/a - krátce po činu, pachatele jsem neviděl/a - přibližně do hodiny po činu - několik hodin po činu - později - neví, neodpověděl(a)
Jaký byl výsledek vašeho nahlášení?	<ul style="list-style-type: none"> - pachatel byl dopaden, odcizené věci se (alespoň částečně) vrátily - pachatel byl dopaden, věci se nevrátily - věci nalezeny, pachatel nebyl dopaden - případ byl odložen, pachatel nezjištěn - nešlo o trestný čin - jiné... - neví, neodpověděl/a

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY PRO LOUPEŽ, FYZICKÉ NAPADENÍ, DOMÁCÍ NÁSILÍ

OTÁZKA	ODPOVĚĎ
Utrpěl/a jste nějaká poranění?	<ul style="list-style-type: none"> - ne, žádná - pouze drobná, bez nutnosti ošetření - menší, ošetřena ambulantně, bez omezení běžného fungování - vážnější, vyžadující omezení běžného fungování do 7 dní - vážná, vyžadující hospitalizaci a/nebo omezení běžného fungování nad 7 dní - velmi vážná, s trvalými následky - neví, neodpověděl/a
Stal se čin během dne, večer nebo v noci?	<ul style="list-style-type: none"> - během dne (6.00–18.00) - večer (18.00–23.00) - během noci (23.00–6.00) - neví, neodpověděl(a)
Kolik bylo pachatelů?	<ul style="list-style-type: none"> - jeden - dva - více než dva - neví, neodpověděl(a)
Jaké bylo pohlaví pachatele / pachatelů?	<ul style="list-style-type: none"> - muž / pouze muži - žena / pouze ženy - převažovali muži - převažovaly ženy - muži a ženy zhruba nastejno - neví, neodpověděl(a)
Znal/a jste některého z pachatelů?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, podle jména - ano, od vidění - ne - neví, neodpověděl(a)
Měl pachatel (některý z pachatelů) zbraň nebo předmět, který se dá použít jako zbraň? Jakou zbraň/předmět měl?	<ul style="list-style-type: none"> - hůl, tyč, klacek, pátku apod. - nůž nebo jiný podobný nástroj - střelnou zbraň nebo její napodobeninu - jinou zbraň, jakou... - neměl zbraň - neví, neodpověděl/a

Kde k této události došlo? Nejde nám o název lokality, ale o typ/druh místa.	<ul style="list-style-type: none"> - v bytě nebo domě, kde žijí - v cizím bytě nebo domě - na ulici, náměstí - v restauraci, baru, klubu apod. - ve veřejné budově (úřad, nemocnice...) - na nádraží, zastávce veřejné dopravy - v prostředku veřejné dopravy (autobusu, tramvaji, vlaku) - v parku - v podchodu nebo na podobném místě - ve volné přírodě - v zaměstnání - v obchodě, supermarketu, nákupním centru - na sportovišti, bazénu, plovárně - jinde, kde... - neví, neodpověděl/a
Stala se tato událost během výkonu vašeho povolání?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)
A jaké je vaše povolání?	...

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY PRO FYZICKÉ NAPADENÍ

OTÁZKA	ODPOVĚĎ
Použil/a jste při útoku fyzickou sílu ke své obraně?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)
Když o události přemýšlíte, začal/a jste s použitím síly vy, nebo váš protivník?	<ul style="list-style-type: none"> - protivník si začal - já začal/a - nelze říci, bylo to vzájemné - neví, neodpověděl/a
Byl podle vašeho názoru útočník / útočnicki pod vlivem alkoholu nebo drog?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl/a
Byl/a jste v době události vy pod vlivem alkoholu nebo drog?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl/a
Domníváte se, že byl útok na vás zapříčiněn (alespoň částečně) vaší národností, rasou, barvou pleti, náboženstvím, politickým přesvědčením nebo sexuální orientací?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, vypište čím... - ne - neví, neodpověděl/a

UVĚDOMUJEME SI, ŽE NÁSLEDUJÍCÍ OTÁZKY JSOU VELMI CITLIVÉ A OSOBNÍ. PROTO SI TUTO ČÁST MÁTE MOŽNOST VYPLNIT SÁM/A. POKUŠTE SE ODPOVÍDAT CO NEJUPŘÍMNĚJI. ZNOVU VÁM PŘIPOMÍNÁME, ŽE CELÝ PRŮZKUM JE ZCELA DŮVĚRNÝ A ANONYMNÍ.

DOMÁCÍ NÁSILÍ – OBECNĚ

Setkal/a jste se u někoho ve svém blízkém okolí s některou z forem domácího násilí: bití, jiné fyzické týrání (odepírání stravy, spánku apod.), vynucování sexuálních aktivit, vyhrožování, ponižování, jiné psychické týrání, odepírání financí, odepírání volného pohybu?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, osobně znám někoho, kdo se takového jednání dopustil - ano, osobně znám někoho, kdo byl obětí takového jednání - ne - nevím, nechci odpovídat
---	---

Existují terapeutické programy pro pachatele domácího násilí zaměřené na zvládnání vzteku	<ul style="list-style-type: none"> - rozhodně souhlasím -1 - 2 - 3 - 4 - 5 - rozhodně nesouhlasím -6 - nevím, nechci odpovídat
Do jaké míry souhlasíte s tím, že: Program na zvládnání vzteku může být při řešení domácího násilí velmi užitečný.	<ul style="list-style-type: none"> - rozhodně souhlasím -1 - 2 - 3 - 4 - 5 - rozhodně nesouhlasím -6 - nevím, nechci odpovídat
Do jaké míry souhlasíte s tím, že: Pachatel domácího násilí má být především potrestán, než aby se mu s něčím pomáhalo.	<ul style="list-style-type: none"> - rozhodně souhlasím -1 - 2 - 3 - 4 - 5 - rozhodně nesouhlasím -6 - nevím, nechci odpovídat
Do jaké míry souhlasíte s tím, že: Náprava pachatelů domácího násilí podle mého názoru není možná.	<ul style="list-style-type: none"> - rozhodně souhlasím -1 - 2 - 3 - 4 - 5 - rozhodně nesouhlasím - 6 - nevím, nechci odpovídat

<p>Nyní se prosím zamyslete nad tímto modelovým případem: „Manžel víc než pět let ve společném bytě minimálně jedenkrát týdně verbálně a fyzicky napadal svou manželku. V různé noční hodiny ji budil a vyčítal jí její nechuť k sexu, a to jí dokázal vyčítat celou noc. Kontroloval její příchody domů z práce, vyčítal jí, že není doma, že jde raději s dětmi nakupovat, vyhrožoval jí tím, že ji prohodí zavřeným oknem, vulgárně jí nadával a urážel ji, při hádkách ji fyzicky napadal, např. ji tahal za vlasy, tloukl ji hlavou o podlahu, fackoval ji, silně a bolestivě ji mačkal za ruce a paže, bouchal ji oběma rukama do zad a hýždí, narážel s ní do stěn a o nábytek. Jeho jednání způsobovalo manželce oděrky, modřiny na rukou, krku a pažích a nohou, zranění si však nevyžádala lékařské ošetření. Když se naposledy podnapilý vrátil domů, začal manželku škrtnit a zanechal toho, až když ho od manželky odtrhly děti, pak ze vzteku převrhl jídelní stůl s nádobím a poté opět napadal manželku, tahal ji za vlasy, dokud ho opět neodtrhly děti. Přivolaná policie ho vykázala ze společného obydlí.“</p>	
<p>Představte si, že jste v pozici soudce, jak byste v tomto případě rozhodl/a?</p> <p>MŮŽETE ZVOLIT I KOMBINACI 2 MOŽNOSTÍ!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nejde o nic tak závažného, aby to musel řešit soud (zprostil/a bych obviněného) - dal/a bych pachateli pokutu - nařídil/a bych pachateli povinnost docházet do programu pro zvládnání vzteku - dal/a bych pachateli podmínku (podmíněný trest odnětí svobody) - dal/a bych pachateli podmínku s dohledem probačního úředníka, který bude dohlížet na její plnění - poslal/a bych pachatele do vězení (nepodmíněný trest odnětí svobody) - nařídil/a bych pachateli povinnost podrobit se protialkoholnímu léčení - Jiný trest, vypište... - nevím, nechci odpovídat
<p>Jakou byste v takovém případě uložil/a délku trestu vězení?</p>	<p>... let</p> <ul style="list-style-type: none"> - nevím, nechci odpovídat

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY PRO DOMÁCÍ NÁSILÍ

<p>Nyní se zaměříme na vaši osobní zkušenost s domácím násilím.</p> <p>Došlo během posledních 3 let k tomu, že by vám člen vaší domácnosti opakovaně fyzicky nebo psychicky ubližoval, vzbuzoval tím ve vás strach a měl/a jste pocit, že se nemůžete bránit? Například tím, že by vás zastrašoval, vyhrožoval vám, ponižoval vás, odepíral vám kontakt s jinými osobami, vynucoval si sexuální aktivity, nebo na vás fyzicky útočil?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
<p>Jakou formu mělo toto hrubé zacházení?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bití - jiné fyzické týrání (odepírání stravy, spánku apod.) - vynucování sexuálních aktivit - vyhrožování - ponižování - jiné psychické týrání - ekonomický nátlak (např. kontrola, odepírání nebo vynucování financí) - odepírání volného pohybu - jiné, jaké vypište... - nevím, nechci odpovídat
<p>Jak dlouho již toto hrubé zacházení trvá?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - více než 3 roky - více než 1 rok, ale maximálně 3 roky - maximálně 1 rok - nevím, nechci odpovídat
<p>Změnilo se nějak toto hrubé zacházení kvůli opatřením souvisejícím s pandemií covid-19 (omezení pohybu, uzavření nebo omezení některých služeb...)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Covid situaci s domácím násilím zhoršil - Covid na situaci s domácím násilím neměl žádný vliv - Covid situaci s domácím násilím zmírnil - během Covidu to celé s domácím násilím začalo - nevím, nechci odpovídat
<p>Stal se obětí tohoto jednání ještě někdo další z vaší domácnosti?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
<p>Kdo z domácnosti?</p> <p>MŮŽETE OZNAČIT VÍCE ODPOVĚDÍ!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dítě žijící ve společné domácnosti - rodič - prarodič - jiný příbuzný - jiný člen domácnosti - někdo jiný, vypište... - nevím, nechci odpovídat
<p>Kdo byl pachatelem?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - manžel/ka (manželství v době s/páchání činu) - partner/ka (partnerství v době s/páchání činu) - bývalý/á manžel/ka, bývalý/á partner/ka („bývalý/á“ už v době s/páchání činu) - rodič - dítě - jiný příbuzný - jiný člen domácnosti - někdo jiný, vypište... - nevím, nechci odpovídat
<p>Byl podle vašeho názoru pachatel v době události obvykle pod vlivem alkoholu nebo drog?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat

Byl/a jste v době události obvykle pod vlivem alkoholu nebo drog?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Nahlásil/a jste vy nebo někdo jiný domácí násilí na policii?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)
Jaký byl výsledek vašeho nahlášení?	<ul style="list-style-type: none"> - pachatel byl obviněn - pachatel nebyl obviněn - případ byl odložen - nešlo o trestný čin - jiné... - nevím, nechci odpovídat
Byl pachatel alespoň dočasně vykázán ze společného obydlí?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Máte v souvislosti se svou situací nějakou zkušenost s programem zaměřeným na zvládnání vzteku pro pachatele domácího násilí?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Jak tento program hodnotíte?	

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY PRO SEXUÁLNÍ NÁSILÍ

Další otázka se týká sexuálního napadení.	
Stalo se vám v posledních 3 letech , že by vás někdo (vám známý, nebo cizí, či osoba blízká) nutil k sexuální aktivitě (pohlavní styk, sebeukájení, obnažování či jiné obdobné chování) výhrůžkami nebo využil toho, že jste se nemohl/a bránit nebo odejít?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - nevím, nechci odpovídat
Stalo se to během posledních 12 měsíců ?	<ul style="list-style-type: none"> - ano, jednou - ano, vícekrát než jednou - ne - nevím, nechci odpovídat
Znal/a jste některého z pachatelů?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Kdo byl pachatelem?	<ul style="list-style-type: none"> - můj partner/ka - bývalý partner/ka - jiný člen rodiny - kamarád/ka, známý/známá - kolega/kolegyně, soused/ka, spolužák/spolužačka - někdo jiný, vypište... - nevím, nechci odpovídat -
Byl podle vašeho názoru útočník / někdo z útočníků pod vlivem alkoholu nebo drog?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Byl/a jste v době události vy pod vlivem alkoholu nebo drog?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Použil/a jste při útoku fyzickou sílu ke své obraně?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Nahlásil/a jste vy nebo někdo jiný sexuální násilí na policii?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - neví, neodpověděl(a)

Jaký byl výsledek vašeho nahlášení?	<ul style="list-style-type: none"> - pachatel byl dopaden a obviněn - pachatel byl dopaden, nebyl obviněn - případ byl odložen, pachatel nezjištěn - nešlo o trestný čin - jiné... - nevím, nechci odpovídat
-------------------------------------	--

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY PRO STALKING	
<p>V poslední otázce se zaměříme na problematiku stalkingu, neboli nebezpečného pronásledování.</p> <p>Stalo se vám v posledních 3 letech, že vás někdo opakovaně a dlouhodobě zkoušel kontaktovat, i když vy jste dal/a jasně najevo nezáměr, ohradil/a jste se vůči tomuto jednání a toto jednání ve vás vzbuzovalo obavy nebo strach? Máme na mysli kontaktování osobně, nebo prostřednictvím dopisů, e-mailů, telefonátů, případně např. zasláním zásilek s dárky.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Kde se stal tento čin?	<ul style="list-style-type: none"> - v ČR - v zahraničí - nevím, nechci odpovídat
<p>Jakou formu mělo pronásledování?</p> <p>MŮŽETE OZNAČIT VÍCE ODPOVĚDÍ!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - obtěžující e-maily, textové zprávy, vzkazy na sociálních sítích - obtěžující telefonáty - vyhrožování - fyzické sledování na veřejných místech - fyzické sledování v místě bydliště, v zaměstnání - posílání nechtěných dávků, květin apod. - ničení věcí (propíchnutí pneumatik, pomalování, či jiné poškození vozidla, či jiného majetku, zlikvidování domácího mazlíčka) - jiné, jaké vypíšete... - nevím, nechci odpovídat
Jak dlouho přibližně toto pronásledování trvalo po tom, co jste s jednáním pachatele vyjádřil/a výslovný nesouhlas?	<ul style="list-style-type: none"> - více než 3 roky - více než 1 rok, ale maximálně 3 roky - maximálně 1 rok - nevím, nechci odpovídat
Změnilo se nějak toto pronásledování kvůli opatřením souvisejícím s pandemií covid-19 (omezení pohybu, uzavření nebo omezení některých služeb...)?	<ul style="list-style-type: none"> - Covid situaci se stalkingem zhoršil - Covid na situaci se stalkingem neměl žádný vliv - Covid situaci se stalkingem zmírnil - během Covidu to celé se stalkingem začalo - nevím, nechci odpovídat
Znal/a jste pachatele?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nevím, nechci odpovídat
Kdo byl pachatelem?	<ul style="list-style-type: none"> - můj partner/ka - bývalý partner/ka („bývalý/á“ už v době s/páchání činu) - jiný člen rodiny - kamarád/ka, známý/známá - kolega/kolegyně, soused/ka, spolužák/spolužačka apod. - někdo jiný, vypíšete... - nevím, nechci odpovídat

OBAVY O OSOBNÍ BEZPEČNOST	
Nyní se budeme věnovat otázkám týkajícím se vašich případných obav o osobní bezpečnost. Vyhýbáte se v místě svého bydliště venku po setmění určitým ulicím, místům nebo lidem z důvodu své bezpečnosti?	<ul style="list-style-type: none"> - ano - ne - nechodím po setmění ven - neví, neodpověděl(a)
Jak často se jim vyhýbáte?	<ul style="list-style-type: none"> - skoro vždy - někdy - výjimečně - neví, neodpověděl(a)
Když se zamyslíte nad situací související s pandemií covid-19, řekl/a byste, že tato situace a přijatá opatření (omezení pohybu, uzavření nebo omezení fungování služeb...) ovlivnila vaše obavy o osobní bezpečnost? Obával/a jsem se:	<ul style="list-style-type: none"> - podstatně víc - trochu víc - moje obavy to neovlivnilo, obávám se stejně - trochu méně - podstatně méně - neví, neodpověděl(a)
Proč? Z jakého důvodu?	<p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> - neví, neodpověděl(a)
Dovolte prosím otázku k tomu, jak se aktuálně cítíte: Když vezmete v úvahu všechny okolnosti, řekl/a byste, že jste:	<ul style="list-style-type: none"> - zcela šťastný/á – 1 - 2 - 3 - 4 - 5 - zcela nešťastný/á – 6 - neví, neodpověděl(a)
Řekl/a byste, že ve vztahu k ostatním lidem musí být člověk maximálně obezřetný, nebo že se většině lidí dá důvěřovat?	<ul style="list-style-type: none"> - člověk musí být maximálně obezřetný – 1 - 2 - 3 - 4 - 5 - většině lidí se dá důvěřovat – 6 - neví, neodpověděl(a)

RIZIKA OHROŽENÍ TRESTNOU ČINNOSTÍ	
OTÁZKA	ODPOVĚĎ
V následující části bychom se rádi dozvěděli něco o vás a vašem životním stylu. Jak často chodíte večer ven za zábavou například do baru, restaurace, klubu nebo za přáteli?	<ul style="list-style-type: none"> - denně nebo téměř denně - alespoň jednou týdně - alespoň jednou za měsíc - méně než jednou za měsíc - nikdy - neví, neodpověděl(a)
Jak často užíváte při večerní zábavě alkohol nebo drogy? Pokud užíváte obojí (alkohol i drogy), vaši odpověď vztáhněte k tomu, co užíváte při večerní zábavě častěji.	<ul style="list-style-type: none"> - vždy nebo téměř vždy - často - občas - málokdy - nikdy - neví, neodpověděl(a)

<p>Používáte některé z následujících opatření ke zvýšení svojí osobní bezpečnosti?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vždy si zkontroluji, jestli mám u sebe nabitý mobil, abych si mohl/a v případě potřeby přivolat pomoc - jsem připraven/a použít to, co jsem poznal/a na kurzu sebeobranu - nosím s sebou obranný slzný sprej, paralyzér nebo jiné podobné zařízení - nosím s sebou nůž, obušek, boxer nebo jinou věc, kterou lze použít jako zbraň - nosím s sebou střelnou zbraň - nikdy nechodím večer ven sám / sama - jiné, vypište... - neví, neodpověděl(a) 						
<p>ZKUSTE PROSÍM OHODNOTIT SÁM/SAMA SEBE. Do jaké míry souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?</p>							
	rozhodně souhlasím	2	3	4	5	rozhodně nesouhlasím	neví, neodpověděl(a)
a) Když se opravdu naštvu, je pro ostatní lepší se mi vyhnout.	1	2	3	4	5	6	9
b) Snažím se brát ohled v první řadě na sebe, i kdyby to mělo působit jiným lidem potíže.	1	2	3	4	5	6	9
c) Vzrušení a dobrodružství jsou pro mě důležitější než bezpečí.	1	2	3	4	5	6	9
d) Zabývám se hlavně přítomností a neřeším to, co se může přihodit v budoucnu.	1	2	3	4	5	6	9
e) Většinu lidí nemůžu důvěřovat, vždy musím být maximálně obezřetný.	1	2	3	4	5	6	9

VLASTNÍ PROTIPRÁVNÍ JEDNÁNÍ	
OTÁZKA	ODPOVĚĎ
<p>Ptali jsme se vás na to, zda jste se stal/a obětí některých z trestných činů.</p> <p>Mohlo se ale stát, že jste se ve svém životě, ať už úmyslně či neúmyslně, dopustil/a nějakého protiprávního jednání.</p> <p>Pokud se tak stalo, o jaký typ skutku/deliktu šlo?</p> <p>MŮŽETE OZNAČIT VÍCE ODPOVĚDÍ!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - majetkový (např. krádež, podvod, vloupání...) - násilný (např. fyzické napadení, loupež...) - výtržnost, vandalismus - domácí násilí (např. fyzické, psychické či sexuální napadení partnera/ky...) - drogový (např. výroba / pěstování / přechovávání/ distribuce drog...) - mravnostní/sexuální (např. styk s osobou pod 15 let či sexuální napadení dospělé či nezletilé osoby...) - daňový (např. úmyslné krácení nebo neodvedení daně či pojistného...) - nedbalostní (např. dopravní nebo jiná nehoda...) - jiné, vypište... - nikdy se nic podobného nestalo - nevím, nechci odpovídat
<p>Řešila vás osobně – alespoň jednou – v souvislosti s některým z těchto činů policie?</p> <p>Neuvažujte situace, kdy jste v jednání s policií figuroval/a jako svědek/svědka nebo jako poškozený/á nebo kdy vás pouze zastavila jako řidiče dopravní hlídka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ano jednou - ano vícekrát - ne - nevím, nechci odpovídat

SOCIODEMOGRAFICKÉ PROMĚNNÉ	
OTÁZKA	ODPOVĚĎ
Na závěr už jen několik otázek, které slouží ke statistickému zpracování.	<ul style="list-style-type: none"> - muž - žena
Kolik je vám let?	... let
Jaké je vaše nejvyšší ukončené vzdělání?	<ul style="list-style-type: none"> - základní, i nedokončené - střední bez maturity - střední s maturitou - vysokoškolské + VOŠ
Jaké je vaše sociální postavení?	<ul style="list-style-type: none"> - student, učeň - důchodce – pracující - důchodce – nepracující - nezaměstnaný - v domácnosti (včetně mateřské dovolené) - zaměstnanec bez podřízených - zaměstnanec s podřízenými, řídicí pracovník - živnostník, soukromý zemědělec - soukromý podnikatel
Kolik obyvatel má obec, ve které bydlíte?	<ul style="list-style-type: none"> - obec do 999 obyvatel - obec s 1 000–4 999 obyvateli - město s 5 000–19 999 obyvateli - město s 20 000–49 999 obyvateli - město s 50 000–99 999 obyvateli - město nad 100 000 obyvatel
Kolik osob včetně vás celkem žije ve vaší společné domácnosti?	- celkem osob v domácnosti...
A kolik osob z toho jsou děti mladší 18 let?	- celkem dětí do 18 let...

<p>Jaký je váš celkový zdravotní stav? Řekl/a byste, že je</p>	<ul style="list-style-type: none"> - velmi dobrý - dobrý - uspokojivý - špatný - velmi špatný - neví, neodpověděl(a)
<p>A jaký je průměrný celkový čistý měsíční příjem vaší domácnosti?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - do 10 000 Kč - 10 001–20 000 Kč - 20 001–30 000 Kč - 30 001–50 000 Kč - 50 001–75 000 Kč - 75 001–100 000 Kč - více než 100 000 Kč - neví - odmítl/a
<p>Jaký je charakter zástavby, ve které bydlíte?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rodinný dům (i řadový) ve městě - rodinný dům (i řadový) v satelitní zástavbě na okraji města - bytový dům ve starší blokované zástavbě - bytový dům v nové blokované zástavbě - byt na sídlišti - rodinný dům na venkově - bytový dům na venkově - jiný typ zástavby
<p>Zvážíte-li velikost příjmů a majetku ve vaší domácnosti, řekl(a) byste, že jste:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - velmi dobře zajištěni - solidně zajištěni - průměrně zajištěni - špatně zajištěni - v zásadě chudí
<p>Víme, že řada otázek byla citlivá, a ne vždy má dotázaná osoba chuť se ke všemu otevřeně vyjádřit. Můžete nám alespoň na závěr říci, jak to bylo ve vašem případě.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - s otázkami jsem neměl žádný problém - až na drobné výjimky, bylo snadné na otázky odpovídat - objevilo se několik otázek, ke kterým jsem měl problém otevřeně se vyjádřit

Přehled titulů vydaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2012

Ediční řada Studie:

2023

- 475 Hulmáková, J., Biedermanová, E., Tomášek, J., Vlach, J. & Voldřichová, I. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let.*
- 476 Roubalová, M., Holas, J., Martinková, M. & Paloušová, V. *Obyvatelé ČR a viktimizace. Nové poznatky z výzkumu.*
- 477 Zhřivalová, P., Raszková, T., Háková, L. & Novák, P. *Diferenciace odsouzených ve věznicích s ostrahou.*
- 478 Kudrlová, K., Paloušová, V. & Vlach, J. *Kyberkriminalita z pohledu justiční praxe a každodenních uživatelů.*

2022

- 472 Holas, J. (ed.) *Research on Crime and Criminal Justice in the Czech Republic (selected results of research activities of IKSP in the years 2016–2019).*
- 474 Scheinost, M., Biedermanová, E., Blatníková, Š., Diblíková, S., Hulmáková, J., Večerka K. & Zeman, P. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021.*

2021

- 465 Háková, L. *Zločin a trest v kriminálním zpravodajství.*
- 468 Blatníková, Š., Novopacká, M., Přesličková, H. & Zeman, P. *Kriminální historie pachatelů závažného násilí v ČR.*
- 469 Diblíková, S., Špejra, M. & Vlach, J. *Vyhodnocení procesu spuštění elektronického monitorovacího systému (EMS) v ČR.*
- 470 Scheinost, M., Diblíková, S., Frydrych, J., Háková, L., Holas, J., Hulmáková, J., Kasal, Z., Kudrlová, K., Kutil, L., Šereda, P., Štěpánek, Z., Večerka, K. & Vlach, J. *Analýza trendů kriminality v ČR v roce 2020.*

2020

- 462 Scheinost, M., Barbořík, M., Čáp, J., Diblíková, S., Frydrych, J., Holas, J., Hulmáková, J., Karban, M., Linhartová, H., Martinková, M., Raszková, T., Večerka, K. & Zhřivalová, P. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2019.*
- 463 Vlach, J., Kudrlová, K. & Paloušová, V. *Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě.*
- 464 Rozum, J., Háková, L., Hulmáková, J., Špejra, M. & Zhřivalová, P. *Zprávy PMS pro účely rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita.*

2019

- 449 Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z. & Pešková, M. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimitizační studie.*
- 452 Tomášek, J., Diblíková, S., Hamplová, N. & Rozum, J. *Rodinné skupinové konference.*
- 453 Zeman, P., Blatníková, Š., Grohmannová, K., Koňák, T., Novák, P., Roubalová, M. & Trávníčková, I. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů.*

- 454 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Raszková, T., Roubalová, M., Scheinost, M.,
Večerka, K. & Zhřivalová, P. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce*
2018.
- 455 Roubalová, M., Grohmannová, K., Trávníčková, I. & Zeman, P. *Možnosti zjišťování*
míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky.
- 456 Blatníková, Š. & Zeman, P. *Evidence dat o ochranném léčení a zabezpečovací detenci*
v ČR – nedostatky a možná řešení.
- 457 Martinková, M. & Biedermanová, E. *Senioři v České republice jako oběti i pachatelé*
kriminálních deliktů.
- 458 Večerka, K., Hulmáková, J. & Štěchová, M. *Mladiství v procesu poruchové socializace.*
- 459 Holas, J. *Bezpečí, kriminalita a prevence.*
- 460 Tomášek, J., Háková, L. & Kostelníková, Z. *Probace a její efektivita pohledem pa-*
chatelů, veřejnosti a médií.
- 2018**
- 447 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Pešková, M., Scheinost, M. & Večerka, K.
Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017.
- 446 Scheinost, M., Cejp, Diviák, T. & Pojman, P. *Trendy vývoje organizovaného zločinu*
a jeho vybraných forem.
- 2017**
- 440 Zeman, P. (ed.) *Research on Crime and Criminal Justice in the Czech Republic (se-*
lected results of research activities of IKSP in the years 2012–2015).
- 441 Tomášek, J., Faridová, P., Kostelníková, Z., Přesličková, H., Rozum, J. & Zhřivalová,
P. *Zaměstnání jako faktor desistence.*
- 443 Karabec, Z., Diblíková, S., Hulmáková, J., Vlach, & Zeman, P. *Criminal Justice*
System in the Czech Republic. 3rd amended and revised edition.
- 444 Budka, I. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu.*
- 445 Diblíková, S., Hulmáková, J., Karban, M., Martinková, M., Scheinost, M. & Večerka,
K. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016.*
- 2016**
- 431 Blatníková, Š., Faridová, P., Vranka, M. *Kriminální styly myšlení: Inventář PICT-cz.*
- 432 Marešová, A., Biedermanová, E., Rozum, J., Tamchyna, M. & Zhřivalová, P. *Výkon*
nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza.
- 433 Blatníková, Š. *Nebezpečnost a násilí ve vězeňském prostředí.*
- 435 Holas, J., Háková, L., Krulichová, E. & Scheinost, M. *Regionální kriminalita a její odraz*
v kvalitě života obyvatel.
- 437 Diblíková, S., Cejp, M., Martinková, M., Smejkal, V. & Štefunková, M. *Analýza trendů*
kriminality v České republice v roce 2015.
- 438 Tomášek, J., Diblíková, S. & Scheinost, M. *Probace jako efektivní nástroj snižování*
recidivy.
- 439 Rozum, J., Háková, L., Tomášek, J., & Vlach, J. *Efektivita trestní politiky z pohledu*
recidivy.

2015

- 423 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Trestní sankce – jejich uplatňování, vliv na recidivu a mediální obraz v televizním zpravodajství. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí III.)*.
- 424 Marešová, A., Havel, R., Martinková, M. & Tamchyna, M. *Násilná kriminalita v nejisté době.*
- 425 Marešová, A., Biedermanová, E., Diblíková, S., Požár, J. & Martinková, M. *Analýza trendů kriminality v ČR v roce 2014.*
- 426 Zeman, P., Štefunková, M. & Trávníčková, I. *Drogová kriminalita a trestní zákoník.*
- 427 Večerka, K. & Štěchová, M. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí.*
- 428 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé.*
- 429 Scheinost, M., Válková, H., (eds.) *Sankční politika a její uplatňování. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV.)*.
- 430 Cejp, M., Blatníková, Š., Háková, L., Holas, J., Trávníčková, I. & Vlach, J. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu.*
- 422 Škvain, P. *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav.*

2014

- 414 Martinková, M., Slavětínský, V. & Vlach, J. *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR.*
- 415 Štěchová, M. & Večerka, K. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže.*
- 417 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Rozum, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2013.*
- 418 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost.*
- 419 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Sankční politika pohledem praxe. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí II.)*.

2013

- 403 Košťál, J. *Vybrané metody vícerozměrné statistiky. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 4).*
- 404 Pojman, P. *Ruský a ukrajinský organizovaný zločin.*
- 405 Tomášek, J. *Self-reportové studie kriminálního chování. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 5).*
- 406 Holas, J. *Politický radikalismus a mládež.*
- 408 Zeman, P., Diblíková, S., Slavětínský, V. & Štefunková, M. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity.*
- 410 Scheinost, M., a kol. *Trestní sankce a jejich odraz v praxi, tisku a v názorech veřejnosti. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí I.)*.
- 411 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Kuchařík, K., Martinková, M. & Scheinost, M. *Analýza trendů kriminality v roce 2012.*
- 412 Holas, J. & Večerka, K. *Stát a občan v prevenci kriminality.*

2012

- 397 Cejp, M. (ed.) *Selected Results of Research Activities of ICSP in the Years 2008–2011.*
- 398 Marešová, A., Cejp, M., Martinková, M., Tomášek, J., Vlach, J. & Zeman, P. *Crime in the Czech Republic in 2010.*
- 399 Večerka, K. *Mládež o kriminalitě a etice každodennosti.*
- 402 Marešová, A., Biedermanová, E., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Tomášek, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2011.*

Ediční řada Prameny:

2022

- 471 *14. Kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici. Kjóto, Japonsko, 7.–12. března 2021.*
- 473 Montanari, L., Royuela, L., Hasselberg, I., Vandam, L. *Vězeňství a drogy v Evropě. Aktuální a budoucí výzvy.*

2021

- 466 *Dokumenty OSN k dopadům pandemie Covid-19 na kriminalitu.*
- 467 *Zabezpečovací detence a trest odnětí svobody (Empirický výzkum výkonu zabezpečovací detence a trestu odnětí svobody předcházejícího zabezpečovací detenci).*

2020

- 461 *Globální studie o pašování migrantů 2018.*

2019

- 448 Heiskanen, M. & Lietonen, A. *Kriminalita a gender. Studie zaměřená na zastoupení mužů a žen v mezinárodní statistice kriminality.*
- 450 *Škody působené kybernetickou kriminalitou. Zpráva shrnující hlavní poznatky Pracovní skupiny k nákladům kyberkriminality.*
- 451 *Příručka k evaluaci. Pokyny k navrhování, provádění a používání nezávislé evaluace v UNODC.*

2017

- 442 UNODC: *Mezinárodní klasifikace trestných činů pro statistické účely.*

2016

- 434 Heiskanen, M., Aebi, M. E., van der Brugge, W., Jehle, J.-M. *Evidence alternativních trestů a zjišťování míry atrice. Metodologická studie komparativních dat v Evropě.*
- 436 *13. kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici. Dauhá, Katar, 12.–19. dubna 2015*

2015

- 420 Francis, B., Humphreys, L., Kirby, S. & Soothill, K. *Kriminální kariéra v organizovaném zločinu.*
- 421 Mendel, R. A. *Mládeži nepřístupno. Argumenty pro snižování počtu odnětí svobody u mladistvých.*

2014

- 416 Benes, M. & Astbury, B. (eds.) *Problémy trestního soudnictví: evaluace programů, prevence kriminality, strach z kriminality a recidiva – pohledem australských kriminologů.*

2013

- 407 United Nations Office on Drugs and Crime *Odhad nezákonných finančních toků plynoucích z obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu.*
- 409 United Nations Office on Drugs and Crime *Světová zpráva o obchodování s lidmi 2012.*
- 413 European Forum for Urban Security *Pouliční násilí v EU: Skupiny mladistvých a násilí na veřejnosti.*

2012

- 395 Cejp, M. (ed.) *Britské strategické dokumenty k prevenci a potírání závažné trestné činnosti.*
- 396 Goodey, J. & Aromaa, K. (eds.) *Trestné činy z nenávisti (příspěvky ze Stockholmského kriminologického sympozia 2006 a 2007).*
- 400 Marešová, A. (ed.) *Trendy kriminality ve světě a nové problémy a reakce v oblasti prevence kriminality a trestní justice.*
- 401 Diblíková, S. (ed.) *Rada Evropy a International Juvenile Justice Observatory k soudnictví nad mládeží.*

Plné texty všech titulů, publikovaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2000, jsou volně dostupné na webu IKSP www.iksp.cz v sekci Publikace.

**Obyvatelé ČR a viktimizace.
Nové poznatky z výzkumu**

Autoři: Michaela Roubalová
Jakub Holas
Milada Martinková
Viktorie Paloušová
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, 150 00 Praha 5
Určeno: pro odbornou veřejnost
Design: addnoise.org
Sazba: Lukáš Pracný, sazbaknih.cz
Tisk: Reprocentrum, a. s., Blansko
Vydání: první, prosinec 2023
Náklad: 200 ks

www.iksp.cz

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-202-5

